

İSTANBUL ÜNİVERSİTESİ EDEBİYAT FAKÜLTESİ YAYINLARI  
PUBLICATIONS OF THE FACULTY OF LETTERS, ISTANBUL UNIVERSITY

Türkiye Diyanet Vakfı

Kütüphanesi

İslâm Ansiklopedisi

İSLÂM TETKİKLERİ ENSTİTÜSÜ  
DERGİSİ

11 AGUSTOS 1988

( REVIEW OF THE INSTITUTE OF ISLAMIC STUDIES )

Kurucusu :  
Ord. Prof. Dr. Z.V. Togan

Müdür — Editor  
Prof. Dr. Salih TUĞ

CİLD — VOLUME : VII  
CÜZ — PARTS : 1-2  
1978

Edebiyat Fakültesi Basımevi  
İSTANBUL  
1978

7-8

## DARÜ'L-HİLÂFETİ'L-'ALİYYE MEDRESESİ

ve

kuruluşu arefesinde

## İSTANBUL MEDRESELERİ

*Mübahat S. Kütükoğlu*

XVIII. asrın sonlarından itibaren Osmanlı Devleti'nin çeşitli müesseselerinde ıslahat teşebbüslerinde bulunulmuşsa da medreseler, XX. asra kadar bundan nasiblerini alamamışlardır. II. Meşrutiyetin ilânını tâkib eden sene (1909) medreselerde de ıslâhat teşebbüslerine girilmiş, dîni tedrisat yanında türkçe ve tarih, coğrafya gibi sosyal derslerle, riyâziye, fizik, kimya gibi fen derslerinin okutulması<sup>1</sup> için yapılan teşebbüsten de

1 Bu ıslâhatın arefesinde *Sırat-ı Müstakîm* (sayı 124, 17 Muharrem 1326/19 Şubat 1908, s. 324-336)'de «İslâh-ı Medâris Münâsebetiyle» adlı makalesinde Kazanlı Halim Sâbit Efendi, medreselerde okutulması gereken derslerle sebepleri üzerinde durmuştur.

Yazıda, medreselerin, islâmî bir ihtiyacdan doğduğu anlatıldıktan sonra, islâmî ilimlerin akli ve nakli olmak üzere ikiye ayrıldığı, akli ilimlerin ahlâkiyyat ve muâmelât olduğuna işaret edilmekte ve ahlâkiyyât, insanın kendine ve cemiyete karşı ifâsına mecbûr olduğu müsbet ve menfi vazifeler olarak tarif edilmektedir. Allah'a karşı olan vazifelerin *ilm-i tevhid* ve *akaid*'in konusunu teşkil ettiği, bunların daha iyi anlaşılabilmesi için ise *ilm-i mâba'dü't-tab'iyyat*'a ihtiyaç duyulacağı belirtilmektedir.

Hiçbir hakkın mücâdele edilmeden kazanılamayacağı, müdâfaa edilmeksizin de muhafaza olunamayacağı, bu yüzden islâmın, muhâliflerine karşı müdâfaası gerektiği, bunun için ise vakıfıyla felsefeye baş vurulduğu, fakat artık milletler arası münâsebetler geliştiğinden islâm dîninin müdâfaası için diğer dinler ile, müslümanlığın bunlar arasındaki yerinin bilinmesine ihtiyac olduğu, bunun ise *tarih-i edyân* ve *mukâyese-i edyân* ile gerçekleştirilebileceği, mukâyese-i edyâna dayanan ve islâm akıdelerine hizmet eden *ilm-i kelâm*'a da bu arada yer verilmesi gerektiğine işaret olunmaktadır.

Felsefenin bir kolu olan *ilm-i ahlâk*'ın, diğer kolları *ilm-i ruh* (psikoloji) ve *ilmü'n-nefs*'in neticesi gibi olması, ilm-i ruh ve ilmü'n-nefsin ise ekseriya *ilm-i vezâif-i âzâ* (fizyoloji)'dan yardım

tam bir netice alınamamıştır<sup>2</sup>.

görmesi, bunun da *ilm-i tesrîh* (anatomi) ile pek sıkı münâsebette bulunması; *ilm-i tesrîhin* ise *ilm-i hayvânât*'ın bir bahsini teşkil etmesi; *ilm-i mantık*'ın da hikmet ve felsefesinin girişi mâhiyetinde olması dolayısıyla bütün bu derslerin programa alınmaları icab ettiği ifade edilmektedir.

Bu arada amelî *ilm-i ahlâk*ın, nazarî ahlâkı tatbik etmek için gereken akli ve nakli usulleri bildirdiği, akli usullerin akıl ve tecrübeye dayandığı ve doğumdan 18-20 yaşına kadar tatbik edilip *ilm-i terbiyenin* mühim bir bahsini teşkil ettiği ve diğer bahisleri ile de yakından alakalı olduğu, *ilm-i terbiyenin* de *ilm-i ruh*, *ilmü'n-nefs* ve *ilm-i hıfzı's-sıhha* (hijyen) bahislerinden istifade etmesi sebebiyle programda *ilmü't-terbiye* ve *ilm-i hıfzı's-sıhha* derslerinin de bulunması gerektiğine işaret edilmektedir.

Ulûm-ı akliyye ve nakliyyenin «ahlâk-ı islâm» adıyla anıldığı ve çocukluk devrini geçirmiş olanlara tatbik edildiği, ahlâk-ı islâmın ise siyer-i nebevî, menâkub-ı kibâr-ı islâm, *ilm-i tasavvuf* ve muhâkemât-ı akliyye üzerlerine kurulmuş olup Kur'an'ın âyetleri ve peygamberin hadislerinden istifade ettiği belirtilerek *ahlâk-ı islâm*, *terâcim-i ahvâl*, *menâkub-ı kibâr-ı islâm* ve *ilm-i tasavvuf* dersleri ile bu usullerin yegâne vâsıtasının telkin olması, telkin-i bâtinînin va'z u nasihat ve yazma suretlerinde, telkin-i bâtinînin ise örnek olma tarzında ortaya çıkması dolayısıyla va'z u nasihatın esasını teşkil eden *hitâbet* ile yazma için lâzım olan *kitâbet* ve her ikisinin dayanacağı *lisan ve tefferuâtı* hakkındaki derslere de ihtiyaç gösterilmektedir.

«İnsanların sosyal durumlarıyla hayatlarının adâlet ve hakkaniyet içinde devamı için lâzım gelen hüküm ve kanunlar» olarak tarif edilen muâmelâtla ilgili derslerden fıkhn muâmelât kısmının, nakle dayanmakla beraber akla hitab ettiği ve nakle dayanması dolayısıyla Kur'an ve sünnete, akılcı olması dolayısıyla de muâmelenin hükümlerinin bilinmesine ihtiyaç duyulacağı; şer'î kanunların, vaz edilmiş kanunlar ve batı kanunlarıyla mukayese edilmesinin, anlaşılmasını kolaylaştıracağı; ayrıca fıkhn bazı konularının iktisad ilmi ile de alakalı olması sebebiyle programda *ilm-i fıkhn muâmelât kısmı*, *hikmet-i tesrîyye*, *kavânin-i mevzu'â*, *kavânin-i garbiyye ve mukayese ve ilm-i iktisad* derslerinin; *ilm-i fıkhn*, mevcudiyetleri akıl ile idrak olunamayan ve bu yüzden bir nevi mübhemiyet ifade eden *ibâdât*, *kefâret*, *'ukûbât* ve *ferâiz* konularının, bu mübhemiyet ve mechuliyetlerini azaltmak için; *usûl-i fıkhn* ise fıkhlı olan yakın münâsebeti dolayısıyla; *ilm-i fıkhn* ve *tevâhidin* Kur'an ve sünnete dayanması, bunların ise arabca olması sebebiyle *ulûm-ı Kur'aniyye*, *ilm-i hadis ve tefferuâtı*, *ulûm-ı arabîyye ve şu'abâtı*; ilimlerinin tarihleri bilinmedikçe anlaşılmaları güç olacağı düşüncesiyle *ulûm-ı islâmîyye tarihi*; ayrıca *tarih-i islâm ve coğrafya-yı islâm*; Kur'an-ı Kerim'deki arza ve semâya âid âyetleri hakkıyla anlamak için *ilm-i tabakat'l-arz* (jeoloji) ve *ilm-i hey'et* (astronomi) ve *kozmografya*; hey'et ve kozmografyanın ekseri bahisleri dolayısıyla *ulûm-ı riyâziyye*'nin yer alması lâzım geldiği belirtilmektedir.

Medreselerden mezun olacakların dünyaya, olaylara, insanlara ve bitkilere karşı alakası kalamayacakları tabii olduğundan biraz *kimya*, *hikmet-i tabiiyye* (fizik), *nebâtat*, *coğrafya* ve *tarih* okutulmasına da ihtiyaç gösterilmektedir.

Nihayet, bütün bu derslerin islâmî, istidâdî ve hayâtî olarak üç kısma ayrılabilceği, bunlardan 2. ve 3. grupların tedâhül edebileceği, bu sebeble de medreselerin iki kısma ayrılarak birinci kısımda istidâdî ve hayâtî derslerle islâmî ilimlerin başlangıcının okutulması suretiyle memleket için orta derecede bilgi sahibi insanlar yetiştirilebileceği; bu birinci kısmı bitirenlerden isteyenlerin, münhasıran islâmî ilimler okutacak olan ikinci kısma devam edebileceği; ikinci kısmın ilk iki senesinde bütün talebenin aynı dersleri okuması, üçüncü sene ise Kur'an, hadis, fıkhn vs. bir şubeyi seçerek ihtisas yapmasının uygun olacağı belirtilmektedir.

2 Osman Nuri Ergin, *Türkiye Maarif Tarihi*, I, İstanbul 1977, s. 121-124; Şehabeddin Tekindağ, «Medrese dönemi» *Cumhuriyetin 50. yılında İstanbul Üniversitesi*, İstanbul 1973, s. 34.

Bunu takip eden senelerde, Hayri Efendi'nin şeyhülislâmlığı sırasında yapılan ve dört sene süren çalışmalar sonunda<sup>3</sup> medreselerde yeni bir sistemin tathibine geçilmiştir.

İslâhata ilk olarak İstanbul medreselerinden başlanması uygun görül-  
müş<sup>4</sup> ve bütün İstanbul medreselerindeki talebenin aynı usûl ve kaideler  
içinde yetişmesini temin gayesiyle de bütün medreselerin tek bir medrese  
îtibâr edilmesi kararlaştırılmıştır. İslâm hilâfetine merkezinde bulunması  
dolayısıyla bu yeni medreseye «Dârü'l-hilâfeti'l-'aliyye Medresesi» adı ve-  
rilmıştır<sup>5</sup>.

### İslah-ı Medâris Nizamnâmesi

ve

### Dârü'l-hilâfeti'l-'aliyye Medresesi

O zamana kadarki tecrübeler, 'ulûm-ı âliye<sup>6</sup> ve 'ulûm-ı 'âliyenin' hak-

İstanbul medreselerinde girilen bu islâhat, taşra medreselerinde vazife görenleri, İstanbul dışındaki medreselerin ihmâl olunduğu düşüncesiyle, müteessir etmişti. *Sebilü'r-reşâd* gazetesinin 6 Eylül 1328 tarihli nüshasında Mustafa Satvet imzasıyla çıkan yazıda «İstanbul medârisine islâh ve terakkiyât-ı hâzıraya göre programlar ilâve ve tekemmülât-ı nevin-i zamâna mutâbık fûnûn-ı lâzime idhâl edildiği halde taşra medârisinin eski hâl-i harâbisinde devâm» ettiğinden şikâyet olunmaktadır. Aynı gazetenin 20 Eylül 1328 tarihli nüshasının «Taleb-i 'ulûmun şikâyeti» sütununda H. Feyzi imzasıyla ve «Medreselerin Ahvâl-i» başlığı altında neşr edilen yazı ise, Satvet Bey'e cevap mâhiyetinde olup şöyledir:

«İstanbul medârisi taşranınkinden farklı değildir. Fûnûn-ı cedîde mes'alesi ise *tesma'u bi'l-Mu'aydiyyi* [Emsâle dâir eserlerde *tesma'u bi'l-Mu'aydiyyi lâ en terâhu, el-Mu'aydiyyu tesma'u bihî hayrun min en terâhu* ve *En tesma'u bi'l-Mu'aydiyyi hayrun min en terâhu* gibi değişik şekilleri bulunan bu mesel, Hîre hükümdârı el-Munzir'ın, malını, gâret eden ve duyduklarından dolayı kendisinden çekindiği el-Mu'aydi'yi gördüğü zaman söylediği söz olup «el-Mu'aydi (hakkında söylenenleri) dinlemen onu görmenden daha iyidir» manasına gelmektedir. (bk. el-Mufaddal b. Seleme, *el-Fâhir*, Kahire 1960, s. 65; el-Meydâni, *Mecma'u'l-emsâl*, Kahire 1959, I, 129] meseline mutâbıktır. Zirâ, fûnûn-ı cedîde tahsiline tahsis olunan günde bir sâ'at kadar bir zamanın ne sûretle geçtiğini ve 5-6 aylık bir tahsil zamanında -hemî haftada bir ders olmak şartıyla- üç tane kitâbet mu'allimi değiştigi ve bir kısım dersin beceriksiz ellerde bulunması görülecek olursa şüb-hesizdir ki iştiraken hissollunan lezzet duyulmaz olur...»

Görüldüğü ki İstanbul medreselerindeki islâhat da sathî olmuş, mensublarını tatmin etmemiştir.

3 «İslâh-ı Medâris Nizamnâmesinin esbâb-ı mûcibe lâyihası», *Ceride-i İlmiyye (=Cİ)*, nüsha-i fevkal'âde, İstanbul 1330, s. 243.

4 Aynı lâyiha, s. 248.

5 Kezâ, s. 244.

6 'Ulûm-ı âliye ( **آل** ), kelâm, mantık, belâgat, lûgat, nahiv, hendese, hesap, hey'et, felsefe ve hatta tarih ve coğrafya olup 'ulûm-ı 'âliye tahsiline vasıta olan ilimlerdir (İsmail Hakkı Uzunçarşılı, *Osmanlı Devletinin İlmiye Teşkilâtı*, Ankara 1965, s. 20).

7 'Ulûm 'âliye ( **عاليه** ), Kur'an, hadis ve fıkah ilimleridir.

kıyla öğretilmesi için 12 senelik bir tahsilin gerekli olduğunu gösterdiğinden yeni kurulan Dârü'l-hilâfeti'l-'aliyye Medresesinin tahsil süresi de 12 sene olarak tesbit edilmiştir. Ancak, gerek çeşidli derslerin hangi devrelerde okunacağını tesbiti, gerekse bu 12 senenin sonuna kadar okuyanların ilmi seviyelerinin anlaşılabilmesinin temini maksadıyla medresenin dörder senelik üç devreye, diğer bir ifadeyle üç kısma ayrılması uygun görülmüştür<sup>8</sup>. Bu kısımların «tâlî kısım-ı evvel», «tâlî kısım-ı sâni» ve «âli» ismini alması<sup>9</sup> ve her kısmın bir umum müdür tarafından idaresi kararlaştırılmıştır.

Dârü'l-hilâfe Medresesi'ne alınacak talebenin sayısı tayin edilirken de o günkü medrese talebesinin sayısı göz önünde tutulmuş ve tâli sınıflara 260, âli sınıflara ise 200 talebe alınması, tedrisatın daha iyi yapılabilmesi için de her sınıfın dört şubeye bölünmesi kararlaştırılmıştır. Her şubenin başına bir müdür getirilmiş; bu şube müdürleri, sınıf müdürlerine, sınıf müdürleri umum müdürlere, onlar da Ders Vekâleti'ne karşı sorumlu kılınmıştır.

Dârü'l-hilâfe'nin âli kısmını bitirenler veya dışarıdan bütün sınıflara âid imtihanları verenlerden şer'î ilimlerde ihtisas yapmak isteyenler<sup>10</sup> için Sultan Selim Câmî'i içindeki Yeni Medrese («Medrese-i Cedîde») nin tahsisî ve buna «Medresetü'l-mütehassisin» adı verilerek bir umum müdür tarafından ve husûsî talimatnâme ile idaresi uygun bulunmuştur. Medresetü'l-Mütehassisin sınıfları kırkar kişilik olacaktır<sup>11</sup>.

Talebenin Dârü'l-hilâfe Medresesi'nde devam edeceği sınıfın tesbitinde bir sene önce geçirdiği imtihan esas tutulmuş; bu imtihan neticesini gösteren belgelere göre sınıflar tayin olunmuştur.

Dârü'l-hilâfe Medresesi'nde okuyacak talebenin haftada 24 saat ders görmesi ve bu derslerin sınıflara göre şöyle dağılması kararlaştırılmıştır.

8 Lâyiha, s. 244.

9 Islâh-ı Medâris Nizamnâmesi, madde 2. (Bu nizamnâme, *Ceride-i İlmiyye* fevkalâde nüshası, s. 249 vd; *İlmiye Salnâmesi*, İstanbul 1344, s. 657 vd. ve ilk 13 maddesi, Tekindağ, «Medrese Dönemi», s. 41-43'de neşr edilmiştir).

10 Medresetü'l-mütehassisin'e kontenjan üstü taleb olduğu takdirde müsâbaka imtihanı açılacak ve imtihan, Ders Vekîli başkanlığında Meşihat makamınca seçilen bir hey'et tarafından yazılı ve sözlü olarak yapılacaktır (madde 21).

11 Madde 20. Medresetü'l-mütehassisin, tâli ve âli kısımlarla birlikte değil, ancak bir sene sonra açılmıştır (Cİ, sene II, sayı 14, Ramazan 1333, s. 88).

Tablo I<sup>12</sup>

Dârü'l-hilâfeti'l-âliyye Medresesi'nin kuruluş senesindeki

haftalık ders programı

Tâli kısımlar

Dersin adı	Sınıflar							
	1	2	3	4	5	6	7	8
Kur'an-ı Kerim	2 <sup>13</sup>	2	1	-	-	-	-	-
Hadis	-	-	-	1	2	2	-	-
Ahlâkiyyat ve ictimâiyyat	-	-	1	-	-	-	-	-
Tefsîr	-	-	-	3	-	3	2	-
Fıkıh	-	2	-	-	-	-	-	-
akâid ve fıkıh	4	-	-	-	-	-	-	-
nikâh ve talâk	-	-	4	4 <sup>14</sup>	-	-	-	-
mu'âmelât	-	-	-	-	3	2	3	3
'ukubat	-	-	-	-	-	-	4	4
ferâiz	-	-	-	-	-	-	-	2
Usûl-i fıkıh	-	-	-	-	-	-	4	4
Kelâm	-	-	-	-	-	-	4	3
Felsefe (muhtasar)	-	-	-	-	-	-	1	1
mantık	-	-	-	-	4	4	-	-
ma'lûmât-ı ahlâkiyye ve ictimâiyye	-	1	-	-	-	-	-	1
âdâb	-	-	-	-	-	1	-	-

12 Bu tablo, *Ci*, nüsha-i fevkal'âde, s. 372-383'deki programlara dayanılarak tertib edilmiştir

13 «Tecvid tatbikatı, ba'zı sûverin hıfzıyla beraber»

14 «+ ferâiz»

Dersin adı	Sınıflar							
	1	2	3	4	5	6	7	8
<b>Arabca</b>								
asrf-lûgat	4	4	-	-	-	-	-	-
nahiv	-	-	4	4	-	-	-	-
mükâleme-tatbikat	1	1	1	-	-	-	-	-
mükâleme-kitâbet	-	-	-	1	1	1	1	1
belâgat	-	-	-	-	-	3	3	3
vaz'	-	-	-	-	1	-	-	-
<b>Türkçe</b>								
tatbikat-kitâbet	-	-	2	2	-	-	-	-
imlâ, kırâ'at, edebiyat	4	3	-	-	-	-	-	-
	-	-	-	-	2	2	-	-
<b>Farsca</b>								
lûgat-kavâid	2	-	-	-	-	-	-	-
Gülistan ve mün- tehabât-ı sâire	-	2	-	-	-	-	-	-
<b>Tarih</b>								
enbiyâ ve hulefâ umûmî	-	2	-	-	-	-	-	-
	-	-	2	-	-	-	-	-
Osmânî ve umûmî	-	-	-	-	2	2	-	-
Osmânî (muhtasar)	-	-	-	2	-	-	-	-
İslâm ve edyân	-	-	-	-	-	-	-	2
Siyer-i Nebî	-	-	-	-	-	-	2	1
<b>Riyâziyye</b>								
hesab (ameli)	2	2	-	-	-	-	-	-
(nazari)	-	-	2	2	-	-	-	-
hendese	-	-	1	1	1	-	-	-
cebir	-	-	-	-	1	-	-	-
müsellesât	-	-	-	-	-	1	-	-
hey'et	-	-	-	-	-	1	-	-
mihanik	-	-	-	-	-	1	-	-

Dersin adı	Sınıflar							
	1	2	3	4	5	6	7	8
Tabiat-fen								
ma'lûmât-ı fenniyye mevâlid-i selâse ve ma'lûmât-ı zırâiyye	2	-	-	-	-	-	-	-
hikmet	-	-	3	1	-	-	-	-
kimya	-	-	-	1	2	1	-	-
İktisad ve mâliye usûl-i defteri	-	-	-	-	-	-	2	-
Hitâbet ve mev'ize	-	-	-	1	-	-	-	-
Ma'lûmat-ı kanûniyye	-	-	-	2	-	-	-	-
Hutut	1	1 <sup>15</sup>	-	-	-	-	-	-
Hıfzıssıhha	-	-	1	1	1	-	-	-

## Â l î k ı s ı m

Dersin adı	Sınıflar			
	1	2	3	4
Tefsir-i şerîf	4	4	4	9
Hadîs-i şerîf <sup>16</sup>	3	3	3	3
İlm-i fıkıh	3	4	4	4
Usûl-i fıkıh	4	4	3	3
İlm-i kelâm <sup>17</sup>	3	3	3	4
Hilâfiyyat	-	-	2	2
Edebiyyat-ı Arabiyye	3	3	3	2
Felsefe <sup>18</sup>	-	-	2	2
Hukuk ve kavânin	3	3	-	-
Tarih-i ilm-i fıkıh	1	-	-	-

Bir senelik öğretim neticesinde<sup>19</sup> ise programda bazı değişiklikler ya-

15 «Hatt-ı ta'lik de gösterilecektir».

16 «Usûl-i hadis de tedris edilecektir».

17 «Tarih-i ilm-i kelâm da tedris edilecektir».

18 «Mantık, ruh, ahlâk, mâba'de't-tabî'a, tarih-i felsefe, felsefe-i islâm».

19 Dârü'l-hilâfe Medresesi'nin tedrisata başlayışından (Ekim 1914) kısa bir süre sonra (Ka-



pılmış ve meselâ ingilizce, fransızca, almanca veya ruscadan birini seçen talebenin bu dili öğrenmesi mecburiyeti konmuştur. Bundan başka yeni programa «hergün münâsib zamanlarda» gösterilecek olan beden terbiyesi ilâve edilmiştir. Hitâbet ve mev'ize ile mâlûmât-ı kanûniyyeye rastlanmayan bu programda, bazı derslerin sınıflarının, bazılarının ise haftalık ders sayısının değiştirildiği görülmektedir<sup>20</sup>.

Tablo II

Dârü'l-hilâfeti'l-'aliyye Medresesi ikinci sene  
haftalık ders programı

## Tâli kısım

Dersin adı	Sınıflar							
	1	2	3	4	5	6	7	8
Tertîl-i Kur'an-ı Kerim <sup>21</sup>								
Meâni-i Kur'an	-	-	-	-	-	3	3	4
Hadis-i şerif	-	-	-	-	-	-	2	2
Fıkıh (ve ferâiz)	-	-	4	4	3	3	3	3
Uşûl-i fıkıh	-	-	-	-	-	-	2	2
İlm-i tevhid	-	-	-	-	-	2	2	2

sım 1914) Osmanlı Devleti'nin I. Dünya harbine girmesi, askerlik yaşında bulunanların hizmete dâvetini icab ettirmişti. Medrese talebesi ve hocaları da tabii bunun dışında tutulamazlardı. Ancak yeni kurulan bir müessesenin ilk neticeleri alınmadan dağılması uygun görülmemiş ve medrese mensublarının 16 Mayıs - 20 Haziran arasındaki ilk sene sonu imtihanlarının bitimine kadar silâh altına alınmaları için Harbiye Nezâretine mürâcaatta bulunulmuştu (Cİ, sene II, sayı 13, Receb 1333/Mayıs 1915, s. 41).

20 İkinci seneden itibaren tatbiki kararlaştırılan bu programlar, Cİ, sene II, sayı 14, Ramazan 1333, s. 88 vd. neşr edilmiş, bazı baskı hataları ise 15. sayıda düzeltilmiştir. *İlmiye Salnâmes*'nde (s. 664-667) Dârü'l-hilâfeti'l-'aliyye Medresesi programı olarak neşr edilen bu ikinci sene programıdır.

21 «Hergün münâsib zamanlarda (sabah ve öğle ve ikinci namazlarından sonra) ta'lim edilecek ve vücûh-ı kırâ'at dahi gösterilecektir».

Dersin adı	Sınıflar							
	1	2	3	4	5	6	7	8
Felsefe								
mantık-ı sûrî								
ve âdâb						2	2	
ilm-i nefis <sup>22</sup>								2
ilm-i terbiyye								1
Lisân-ı arabî								
sarf ve nahiv								
ve mükâleme	6	5	5	5	5			
belâgat ve vaz'	-	-	-	-	-	5	3	3
Türkçe								
sarf ve nahiv								
ve tatbikatı	5	4	3					
inşâ ve edebiyat	-	-	-	2	2	2	2	2
Lisân-ı fârisî	2	2	-	-	-	-	-	-
Elsine-i ecnebiyye <sup>23</sup>	2	2	2	2	2	2	2	2
Tarih								
İslâm	2	1	1	1	2	-	-	-
umûmî (ve Türk)	-	-	-	2	3	-	-	-
Osmanlı	-	-	-	-	-	1	2	-
Coğrafya								
umûmî	2	2	-	-	-	-	-	-
Osmânî ve islâmî	-	-	2	-	-	-	-	-
Ulûm-ı riyâziyye								
hesab	3	4	-	-	-	-	-	-
hendese	-	2	2	-	-	-	-	-
cebîr ve müselleât	-	-	2	1	-	-	-	-
mihanik	-	-	-	-	1	-	-	-
hey'et	-	-	-	-	-	2	-	-

22 *İlmiye Salnâmesi*'nde «ilm-i ruh» olarak kayd edilmiştir.

23 «Alman, fransız, ingiliz, rus lisanları (bunlardan biri ihtiyâr olunup başlandıktan sonra mecbûrdır).»

Dersin adı	Sınıflar							
	1	2	3	4	5	6	7	8
Ulûm-ı tabiiye								
fizik (hikmet-i tabiiye)	-	-	2	2	1	-	-	-
kimya	-	-	1	2	1	-	-	-
hayvânât	-	-	-	2	1	-	-	-
nebâtât	-	-	-	1	1	-	-	-
maden ve tabakat	-	-	-	-	2	-	-	-
hıfzı s-sihha ve tedâvi-i ibtidâiye	-	-	-	-	-	2	-	-
Ma'lûmat-ı iktisâdiye ve mâliyye	-	-	-	-	-	-	1	1
Hüsn-i hat <sup>24</sup>	1	1	-	-	-	-	-	-
Resm-i hattı	1	1	-	-	-	-	-	-
Terbiye-i bedeniyye <sup>25</sup>								

## Â l f k ı s ı m

Dersin adı	Sınıflar			
	1	2	3	4
Tefsîr-i şerif	3	3	3	3
Hadis-i şerif	3	3	3	3
Usûl-i hadîs	2	-	-	-
Fıkıh	4	4	4	4
Ferâiz	-	2	-	-
Usûl-i fıkıh	4	4	4	4
İlm-i kelâm	2	2	2	2
Felsefe	2	2	2	2
İlm-i terbiyye	2	-	-	-
Hikmet-i teşri'	-	-	-	2
Hukuk ve kavânin	-	2	2	2
Edebiyyat-ı arabiyye	2	2	2	2

24. «Bilhassa hatt-ı ta'lik».

25. «(Hergün münâsib zamanlarda gösterilecektir)».

Mütehassısın  
kısmı

Tefsir ve hadis şubesi			Fıkıh şubesi		
Dersin adı	Sınıflar		Dersin adı	Sınıflar	
	1	2		1	2
İlm-i nâsıh ve mensûh	1	1	Usûl-i fıkıh	6	6
İlm-i esbâb-ı tenzıl	1	-	Fıkıh-ı Hanefî	4	4
Usûl-i tefsir	1	1	Fıkıh-ı Mâlikî	2	2
Tefsir (umûmî)	6	6	Fıkıh-ı Şâfiî	2	2
Tabakat-ı karra ve müfessirin	2	3	Fıkıh-ı Hanbelî	2	2
Nakd-i ricâl	2	2	Hilâf u cedel	4	4
Hadis	6	6	Tarih-i fıkıh	2	2
Mevzû'ât	2	2	Mukayese-i ahkâm	2	2

## Kelâm ve tasavuf ve felsefe şubesi

Dersin adı	Sınıflar	
	1	2
İlm-i kelâm	5	5
İlm-i tasavvuf	2	2
İlm-i nefis	4	-
Felsefe-i ûlâ	-	4
Mantık	2	2
Felsefe-i islâme tarihi	3	3
Felsefe-i umûmiyye tarihi	3	3
Tarih-i edyân ve mezâhib (mukayeseli)	3	3
İlm-i ictimâ'	2	2

Dârü'l-hilâfeti'l-'aliyye Medresesi'ne giren bütün talebenin âlî kısım sonuna kadar devam edemeyeceği ve bazılarının daha kısa yoldan hayata atılabilecekleri düşüncesiyle her kısmı bitirene bir belge verilmesi uygun görülmüştür. Tâli kısmı bitirenlere «şehâdetnâme», âlî kısmı da okuyup mezun olanlara ayrıca bir de «icâzetnâme» verilecekti. İcâzetnâmelerde, icâzetnâme sahibinin tâli ve âlî kısımlarda ders gördüğü müderrislerle, onların müderrisleri sırasıyla («ber-vech-i teselsül») kaydedilecek ve icâzetnâmeler önce Ders Vekâleti'nce, sonra Şeyhülislâmlıkca tasdik kılınacaktı.

Şeyhülislâm Hayri Efendi zamanında kurulmuş olan Dârü'l-hilâfeti'l-'aliyye Medresesi Nisan 1332 (1916)'de Hayri Efendi'nin bu makamdan ayrılıp yerine Mûsa Kâzım Efendi'nin tayininden<sup>26</sup> sonra, Nisan 1333 (1917)'de çıkarılan bir kanunla şekil değişikliğine uğradı<sup>27</sup>. Ekim 1333 (1917)'de neşr edilen nizamnâme<sup>28</sup> ile de bu değişikliğin şartları tesbit edildi. Şöyle ki, tâli ve âlî kısımların adları «ibtidâ-i hâric», «ibtidâ-i dâhil» ve «sahn» olarak değiştiriliyor ve «derecât-ı selâse medreseleri» denilen bu kısımların süreleri dört seneden üç seneye indiriliyor, ibtidâ-i hârice iki hazırlık sınıfı konuyordu. Medresetü'l-mütehassisîn'in ise adı «Süley-mâniyye» oluyor, tahsil süresi iki seneden üç seneye çıkarılırken «tefsîr», «hadîs», «kelâm-tasavvuf-felsefe» şubelerine bir de «edebiyat» şubesi ekleniyordu.

Bu nizamnâmenin 27. maddesine göre derecât-ı selâse medreselerinde okunacak dersler ise şu şekilde tesbit edilmişti:

*Sahn* — Tefsîr-i şerîf, hadîs-i şerîf, usûl-i fıkıh, fıkıh-ı hanefî, kelâm, belâgat ve edebiyat-ı arabîyye, edebiyat-ı türkiyye, mantık, felsefe, ilm-i ictimâ', mâlûmât-ı hukukîyye, yabancı dil (almanca, fransızca, ingilizce veya rusca).

*İbtidâ-i dâhil* — Tertîl-i Kur'an-ı Kerim, hadîs-i şerîf, fıkıh, kelâm, lisân-ı arabî, mantık, inşâ ve edebiyat-ı türkiyye, tarih-i İslâm ve Osmânî ve umûmî, mâlûmât-ı hukukîyye, ulûm-ı riyâziyye (hendese, cebir, hey'et), tabiat (kimya, hikmet-i tabîyye, tarih-i tabîî), hıfzıssihha, terbiye-i bedeniyye, lisan.

*İbtidâ-i hâric* — Tertîl-i Kur'an-ı Kerim, sarf-ı arabî, lûgat ve iştikak-ı arabî, nahv-ı arabî, ulûm-ı dîniyye, türkçe, farsca, tarih-i İslâm ve

26 *Cİ*, sene III, sayı 22, Rebi'ülâhır 1334 (Şubat 1916), s. 433.

27 *Türkiye Maarif Tarihi*, I, 129.

28 2 Muharrem 1336/19 Teshrin-i evvel 1333 tarih ve 3034 sayılı *Takyim-i Vekayif*'de neşr edilen bu nizamnâme *Cİ*, sene III, sayı 33, Zilhicce 1335 (Eylül 1917), s. 936 vd. da derc edilmiştir.

Osmânî, riyâziyyat (hesab, hendese), mâlûmât-ı tabiiyye ve sıhhiyye, coğrafya, hüsn-i hat, mâlûmât-ı medeniyye ve hukukiyye, terbiye-i bedeniyye, lisan.

*Ihzârî sınıfları* — Kur'ân-ı Kerîm, ulûm-ı dîniyye, lugat-ı arabiyye, lugat-ı farsîyye, türkçe, hesap, hüsn-i hat, tarih-i Osmânî, coğrafya, ilm-i eşya, ilâhî, terbiye-i bedeniyye<sup>29</sup>.

### Dârü'l-hilâfeti'l-'aliyye kadrosu içine alınan medreseler

İstanbul'daki medrese binalarının hepsi, talebe ikameti için uygun şartları hâiz değillerdi. Bir kısmı, târihî ve mîmârî kıymeti yanında gerekli sıhhi şartları hâvî idi, bir kısmının ufak-tefek tamirlerle talebenin rahat ve huzur içinde oturmasına müsâid hâle getirilmesi mümkündü; diğer bir kısmı ise bu şartlardan tamâmen mahrumdu<sup>30</sup>. Bu yüzden Dârü'l-hilâfeti'l-'aliyye Medresesi faaliyete geçmeden önce hangi medreselerin kadro içine alınacağını tesbiti icab ediyordu. İşte bu sebeple 1330 (1914) ağustosunda İstanbul medreseleri birer birer dolayarak herbirinin durumlarını aks ettiren raporlar hazırlandı.

İstanbul Müftülüğü, Şer'î Siciller Arşivi'nde *Ders Vekâleti Medrese ve Müderris Defterinin* içinde bulunan bu raporlar, gerçekten, İstanbul medreselerinin o günkü durumlarını göstermesi bakımından gayet ehemmiyetlidir. Yeri, ahşab veyâ kârgir, yeni tamir edilmiş veya harab olduğu, dershânesi, tuvalet, çamaşırhane vs. bulunup bulunmadığı, dershânesi olanlarda ders okunup okunmadığı, hücre ve talebe sayısı, her hücrede kaç kişinin barınabileceği, buna göre medresede, sıhhi şartları hâiz olmak üzere kaç talebenin kalabileceği, medresenin sıhhi şartları hâiz olup olmadığı, harab olanların da ufak bir tamir ve tâdille kullanılabilir halé getirilip getirilemeyeceği gibi hususlar bir bir işaretlenmiştir. Her medreseye âid raporun altında, o medresenin Dârü'l-hilâfeti'l-'aliyye Medresesi çerçevesinde yer alıp almayacağı da kırmızı mürekkeble ve «kadro dâhili» yahut «kadro hârici» şeklinde belirtilmiştir.

Ancak, medreselerin, Dârü'l-hilâfe Medresesi bünyesi içine alınıp alınmamasına, raporlar hazırlanıp geldikten sonra, diğer bir takım hususlar da göz önünde bulundurulurken karar verildiği anlaşılmaktadır. Zira, ha-

29 :Cİ, Aynî nüsha, s. 940-942. ve *Türkiye Maarif Tarihi*, I, 130-131.

30 Aynî eser, s. 244.

rab olduğu belirtilen, hatta talebe iskânı için uygun görülmeyen bazı medreseler kadro içine alınmıştır. Soğuk Kuyu'da Ca'fer Ağa, Ayasofya civârında Dizdâriyye, Çırcır'da Haliliyye vs. bu arada sayılabilir. Bir kısmının üstüne ise «dâhili» veya «hârici» yazılmış, fakat bunlar sonradan çizilerek düzeltilmiştir. Bunlardan Fatih civârında olan bazıları 1334 (1918) büyük Fatih yangınından<sup>30a</sup> sonra düzeltilmiş olmalıdır. Bunlar, Kıbrıslı Abdullah Efendi (nr. 93), Dâmad Mehmed Efendi (nr. 94), Moravî Osman Efendi (nr. 99), Çayırılı (nr. 102), Tûtî Abdüllâtif Efendi (nr. 107), Mislî Ali Efendi (nr. 109) ve Pervîz Efendi (nr. 110) medreseleridir.

Bu defterde kadro dâhili olarak gösterilen medreseler, 27 Eylül 1330 (10-Ekim 1914) tarihli *Cerîde-i İlmîyye* fevkalâde nüshasında neşr edilen Dârü'l-hilâfe Medresesi'nin çeşidli sınıflarına âid derslerin hangi medreselerde yapılacağını gösteren listeye, iki istisnâsı ile, uymaktadır. Şöyle ki, Ders Vekâleti defterinde «kadro hârici» bırakılmış olan Bosnavî Dârü'l-hadîsi (nr. 75) kadro içine alınmış, buna mukabil «kadro dâhili» olarak işaretlenen Rüstem Paşa Medresesi (nr. 22)'ne<sup>31</sup> Dârü'l-hilâfe Medresesi bünyesinde yer verilmemiştir.

Raporlarda belirtilen, medreselerde kalacak talebe sayısı ile her medresede ders görmesi kararlaştırılan talebe sayısı ise, bu iki yerde, çok kere farklılıklar göstermektedir. Meselâ, Ahmediyye (nr. 182)'de 6 yerine 12, Ankaravî İsmail Efendi (nr. 65)'de 15 yerine 30, Cedid Hasan Paşa (nr. 48)'da 12 yerine 20 talebe bulunmaktadır. Buna da sebep, o tarihte mevcut medrese talebesinden hiçbirinin açıkta bırakılmamak istenmesi olmalıdır.

Aşağıdaki tabloda, Dârü'l-hilâfe Medresesi bünyesine alınan medreselerin «tâliyye» ve «âliyye» sınıflarından hangisine tahsis edildikleri ile tabib raporunda tavsiye edilen ve *Cerîde-i İlmîyye*'de neşr olunan listeye göre kaçar talebe bulunabileceği gösterilmiştir.

30a Bu yangından zarar gören yer için 1911-1918 İstanbul yangın yerlerini gösteren haritaya bakınız.

31 Rüstem Paşa Medresesi, tabib raporunda, harab ve o günkü haliyle talebe iskânı için uygun görülmemiş, ancak tamir edildiği takdirde mükemmel bir medrese olacağı belirtilmiş olmakla beraber altına «kadro dâhili» kaydı konmuştur.

Tablo III

Dârü'l-hilâfeti'l-'aliyye Medresesi bünyesi içine alınan medreseler  
ve  
herbirindeki talebe miktarı

Medresenin		Talebe miktarı	
sınıfı	adı	DVMD ye göre <sup>32</sup>	Cî ye göre
Tâliyye 1	Şemsi Paşa		25
	Ahmediyye	6	35
	Mihrümah Sultan + mekteb (Üsküdar)	35	60
	'Atık Vâlide	30	45
	Çinili	5	20
Tâliyye 2	Sultan Ahmed	65-70	100
	Ayasofya-yı Kebîr	80-90	80
	Ca'fer Ağa (Soğuk-kuyu)	15-28	30
	Vâlide Sultan (=Vânî Efendi)	20	30
	Hacı Beşir Ağa (Bâbîâlî)	24	20
Tâliyye 3	Köprülü Mehmed Paşa	25	30
	Nûr-ı 'Osmâniyye	40	35
	Mahmud Paşa-yı Vefî	20	40
	Mehmed Ağa (Dîvânyolu)	10	25
	Ayasofya-yı Sagîr	25	60
	Dizdâriyye	8	20
	Cedîd Mehmed Efendi	12	30
Hadım Hasan Paşa	14	20	

32 DVMD = Ders Vekâleti Medrese ve Müderris Defteri  
Cî = Cerîde-i 'ilmiyye



sınıfı	Medresenin		Talebe miktarı	
	adı	DVMD ye göre	Çİ ye göre	
Tâliyye 4	'Atik 'Ali Paşa	25	45	
	Sinan Paşa (Çarşıkapı)	16	45	
	Çorlulu 'Ali Paşa (Ülâ)	30	40	
	Çorlulu 'Ali Paşa (Sânî)	10	35	
	Merzifonî Kara Mustafa Paşa	25	25	
	Kemankeş Kara Mustafa Paşa	15	40	
	Şah-kulu (=Sinekli)	30	30	
Tâliyye 5	Dârü'l-hadîs-i Bosnavî	KH <sup>33</sup>	20	
	Gazanfer Ağa	30	30	
	Dârü'l-hadîs-i Hasan Ağa	20	20	
	Süleyman Sü-başı	25	40	
	İbrâhim Kethudâ (Yoğurdcu-oğlu)	10	10	
	Molla Gürânî	6	10	
	Papas-zâde Mustafa Çelebi	30	40	
	Ankaravî İsmâ'il Efendi	15	30	
Tâliyye 6	Mi'mâr Kâsım	12	20	
	Kalenderhâne	30	40	
	Fethiyye + İsmihan Sultan	40-50	45	
	Vâlide Sultân (Çarşamba)	32	35	
	Karagümrük (=Fetvâ Emîni, Yeni Medrese)	15	13	
	Cedîd 'Ali Paşa	20	35	
	Hüseyniyye (Sânî)	15	35	
	Üçbaş	15-20	26	
Cedîd 'Abdürrahim Efendi	15	16		
	Kaba Halil Efendi	?	25	

Medresenin		Talebe miktarı	
sınıfı	adı	DVMD ye göre	Cİ ye göre
	Papas-zâde Ahmed Paşa	15	20
	Küçük Medrese	10	10
Tâliyye 7	Hâmid Efendi	40	35
	Pîr Mehmed Paşa	35	15
	Haydar Paşa	30-35	40
	Dâmad Mehmed Efendi	?	15
	Çayırılı	20-25	40
	Mu'îd Ahmed Efendi	15	35
	Hüseyniyye (Ülâ)	15-20	25
	Tûtî 'Abdüllâtif Efendi	12	15
	Misli 'Ali Efendi	?	20
	Kıbrıslı 'Abdullah Efendi	15	15
Tâliyye 8	Tetimme-i Sâniyye «Sefid»	40-45	
	Tetimme-i Sâlise «Sefid»		90
	Tetimme-i Râbi'a «Sefid»	20	
	Tetimme-i Hâmise «Siyah»		
	Tetimme-i Sâdise «Siyah»	40-45	100
	Tetimme-i Sâbi'a «Siyah»		
	Moravî 'Osman Efendi	20	30
	Pervîz Efendi	10	10
	Yahya Tevfik Efendi	40	30
'Âliyye 1	Bâyezîd	50	40
	Cedîd Hasan Paşa	12	20
	Şehzâde	25	40
	Kuyucu Murad Paşa	?	30
	Damad-ı Cedîd İbrâhim Paşa	25	30
	Etmekçi-zâde Ahmed Paşa	20	40

Medresenin		Talebe miktarı	
sınıfı	adı	DVMD ye göre	Cİ ye göre
'Aliyye 2	Süleymâniye Dârü l-hadîsi	30	30
	» , Ülä	20	40
	» , Sâni	20	40
	» , Sâlis	25	45
	» , Râbi'	25	45
'Aliyye 3	Baş Kurşunlu «Siyah»	30	40
	Çifte Baş Kurşunlu «Siyah»	35	40
	Çifte Ayak Kurşunlu «Siyah»	35	40
	Ayak Kurşunlu «Siyah»	30-35	40
	Ayak Kurşunlu «Sefid»	30	40
'Aliyye 4	Çifte Ayak Kurşunlu «Sefid»	35	40
	Çifte Baş Kurşunlu «Sefid»	30	40
	Baş Kurşunlu «Sefid»	40	40
	Tabhâne	80	80

### Defterin tavsifi ve neşir şekli

İstanbul Müftülüğü Şer'î Siciller Arşivi'nin Meşihat evrakı içinde bulunan *Ders Vekâleti Medrese ve Müderris Defteri*, bu kısmın tasnifi henüz tamamlanmamış olduğundan, numarasızdır. 395 x 255 mm. eb'âdında, mavi bez ciltlidir. Her medrese için belirtilecek hususlar bir sütunda gösterilmek üzere matbu olarak hazırlanmış ve her medreseye bir sahife ayrılmıştır<sup>34</sup>. Sahifeler çerçevesi olup eb'âdı 347 x 222 mm., 7 sütun ve 3 parçadan ibârettir. Sütunlar sırasıyla şöyledir:

1. Sıra numarası
2. Medresenin ismi
3. Mevkîi
4. Aded-i hücerâtı

34 Bk. Resim 1-2.





5. Talebesi
6. Medrese müderrisinin isim ve san'at ve mahall-i ikameti
7. Medresenin bevvâbı

Bu sütunlardan altıncısı, Hasan-zâde Medresesi (nr. 101) ne kadar doldurulmuş, Çayırılı Medrese (nr. 102)'den îtibâren boş bırakılmıştır. Ancak, bu hanedeki hücre sayısı ile raporlardaki hücre sayıları ve 1334 (1918)'deki durumlarının işaretlendiği kısımda —bazı medreselerde— verilen hücre sayıları her zaman birbirini tutmamaktadır. Meselâ, Soğuk Kuyu Ca'fer Efendi Medresesi (nr. 5)'nde üstte 27, raporda 28 odası olduğu işaretlenmiştir. Mirzeban Sultan Medresesi (nr. 7)'nde bu rakamlar 7 ve 12; Şehid Mehmed Paşa (=Sokollu) (nr. 8)'da 16 ve 17; Dizdâriyye (nr. 9)'de 6 ve 8; Hamidiyye (nr. 20)'de 21 ve 25 şeklinde farklılıklar göstermektedir. Râkım Efendi Medresesi (nr. 33)'nde ise, bu iki yerde 7 sayısı olduğu halde, 1918'de 5 odası bulunduğu işaret edilmiştir. Kezâ, Ankaravî İsmail Efendi Medresesi (nr. 65)'nde, ilk ikisinde 13, 1918'deki kayıda 14 oda gösterilmiştir.

Talebe sayısının işaretlenmesi için ayrılmış olan 5. sütûn, hepsinde boş bırakılmıştır. 6. sütûnda, müderrisler değıştikçe, bir evvelki ismin üzeri çizilip yeni tayin edilen yazılmıştır. İsim çizilmeden ikincinin yazıldığı nâdir haller de vardır. Medrese bevvâbına ayrılmış 7. ve son sütûn ise, ancak birkaç tanesinde işlenmiştir. Bevvâb adının kayd edildiği medreselerde, ismin altında bevvâbın mührü de bulunmaktadır.

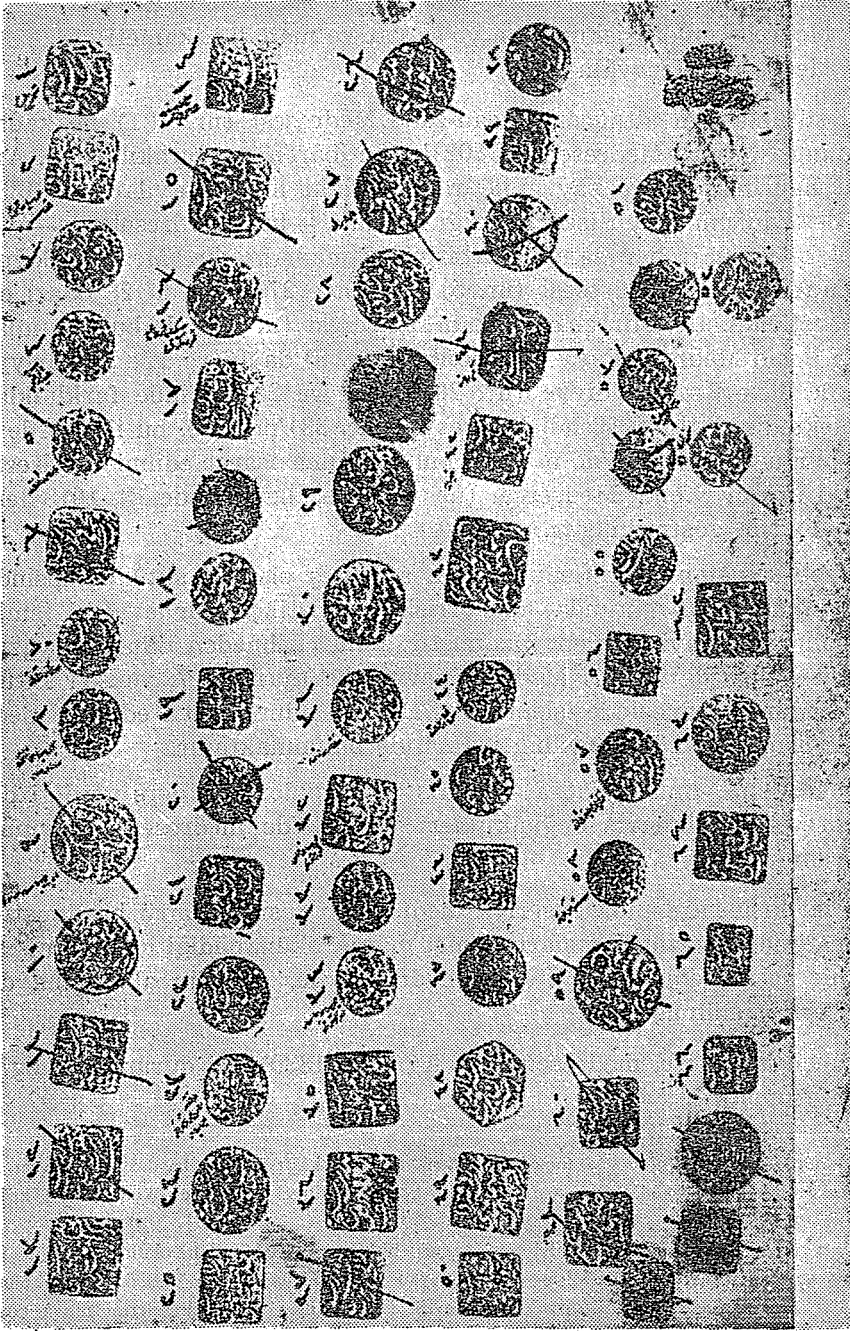
İkinci kısım, «muâmelât»a ayrılmış olup müderrisin ders verdiği diğer medreseler, müderris değışiklikleri ve 1918'de medresenin durumu kayd edilmiştir.

Bu iki kısım arasında ekseriya medresenin resmî mührü basılmıştır. Mühür üstündeki yazılar bazılarında net olarak okunabildiği halde bir kısmında hiç seçilememektedir<sup>35</sup>. Bazı medreselerde, mührün alındığına da yanında işaret edilmiştir.

Üçüncü kısım ise, medresenin 20 Ağustos 1330'daki durumu ile ilgili rapora ayrılmıştır.

35 Defterdeki medreselerden 69 tanesinin mührü, ayrı bir kâğıt üzerine basılıp (bk. Resim 3) içine konmuş olduğundan, silik çıkanların buradan kontrol edilmek suretiyle okunabilmesi kabil olmuştur.

36 Bazı raporlarda karşılıklı sahifelerin yazıları birbirine karıştığından okuma güçlüğü ile karşılaşmış ve bu yüzden —az da olsa— okunamayan yerler kalmıştır. Bu karışıklığın en bâriz örneği, Hâfız Ahmed Paşa (nr. 150) ve Yahya Tevfik Efendi (nr. 151) medreselerini ihtivâ eden sahifelerde görülmektedir. Bk. Resim 4-5.



Resim 3 — Bazı medreselerin mühürleri  
 (Mühürler üzerindeki rakamlar defterdeki medrese numaralarına uymamaktadır).

Bazı medreselerde, müderrisin maaşı —yevmiye, mâhiye, seneviye şeklinde— sahifenin üst köşesine kayd edilmiştir.

Medreseler, Ayasofya'dan başlanarak, semt semt sırayla yazılmış ve her sahife bir medreseye ayrıldığından, sahife numarası, aynı zamanda medresenin sıra numarası olmuştur. Ancak, 15 ve 47 numaralar atlanmış, 82 ise mükerrer yazılmıştır. Toplam 184 medrese mevcuttur. Defterde sondan 8 sahife boştur. Sonuna, müderrisler ve ders verdikleri medreselerle, her medreseden aldıkları maaşı gösteren bir liste ilâve edilmiştir.

Neşirde, defterdeki bilgilerin muayyen bir sıra ile verilmesine çalışılmış, önce medresenin adı, yeri, hücre sayısı, varsa mührü ve mührün alınıp verilmesiyle alâkalı muâmeleler kayd edilmiş, sonra Dârü'l-hilâfeti'l-'aliyye Medresesi'nin kuruluşu arefesinde hazırlanan raporlara yer verilmiştir<sup>36</sup>. Bu raporların sonlarında, medreselerin, yeni kuruluşun bünyesi içine alınıp alınmadıkları *kadro dâhili* veya *kadro hârici* şeklinde kayd edilirken, değişiklik yapılan medreselerde, *Cerîde-i İlmîyye*'deki Dârü'l-hilâfe sınıflarını gösteren liste esas alınmış, orada bulunanlar *dâhil*, bulunmayanlar *hâric* olarak gösterilmiş, diğer şekil notlarda verilmiştir.

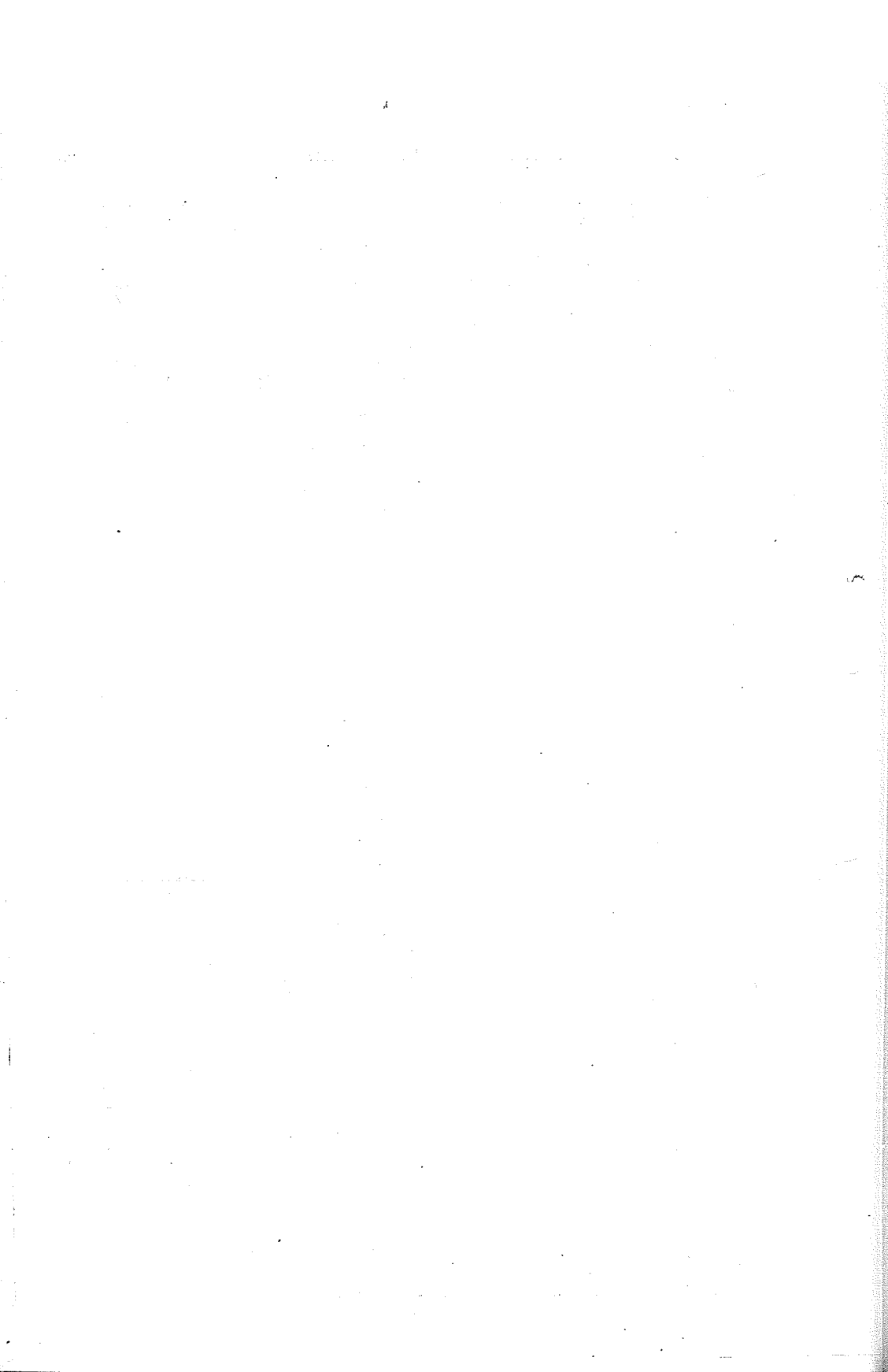
Bu yazı, *Tarih Enstitüsü Dergisi*, sayı 7-8, İstanbul 1977'de neşr edilmiş olan «1869'da faal İstanbul Medreseleri» ni tamamlayıcı mâhiyette olması dolayısıyla 1869 tarihli listede bulunmayıp da 1914 tarihli defterde yer alan medreseler hakkında, imkân nisbetinde, dip notlarında bilgi verilmeğe çalışılmıştır. Sona ilâve edilen alfabetik fihristte ise, neşre esas olan defterdeki numaralar ile beraber 1869 tarihli listedeki numaralar ve buna ekli olan haritadaki kod numaraları verilmiştir; ayrıca, haritaya esas olan listede mevcut olmadığı halde bu defterde yer alan medreselerin bulunmaları icab eden kod numaraları da belirtilmiştir.





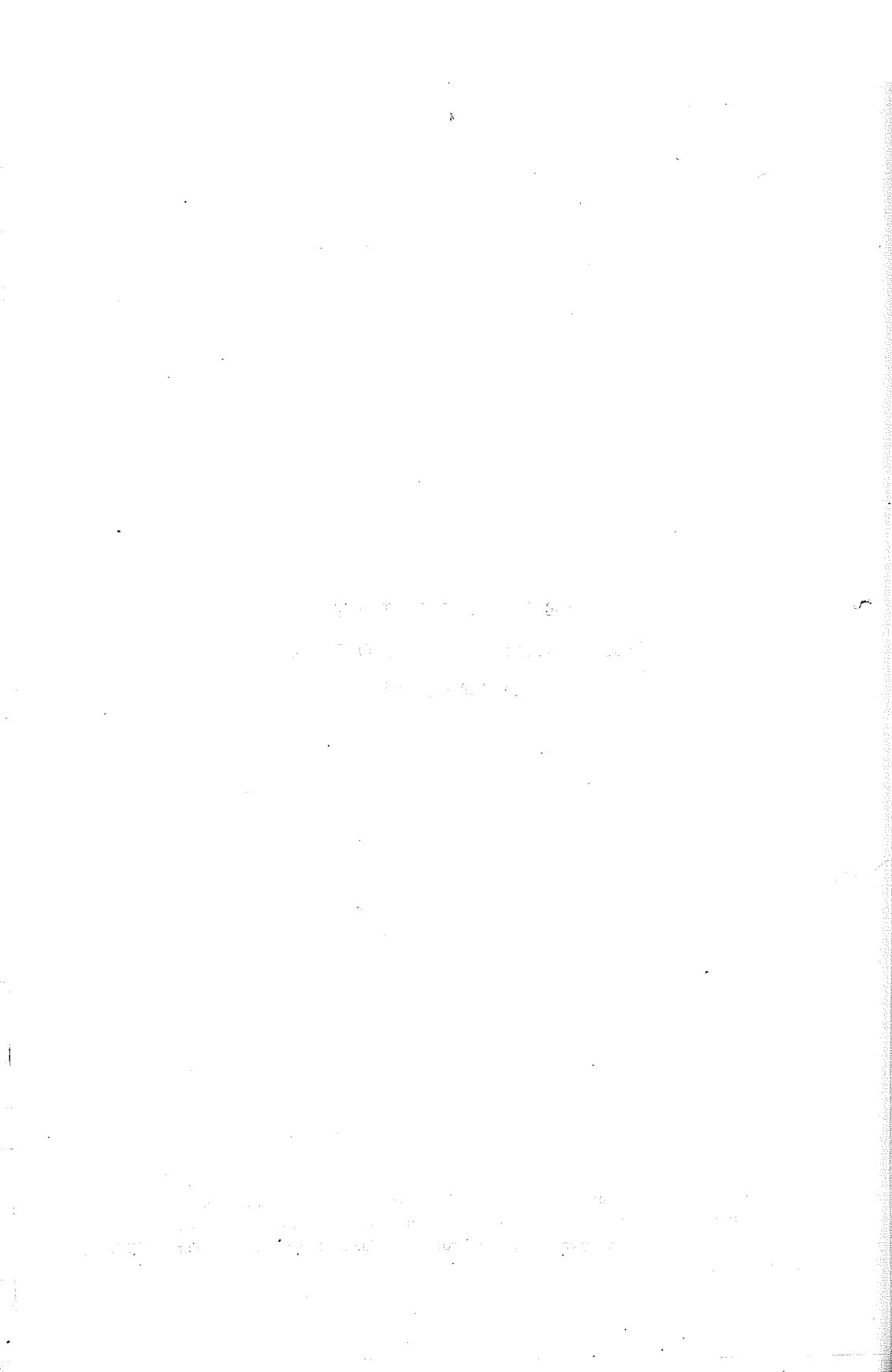
<p>بِسْمِ اللّٰهِ الرَّحْمٰنِ الرَّحِیْمِ                  مَدْرَسَةُ الْحَافِظِ اَحْمَدِ پاشا</p>				
<p>سنة 1215</p>	<p>مدرسة وطلبه اسم وكنية</p>	<p>الاسم</p>	<p>اللقب</p>	<p>الكنية</p>
<p>رقم</p>	<p>تاريخ وسماعة وشمس و...</p>	<p>تاريخ</p>	<p>تاريخ</p>	<p>تاريخ</p>
<p>فصل في الاملا</p>				
<p>بسم الله الرحمن الرحيم</p> <p>الحمد لله الذي...</p>				
<p>بسم الله الرحمن الرحيم                  الحمد لله الذي...</p>				

Resim 5 — Hâfız Ahmed Paşa Medresesi (nr. 150)'ne ayrılan sahife.



DERS VEKÂLETİ  
MEDRESE ve MÜDERRİS  
DEFTERİ

Metnin teslim edileceği sırada beklenmedik bir kazaya uğraması üzerine, büyük bir kısmını yeniden daktilo etmek lütfunda bulunan muhterem Dr. Meşküre Eren ile bazı müşkillerin halli hususunda yardımlarını esirgemeyen muhterem Prof. Dr. Nihad M. Çetin'e şükranlarımı ifade etmeği borç bilirim.



## 1 Ayasofya-yı Kebir

Ayasofya Hücre sayısı: 32

[14] tahtânî ve 18 fevkânî, cereyân-ı havâya ve ziyâ-ı şemsin duhû-lüne oldukça müsâ'id ve mücedded 32 odası mevcûd olup ba'zıları büyük ve ba'zıları küçük, ikiden dört kişi oturabilir. Helâları fevkânî ve tahtânî ayrı olup üst katdakiler daha muvâfık-ı fenn-i sıhhatdir. Müsâ'id vüs'atde bir havli ile şadırvan, gusulhâne ve çamaşırhânesi yeni ve kâfi derecededir. Alt kat odalar zemînî olmağla biraz rutûbetlice olduğundan ba'zı ta'dilât-ı fenniyye ile talebe iskânına elverişli bir medresedir. 103 talebesi vardır.

Makam-ı Meşihat tabîb raporu tarihi fî 20 Ağustos sene 330.

80-90 talebe ikâmet edebilir.

*Kadro dâhili*

Müderrisleri:

Ders-i 'âmmdan İskilibli Mehmed Efendi (çizilmiş)

Hâdimli Mûsa Kâzım Efendi, fî 30 Ağustos sene 1336 (çizilmiş)

Ders-i 'âmmdan Hâdimli Mûsa Kâzım Efendi

nr. 5 Ca'fer Ağa Medresesi

Zeyneb Sultan

Hacı Beşir Ağa

İbrahim Paşa, Acı-musluk

Harîk-zedegân tarafından işğal edilmiştir, fî 19 Kânûn-ı evvel sene 1334.

## 2 Sultan Ahmed

Sultan Ahmed Hücre sayısı: 48

24 tahtânî ve 24 fevkânî, cem'an 48 odası olup tahtânîleri rutûbetlice, cereyân-ı havâyâ ve biraz da nüfûz-ı ziyâyâ müsâ'idce ve fevkânîleri daha muvâfık-ı sıhhat olup havlisi güzel, çamaşırhâne, gusulhâne, abdesthâne-leri ma'mûr ve ders okunur bir dershâne ve şadırvanı ve ayrıca tulumbalı bir kuyusu vardır. Medrese hâl-i hâzırda talebe ikâmetine elverişli olmağla ufak-tefek ba'zı ta'dilât-ı fenniye ile gâyet mükemmel olacaktır. 15 kadarı hâricde mukim 95 kadar talebesi mevcûd olup vüs'atine nazaran pek çok değildir.

65-70 kadar talebe ikâmet edebilir. Fî 20 Ağustos sene 1330.

### *Kadro dâhili*

#### Müderrisleri:

Ders-i 'âmmdan Filibeli Hâfız Ahmed Efendi (çizilmiş)

Ders-i 'âmmdan Filibeli Ahmed Cevdet Efendi

nr. 10 Köprülü Mehmed Paşa

38 Ülä-yı Süleymâniyye

39 Sâni-i Süleymâniyye

26 'Atik 'Ali Paşa

Talebe mevcûddur, fî 19 Kânûn-ı evvel sene 334.

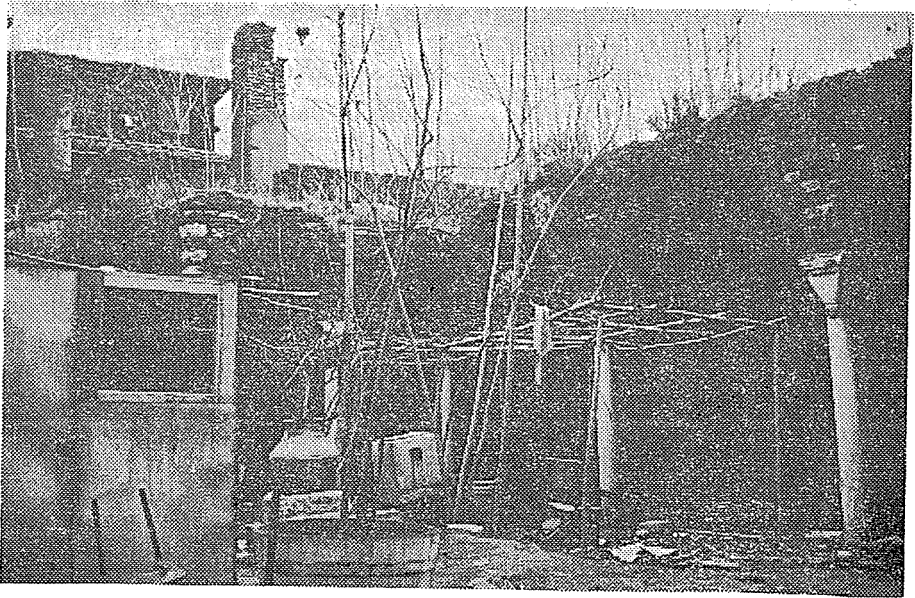
## 3 Cedid Mehmed Efendi

Sultan Ahmed Hücre sayısı: 12

Zemînî, harâbca, cereyân-ı havâyâ müsâ'id değil ise de nüfûz-ı ziyâyâ müsâ'idce 12 odası ve harâb bir dershâne ile muhtâc-ı tathîr ve kâfi vüs'at-de bir havli ve şadırvan ve bir de kuyusu mevcûd olup abdesthâne, gusulhâne, çamaşırhânesi ta'mîr olduğundan kâfidir. Lâyıkıyla ve mükemmel bir ta'mîr-i fennî ile talebe iskân edebilir. Hâl-i hâzır pek iyi değildir. 7 talebesi vardır.

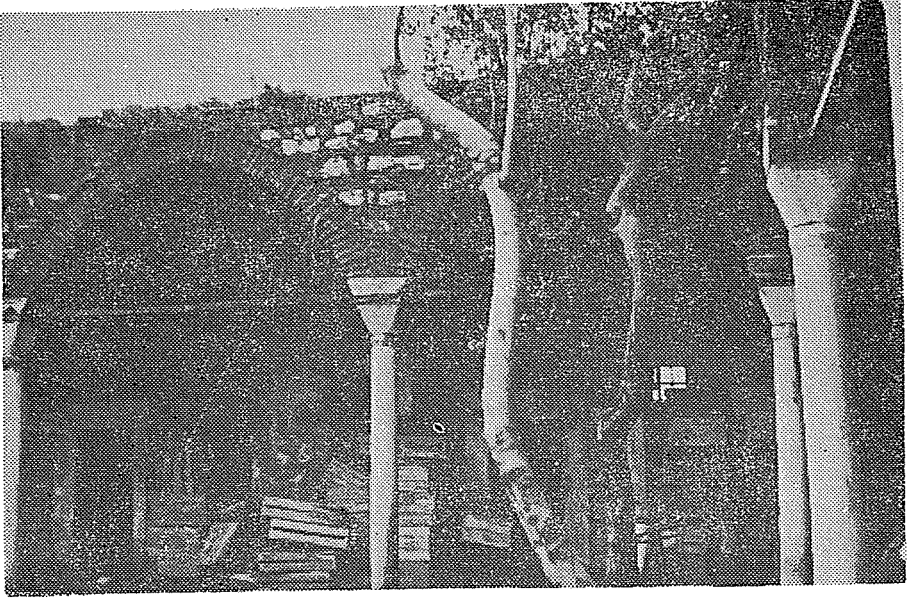


Resim 6 — Cedid Mehmed Efendi Medresesi.



Resim 7 — Cedid Mehmed Efendi Medresesi (Avludan görünüşü).





Resim 8 — Cedid Mehmed Efendi Medresesi (Avludan görünüşü).

12 kadar talebe ikâmet edebilir. Fî 20 Ağustos sene 1330.

*Kadro dâhili*

Müderrisleri:

Ders-i 'âmmdan Kastamonulu Mustafa 'Asım Efendi (çizilmiş)

Ders-i 'âmmdan Filibeli Ahmed Cevdet Efendi

77 İshak Paşa

Boş olup biraz ta'mîr edilir ise talebe ikâmet eder. Birkaç zâbit namzedi vardır, memlekete gitmek üzere, fî 19 Kânûn-ı evvel sene 334.

#### 4 Kapu Ağası Mahmud Ağa

Kapu-ağası Hücre sayısı: 6

Muhterik ve 'arsa hâlinedir. Fî 20 Ağustos sene 1330.

*Kadro hârici*

Müdürrisleri:

Ders-i 'âmmdan Zileli 'Abdurrahman Efendi (çizilmiş)

Ders-i 'âmmdan Hâdimî Mûsa Kâzım Efendi (çizilmiş)

Ders-i 'âmmdan Fîlibeli Ahmed Cevdet Efendi.

nr. 6 Ayasofya-yı Sagır

Çerçeveleri, abdesthâneleri ve civârı harâb olup beş odası mevcûddur, fî 19 Kânûn-ı evvel sene 334.

### 5 Ca'fer Ağa

Soğuk-çeşme kuyu<sup>1</sup>

Hücre sayısı: 27

Tahtânî ve fevkânî, biri gayr-i meskûn, teceddüd-i havâyâ ve nüfûz-ı ziyâyâ gayr-i müsâ'id ve ziyâde râtıb, alt katı zemînî 28 odası olup ziyâdesiyle harâb dar bir sokak içinde yüksek binâlarla ihâta olunduğu; odalar da esâsen birer oda olduğu halde ortalarından döşeme ile ikiye bölünerek altı üstlü iki oda hâline konulmuş olduğundan fenn-i hıfzı's-sihha nokta-i nazarından talebe iskânına gayr-i sâlihdir. Zâten eski hâlinde bırakılsa dahi yine öyle boğuk yerde talebe oturamaz. Müsâ'id vüs'atde bir havlisi ve şadırvanı ve kuyusu, gusulhâne, çamaşırhâne, abdesthâneleri ve müstemilât-ı sâiresi kâmilen harâbdır.

Esâsında 15, hâl-i hâzırında 28 kişi ikâmet edebilir. Fî 20 Ağustos sene 1330.

*Kadro dâhili*

Müdürrisleri:

Ders-i 'âmmdan İskilibli Mehmed Efendi

Hâdimli Mûsa Kâzım Efendi, fî 30 Ağustos sene 336.

nr. 1 (Ayasofya-yı Kebîr) de dâhildir.

Harîk-zedegân tarafından işgâl edilmiştir, fî 19 Kânûn-ı evvel sene 334.

1 «Kuyu» kelimesi sonradan ilâve edilmiştir.

## 6 Ayasofya-yı Sagır

Ayasofya-yı Sagır Hücre sayısı: 24

(«Ayasofya-yı Sagır, derûn-ı câmi'-i şerif» mührü ve «alındı» kaydı var)

24 asıl oda ile 4 'aded muhdes barakası olup odalar birer kişilik, cereyân-ı havâyâya müsâ'id ise de rutûbetli, zemînî ve nüfûz-ı ziyâdan mahrûmca olduğundan ba'zı ta'dilât ve ta'mirât-ı fenniyyeye muhtâcdır ve ol sûretle talebe iskân edilebilir. Havlisi müsâ'idce ve şadırvan ile berâber muhtâc-ı ta'mir ve tathîr bir halde olduğu gibi çamaşırhâne ve gusulhânesi kezâ harâbca ve kâfi derece değildir. Abdesthâneleri, ittisâlindeki câmi'-i şerif sebebiyle 'umûma güşâde ve harâbca olmağla bu mahzûrun def'i elzemdir. Hâl-i hâziriyle talebe iskânına fennen pek müsâ'id değilse de ba'zı ıslâhât-ı fenniyye ile iskâna ve ikâmet-i talebeye müsâ'id bir hâle ifrağ olunabilir.

25 kişi ikâmet edebilir. Fî 20 Ağustos sene 1330.

*Kadro hârici*

Müderrisleri:

Ders-i 'âmmdan Zileli 'Abdurrahman Efendi (çizilmiş)

Ayasofya ders-i 'âmmlarından Kastamonulu-zâde Ahmed Efendi (çizilmiş)

Ders-i 'âmmdan Borlu Hasan Fehmi Efendi

nr. 4 (Kapu Ağası Mahmud Ağa) de dâhildir.

Rusya'dan gelen üserâ-yı 'askeriyye tarafından işgâl edilmiştir, fî 19 Kânûn-ı evvel sene 334.

## 7 Mirzeban Sultan

Ayasofya civârı Hücre sayısı : 7

(Resmî mühür ve «alındı» kaydı var)

Fevkânî ve tahtânî ve ziyâ-ı şemsden ve cereyân-ı hâvâdan mahrûm, zemînî ve ekserisi harâbca 12 oda ile çamaşırhâne, abdesthâne, gusulhâ-

ne ve müstemilât-ı sâiresi kâmilen harâb bir halde olduğundan hâl-i hâzırda talebe iskânı kat'iyen câiz olmadığı gibi her ne kadar müsâ'id bir havli ve 'arsası var ise de demiryolunun deniz tarafında müfrez bir halde kaldığından yeniden inşası da muvâfık değildir. 7 talebesi vardır.

Harâb olmasa 15 kişi ikâmet edebilir. Fî 20 Ağustos sene 1330.

*Kadro hârici*

Müderrisleri:

Ayasofya ders-i 'âmmından Aydınlı Mustafa Hilmi Efendi<sup>2</sup> (çizilmiş)

Ayasofya ders-i 'âmmılarından Kastamonlu-zâde Ahmed Efendi (çizilmiş)

Ders-i 'âmmından Filibeli Ahmed Cevdet Efendi

49 Kuyucu Murad Paşa  
66 Dârü'l-hadîs-i Baba Mahmud  
Bekir Ağa

Harâb olup birkaç kürd âilesi işgâl etmişdir, fî 19 Kânûn-ı evvel sene 334.

## 8 Şehid Mehmed Paşa

Ayasofya-yı Sagîr civârı Hücre sayısı: 16

(Resmî mühür ve «alındı» kaydı var)

Biri fevkânî, diğerleri zemînî birer kişilik 17 odası olup ba'zı ta'dîlât-ı fenniyye ile talebe iskânına elverişli olabilir. İttisâlinde bir câmi'-i şerîf ve ders okunmaz güzel bir dershâne ve şadırvan ve akar suyu var ise de muhtâc-ı ta'mîr olduğu gibi çamaşırhâne, gusulhâne ve sâiresi kâfi olup ba'zı ta'mîrâta muhtâcdır. Abdesthâneleri câmi'-i şerîfden dolayı 'umûma güşâde olduğundan ayrılması ve tahâret husûsunun te'mîni her halde daha

<sup>2</sup> Mu'âmelât hânesinde «Mûmaileyh Mustafa Efendi Konya medresesi mu'allim-i evveliğine ta'yîn olunduğundan 17 Eylül sene 331 tarihinde mühür teslim olunmuşdur, fî 17 Eylül sene 331» kaydı var.

münâsib olacaktır. Müsâ'id vüs'atde bir havlisi ile 25 kadar talebesi vardır. Hâl-i hâzırı biraz rutûbetlice olmağla fennî ba'zı islâhâta her halde muhtâcdır.

20 kadar talebe ikâmet edebilir. Fî 20 Ağustos sene 1330.

*Kadro hârici*

Müderresleri:

Ders-i 'âmmdan Ayaşlı-zâde Refik Efendi (çizilmiş)

Ders-i 'âmmdan Kengirili Mehmed Rüşdü Efendi

nr. 9 Dizdâriyye

Bevvâbı:

Kengirili 'Ali Efendi («'Ali Rıza» mührü var)

Dokuz odası boş olup ders-hânesi depo olduğu gibi yirmi kadar 'asker mevcûd olduğu, fî 19 Kânûn-ı evvel sene 334.

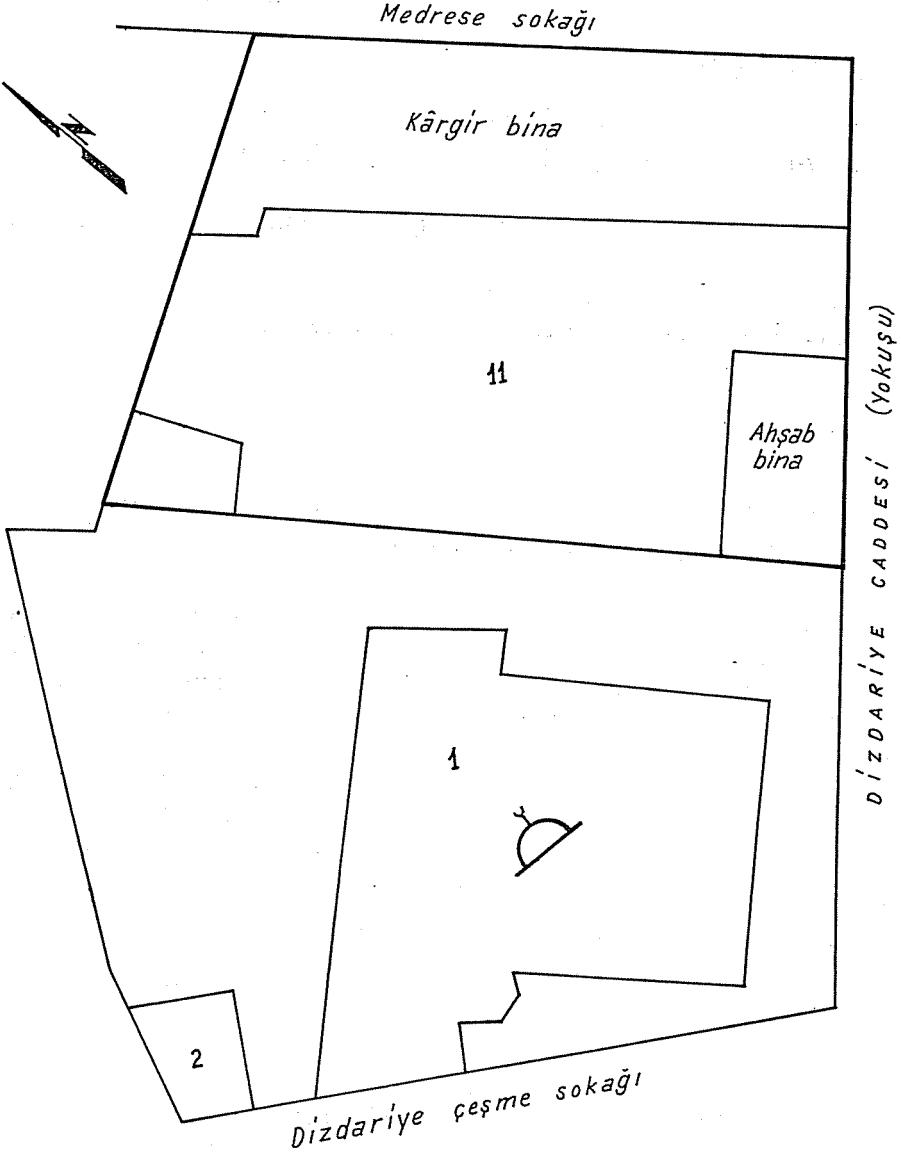
### 9 Dizdâriyye<sup>3</sup>

Ayasofya civârı

Hücre sayısı: 6

Zemînî, birer kişilik, zıyâ-ı şemsden ve teceddüd-i havâdan mahrûm ve sokak zemîninden hayli derin ve ziyâde râtıb 8 oda ile gusulhâne, çamaşırhâne ve abdesthâneleri harâb olmağla talebe iskânına pek elverişli değildir. İttisâlinde bir câmi'-i şerîf ile kâfi vüs'atde ve medrese ile müşterek bir de havli var ise de zaten mahalle arasında evlerle muhât olduğundan yeniden ihyâsı da pek muvâfık değildir. 11 kadar talebesi vardır.

3 Eminönü Tapu Sicil Muhafızlığı kayıtlarında iki ayrı adada Dizdarzâde Mehmed Said Efendi Vakfına âid yer görülmektedir. Bunlardan Binbirdirek Mahallesi 130 ada 11 parsel (Vakıflar Baş Müdürlüğü, Hayır İşleri Arşivi, dosya P. 578) «Dizdâriyye Medresesi», 132 ada 7 parsel ise (Vakıflar Baş Md. Hayır İş. Ar., dosya P. 1106) «Dizdâriyye Medresesi arsası» olarak kayıtlıdır. Ancak, 1914 tarihli raporda, medresenin, câmi'in yanında ve bahçesinin de müşterek gösterilmesi, Vakıflar tarafından satılmış olan, bu 130 adada (bk. Şekil 1) bulunduğu ihtimalini kuvvetlendirmektedir. 132 ada 7 parsel âid dosyada bulunan vesikalardan birinde, medrese ile birlikte mektebden de bahs edilmesi ise, vaktiyle bu arsanın üzerinde mekteb olabileceğini düşündürmektedir.



Şekil 1 — Dizdâriyye Medresesi.  
(Vakıflar Baş Müdürlüğü, Hayır İşleri Arşivi, dosya P. 578).

8 kadar talebe ikâmet edebilir. Fî 20 Ağustos sene 1330.

*Kadro dâhili*<sup>4</sup>

Müderisleri:

Ayaşlı-zâde Refik Efendi (çizilmiş)

Ders-i 'âmmdan Kengirili Mehmed Rüşdü Efendi

nr. 8 (Şehid Mehmed Paşa) de dâhildir.

Erzurum, Ankara, Uzunköprü muhâcirleri ile 'asker 'âileleri tarafın-  
dan işgâl olunmuşdur, fî 19 Kânûn-ı evvel sene 334.

## 10 Köprülü Mehmed Paşa

Çenberlitaş civârı Hücre sayısı: 12

(Resmî mühür ve «alındı» kaydı var)

Zemîni, ikişer kişilik, râtıb, zıyâ-ı şems ve teceddüd-i havâdan mah-  
rûm ve muhtâc-ı ta'mîr 12 odası mevcûd olup çamaşırhâne, gusulhâne,  
abdesthâneleri eyüce ise de ba'zı ta'mîre muhtâc bulunduğu gibi ittisâ-  
lindeki mescid-i şerîfden dolayı helâlar 'umûma güşâde olduğundan men'i  
elzem ve tahâret ü nezâfeti mümkün olamadığı cihetle hıfzı's-sihha nok-  
ta-i nazarında dahi 'umûma seddi ehemmdir. Hâl-i hâzırda talebe iskânı-  
na müsâ'idce olmadığı gibi bir takım ta'dilât ve ta'mîrât-ı fenniyye ile  
islâh olunabilirse de mahalli i'tibâriyle ihyâsı da pek münâsib değildir.  
Kâfi vüs'atde bir havlisi ile üçü hâricde mukim 29 talebesi vardır.

25 kadar talebe ikâmet edebilir. Fî 20 Ağustos sene 1330.

*Kadro dâhili*

Müderisleri:

Bâyezid ders-i 'âmmlarından Filibeli Hacı Ahmed Efendi

Ders-i 'âmmdan Kengirili Mehmed Rüşdü Efendi

nr. 2 (Sultan Ahmed) de dâhildir.

4 «Hârici» çizilip «dâhili» yapılmıştır.

Bevvâbı :

Koçhisarlı Mehmed Efendi («Mehmed bin Mustafa» mühürü var)

Harîk-zedegân tarafından işgâl edilmiştir, fî 19 Kânûn-ı evvel sene 334.

### 11 Mehmed Ağa

Dîvânyolu'nda Kapalı-firun cıvârı Hücre sayısı : 10

Zemînî, biraz râtûbca birer kişilik ve biraz fennî ta'mîr ve ıslâh ile talebe iskân edilebilir 10 odası ile ders okunmaz ve derûnunda iki-üç talebe meskûn bir dershâne ve genişce bir havli ve harâb bir sûrette gusulhâne, çamaşırhâne, abdesthâneleri mevcûddur. 25 kadar da talebesi vardır. Hâl-i hâzırıyla talebe iskânı mahzûrdan sâlim olmadığından ıslâh ve ta'mîr-i fennîye muhtâcdır.

10 kadar talebe ikâmet edebilir. Fî 20 Ağustos sene 1330.

### *Kadro dâhili*

Müderrisleri:

Ayasofya ders-i 'âmmlarından Ma'sûm Efendi, niyâbeten ta'yîn olunmağla infisal, fî 30 Eylûl sene 330.

Ayasofya ders-i 'âmmlarından Za'feranbolulu İbrahim Hakkı Efendi<sup>5</sup> (çizilmiştir)

Ders-i 'âmmdan Kengirili Mehmed Rüşdü Efendi

27 Sinan Paşa

30 Merzifonî Kara Mustafa Paşa

Kadınlar Yurdu olmuştur, fî 19 Kânûn-ı evvel sene 334.

5 Mu'âmelât hânesinde «Ayasofya ders-i 'âmmlarından Za'feranbolulu İbrahim Hakkı Efendi'ye defter ve mühür-i resmînin teslimi, fî 30 Eylûl 330» kaydı var.



**12 Hadım Hasan Paşa**

Cağaloğlu'nda Hücre sayısı : 8

İkisi birer kişilik fevkânî ve altısı ikişer kişilik 8 odası mevcûd olup çamaşırhâne, gusulhâne, abdesthâne ve sâiresi hey'et-i mecmu'asıyla harâb olduğundan hâl-i hâzırda talebe iskân edilemez. Alt kat havlisi etrafından tecâvüz edildiği sebeble epeyce daralmışdır. Ma'ahazâ mükemmel bir ta'mîr-i fennî ile, mevki'i güzel olduğundan â'lâ bir medrese olur. İki si hâricde mukîm 16 talebesi vardır.

14 talebe ikâmet edebilir. Fî 20 Ağustos sene 1330.

*Kadro dâhili*

Müderrisleri:

Ayasofya ders-i 'âmmından Karahisar-ı Şarkîli Mehmed 'Ali Efendi  
Ders-i 'âmmından Kengirili Mehmed Rüşdü Efendi

13 Hacı Beşir Ağa  
23 Mahmud Paşa-yı Veli  
24 Rahîki-zâde  
64 Mi'mâr Kâsım  
68 Hekim Çelebi

Harik-zedegân tarafından işgâl edilmişdir, fî 19 Kânûn-ı evvel sene 334.

**13 Hacı Beşir Ağa**

Bâb-ı'âli civârı Hücre sayısı : 12

İki 'adedi sonradan muhdes baraka ile 12 odası mevcûd olup teced-düd-i havâya ve duhûl-i zıyâya müsâ'ide ve ikişer kişi ikâmet edebilir vüs'atdedir. İttisâlindeki câmi'-i şerîf sebebiyle helâları 'umûma güşâde bulunduğundan temiz tutulamadığı cihetle büyük bir mahzûr-ı fennî teşkil eder. Müsâ'id bir havli ile gusulhâne ve çamaşırhânesi, hey'et-i mecmu'asıyla ba'zı ta'mîrât ve ta'dîlât-ı fenniyyeye muhtâc bulunduğundan

ve barakalar da lâğv olununca talebe iskânına elverişli bir medrese olur.  
24 kişi ikâmet edebilir. Fî 20 Ağustos sene 1330.

*Kadro dâhili*

Ayasofya ders-i 'âmmlarından Karahisar-ı Şarkîli Mehmed 'Ali Efendi (çizilmiş)

Ders-i 'âmmdan Hâdimli Mûsa Kâzım Efendi

nr. 12 (Hadım Hasan Paşa) de dâhildir.

İki odasında 'asker eşyası olup diğer odaları hamal bölüğü işgâl etmiştir, fî 19 Kânûn-ı evvel sene 334.

**14 İbrâhim Paşa**

Acı-musluk'da Hücre sayısı : 12

(«Medrese-i İbrâhim Paşa der Acı-musluk» mührü ve «alındı» kaydı var)

Dokuzu meskûn, üçü kâmilen harâb, zemînî ve birer kişi ikâmet edebilir zemînî 12 odası mevcûd olup teceddüd-i havâdan ve ziyâ-ı şemsden mahrûm olduğundan hâl-i hâzırda talebe iskânına müsâ'id değildir. Çamaşırhâne, gusulhâne, abdesthâne ve şadırvanı ta'mir olmuş ise de mec-râları henüz yapılmadığından ta'affünü bâdî olmaktadır. Medrese ta'mir ve islâh edilse de mahalle arasında mahsûr ve 'arsası da vâsi' olmadığından talebe iskânı için muvâfık-ı fenn-i hıfz-ı sıhhat değildir. 16 talebesi vardır.

12 talebe kadar ikâmet edebilir. Fî 20 Ağustos sene 1330.

*Kadro hârici*

Müderrisleri:

Bâyezîd ders-i 'âmmlarından Mehmed Fehmi Efendi

Ders-i 'âmmdan Hâdimli Mûsa Kâzım Efendi

15 İbrahim Paşa [Acı-musluk]<sup>6</sup>  
22 Rüstem Paşa (çizilmiş)

Bevvâbı:

Ankaralı Hasan Fehmi Efendi («Hasan Fehmi» mührü var)

İki oda 'asker eşyâsı olup diğer odalarda harîk-zedegândan üç kişi işgâl eylemiştir, fî 19 Kânûn-ı evvel sene 334.

15 (atlanmıştır)

16 Kayış Mustafa Ağa

Hoca-paşa'da Hücre sayısı: 13

Yedisi meskûn ve muhtâc-ı ta'mîr ve beş 'adedi son derece harâb ve gayr-i meskûn ve zemîni olmak üzere 12 odası mevcûd olup hıfzı's-sihha nökta-i nazarından hâl-i hâzırıyla talebe iskânına kat'iyyen elverişli değildir. Havlisi müsâ'id vüs'atde ve muhtâc-ı tathîr olduğu, abdesthâne, gusulhâne, çamaşırhâne ve sâiresi de kâmilen harâbdır. Medrese zâten cadde üstünde ve talebenin huzûr-ı fikrine mâni' bir mahalde olmağla yeniden ihyâsı da pek muvâfık değildir. Odalar birer kişiden ziyâdeye müsâ'id değildir. 12 kadar talebe vardır.

12 kişi kadar ikâmet edebilir. Fî 20 Ağustos sene 1330.

*Kadro hârici*

Ders-i 'âmmdan Çankırlı' İshak Efendi

Harik-zedegân ile kürd 'âileleri ikâmet edüp yedi odası meskûn, diğerleri harâb olduğu, fî 19 Kânûn-ı evvel sene 334.

6 15 sıra numarasındaki medrese de «İbrâhim Paşa» olarak gösterilmiş, sonra çizilmiş olduğuna göre bir karıştırma olduğu açıktır.

7 «Çankırlı» çizilip kırmızı ile «Kengirli» yazılmıştır.

**17 Cezâyirli Ahmed Paşa**

Demirkapu Hücra sayısı: 5

(«Medrese-i Cezâyirli Ahmed Paşa, der kurb-ı Demirkapu» mührü, yanında «ahndı» ve mu'âmelât kısmında «8 Ağustos 332, medrese-i mezkûrun mührü teslim olunmuşdur» kaydı var)

Zemîni, oldukça harâb beş oda ile kendine göre kâfi vüs'atde bir havli ve şadırvan ve tulumbası ve harâb çamaşırhâne, gusulhâne ve abdesthâneleri mevcûd ise de hıfzı's-sıhha noktasından talebe iskânına elverişli değildir.

5 kişi ikâmet edebilir. Fî 20 Ağustos sene 1330.

*Kadro hârici*

Müderrisleri:

Ders-i 'âmmdan Za'feranbolulu İbrâhim Efendi (çizilmiş)

Ders-i 'âmmdan Kengirili İshak Efendi

'Askerî i'âşe erzak tevzi' mahalli olduğu, fî 19 Kânûn-ı evvel sene 334.

**18 Mehmed Ağa**

Demirkapu civârında

Muhterik 'arsa

*Kadro hârici*

Müderrisleri:

Ders-i 'âmmdan Za'feranbolulu İbrahim Efendi (çizilmiş)

Ders-i 'âmmdan Kengirili İshak Efendi

Muhterik 'arsa

## 19 Ferhad Paşa

Demirkapu'da

*Kadro hârici*

'Arsa

Müderrişi:

Ders-i 'âmmdan Kengirili İshak Efendi

Muhterik 'arsa

## 20 Hamidiyye

Bağçekapusu

Hücre sayısı: 21

Bir 'aded müderriş odasıyla birlikde 25 odası olup tahtânîleri de varsa da 'âdeta bodrum hâlinde olduğundan gayr-i meskûn ve meskûn olanlar dahi cereyân-ı havâdan ve nüfûz-ı ziyâdan pek az müstefid olduğundan rutûbetli bir haldedir. Dershâne ve mescid olarak müsta'mel harâb bir mahal ile matbah ve çamaşırhânesi, ufak bir ta'mîre muhtâc gusulhânesi, küçük ve harâb abdesthâneleri de muhtâc-ı ta'mîr olduğu gibi 'umûma güşâde olduğundan temiz tutulması imkân hâricindedir ve bunun men'i elzemdir. Kâfi vüs'atde bir havli ve harâb, suyu akamaz bir şadırvan ve ma'mûr bir de kütübhânesi vardır. Hâl-i hâziriyle talebe iskânına fenn-i hıfzı's-sihha müsâ'ade etmeyeceği gibi bir takım ta'dilât ve ta'mîrât-ı fenniyye ile kâbil-i iskân olabilirse de etrâfı mağazalarla muhât ve piyasanın en galabalık mahalli olduğundan böyle bir mahalde talebeyi bulundurmamak muvâfık olmasa gerekdir. Diğer havâdar bir mahalle nakli daha münâsib olacaktır.

İkişer kişiden 50 talebe kadar ikâmet edebilir. Fî 20 Ağustos sene 1330.

*Kadro hârici*

Müderrişleri:

Fâtih mucîz ders-i 'âmmlarından Tirnovalı Hâfız Mehmed Efendi ve-

fat etmekle Dağıstânî 'Abdülfettah Efendi müderris olmuştur. fi 13 Şubat 335.

Harâb<sup>8</sup>

## 21 Vâlide Sultan nâm-ı diğer Vâni

Soğuk-çeşme'de, Zeyneb Sultan Hücre sayısı: 14

Câmi'-i şerifi içinde

(«Medrese-i Vâlide Sultan kurb-ı Bağçekapusu» ve çizilmiş «alındı» kaydı var)

Fevkânî ve mücedded 10 ve tahtânî ve zemîne muttasıl 5 ki cem'an 15 oda ve bir kiları mevcûd olup medrese yeni yapıldığından eyüce ise de mevkî'î i'tibâriyle çukur bir mahalde ve alt katları râtib ve biraz da ziyâdan mahrûm ve abdesthâneler odalarla bir koridorda ve karşı karşıya yapıldığından büyücek bir mahzûr-ı fennî teşkil eder. Çamaşırhânesi ve gusulhânesi ve sâir müstemilâtı eyüce olduğu gibi odaların önünde birer de koridoru olduğundan zararsız bir bina ise de medrese, mahalle arasında evlerle muhât ve yanındaki bir câmi'-i şerif ile havâsı kesilmiş olduğundan her halde mahzûrdan sâlim değildir. Ma'ahazâ bir-iki mahzûr def' edilirse talebe iskânına elverişli bir medresedir. On 'adedi hâricde mukîm 25 kadar talebesi mevcûddur.

20 kadar talebe ikâmet edebilir. Fî 20 Ağustos sene 1330.

*Kadro dâhili*

Müderrisleri:

Ders-i 'âmmdan Erzincanlı Veysî Efendi (çizilmiş)

Ders-i 'âmmdan Hâdimli Mûsa Kâzım Efendi<sup>9</sup>

Harîk-zedegân tarafından işgâl edilmiştir, fi 19 Kânûn-ı evvel sene 334.

8 Sehven «Yerine hâne inşâ olunurak Sultan Selim'de Süleymâniye medresesi olmuştur, fi 19 Kânûn-ı evvel sene 334» yazılmışsa da karalanarak kurşun kalemiyle «harâb» kaydı konmuştur.

9 «Hâdimli Mûsa Kâzım Efendi, fi 30 Ağustos sene 36, mühürü verilmiştir».

**22 Rüstem Paşa**

Cağaloğlu'nda Hücre sayısı: 24

(Resmî mühür, yanında «alındı» ve mu'âmelât kısmında «Mühr-i resmîsi teslim olunmuştur, fi 28 Kânûn-ı evvel sene 331» kaydı var)

Havlisinde muhdes bir baraka ile zemîni, râtıb, ba'zısı iki ve ba'zısı birer kişilik teceddüd-i havâyâ ve nüfûz-ı ziyâyâ pek de müsâ'id olmayan harâbca 24 odası mevcûd olup gusulhâne ve abdesthânesi muhtâc-ı ta'mîr ve müsâ'id vüs'atde muhtâc-ı tathîr bir havli ile şadırvan ve tulumbası da var ise de ta'mîre muhtâc bir haldedir. Çamaşırhânesi havli ortasında yapıldığından ve harâbca olduğundan her halde oradan kaldırılması el-zemdir. Hâl-i hâzriyle talebe iskânına hıfzı's-sıhha nokta-i nazarından elverişli olmayup mükemmel bir ta'mîr ve ta'dil-i fennî ile gayet mükemmel olacaktır. 63 talebesi vardır.

40 kadar talebe ikâmet edebilir. Fî 20 Ağustos sene 1330.

*Kadro dâhili*

Müderrisleri:

Bâyezîd ders-i 'âmmlarından Mehmed Fehmi Efendi (çizilmiş)  
Ders-i 'âmmdan Kengirili İshak Efendi

14 (İbrahim Paşa) de dâhildir

Harik-zedegân tarafından işgâl edilmiştir, fi 19 Kânûn-ı evvel sene 334.

**23 Mahmud Paşa-yı Veli**

Mahmud Paşa kahveleri civârında Hücre sayısı: 19

Zemîni, karanlık, teceddüd-i havâyâ ve nüfûz-ı ziyâyâ gayr-i müsâ'id bir kişiden fazla adam iskânına gayr-i mütehammil 17 odası olup fenn-i hıfzı's-sıhha nokta-i nazarından talebe iskânına mahzûrdan sâlim değildir. Çamaşırhâne, gusulhâne, abdesthâneleri muhtâc-ı ta'mîr olup havlisi ge-

nişce ve ma'mûr ders-hânesi varsa da ders okunmamaktadır. Şadırvan harâbca ve kuyu ile idâre olunmaktadır. 44 talebesi vardır. Hâl-i hâzırı fen-nen ta'mîr ve ıslâh edilirse ol vakit talebe ikâmet edebilir.

20 kişi kadar talebe ikâmet edebilir. Fî 20 Ağustos sene 1330.

*Kadro dâhili*<sup>10</sup>

Müderrisleri:

Ayasofya ders-i 'âmmılarından Karahisar-ı Şarkîli Mehmed 'Ali Efendi Fatsalı 'Ali Rızâ Efendi, fî 1 Ağustos sene 36.

12 (Hadım Hasan Paşa) de dâhildir.

Harîk-zedegân tarafından işgâl edilmiştir, fî 19 Kânûn-ı evvel sene 334.

#### 24 Rahikî-zâde

Tarakçılar'da Hücre sayısı: 5

Bir 'aded muhdes baraka ile birer kişilik 4 odası mevcûd olup med-rese havlisine etraftan vuku'bulan tecâvüzât sebebiyle büsbütün darala-rak ziyâ-ı şemsden ve teceddüd-i havâdan mahrûm ve râtib ve binâlar arasında sıkışmış kalmış olduğundan talebe iskânına kat'iyen elverişli değildir. Çamaşırhâne, gusulhâne, abdesthâneleri de hey'et-i mecmu'asıyla harâbca'dır. Medresenin kapusu yanında ve medreseye 'âid küçük bir dükkân da sonradan yapılmıştır. 5 talebesi vardır.

4 kadar talebe ikâmet edebilir. Fî 20 Ağustos sene 1330.

*Kadro dâhili*

Müderrisleri:

Ayasofya ders-i 'âmmından Karahisar-ı Şarkîli Mehmed 'Ali Efendi (çizilmiş)

10 «Hârici» çizilerek «dâhili» yapılmıştır.



Ders-i 'âmmdan Za'feranbolulu Ahmed Necâti Efendi (çizilmiş)

Ders-i 'âmmdan Kengirili İshak Efendi

12 (Hadım Hasan Paşa) de dâhildir.

## 25 Nûr-ı 'Osmâniyye

Nûruosmâniyye

Hücre sayısı: 12

(«Medrese-i 'Osmâniyye derûn-ı Câmî-i şerîf» mührü ve «ahındı» kaydı var)

İkişer kişilik zemîni, biraz râtıbca, teceddüd-i havâyâ ve ziyâ-ı şemsin nüfûzuna oldukça müsâ'id ve ma'mûr 12 odası mevcûd olup câmî-i şerîfe mülhak ve medrese havlisi hâricinde fevkânî olmak üzere 4 oda dahi medreseye ilhak olunduğundan talebe iskân etmektedir. Çamaşırhâne, gusul-hâne, abdesthâneleri temiz ve muntazam ve havlisi ve şadırvanı da ma'mûrca ve müsâ'idce ba'zı ufak tefek ta'dilât-ı fenniyye ile talebe iskânına elverişli güzel bir medresedir. On 'adedi hâricde mukim 56 talebesi vardır.

40 kişi kadar talebe ikâmet edebilir. Fî 20 Ağustos sene 133[0]

*Kadro dâhili*<sup>11</sup>

Müdürrisleri:

Bâyezîd ders-i 'âmmlarından Sıvaslı Necîb Efendi (çizilmiş)

Fatsalı 'Ali Rızâ Efendi, fî 1 Eylûl sene 36.

78 Dârü'l-hadis-i Sinan Çavuş

Bevvâbı:

Geredeli Hasan Efendi («Hasan Fa'ik» mührü var).

Harîk-zedegân tarafından işgâl edilmiştir, fî 19 Kânûn-ı evvel sene 334.

11 «Hârici» çizilip «dâhili» yazılmıştır.

## 26 'Atîk 'Ali Paşa

Divânyolu'nda: Sadefciler'de Hücre sayısı: 16

(«Medrese-i 'Atîk 'Ali Paşa der Sadefciler» mührü ve «alındı» kaydı var)

Dört 'adedi fevkânî, üçer-dörder kişilik ve dokuz 'adedi birer kişilik ve sonradan muhdes baraka ile ikişer kişilik esas 12 ki cem'an 25 odası mevcûd olup zemîni, râtib, teceddüd-i havâ ve nüfûz-ı ziyâdan mahrûm ve zâten barakalar gayr-i kâbil-i iskân bir halde olduğu gibi asıl medrese odalarından dahi fevkânîlerden mâ'adâsı pek harâb değilse de hıfzı's-sihha nokta-i nazarından talebe ikâmetine pek de müsâ'id değildir. Gusulhâne, çamaşırhâne, abdesthâneleri zararsızca ve havlisi de müsâ'id değilse de muhtâc-ı ta'mîr ve tathîrdir. Hareket-i 'arzdân harâb olmuş bir dershâne ve kezâ harâb bir şadırvan ile ikisi hâricde mukîm 60 kadar talebesi vardır ki bu izdihâm kat'iyyen câiz değildir.

Esas medresede 25 kişi ikâmet edebilir. Fî 20 Ağustos sene 1330.

*Kadro dâhiki*

Müderrisleri:

Ders-i 'âmmdan 'Arabsunlu Emin Efendi, vefat fî sene

Filibeli Hâfız Ahmed Efendi (çizilmiş)

İskilibli Mehmed 'Ârif Efendi, fî 1 Eylûl sene 336<sup>12</sup>.

Medrese-i mezkûr, Bâyezîd ders-i 'âmmlarından Kilisli Tevfîk Efendi'ye tevcih edilmiştir, fî 24 Temmuz sene 337.

nr. 2 (Sultan Ahmed) de dâhildir

Sinan Paşa, Irgad Pazarı

. Şah-kulu

. Kemankeş Kara Mustafa Paşa

. Hekim Çelebi

Çavuş-başı Süleyman Ağa

Mühürler verilmemiş<sup>13</sup>

12 Mu'amelât kısmında «Müderris Mehmed 'Ârif Efendi vefat etmekle mühür istirdâd edilmiştir, fî 23 Kânûn-ı evvel sene 336» kaydı bulunmaktadır.

13 Sinan Paşa'dan itibâren olan medrese adlarının İskilibli Mehmed 'Ârif Efendi'nin ismi ile aynı zamanda yazıldığı kırmızı mürekkebin renginden anlaşılmaktadır.

Evkaf tarafından işgal edilmiştir, fi 19 Kânûn-ı evvel sene 334.

## 27 Sinan Paşa

Irgad-pazarı'nda Hücre sayısı: 16

(«Medrese-i Sinan Paşa kurb-ı Irgad-pazarı» mührü ve mu'âmelât kısmında «12 Mayıs sene 336 tarihinde mühr-i resmîsi teslim olunmuşdur, fi minhu» kaydı var)

İkişer kişilik zemîni, râtib, ziyâ-ı sems ve teceddüd-i havâdan külliyyen mahrûm 16 oda ile muhtâc-ı tathîr bir havlisi mevcûd olup abdest-hâne, gusulhâne, çamaşırhâne yeni yapılmaktadır. Havlisi müsâ'id vüs'at-de ve harâb bir şadırvan ve ma'mûr, ders okunur bir dershâne vardır. Hâl-i hâzırıyla talebe iskânına fennen elverişli değildir. On kadarı hâricde 30 talebesi vardır.

16 kadar talebe ikâmet edebilir. Fî 20 Ağustos sene 1330.

### *Kadro dâhili*

#### Müderrisleri:

Ayasofya ders-i 'âmmlarından Süleymâniyeli Ma'sûm Efendi niyâbeten ta'yîn olunmuşdur, sene 330.

Bâyezîd mucîz ders-i 'âmmlarından Bolulu Hacı Hâfız Hilmi Efendi ta'yîn olunmuşdur; mührün teslîmi, fi 2 Teşrin-i evvel sene 330.

Ders-i 'âmmdan İskilibli Mehmed 'Ârif Efendi<sup>14</sup>

Bâyezîd ders-i 'âmmlarından Kilisli Tefvik Efendi bi't-ta'yîn mührü kendisine verilmiştir, fi 24 Temmuz sene 337.

- nr. 11 (Mehmed Ağa) de dâhildir<sup>15</sup>
- 31 (Kemankes Kara Mustafa Paşa)
- 32 (Şah-kulu)
- 26 ('Atik 'Ali Paşa)

14. «Müderris Mehmed 'Ârif Efendi vefat etmekle mühür istirdâd edilmiştir, fi 23 Kânûn-ı evvel sene 336».

15. Bunun yanına «İskilibli Mehmed 'Ârif Efendi, fi 1 Eylül sene 36» yazılmış ve sonra hepsi birden çizilmiştir.

Harîk-zedegân tarafından işgâl edilmiştir, fî 19 Kânûn-ı evvel sene 334.

### 28 Ulâ-yı Çorlulu 'Ali Paşa

Irgad-pazarı Hücra sayısı: 21

Birer kişilik, teceddüd-i havâyâ biraz müsâ'idce ise de ziyâ-ı şemsden mahrûmca zemînî 16 ile sonradan muhdes ve ikâmet gayr-i câiz 5 'aded barakası mevcûd olup gusulhâne, çamaşırhânesi temizce ise de 4 'aded abdesthâne iki medrese beyninde müşterek olmağla talebe zahmet çekmektedir. Muttasıl ve namaz kılınır bir mescid-i şerîf ve kâfi vüs'atde havlisi vardır. Hey'et-i mecmu'asıyla talebe iskânı için ba'zı ta'dilât ve ta'mîrât-ı fenniyye icâb eder. Şu hâliyle rutûbetlice olmağla sıhhata muzirdir.

30 kişi ikâmet edebilir. Fî 20 Ağustos sene 1330.

#### *Kadro dâhili*

Müderrisleri:

Bâyezîd ders-i 'âmmlarından Bolulu 'Ârif Efendi (çizilmiş)

Ders-i 'âmmdan Geredeli Ahmed Tevfik Efendi

nr. 29 Sâni-i Çorlulu 'Ali Paşa

Bevvabları:

Bayramiçli Mustafa 'Âdil Efendi («Mustafa 'Âdil» mührü var)<sup>16</sup>

Kaysariyeli Mehmed Tevfik ibn-i Ahmed Efendi, fî 21 Teşrîn-i evvel sene 330. («Mehmed Tevfik» mührü var).

Harîk-zedegân tarafından işgâl edilmiştir, fî 19 Kânûn-ı evvel sene 334.

16 «Başka mahalle imam ve hatib olduğundan medresece tebdil edilmiştir».

### 29 Sâni-i Çorlulu 'Ali Paşa

Irgad-pazarı kurbünde

Hücre sayısı: 14

Birer kişilik ve iki tarafa pencereleri olmağla teceddüd-i havâyâ ve zıyâ-ı şemse müsâ'id 10 oda ile sonradan muhdes ve gayr-ı kâbil-i iskân 4 'aded baraka mevcûd olduğı gibi gusulhâne ve çamaşırhânesi, kâfi ve müsâ'id bir havli ile ders okunur bir dershâne ve bir de kütübhânesi vardır. Abdesthâneler iki medreseye müsterek olmağla talebeye zahmet vermektedir. Ba'zı ta'dilât-ı fenniyye ile talebe iskânına elverişli bir medresedir.

10 kişi kadar ikâmet edebilir. Fî 20 Ağustos sene 1330.

*Kadro dâhili*

Müderrisleri:

Bâyezîd ders-i 'âmmlarından Bolulu 'Ârif Efendi (çizilmiş)  
Ders-i 'âmmdan Geredeli Ahmed Tevfik Efendi

Bevvâbları:

Bayramiçli Mustafa 'Âdil Efendi («Mustafa 'Âdil» mührü var)

Kayseriye Mehmed Efendi bin Ahmed Efendi, fî 21 Teşrin-i evvel sene 330. («Mehmed Tevfik» mührü var).

28 (Ülâ-yı Çorlulu 'Ali Paşa) de dâhildir.

Harik-zedegân tarafından işğal edilmişdir, fî 19 Kânûn-ı evvel sene 334.

### 30 Merzifonî Kara Mustafa Paşa

Divânyolu'nda

Hücre sayısı: 11

(«Medrese-i Merzifonî Kara Mustafa Paşa, kurb-ı Irgad-pazarı» mührü var)

İkişer kişilik, teceddüd-i havâdan ve ziyâ-ı şemsden mahrûm, ziyâde râtib 10 oda ile ayrıca iki ve muhdes de 2 baraka ile cem'an 14 odası olup talebe iskânına elverişli değildir. Müsâ'id vüs'atde bir havli ile yeni yapılmış ve suyu mevcûd bir şadırvan mevcûd olup gusulhâne, çamaşırhâne ve abdesthâneleri ve sâiresi muhtâc-ı ta'mîr bir haldedir. Hâl-i hâzırı talebe iskânına fennen sâlih olmadığı gibi ihyâsında pek isâbet yoktur.

25 kişi ikâmet edebilir. Fî 20 Ağustos sene 1330.

*Kadro dâhili*

Müdürrisleri: gurus: 15

Ayasofya ders-i 'âmmlarından Süleymâniyeli Ma'sûm Efendi, niyâbeten gitmiştir, fî 2 Teşrîn-i evvel sene 330.

Bâyezîd mucîz ders-i 'âmmlarından Bolulu Hacı Mehmed Hilmi Efendi, mührün teslimi, fî 2 Teşrîn-i evvel sene 330.

Ders-i 'âmmdan Geredeli Ahmed Tevfik Efendi<sup>17</sup>

Numara 11 (Mehmed Ağa) de dâhildir.

Bevvâbı:

Ankara'da Yabân-âbâdlı Mehmed Tâhir Efendi («Mehmed Tâhir» mührü var).

Harîk-zedegân tarafından işgâl edilmiştir, fî 19 Kânûn-ı evvel sene 334.

### 31 Kemankeş Kara Mustafa Paşa

Divânyolu'nda Hücre sayısı: 15

Tahtânî birer kişilik 6 ve birer kişilik fevkânî 9 ki cem'an 15 odası mevcûd olup üst katda iki odadan mâ'adâsı teceddüd-i havâdan ve ziyâ-ı şemsden mahrûm, gâyet râtib ve havlisi darca, gusulhâne, abdesthâne,

<sup>17</sup> Mu'âmelât kısmındaki «12 Mayıs sene 336 tarihinde mühr-i resmîsini teslim etmiştir, fî minhu» kaydı buna âid olmalıdır.

çamaşırhâneleri de pek muvâfık olmadığı gibi karanlık ve dar ve mevkîi de zâten galabalık piyasa yerinde olduğu cihetle talebe ikâmetine pek de müsâ'id değildir.

15 kişi ikâmet edebilir. Fî 20 Ağustos sene 1330.

*Kadro dâhili*

Müdürrisleri: guruş: 38 para: 30 'id-i adhâda  
bir 'aded kurban.

Bâyezîd ders-i 'âmmlarından Bolulu Hacı Mehmed Hilmi Efendi (çizilmiş)

İskilibli Mehmed 'Ârif Efendi, fî 1 Eylûl sene 36.

Medrese-i mezkûr Bâyezîd ders-i 'âmmlarından Kilisli Tevfik Efendiye tevcih edilmiştir, fî 24 Temmuz sene 337.

26 ('Atik 'Ali Paşa)

31 ( ? )

32 (Şah-kulu)

Kadınlar Cem'iyeti Dikiş Yurdu olduğu, fî 19 Kânûn-ı evvel sene 334.

**32 Şah-kulu**

Divânyolu'nda Parmakkapı'da Hücre sayısı: 11

İkişer kişi ikâmet edebilir 6 'adedi nüfûz-ı ziyâya ve teceddüd-i havâ'ya müsâ'id ve 4 'adedi ziyâdan ve cereyân-ı havâya pek de müsâ'id değil ise de oturulabilir ahşâb, diğerleri de zararsızca 16 odası olup yeni ta'mîr olmuş ise de ba'zı ta'dilât-ı fenniyyeye muhtâcdır. Ufak bir havlisi ile şadırvan ve bozuk bir kuyusu, abdesthâne, çamaşırhâne ve gusulhânesi dahi kâfi ve eyüce bir haldedir. Üçü hâricde 19 talebesi vardır.

30 kişi ikâmet edebilir. Fî 20 Ağustos sene 1330.

*Kadro dâhili*

**Müderrisleri:**

İskilibli Mehmed 'Ârif Efendi, fî 1 Eylül sene 36; vefat etmiştir.

Medrese-i mezkûr Bâyezîd ders-i 'âmmlarından Kilisli Tevfik Efendi'-ye tevcih edilmiştir, fî 24 Temmuz sene 337.

31 (Kemankeş Kara Mustafa Paşa)

Harik-zedegân tarafından işgâl edilmiştir, fî 19 Kânûn-ı evvel sene 334.

**33 Râkım Efendi**

Bâyezîd civârında, Daltaban'da Hücre sayısı: 7

Biri muhdes baraka ile 7'si zemîni, ziyâde râtib, ziyâ-ı şemsden ve teceddüd-i havâdan mahrûm birer kişilik ve harâbca 8 oda ile ittisâlinde bir câmi'-i şerif olup derûnunda namaz kılınmaktadır. Havlisi gâyet dar olduğu gibi çamaşırhâne, gusulhâne, abdesthâneleri ve sâiresi münhedim bir halde ve şu hâliyle de talebe iskânına kat'iyen elverişli değildir. Yeri dahi gayr-ı müsâ'id olduğundan tecdîdi de muvâfık-ı maslahat değildir. İkiisi hâricde mukîm 12 talebesi vardır.

8 kişi ikâmet edebilir. Fî 20 Ağustos sene 1330.

*Kadro hârici*

**Müderrisi:**

Tarsuslu Ahmed Efendi.

Harâb bir halde imam ve beki beytütet edüp 5 harâb odası olduğu, fî 19 Kânûn-ı evvel sene 334.

**34 'Ali Efendi**

Bâyezîd civârında Tavşantaşı'nda Hücre sayısı: 9



(«Tavşantaşı 'Ali Efendi Medresesi» mührü ve «mühür i'ade edilmiştir, fi 1 Ağustos sene 36» kaydı var)

Muhterik ve 'arsa hâlinededir.

*Kadro hârici*

Müderrişi:

Fatsalı 'Ali Efendi, fi 1 Eylûl sene 36<sup>18</sup>

48 Cedîd Hasan Paşa

Bevvâbı:

Eğİnli 'Ömer bin Mustafa («'Ömer bin Mustafa» mührü var)

Muhterik, 'arsa hâlinde olduğu, fi 21 Kânûn-ı evvel sene 34.

**35 Mi'mâr Hasan Ağa**

Tavuk-pazarı kurbunda Hücre sayısı: 3

Hüseyin Ağa mahallesinde

(«Medrese-i Mi'mâr Hasan Ağa, kurb-ı Irgad-pazarı» mührü ve «gelmiştir, fi 15 Ağustos sene 36» kaydı var)

Hâl-i hâzırda yeni yapılmış ise de zâten ahşâb ve 3 oda ile 1 abdest-hânedan ibâret, mahalle arasında evlerle muhât, hava almaz bir halde olmağla medrese hâlinde isti'mâli gayr-i câiz olduğu gibi 'arsası da küçük olmağla yeniden ihyâsı da münâsib değildir.

4 kişi ikâmet edebilir. Fî 20 Ağustos sene 1330.

*Kadro hârici*

Müderrişleri:

guruş: 30

Ders-i 'âmmdan Kırşehirli Mehmed Efendi (çizilmiş)

18 İsmi altındaki bu tarih, kırmızı mürekkeble yazılmıştır. Farklı bir kırmızı mürekkeble mu'âmelât kısmında «Mezkûr 'Ali Efendi mührünü teslim etmiştir, fi 30 Mart 331» kaydı konmuş, sonra çizilmiştir.

Ders-i 'âmmdan Geredeli Ahmed Tevfik Efendi

50 Dârü'l-hadîs-i Hasan Ağa

'Asâkir-i 'Osmâniyye tarafından işgâl edilmiştir, fî 21 Kânûn-ı evvel sene 334.

### 36 Bâyezîd-i Veli

Bâyezîd'de Hücre sayısı: 19

Arkalari açık, cereyân-ı havâyâ müsâ'id ve ziyâ-ı şems'den müstefîd ve zemînî olmakla berâber rutûbeti az ve 4 'adedi büyücek ve dört kişinin ikâmetine kâfi ve diğerkleri ikişer kişilik 19 odası mevcûd olup çamaşırhâne, gusulhânesi ufak bir ta'mîre muhtâc olduğu gibi abdesthâneler 'umûma güşâde olduğundan tathîrât husûsunda müşkilât çekildiğinden buna da bir çâre düşünülmesi elzemdir. Kâfi vüs'atde havlisi ile akar suyu hâvî bir şadırvan ve ayruca bir kuyusu da vardır. Ufağ-tefek ba'zı ta'dîlât ile güzel bir medresedir. Ekserisi hâricde mukayyed ve burada mukîm 75 kadar talebesi vardır.

50 kadar talebe ikâmet edebilir. Fî 20 Ağustos sene 1330.

*Kadro dâhili*

Müderresisi:

guruş: 15

Ders vekili Alasonyalı 'Ali Zeynel 'Âbidin Efendi.

Bevvâbı:

Rizeli Mustafa Efendi.

Harîk-zedegân tarafından işgâl edilmiştir, fî 21 Kânûn-ı evvel sene 334.

### 37 'Atîk İbrâhim Paşa

Süleymaniyye civârı Uzunçarşı-başı'nda

Hücre sayısı: 15

(«Medrese-i 'Atîk İbrâhim Paşa der Uzunçarşu-başı» mührü ve «mührü gelmiştir, fî 6 Mart sene 334» kaydı var).

*Kadro hârici*<sup>19</sup>

guruş: 20 mütevellî tarafından

Bâyezîd ders-i 'âmmlarından Ankaralı Refî' Efendi (çizilmiş)

Ders-i 'âmmdan Mersinli Ahmed Efendi

41 Râbi'-i Süleymâniyye

44 Mülâzımlar

45 Siyâvuş Paşa

Evkaf tarafından hedm edilmiştir, fî 21 Kânûn-ı evvel sene 334.

**38 Ülä-yı Süleymâniyye**

Süleymâniyye civârı Hücre sayısı: 20

(«Medrese-i Ülä der Süleymâniyye» mührü ve «mührü alınmıştır» kaydı var).

İki 'adedi muhdes baraka ile 20 esas ki cem'an 22 odası olup zemîni, birer kişilik, teceddüd-i havâyâ ve nüfûz-ı ziyâyâ müsâ'idce ve biraz rutûbetlicedir. Müsâ'id vüs'atde bir havli ile çamaşırhâne, gusulhâne ve abdesthâneleri ve şadırvanı kâfi derecede rutûbetden kurtarmak ve hıfzı's-sihha nokta-i nazarından ba'zı ta'dîlât ve ta'mirât-ı fenniyye ile talebe iskânına elverişli bir medrese olur. Barakaların hemen hedmi elzemdir.

20 kişi ikâmet edebilir. Fî 20 Ağustos sene 1330.

*Kadro dâhili*

19 Hakkında rapor olmayan medrese için önce «Kadro dâhili» yazılmış sonra çizilerek «Kadro hârici» yapılmıştır.

Müdürrisi: guruş: 40 mâhiye

Ders-i 'âmmdan Filibeli Hâfız Ahmed Efendi.

2 (Sultan Ahmed) de dâhildir.

'Asâkir-i 'Osmâniyye tarafından işğal edilmiştir, fi 21 Kânûn-ı evvel sene 334.

### 39 Sâni-i Süleymâniyye

Süleymâniyye civârında Hücre sayısı: 20

(«Medrese-i Sâni der Süleymaniyye» mührü ve «mührü alınmışdır» kaydı var)

14 baraka ile 20 asıl oda ki cem'an 34 odası olup hey'et-i mecmu'asıyle Ülä-yı Süleymaniyye medresesinin 'ayni olduğu gibi biraz daha ziyâde ta'mîre muhtac bulunduğundan barakaların heman hedmiyle fennî suretde ta'mîr ve islâh edildiğinde talebe iskânına elverişli bir medrese olur.

20 kişi ikâmet edebilir. Fi 20 Ağustos sene 330.

### *Kadro dâhili*

Müdürrisi: guruş: 40 mâhiye

Filibeli Hâfız Ahmed Efendi

2 (Sultan Ahmed) de dâhildir.

Bevvâbı:

Yenişehirli 'Abdurrahman Efendi («'Abdurrahman» mührü var).

'Asâkir-i 'Osmâniyye tarafından işğal edilmiştir, fi 21 Kânûn-ı evvel sene 334.

## 40 Sâlis-i Süleymâniyye

Süleymâniyye civârı

Hücre sayısı: 22

(«Medrese-i Sâlis der Süleymâniyye» mührü ve «mührü alınmış-  
dır» kaydı var).

6 'aded muhdes ve kubbe altında yapılmış baraka ile 21 esâs ki cem'an 27 odası olup birer kişilik zemîni ve bi't-tabî' biraz râtıbcâ ve cereyân-ı havâyâ ve nüfûz-ı ziyâyâ müsâ'idce, gusulhâne, abdesthâne ve çamaşır-hânesi, akar sulu şadırvânı ve sâiresi münâsib yapılmış ise de hâl-i hâzırıyle fenn-i hıfz'ıs-sihha nokta-i nazarından bir takım ta'dîlât ve ta'mîrâta muhtâcdır, ve bu sûretle de talebe iskânına elverişli olur. Sonradan yapılan barakalar kâbil-i iskân olmadığından hemen hedmi lâzımdır. Havlisi müsâ'id vüs'atde olduğu gibi odaların etrafında cereyân-ı havâyı te'mîn için aralık bağçeler bırakılmışdır. Ders okunur bir de dershânesi mevcûddur. Bu kadar mükemmel bir medrese olmakla berâber rutûbetden kurtarılma lâzımdır. Abdesthânelerin mecrâları bozuk ve yapılmamış olduğundan talebe câmi'-i şerif abdesthânelerine kadar gitmeğe mecbûr olduklarından biran evvel ta'mîri muktezîdir. 20 kadarı hâricde 69 talebesi vardır.

25 kişi ikâmet edebilir. Fî 20 Ağustos sene 1330.

*Kadro dâhili*

Müderrisleri:

guruş: 40 mâhiye

Lüleburgaslı Eşref Efendi-zâde Muhyiddin Efendi (mühür var)

Hemşinli 'Abdullah 'Alâüddin Efendi («'Abdullah 'Alâüddin» mührü  
var)

43 Darü'l-hadîs-i Süleymâniyye

46 Kepenekçi Sinan

57 Molla Gürânî

63 Ebü'l-fazl Mahmud Efendi

81 Çifte Baş Kurşunlu, Sefid

98 Haliliyye «Çırçır»

Bevvâb:

Atinalı 'Ârif Efendi

Bevvâb-ı sâbık 'asker olduğundan talebenin 8 Eylûl sene 330 tarihli intihâbnâmesi ve müderrisin tasdîkiyle, fi 8 Eylûl sene 330.

Boş olup kütübhâne olacağı tahkik olunmuşdur, fi 21 Kânûn-ı evvel sene 334.

#### 41 Râbi'-i Süleymâniyye

Süleymâniyye Hücre sayısı: 22

(«Medrese-i Râbi' der Süleymâniyye» mührü ve «mührü alınmıştır» kaydı var).

4 'aded muhdes baraka ile 21 esas oda ki cem'an 25 odası olup hey'et-i mecmu'asıyle Sâlis-i Süleymâniyye medresesinin 'ayni halde ve şekildé olmağla berâber barakalar kaldırıldıktan sonra fennî bir sûretde mükemmel ta'mîr ve ıslâh olunduğunda talebe iskânına elverişli bir medrese olur.

25 kişi ikâmet edebilir. Fî 20 Ağustos sene 1330.

#### *Kadro dâhili*

Müderrisleri:

guruş:	54,10	müderrise
	30,20	lâhmiye
	20	zeyt
	<hr/>	
	104,30	

Bâyezîd ders-i 'âmmlarından Nevşehirli Hasan Efendi<sup>20</sup>.

Bâyezîd ders-i 'âmmlarından Ankaralı Refi' Efendi, fi 2 Eylûl sene 330.

Ders-i 'âmmdan Mersinli Ahmed Efendi

37 ('Atîk İbrahim Paşa) de dâhildir

Harîk-zedegân tarafından işgâl edilmiştir, fi 21 Kânûn-ı evvel sene 334.

<sup>20</sup> Hasan Efendi'nin isminin altına «Bozkır'a müfti gitmiştir, fi 2 Eylûl sene 330» şeklinde not düşülmüştür.

**42 Helâkî Hanı nâm-ı diğer Tıb**

Süleymâniyye Hücre sayısı: 10

2 muhdes baraka ile oniki esas ki cem'an 14 odası olup odalar zemîni ise de medrese yüksekce binâ olunduğundan ve koridoru da genişçe ve iki tarafda da pencereleri olduğundan nâşî cereyân-ı havâyâ ve nüfûz-ı zıyâyâ müsâ'idce gusulhâne, çamaşırhâne ve abdesthâneleri ve kâfi vüs'atde havlisi var ise de hâl-i hâzırı ile harâbca ve iskânda fennen az çok mahzûr-ı sıhhî olduğundan fennî sûretde ta'dilât ve ta'mirâta muhtâcdır ve bu sûretle talebe iskân edilebilir. Barakalar da heman kaldırılmalıdır.

20 kişi ikâmet edebilir. Fî 20 Ağustos sene 330.

*Kadro dâhili*

Müderrisleri:

guruş: 30

Ders-i 'âmmdan ve Fetvâhâne memurîninden Vizeli Şâkir Efendi (çizilmiş)

Ders-i 'âmmdan Mersinli Ahmed Efendi

Harîk-zedegân tarafından işgâl olunmuşdur, fî 21 Kânûn-ı evvel sene 334.

**43 Dârü'l-hadis-i Süleymâniyye**

Süleymâniyye Hücre sayısı: 10

10 'adedi büsbütün harâb ve gayr-i meskûn ve 9 'adedi de muhtâc-ı ta'mir ve meskûn cem'an 19 odası olup odalar zemîne muttasıl ise de arkaları açık olmakla cereyân-ı havâyâ ve nüfûz-ı zıyâyâ müsâ'id ve ikişer kişi ikâmete elverişli ise de pek harâb olduğundan hâl-i hâzırıyla kâbil-i iskân değildir. Çamaşırhâne, gusulhâne ve abdesthâneleri kâmilen harâb olduğu, odalara karşı da yapıldığından diğer münâsib bir mahalle nakli elzemdir. Medresenin mevki'i yüksek ve havâdar ve gayet güzel ve havlisi biraz darca ise de yanında ilâve edilecek mahalle de olduğundan ve zâten şu harâbiyyetiyle de gayr-i kâbil-i iskân bulunduğundan fenne muvâfık sûretde yeniden inşâsı hâlinde talebe için gayet güzel bir medrese olur. Ma'ahazâ medresenin alt tarafında dökmeçi dükkânları oldu-

ğundan anların dumanından ve gürültüsünden talebeyi muhâfaza etmek noktası da hîn-i inşâda düşünmek muktezîdir. 15 kadarı hâricde mukîm 45 talebesi vardır.

30 kişi ikâmet edebilir. Fî 20 Ağustos sene 1330

*Kadro hârici*

Müdürrisleri:

guruş: 40

Eşref Efendi-zâde Muhyiddin Efendi

(«Mehmed Muhyiddin Eşref» mührü var)

Ders-i 'âmmdan Mersinli Ahmed Efendi

40 (Sâlis-i Süleymâniyye) de dâhildir

Bevvâb:

Kandıralı Bekir Efendi

Muhterik, fî 21 Kânûn-ı evvel sene 334.

**44 Mülâzımlar**

Süleymâniyye civârı

Hücre sayısı: 20

(«Medrese-i Mülâzımlar der Süleymâniyye» mührü ve «mührü gelmişdir, 6 Mart sene 334» kaydı var).

2 si fevkânî ve 2 si de muhdes baraka olmak üzere 24 odası olup zemîne muttasıl gayet râtib ve teceddüd-i havâ ile ziyâ-ı şemsden mahrûm ve harâb bir haldedir. Havlisi kâfice ise de abdesthâneleri koridor şeklinde olan işbu havlide ve odalara karşı olduğundan hıfz'ıs-sıhhaya muvâfık olmadığı gibi çamaşırhâne, gusulhâne ve müstemilât-ı sâiresi de hey'et-i mecmu'asile harâb olduğundan şu hâliyle iskâna kat'ıyyen elverişli değildir. Dökmeci Medresesiyle arka arkaya bulunduğu cihetle yeniden anınla



birlikde veya ayrı olarak fennî suretde inşâ ve islâh edilirse güzel bir medrese olabilir.

30 kişi ikâmet edebilir. Fî 20 Ağustos sene 330.

*Kadro hârici*

Müderrisleri:

Bâyezîd ders-i 'âmmlarından Ankaralı Refi' Efendi (çizilmiştir)

Rizeli Râsim Efendi (çizilmiştir)

Ders-i 'âmmdan Erzurumlu Sâlih Nâzım Efendi

37 ('Atîk İbrâhim Paşa) de dâhildir.

Bevvâbı:

Arhavili Mahmud Şükrü Efendi

(«Bevvâb Mahmud Şükrü» mührü var).

Bir kısmı harâb, diğerk kısmında harîk-zedegân tarafından işgâl edilmiştir, fî 21 Kânûn-ı evvel sene 334.

**45 Siyâvuş Paşa**

Süleymâniyye civârı, Deve-oğlu yakınında Hücre sayısı: 19

(«Medrese-i Siyâvuş Paşa der mahalle-i Dev-oğlu» mührü ve «mührü gelmiştir, fî 6 Mart sene 334» kaydı var)

1 'adedi fevkânî ve harâbca, (10)u meskûn ve 5'i gayr-i meskûn ve büsbütün harâb, zemîni, gâyet râtib 15 odası olup bir tarafının arkasında pencereleri olmağla teceddüd-i havâyâya müsâ'idce ise de güneşden mahrûm ve diğerklerinin arkaları kapalı olduğundan cereyân-ı havâ ve zıyâ-ı şemsden mahrûm olduğu gibi çamaşırhâne, gusulhâne ve abdesthâneleri hey'et-i mecmu'asiyle harâb bir haldedir. Havlisi vüs'at-i kâfiyede ve 4 'aded son-

ra baraka yapılmış ise de hâl-i hâzırda talebe iskânına kat'iyyen elverişli değildir. Müceddeden fennî sûretde yapılırsa güzel bir medrese olur.

20 kişi kadar ikâmet edebilir. Fî 20 Ağustos sene 1330.

*Kadro hârici*

Müdürrisleri:

guruş: 12

Bâyezîd ders-i 'âmmlarından Ankaralı Refi' Efendi (çizilmiş)

Ders-i 'âmmdan Rizeli Râsim Efendi (çizilmiş)

Ders-i 'âmmdan Erzurumlu Sâlih Nâzım Efendi

37 ('Atik İbrâhim Paşa) de dâhildir.

Üç odası Hilâl-i Ahmer tarafından işgâl, üç odası da 'asâkir-i 'Os-mâniyye tarafından işgâl, diğer kısmı da harâb olduğu, fî 21 Kânûn-ı ev-vel sene 334.

#### 46 Kepenekci Sinân

Süleymâniyye civârı, Kantarcılar'da

Hücre sayısı: 11

1 'adedi fevkânî ve gâyet harâb ve 9 'adedi zemînden yüksekce pek diyk, cereyân-ı havâyâ ve zıyâ-ı şemse heman gayr-i müsâ'id birer kişilik 10 odası ile kendine kâfi havlisi ve kullanılabilir bir halde bir şadırvan ve tulumbası ve ders okunmaz harâbca bir de ders-hânesi vardır. Çama-sırhâne, gusulhâne, abdesthâne ve sâiresi kâfi ise de hey'et-i mecmu'asiyle muhtac-ı ta'mîr olup ve talebe ikâmetine pek de münâsib değildir. Oda-ların altları bodrum gibi yapıldığından bir derece rutûbetden kurtarır gibi ise de 'umûmiyyetle fennî sûretde inşâ ve ta'dilâta muhtacdır.

10 kişi kadar ikâmet edebilir. Fî 20 Ağustos sene 1330.

*Kadro hârici*

Müdürrisleri:

guruş: 60 senevî

Eşref Efendi-zâde Muhyiddin Efendi (mührü var)

Ders-i 'âmmdan Erzurumlu Sâlih Nâzım Efendi

40 (Sâlis-i Süleymâniyye) da dâhildir.

Bevvâbı:

Ordulu 'Ali Efendi («'Ali Rızâ» mührü var)

Son derece harâb ve harik-zedegân tarafından işgâl edilmiştir, fi 21 Kânûn-ı evvel sene 334.

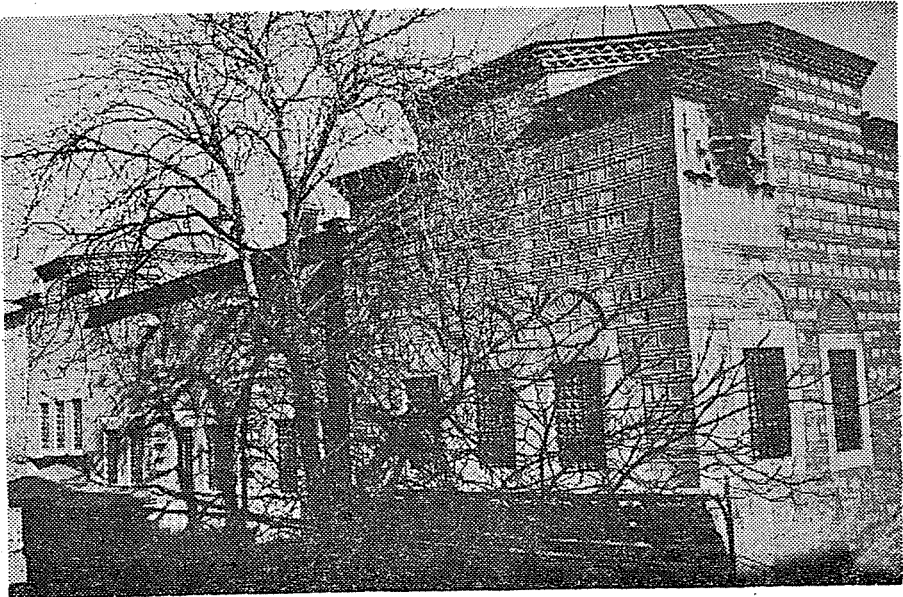
47 (atlanmıştır)

48 Cedid Hasan Paşa

Bâyezîd cıvârı Hücre sayısı: 11

(«Medrese-i Cedîde-i Hasan Paşa» mührü ve mu'amelât kısmında «mührü teslim olunmuşdur, fi 25 Ağustos sene 335» kaydı var)

1 muhdes baraka ile 11 odası olup medrese her ne kadar zeminden yüksek ve fevkânî olarak binâ olunmuş ise de odalar yine zemîne muttasıl ve râtibca ve arka pencereleri olmağla cereyân-ı havâyâ ve biraz da

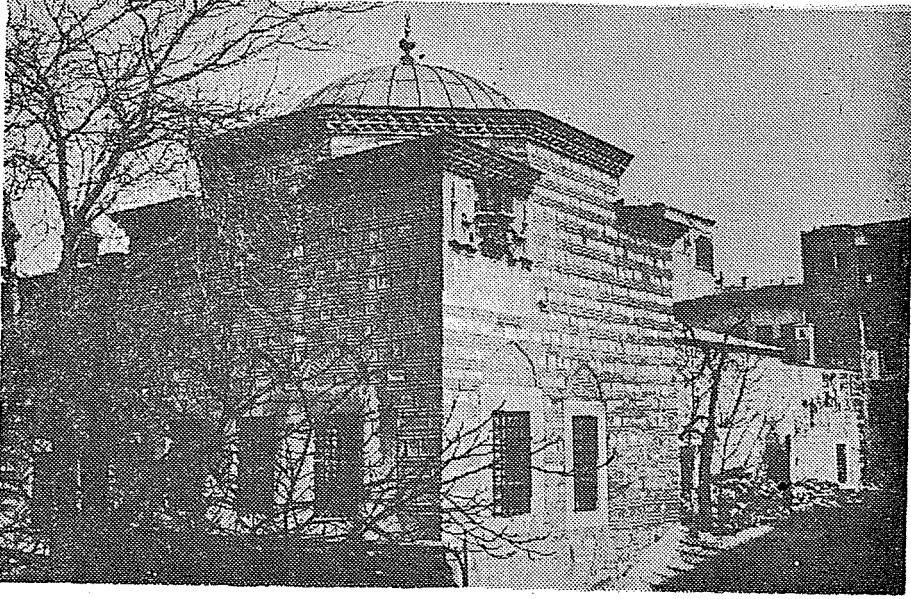


Resim 9 — Cedid Hasan Paşa Medresesi.

nüfûz-ı ziyâ-ı şemse müsâ'iddir ve birer kişi ikâmet edebilir. Şadırvan, gusulhâne, çamaşırhâne, abdesthânesi kâfi ise de hey'et-i mecmu'asiyle muhtâc-ı ta'mîr bir haldedir. Havlisi kâfi vüs'atde olduğundan fennî olarak ta'mîrât ve ta'dilât ile talebe iskânına elverişli bir hâle ifrâğ olunur. Ders okunur bir de derşhânesi vardır. 5 kadarı hâricde mukîm 27 talebesi vardır.

12 kişi kadar ikâmet edebilir. Fî 20 Ağustos sene 1330.

*Kadro dâhili*<sup>21</sup>



Resim 10 — Cedid Hasan Paşa Medresesi Derşhanesi.

Müderrişi:

guruş: 510 senevî

Fatsalı 'Ali Efendi, ta'yîn tarihi, fî 1 Eylûl sene 336<sup>22</sup>.

34 ('Ali Efendi) de dâhildir (çizilmiş)<sup>23</sup>

Tavşantaşı'nda 'Ali Efendi

Nûr-ı 'Osmâniyye

Mahmud Paşa

21 «Hârici» çizilip «dâhili» yapılmıştır.

22 Mu'âmelât kısmında «mühürlerin kendisine teslimi, fî 1 Eylûl sene 36» kaydı vardır.

23 Yanında «teslim olunmuştur, fî 30 Mart sene 331» kaydı vardır.

Bevvâb vekîli:

Eğimli 'Ömer bin Mustafa («Ömer bin Mustafa» mührü var)

'Aile Erzak Komisyonu tarafından işgal edilmiştir, fî 21 Kânûn-ı evvel sene 334.

#### 49 Kuyucu Murad Paşa

Vezneciler'de Hücre sayısı: 25

(«Medrese-i Kuyucu Murad Paşa» mührü ve «mührü alınmıştır» kaydı var)

*Kadro dâhili*<sup>24</sup>

Müderrisleri:

guruş: 14 mâhiye

Ayasofya ders-i 'âmmılarından Aydınlı Mustafa Hilmi Efendi (çizilmiş)



Resim 11 — Kuyucu Murad Paşa Medresesi.

24 Medrese hakkında rapor yoktur.



Resim 12 — Kuyucu Murad Paşa Medresesi.

Ders-i 'âmmdan Malatyalı 'Ömer Hulûsi Efendi

7 (Mîrzeban Sultan) de dâhildir.

Harîk-zedegân tarafından işgâl edilmiştir, fi 21 Kânûn-ı evvel senê 334.

50 Dârü'l-hadis-i Hasan Ağa

Şehzâde civârı Hücre sayısı: 11

*Kadro dâhili*<sup>25</sup>

Müdürrisleri:

guruş: 20

Bâyezîd ders-i 'âmmlarından Kırşehirli Mehmed Efendi (çizilmiş)

25 Medrese hakkında rapor yoktur.

Ders-i 'âmmdan Malatyalı 'Ömer Hulûsi Efendi (çizilmiş)

Medrese-i mezkûr 6 Temmuz sene 338 tarihinden i'tibâren Fâtih ders-i 'âmmlarından İstanbullu 'Abdullah Efendi'ye tevcihi, fi 6 Temmuz sene 38.

35 (Mi'mâr Hasan Ağa) de dâhildir.

Odanın birinde ekmek tevzi' mahalli, diğer kısmında harîk-zedegân tarafından işgâl edilmiştir, fi 21 Kânûn-ı evvel sene 334.

## 51 Kalenderhâne

Şehzâde civârı Hücre sayısı: 15

(«Medrese-i Kalenderhâne kurb-ı Bozdoğan kemeri» mührü ve «mührü alınmıştır» kaydı var)

Zemînî ve arka pencereleri olmadığından ziyâ-ı şemsden ve teceddüd-i havâdan mahrûmca 15 odası olup ikisi büyücek 2 kişilik ve diğerleri birer kişilik olduğu gibi gusulhâne ve çamaşırhâne, abdesthâneleri, kuyusu ve şadırvanı kâfi ve mücedded bir halde ise de gayet râtîb ve mahalle arasında sıkışmış kalmış olduğundan ve tarz-ı inşâsı da fennî olmadığından hava almaz ve (r)utûbet içinde talebe iskânı mahzûrdan sâlim değildir. Havlisi de pek vâsi' olmadığından yeniden ihyâsı da pek münâsib değildir.

3 kişi ikâmet edebilir. Fî 20 Ağustos sene 1330.

*Kadro dâhili*

Müderrisleri:

Süleymâniyye ders-i 'âmmlarından Rizeli Keşşâf İshak Nûri Efendi (çizilmiş)

Ders-i 'âmmdan Samakovalı Şevket Efendi

Medrese-i mezkûr müderrisliği Fâtih ders-i 'âmmlarından İstanbullu 'Abdullah Efendi'ye tevcih olunmuştur.

55 Şeyh Ebu'l-Vefâ

Üç odasında eşyâ olup diğer tarafı harîk-zedegân tarafından işgâl edilmiştir, fî 21 Kânûn-ı evvel sene 334.

## 52 Süleyman Subaşı

Süleymâniyye civârında, Kirazlı-mescid'de Hücre sayısı: 18

(«Medrese-i Süleyman Subaşı der Kirazlı-mescid, 1327» mührü ve «mühür alınmıştır» kaydı var)

Zemîne muttasıl, pencereleri havlisine nâzır, cereyân-ı havâyâ ve nüfûz-ı ziyâyâ gayr-ı müsâ'id, ahşâb, ba'zısı iki ve ba'zıları birer kişilik 18 odası olup muhtâc-i ta'mîr bir halde olduğu gibi çamaşırhânesi eyüce ise de gusulhâne ve abdesthâneleri münâsib mahalde olmadığından hıfzı's-sıhhaya muvâfık değildir. Havlisi müsâ'idce ve suyu mevcûd bir şadırvan ve ittisâlinde 'umûma güşâde bir de câmi'-i şerif mevcûddur. Hâl-i hâzır harâbiyyeti ve mahalle arasında binâlarla muhât vaz'iyet-i gayr-i fenîyyede olması hasebiyle talebe iskânı mahzûrden sâlim olmadığı gibi yeniden inşâsı da pek muvâfık olmayacaktır. Biri hâricde mukîm 25 talebesi vardır.

25 kişi kadar ikâmet edebilir. Fî 20 Ağustos sene 1330.

### *Kadro dâhili*

Müderrisleri: guruş: 12, 5

Süleymâniyye ders-i 'âmmlarından Akçaâbâdlı Hâfız Mustafa Efendi (çizilmiş)

Ders-i 'âmmdan Mersinli Ahmed Efendi

### 53 Emîr Hoca

Harîk-zedegân tarafından işgâl edilmiştir, fî 21 Kânûn-ı evvel sene 334.

## 53 Emîr Hoca

Süleymâniyye civârı, Bozdoğan kemeri'nde Hücre sayısı: 8



4 'adedi muhterik ve 4 'adedi mâil-i inhidâm 8 odası olup zemîni ve râtib, cereyân-ı havâdan ve ziyâ-ı şemsden mahrûm ve çamaşırhâne, gusulhâne ve abdesthâneleri de zâten harâb ve harîkden de büsbütün mâil-i inhidâm bir hâle geldiğinden şu hâliyle talebe iskânı gayr-i câiz olduğu gibi havlisi de hârice olduğundan yeniden ihyâsı da pek muvâfık değildir. 15 kadar talebesi varsa da harîkden sonra 10 kadarı hâricde ikâmet ediyorlar.

Esâsında 10 kadar talebe ikâmet edebilir. Fî 20 Ağustos sene 1330.

*Kadro hârici*

Müderrisleri: guruş: 20 mütevellî tarafından

Süleymâniyye ders-i 'âmmlarından Akçaâbâdlı Hâfız Mustafa Efendi (çizilmiş)

Ders-i 'âmmdan Mersinli Ahmed Efendi

52 (Süleyman Subaşı) de dâhildir.

Muhterik, fî 21 Kânûn-ı evvel sene 334.

**54 Etmekçi-zâde Ahmed Paşa**

Vefâ cıvârı Hücre sayısı: 16

(«Medrese-i Etmekçi-zâde Ahmed Paşa, kurb-ı Vefâ» mühri ve «mühür alınmıştır» kaydı var)

Zemîne muttasıl ve birkaçının arka pencereleri olmağla bir dereceye kadar cereyân-ı havâyâ müsâ'id ise de diğerlerinin arkaları kapalı olduğundan cereyân-ı havâdan ve cümlesi de ziyâ-ı şemsin nüfûzundan mahrûm ve râtib 17 odası, gusulhâne, abdesthâne, çamaşırhâne ve suyu nâmevcûd bir şadırvan ile bir dersihânesi hey'et-i mecmu'asıyla harâb bir halde olduğundan talebe iskânı fennen mahzûrdan sâlim değildir. Havlisi vüs'at-i kâfiyede olmağla ta'dilât ve ta'mirât-ı fenniyye icrâsiyle talebe iskân etdirilebilir.

20 kişi ikâmet edebilir. Fî 20 Ağustos sene 1330.

*Kadro dâhili*

Müdürrisleri:

Bâyezîd ders-i 'âmmlarından Nevşehirli Hasan Efendi (çizilmiş)<sup>26</sup>

Ders-i 'âmmdan Samakova[lı] Şevket Efendi (çizilmiş)

Medrese-i mezkûr müdürrisliği Fâtih ders-i 'âmmlarından İstanbullu 'Abdullah Efendi'ye tevcih olunmuştur.

Bevvâbı:

Bosnalı Derviş Mehmed Efendi («Derviş Mehmed» mührü var)

Harîk-zedegân tarafından işgâl olunmuştur, fî 21 Kânûn-ı evvel sene 334.

### 55 Şeyh Ebu'l-Vefâ

Vefâ civârında Hücre sayısı: 18

(«Medrese-i Şeyh Ebu'l-Vefâ, derûn-ı câmi'-i şerîf» mührü ve «Medresenin resmî mührü teslim olunmuştur, fî 24 Kânûn-ı evvel sene 331» kaydı var)

Medresenin yanındaki câmi'-i şerîf müceddeden inşâ olunmak üzere hedm edildiğinden medresenin o tarafa muttasıl olan kısmı da münhedim olmuştur. Esâsen vâsi'ce bir havli ile 16 kadar odası varsa da zemîne muttasıl, gâyet râtib, cereyân-ı havâdan ve teceddüd-i havâdan mahrûm ve müstemilât-ı sâiresi de mukaddemâ harâbca olduğu gibi câmi'-i şerîfin hedmiyle bütün bütün gayr-i kâbil-i iskân bir hâle gelmiştir. Câmi'-i şerîfin hîn-i inşâsında medrese de fenn-i hıfzı's-sıhhaya muvâfık sûretde yeniden inşâ olunursa güzel bir medrese olabilir. Hâl-i hâzır talebe iskânna fennen gayr-i müsâ'iddir.

20 kişi ikâmet edebilir. Fî 20 Ağustos sene 1330.

*Kadro hârici*

Müdürrisleri:

guruş: 20 mâhiye

<sup>26</sup> Hasan Efendi'nin isminin altına «Bozkır müftülüğine ta'yîn olunmuştur» kaydı düşülmüştür.

Süleymâniyye ders-i 'âmmlarından Rizeli Keşşâf İshak Nûri Efendi  
(çizilmiş)

Ders-i 'âmmdan Erzurumlu Sâlih Nâzım Efendi

51 (Kalenderhâne) de dâhildir.

Bu sefer muhterik olmuştur, fi 21 Kânûn-ı evvel sene 334.

### 56 Yahya Güzel

Vefâ cıvârı Hücre sayısı: 3

(«Yahya Güzel Medresesi, kurb-ı Vefâ» mühürü ve «mühür gelmişdir, fi 18 Ağustos sene 336» kaydı var)

3 oda ile bir de bekçinin ikâmet ettiği sonradan ilâve bir baraka mevcûd olup zemîne muttasıl ve teceddüd-i havâdan ve nüfûz-ı ziyâdan mahrûm, gâyet râtib ve ikişer kişilik olmağla berâber harâbca bir halde olduğu gibi ve kendine göre vâsi'ce bir havli ile çamaşırhâne, gusulhâne, abdesthâne ve sâiresi hey'et-i mecmu'asıyla muhtâc-ı ta'mîr bulunduğundan talebe iskâna kat'iyen müsâ'id olmadığı gibi ufak bir 'arsada ve mahalle arasında mebnî olmağla yeniden ihyâsı da münâsibce değildir. 4 talebesi vardır.

6 kişi ikâmet edebilir. Fî 20 Ağustos sene 1330.

*Kadro hârici*

Müderriisi:

Fâtih ders-i 'âmmlarından Giresunlu Mehmed Hâlis Efendi

Bu sefer muhterik olmuştur, fi 21 Kânûn-ı evvel sene 334.

### 57 Molla Gürânî

Vefâ cıvârı Hücre sayısı: 11

Biri fevkânî 4 muhdes baraka ile 6 esâs oda ki cem'an 10 oda olup zemînden biraz yüksekce ve altları menfezli olarak yapılmış ise de tarz-ı

inşâsı fenâ ve arkada pencereleri olmadığından teceddüd-i havâyâ ve nüfûz-ı ziyâ-ı şemsden mahrûm ve râtib ve birer kişilik ve harâbcadır. Kâfi vüs'atde bir havli ile bir kuyusu ve gusulhâne, çamaşırhâne ve abdesthâneleri hey'et-i mecmu'asıyla harâbca ve muhtâc-ı ta'mîr bir halde olmağla bu şekliyle talebe iskâna müsâ'id değildir. İttisâlinde edâ-i salât olunur bir câmi'-i şerîf ile bir de imâm odası olduğu ve mahalle arasında sıkışmış kalmış olduğundan ve 'arsasının vüs'ati de gayr-i müsâ'id olduğundan yeniden ihyâsı da münâsib değildir.

6 kişi kadar talebe ikâmet edebilir. Fî 20 Ağustos sene 1330.

### *Kadro dâhili*

Müderrisleri:

Eşref Efendi-zâde Muhyiddin Efendi («Mehmed Muhyiddin» mührü var)

Ders-i 'âmmdan Erzurumlu Sâlih Nâzım Efendi

40 (Sâlis-i Süleymâniyye) da dâhildir.

Bevvabı:

Kiskimli 'Ârif Efendi

Son derece harâb olmuştur, fî 21 Kânûn-ı evvel sene 334.

### 58 Kirmasti

Vefâ civârı Hücre sayısı: 9

(«Şeyh Ebu'l-Vefâ'da Kirmasti Medresesi» mührü ve «mührü alınmıştır» ve bevvâb hânesinde «defter ve mührü teslim edilmiştir, fî 19 Nisan 332» kaydı var)

Biri fevkânî, kâmilen harâb, diğerleri zemînî ve muhtâc-ı ta'mîr 8 odası olup bir ikisinin hârice pencereleri olduğundan havâ alırsa da ziyâdan mahrûm ve diğerlerinin arkaları kapalı olduğu sebeble havâdan da ziyâdan da mahrûm ve râtib ve çamaşırhâne, gusulhâne, abdesthâne ve müstemilât-ı sâiresi hey'et-i mecmu'asıyla muhtâc-ı ta'mîr bir haldedir. İttisâlinde namaz kılınır bir câmi'-i şerîf ile müsâ'id vüs'atde bir havlisi ve

kuyu ile idâre olunur bir şadırvanı mevcûddur. Hâl-i hâzırıyla talebe iskânı gayr-i câiz olduğu gibi mahalle arasında ve küçük bir 'arsa üstünde mebnî olduğundan yeniden ihyâsı da pek muvâfık değildir. Ma'ahazâ fennî sûretde yeniden yapılırsa talebe iskân edilebilir.

10 kişi ikâmet edebilir. Fî 20 Ağustos sene 1330.

*Kadro hârici*

Müderrisleri: guruş: 5

Fâtih ders-i 'âmmlarından Harpûtî Mustafa Efendi (çizilmiş)

Ders-i 'âmmdan Rizeli Râsim Efendi (çizilmiş)

Ders-i 'âmmdan Samakovalı Şevket Efendi

Medrese-i mazkûr Fâtih ders-i 'âmmlarından İstanbullu 'Abdullah Efendi'ye tevcih olunmuşdur.

141 Celeb Hacı Mehmed Ağa

Bu sefer muhterik olmuşdur, fi 21 Kânûn-ı evvel sene 334.

**59 İbrâhim Kethudâ**

Süleymâniyye cıvârı Hücre sayısı: 9

İkisi vâsi'ce, diğçerleri birer kişilik 8 odası mevcûd olup zemîne pek muttasıl olmayup altları bodrum gibi yapılmış ise de tarz-ı inşâsından nâşî cereyân-ı havâyâ ve nüfûz-ı zıyâyâ gayr-i müsâ'id ve râtibca ve muhtâc-ı ta'mîr bir haldedir. Havlisi ufak, çamaşırhâne, gusulhâne, abdesthâne ve kuyu ile idâre olunur bir şadırvanı hey'et-i mecmu'asıyla muhtâc-ı ta'mîr olduğu fennen hâl-i hâzırıyla talebe iskânı pek münâsib değildir. Ta'dilât ve ta'mîrât-ı fenniyye ile talebe iskân edilebilir. 8'i hâricde mukîm 20 kadar talebesi vardır.

10 kişi ikâmet edebilir. Fî 20 Ağustos sene 1330.

*Kadro dâhili*

Müderrisleri:

Eşref Efendi-zâde Muhyiddin Efendi («Mehmed Muhyiddin» mührü var, çizilmiş)

Mûmaileyh isti'fâsına mebnî Giresunlu Hacı Mehmed Hâlis Efendi, fi 17 Kânûn-ı evvel sene 330.

40 (Sâlis-i Süleymâniyye) da dâhildir.  
Şehzâde  
Gazanfer Ağa  
Ebu'l-fazl Mahmud Efendi<sup>27</sup>

Harîk-zedegân tarafından işgâl edilmiştir, fi 21 Kânûn-ı evvel sene 334.

#### 60 Dâmâd-ı Cedîd İbrâhim Paşa

Şehzâde cıvârı Hücre sayısı: 16

(«Medrese-i Dâmâd-ı Cedîd İbrâhim Paşa» mührü ve «mühür alınmıştır» kaydı var)

Üç muhdes baraka ile 17 odası olup her ne kadar zemîne muttasıl ise de tarz-ı inşâsı ve arka pencereleri olmağla az rutûbetlice ve cereyân-ı havâdan ve nüfûz-ı ziyâ-ı şemsden az çok müstefid olacak derecede ve ikişer kişi ikâmet edebilir vüs'atdedirler. Gusulhâne, çamaşırhâne, abdest-hâneleri biraz tathîr ve ta'mîre muhtâcdır. İttisâlinde namaz kılınır bir câmi'-i şerîf ve güzel bir şadırvan ile vüs'at-i kâfiyede bir de havliye mâlikdir. Ba'zı ufak ıslâhat ile güzel bir medresedir. 3'ü hâricde mukîm 42 talebesi vardır. Barakaların heman ref'i elzemdir.

25 kişi ikâmet edebilir. Fî 20 Ağustos 1330.

*Kadro dâhili*

Müderrisleri:

guruş: 25 şehri

Fâtih ders-i 'âmmlarından Sirozî Hacı 'Ömer Efendi (çizilmiş)

27 Son üç ismin yazıldığı kırmızı mürekkeble Hacı Mehmed Hâlis Efendi'nin isminin altına ( > > > ) işareti konmuş ve yanına da «fi Zilhicce sene 338 ve fi 16 Ağustos sene 336» tarihi ilâve edilmiştir.

Ders-i 'âmmdan Samakovalı Şevket Efendi

Medrese-i mezkûr müderrisliği Fâtih ders-i 'âmmlarından İstanbullu 'Abdullah Efendi'ye tevcih olunmuştur.

61 Şehzâde

62 Gazanfer Ağa

82 Çifte Ayak Kurşunlu, Sefid

mükerrer 82 Ayak Kurşunlu, Sefid

91 Tabhâne

165 Gevherhan Sultan

Talebe mevcûddur, fî 21 Kânûn-ı evvel sene 334.

## 61 Şehzâde

Şehzâde Hücre sayısı: 22

(«Medrese-i Şehzâde, derûn-ı câmi'-i şerif» mührü ve «mühür alınmıştır» kaydı var)

Biri fevkânî olmak üzere 22 odası mevcûd olup bir taraf dıl'ında olan odalar zemîne muttasıl ve arkada pencereleri olduğundan cereyân-ı havâyâ müsâ'idce ise de ziyânın duhûlüne pek müsâ'id olmayup biraz rutûbetlice, diğer taraf odaları medreseye muttasıl olan konağın dökdükleri muzaharafat sebebiyle müte'affin ve havâsı daha ziyâde ihlâl olunur bir halde ve bir 'adedi muhdes bir kişilik, diğerleri ikişer kişinin ikâmetine elverişli bir haldedir. Çamaşırhâne, gusulhâne, abdesthâneleri ve suyu gayr-i mevcûd bir şadırvan, cümlesi muhtâc-ı ta'mîr bir vaz'iyettedir. Havlisi geniş olup ba'zı ta'dîlât ve ta'mîrât-ı fenniyye ile mezkûr konağın îrâs ettiği mazarrât ref' olunursa talebe iskânı için mevki'i itibâriyle de güzel bir medrese olur.

25 kişi kadar ikâmet edebilir. Fî 20 Ağustos sene 1330.

*Kadro dâhili*

Müderrisleri:

guruş: 55, 20 şehri

Fâtih ders-i 'âmmlarından Sirozî 'Ömer Efendi (çizilmiş)

Giresunlu Mehmed Hâlis Efendi'ye verilmiştir, fi 16 Ağustos sené 336.

60 (Dâmâd-ı Cedîd İbrâhim Paşa) da dâhildir.

Bevvâbı:

Kastamonulu Yusuf Zıyâ Efendi

Sevkiyât 'askeri tarafından işgâl olunmuştur, fi 21 Kânûn-ı evvel sene 334.

## 62 Gazanfer Ağa

Kırkçeşme Hücre sayısı: 14

(«Medrese-i Gazanfer Ağa der kurb-ı Kırkçeşme, 1332» mührü ve «mühür alınmıştır» kaydı var)<sup>28</sup>

Zemine mutasıl ve yenice ta'mîr olunmuş 14 odası olup arka pencereleri olmağla cereyân-ı havâyâ müsâ'idce ise de tarz-ı inşâsından nâşi nüfûz-ı ziyâyâ pek de müsâ'id olmadığı gibi şehrin su kemerleri ittisâlinde olduğundan ziyâde râtûb bir haldedir. Odalar ikişer kişi alur, gusulhâne, çamaşırhânesi muhtâc-ı ta'mîrdir. Abdesthâneleri kâfi ve ta'mîr olunmuştur. Müsâ'id vüs'atde bir havli ile ders okunur bir dershâne ve tulumba ile işler bir şadırvanı mevcûddur. Ba'zı mahalleri ta'mîr ve fennen ba'zı ta'dilât ve ıslâhât ile zararsız bir medrese olur ise de yanındaki su kemerleri sebebiyle medreseyi rutûbetden kurtarmak müşkil olduğundan talebe iskânında nazar-ı ehemmiyete alınmak lâzımdır.

30 kişi ikâmet edebilir. Fî 20 Ağustos sene 1330.

*Kadro dâhili*

Müderrisleri:

guruş: 34 şehri

Fâtih ders-i 'âmmlarından Sirozî 'Ömer Efendi (çizilmiş)

Giresunlu Mehmed Hâlis Efendi'ye verilmiştir, fi 16 Ağustos sene 336.

60 (Dâmâd-ı Cedîd İbrâhim Paşa) da dâhildir.

28 İkinci def'a mühür basılmış ve «mührü, mûmaileyh 'Ömer Efendi'ye i'ade edilmiştir, fi 22 Eylül sene 1335» kaydı konmuştur.



Bevvâbı:

Şumnulu Murad Efendi

Mekteb-i Nüvvâb talebesi mevcûddur, fî 21 Kânûn-ı evvel sene 334.

**63 Ebu'l-fazl Mahmud Efendi**

Şehzâde Hücre sayısı: 11

(Resmî mühür ve «mührü alınmıştır» kaydı var)

Nısfından fazlası ve cadde tarafı kâmilen münhedim ve arkada birkaç oda ile bir dershânesi kalmış ise de mesdûd ve mâil-i inhidâm bir halde olduğundan iğretiye alınarak öylece muhâfaza edildiği gibi müstemilât-i sâiresinin ekser kısmı münhedim olduğu ve havlisi de bi't-tabi' daraldığı cihetle hâl-i hâziriyle talebe iskânı tehlikeli ve medrese esâsen çarşı mahallinde bulunduğundan yeniden inşâsı da pek muvâfık olmasa gerektir.

Fî 20 Ağustos sene 1330.

*Kadro hârici*

Müderrisleri:

guruş: 42 senevî, mütevellî tarafından

Eşref Efendi-zâde Muhyiddin Efendi («Mehmed Muhyiddin Eşref» mührü var, çizilmiş)

Giresunlu Mehmed Hâlis Efendi'ye verilmiştir, fî 16 Ağustos sene 336.

40 (Dâmâd-ı Cedîd İbrâhim Paşa) da dâhildir.

Bevvâbı:

Kayalarlı 'Abdullah Efendi («'Abdullah» mührü var).

Harâb, ba'zı fukara tarafından işgâl olunmuştur, fî 21 Kânûn-ı evvel sene 334.

## 64 Mîmâr Kâsım

Şehzâde Hücre sayısı: 11

Zemîni, gâyet râtib, bir kişiye bile fennen gayr-i kâfi 12 odası olup ahşâb ve harâb ve arkaları açık olmadığından cereyân-ı havâyâ ve ziyâ-ı şemsin nüfûzuna gayr-i müsâ'id ve 'arsasına edilen birçok tecüvüzât sebebiyle etrâfı yüksek evlerle muhât ve 'arsası ve havlisi de gâyet dar ve dıyk bir halde olduğu gibi gusulhâne, abdesthâne, çamaşırhâne ve müştemilât-ı sâiresi hey'et-i mecmu'asıyla harâb olduğundan talebe iskâmı kat'iyen câiz olmadığı gibi yeniden inşâsı da muvâfık değildir. 5'i hâricde mukîm 20 talebesi vardır.

12 kişi kadar ikâmet edebilir. Fî 20 Ağustos sene 1330.

*Kadro dâhili*

Müderrisleri: gurus: 180 müderrise } mütevellî tara-  
200 bev bâba } findan, senevî

Bâyezîd ders-i 'âmmlarından Karahisâr-ı Şarkîli Mehmed 'Ali Efendi (çizilmiş)

Ders-i 'âmmdan Malatyah 'Ömer Hulûsi Efendi

12 (Hadım Hasan Paşa) de dâhildir.

Harâb, ba'zı fukara tarafından işgâl olunmuşdur, fî 21 Kânûn-ı evvel sene 334.

## 65 Ankaravî İsmâ'il Efendi

Şehzâde Hücre sayısı: 13

(Resmî mühür ve «mührü alınmışdır» kaydı var)

Bir odası zemînden yüksekce fevkânî ve bir de muhdes baraka ile 13 odası olup arka tarafları açık olmadığından râtib ve cereyân-ı havâdan ve ziyâ-ı şemsden mahrûm bir halde olup her ne kadar yeni ta'mîr olunmuş ise de fenn-i hıfzî's-sihha nokta-i nazarından talebe iskâmı pek mu-

vâfık değildir. Havlisi vüs'at-i kâfiyede ve çamaşırhâne, gusulhâne ve abdesthâneleri ve müstemilât-ı sâiresi harâb bir halde olduğundan güzel bir ta'mîr ile fennî sûretde ta'dilât ve ıslâhât ile talebe oturabilir. Ma'aha-zâ mahalle arasında sıkışmış kalmıştır.

15 kişi ikâmet edebilir. Fî 20 Ağustos sene 1330.

*Kadro dâhili*

Müdürrisleri: gurus: 33 mâhiye

Fâtiḥ ders-i 'âmmlarından Aksekili Mahmud Efendi (çizilmiş)

Ders-i 'âmmdan Malatyalı 'Ömer Hulûsi Efendi

Ordu Dâiresi Birinci Sevk Taburu, İkinci Bölük Karargâhı tarafından işgal olunmuş, 14 odası olup güzel bir medresedir, fî 21 Kânûn-ı evvel 334.

### 66 Dârü'l-hadis-i Baba Mahmud Bekir Ağa

Şehzâde Hücre sayısı: 9

(«Dârü'l-hadis-i Baba Mahmud Bekir Ağa, kurb-ı Şehzâde» mührü ve «mührü alınmıştır» kaydı var)

Mahalle arasında evlerle muhât ve sıkışmış olduğu, hey'et-i mecmu'asıyla kâmilen harâb olduğundan talebe iskân edemeyeceği gibi yenden ihyâsında dahi fenn-i hıfzı's-sihha nokta-i nazarından medrese hâlinde isti'mâli mehâzîr-i 'adîdeyi mücibdir.

*Kadro hârici*

Müdürrisleri:

Ayasofya ders-i 'âmmlarından Aydınlı Mustafa Efendi (çizilmiş)<sup>29</sup>

Ders-i 'âmmdan Silifkeli Mehmed Emîn Efendi

Medrese-i mezkûr müdürrisliği Fâtiḥ ders-i 'âmmlarından İstanbullu 'Abdullah Efendi'ye tevcih olunmuştur.

7 (Mîrzeban Sultan) de dâhildir.

<sup>29</sup> Mûmaileyh Mustafa Efendi, Konya Medresesi müdürris-i evvelliğine tayin olduğundan 17 Eylül sene 331 tarihinde mührü teslim etmiştir, fî 17 Eylül sene 331.

Son derece harâb, fî 21 Kânûn-ı evvel sene 334.

### 67 Papas-zâde Mustafa Çelebi

Koska Hücre sayısı: 28

(«Medrese-i Papas-zâde Mustafa Çelebi der kurb-ı Koska, 1312» mührü ve mu'amelât kısmında «medrese mührü gelmiştir, fî 23 Teş-rîn-i sâni 331» kaydı var)

Fevkânî ve tahtânî olmak üzere ondörlerden 28 odası olup üst kat odaları biraz daha genişçe, ziyâ-ı şemsden heman mahrûm olup odaların önündeki koridordan nâşi cereyân-ı havâya biraz müsâ'idce ve birer kişilik ve muhtâc-ı ta'mîr bir halde ve alt kat odaları daha küçükce, zemîne muttasıl, râtib, cereyân-ı havâ ve ziyâ-ı şemsden mahrûm ve talebe iş-kânına elverişli olmadığı gibi çamaşırhâne, abdesthâne, gusulhâne ve sâire-si de muhtâc-ı ta'mîr bir haldedir. Havlisi müsâ'idce ve ittisâlinde ma'mûrca bir dershânesi varsa da ders okunmadığı cihetle mescid hâlinde müs-ta'meldir. Hey'et-i mecmu'asıyla yeniden fennî bir sûretde inşâ edilmeğe muhtâcdır.

30 kişi ikâmet edebilir. Fî 20 Ağustos sene 1330.

### Kadro dâhili

Müderrisleri:

guruş: 60 senevî

Bâyezîd ders-i 'âmmlarından Za'feranbolulu Hüseyin Hüsnü Efendi (çizilmiş)

Ders-i 'âmmdan Geredeli Ahmed Tevfik Efendi

### 71 Çavuş-başı Süleyman Ağa

Sevkiyât Birinci Hizmet Taburu tarafından işgal edilmiştir, fî 21 Kânûn-ı evvel 334.

**68 Hekim Çelebi**

Koska Hücre sayısı: 22

Muhterik ve 'arsa hâlinededir.

*Kadro hârici*

Müdürrisleri: guruş: 23 zâviye şeyhi nâmiyle müderrise

Bâyezîd ders-i 'âmmlarından Karahisâr-ı Şarkîli Mehmed 'Ali Efendi (çizilmiş)

Ders-i 'âmmdan Silifkeli Mehmed Emîn Efendi (çizilmiş)

İskilibli Mehmed 'Ârif Efendi, fî 1 Eylül sene 36.

Medrese-i mezkûr, Bâyezîd ders-i 'âmmlarından Kilisli Tevfik Efendi'ye tevcih edilmiştir, fî 24 Temmuz sene 337.

12 (Hadım Hasan Paşa) de dâhildir.

Muhterik, 'arsa hâlinededir, fî 21 Kânûn-ı evvel sene 334.

**69 Tezkireci 'Osman Efendi**

Kumkapu Hücre sayısı: 7

(Mühür basılmamış olmakla beraber mu'âmelât kısmında «mühürü teslim edilmiştir, fî 22 Ağustos sene 335» kaydı var)

Birisi fevkânî, ikisi ufakca birer kişilik ve dört 'adedi ikişer kişilik zemîni, gâyet râtib, ziyâ-ı şemsden mahrûm, kezâ teceddüd-i havâdan da mahrûm ve harâb 7 odası mevcûd olup ufak bir havli ile harâb çamaşırhâne ve gusulhânesi ve odalara karşı muzırr-ı sıhhat helâları kâmilen harâb olduğundan ittisâlindeki câmi'-i şerîfin abdesthânelerine bile talebe gitmektedir. Hâl-i hâzırda talebe iskânına müsâ'id olmadığı gibi ihyâsında da bir fâide melhûz değildir. 13 kadar talebesi vardır.

12 kişi ikâmet edebilir. Fî 20 Ağustos sene 1330.

*Kadro hârici*

Müdürrisleri:

Erzincânî Yusuf Efendi (çizilmiş)

Ders-i 'âmmdan Borlu Hasan Efendi

70 Hoca Üveys

Muhterik, 'arsa hâlinedir, fi 21 Kânûn-ı evvel sene 334.

70 Hoca Üveys<sup>30</sup>

Musalla Hücre sayısı: 10

(«Medrese-i Hoca Üveys, kurb-ı Musalla» mührü var).

Zemîne muttasıl, cereyân-ı havâyâ ve nüfûz-ı ziyâyâ pek de müsâ'id değil ve râtib birer kişilik 10 odası mevcûd olup gusulhâne, çamaşırhâne, abdesthâne ve suyu gayr-i mevcûd şadırvan ve dersihâne hey'et-i mecmu'asıyla harâb ve talebe iskânına elverişli değildir. Kâfi vüs'atde bir havli ile 16 kadar talebesi vardır. Yeniden ve fennî olarak iskân edilmiştir.

10 kişi ikâmet edebilir. Fî 20 Ağustos sene 1330.

*Kadro hârici*

Müdürrisleri:

guruş: 10 mütevellî yediyle şehri

20 hademe ücreti

30

Erzincânî Yusuf Efendi (çizilmiş)<sup>31</sup>

30 «1869'da faal İstanbul Medreseleri» (*Tarih Enstitüsü Dergisi*, sayı 7-8, İstanbul 1977, nr. 126) hazırlanırken, bu medrese hakkında tatminkâr bilgi bulunamamış, ancak, yeri hakkında tahmin yapılmıştı. Bu arada, Vakıflar Baş Müdürlüğü Hayır İşleri Arşivi'nde yeni dosyalar tanzim edilmiş olup bunlardan Reisülküttab Elhac Mustafa Efendi (Tavukcubaşı damadı, Emâr-zâde, ö. 1162/1749, Mehmed Süreyya, *Sicill-i Osmânî*, IV, İstanbul 1315, s. 429-430) Vakfına âid dosyada (P. 1091) Hayrat Sicil kayıtlarında «Hoca Üveys Medresesi nâmiyla yâd edilen» Kâtib Kasım Mahallesi, Hayriye Tüccar Sokağı, 782 ada, eski 3 yeni 25 parsel, eski 74 yeni 64 kapının, 1968'de aynı ada 18 parselde birleştirilerek ilkokul (Kâtip Kasım İlkokulu) olarak İstanbul Vilâyeti adına tescil edilmesine dâir vesikalar bulunmaktadır ki bu vesikalar, yapılan tahminin doğru olduğunu göstermektedir.

31 «Fî 18 Teşrîn-i evvel sene 325 tarihinde tevcih kılınmıştır».

Ders-i 'âmmdan Borlu Hasan Fehmi Efendi (çizilmiş) da dâhildir.

Erzincânî Yusuf Efendi<sup>32</sup>

69 (Tezkireci 'Osman Efendi) da dâhildir.

Son derece harâb, muhâcirler tarafından işgâl olunmuşdur, fî 21 Kânûn-ı evvel sene 334.

### 71 Çavuş-başı Süleyman Ağa

Koska'da Hücre sayısı: 10

(«Medrese-i Çavuş-başı Süleyman Ağa der Koska» mührü ve mu'âmelât kısmında «medrese mührü gelmişdir, fî 23 Teşrin-i sâni sene 331» kaydı var)

Beş odası bâkî ve nısf-ı diğeri muhterik ve harâb bir halde zemîne müttasıl, râtûb, hey'et-i mecmu'asıyle gayr-i kâbil-i iskân olmadığı<sup>33</sup> gibi 'arsası da darca olduğundan yeniden medrese-i hâzıra<sup>34</sup> ihyâsı da münâsib değildir.

*Kadro hârici*

Müderrisleri: gurus: 30 senevi

Bâyezîd ders-i 'âmmlarından Za'feranbolulu Hüseyin Hüsnü Efendi

İskilibli Mehmed 'Ârif Efendi, fî 1 Eylül sene 36. Müderris Mehmed 'Ârif Efendi vefât edip mühür istirdâd edilmişdir, fî 23 Kânûn-ı evvel sene 336.

Medrese-i mezkûr Bâyezîd ders-i 'âmmlarından Kilisli Tevfik Efendi'ye tevcih edilmişdir, fî 24 Temmuz sene 337.

67 (Papas-zâde Mustafa Çelebi) de dâhildir.

'Asker 'ailesi tarafından işgâl olunmuşdur, fî 24 Kânûn-ı evvel sene 334.

32 «İşbu medrese tekrar Erzincanlı Yusuf Ziyâ Efendi'ye tevcih edilmiş ve mührü de yedinde ibka edilmişdir, fî 1 Eylül sene 338».

33 «olduğu» olması icâb etmektedir.

34 «medrese hâlinde» olmalıdır.

**72 Nâzır Hüseyin Ağa**

Lâleli'de Hücre sayısı: 4

Muhterik olarak 'arsa hâlinedir.

*Kadro hârici*

Müderrisleri:

Ders-i 'âmmdan Karaağaçlı 'Ali Efendi (çizilmiş)

Der-sa'âdetli Hacı Hayri Efendi (çizilmiş)

Ders-i 'âmmdan Karaağaçlı 'Ali Efendi (çizilmiş)

Muhterik 'arsa hâlinedir, fi 21 Kânûn-ı evvel sene 334.

**73 Lâleli**

Lâleli'de Hücre sayısı: 9

Harîk-i kebîrde muhterik olduğundan dört harâb duvâr ile muhât 'arsa hâlinedir. Medresenin mevki'i iyi ve 'arsası da epeyce olduğundan yeniden ve fennî suretde güzel bir medrese inşâ edilebilir.

*Kadro hârici*

Müderrisleri:

guruş: 200 mâhiyesi

Eşref Efendi mahdûmu Muhyiddin Efendi (çizilmiş; «Mehmed Muhyiddin Eşref» mührü var)

Ders-i 'âmmdan Eşref Efendi.

Muhterik 'arsa hâlinedir, fi 21 Kânûn-ı evvel sene 334.



**74 Molla Kestel<sup>35</sup>**

Lâleli'de Hücre, sayısı: 7

Harîk-i kebîrde muhterik olduğundan el'ân 'arsa hâlinedir.

*Kadro hârici*

Müderrisleri:

Ders-i 'âmmdan Kozlucalı İsmâ'il Hakkı Efendi (çizilmiş)

Ders-i 'âmmdan Eşref Efendi.

Muhterik 'arsa hâlinedir, fi 21 Kânûn-ı evvel sene 334.

**75 Dâriü'l-hadis-i Bosnavî**

Şehzâde civârında Hücre sayısı: 10

*Kadro dâhili<sup>36</sup>*

Müderrisi:

Giresunlu 'Ali Rızâ Efendi.

95 Dülger-zâde

Medrese-i mezkûrenin beş odası olup iki oda harîk-zedegân ve Müdâfa'a-i Milliyye tarafından işgâl ve birkaç kadro hâric talebe de mevcûdur, fi 21 Kânûn-ı evvel sene 334.

35 Bânisi, Kanûnî Sultan Süleyman devri kadılarında Hekim-zâde Muhyiddin Efendi olan medrese (Cahid Baltacı, *XV-XVI. asırlarda Osmanlı Medreseleri*, İstanbul 1976, s. 135), Lâleli'de bugünkü Fethi Bey Caddesi ile Ağa Yokuşu'nun köşesindeki Molla Kestel Câmî'i içinde (Ekrem Hakkı Ayverdi, *19. Asırda İstanbul Haritası*, İstanbul 1958, pafta C 4) olduğundan, bu adla anılmakta idi (Ömer Lütfi Barkan-Ekrem Hakkı Ayverdi, *İstanbul Vakıfları Tahrir Defteri*, İstanbul 1970, s. 149, nr. 840). 942 (1535/36)'de inşa edilen medrese, —Çavuşbaşı Süleyman Ağa, Nâzır Hüseyin Ağa ve Lâleli medreseleriyle birlikte— 23-24 Temmuz 1911'deki büyük Mercan-Aksaray yangınında (*Yeni İkdâm*, sayı 495, 25 Temmuz 1911) yanmış olacak ki 1914'de «muhterik» kaydı konmuştur. Bk. İstanbul yangın yerlerini gösteren harita.

36 Medrese hakkında rapor yoktur.



dedir.

ci

niş)

34.

36

âde

degân ve Mü-  
be de mevcûd-

yiddin Efendi olan  
(s. 135), Lâleli'de  
mi'i içinde (Ekrem  
ndan, bu adla anıl-  
ir *Defteri*, İstanbul  
eyman Ağa, Nâzır  
k Mercan-Aksaray  
«muhterik» kaydı



# YANGIN YERLERİNİ GÖSTEREN HARİTA

- ① AKSARAY YANGINI : 23..24 Temmuz 1911
- ② İŞHAK PAŞA YANGINI : 4 Haziran 1912
- ③ FATİH YANGINI : 31 Mayıs 1918
- ④ VEFA YANGINI : 27 Ağustos 1918



dâf  
dur

---

med  
bugi  
Hak  
mak  
1970  
Hüs  
yang  
kon

**76 Has-oda-başı Hasan Ağa**

Horhor'da Hücre sayısı: 11

*Kadro hârici*<sup>37</sup>

Müdürrisleri:

guruş: 60 senevî

Bâyezîd ders-i 'âmmlarından Âsitâneli İsmâ'il Efendi (çizilmiş)

Ders-i 'âmmdan Hacı Hayri Efendi (çizilmiş)

Ders-i 'âmmdan Kiskimli Mehmed Emîn Efendi

162 Murad Paşa-yı 'Atık

163 Bayram Paşa

167 Has-oda-başı<sup>38</sup>

Bevvâbı:

İskilibli 'Abdullah Efendi («'Abdullah» mührü var)

Medrese-i mezkûrenin onbir odası olup harîk-zede tarafından işgâl edilmiş ise de güzel bir medresedir, fî 21 Kânûn-ı evvel sene 334.

**77 İshak Paşa**

Ahurkapı'da Hücre sayısı: 5

Kâmilen harâb ve gayr-i kâbil-i iskân 4 odası olup abdesthâne, gusulhâne, çamaşırhâne kısmı da münhedim olmuştur. İttisâlinde namaz kılınır bir câmi'-i şerîf, müsâ'id vüs'atde bir de havlisi vardır. Medrese hâlinde isti'mâli fennen muvâfık değildir. 5 talebesi vardır.

4 talebe ikâmet edebilir. Fî 20 Ağustos sene 1330.

*Kadro hârici*

37 Medrese hakkında rapor yoktur.

38 Has-oda-başı ismi sehven yazılmıştır. 167 nr. da Dâvud Paşa Medresesi vardır.

Müdürrisleri:

Ders-i 'âmmdan Kastamonulu Mustafa 'Âsım Efendi (çizilmiş)

Ayasofya ders-i 'âmmlarından Kengirili Hâfız İshak Efendi

3 (Cedîd Mehmed Efendi) de dâhildir.

Medrese-i mezkûre 'asâkir tarafından işgâl edilmiş ve ahşâb olduğundan yalnız enkazdan 'ibâretidir, fî 21 Kânûn-ı evvel sene 334.

### 78 Dârü'l-hadîs-i Sinan Çavuş<sup>39</sup>

Lânga'da Hücre sayısı: 11

Medrese muhterik olduğu gibi 'arsası da harîk mahallinde karışığından şimdilik mu'ayyen değildir.

*Kadro hârici*

Müdürrisleri:

Ders-i 'âmmdan Sivaslı Necîb Efendi (çizilmiş)

Ders-i 'âmmdan Borlu Hasan Fehmi Efendi.

25 (Nûr-ı 'Osmâniyye) de dâhildir.

Muhterik 'arsa hâlinedir, fî 21 Kânûn-ı evvel sene 334.

### 79 Cedid Beşir Ağa<sup>40</sup>

Bozdoğan Kemerî Hücre sayısı: 3

İkisi bir kişilik, biri iki kişilik fevkânî gibi yapılmış 3 odası olup pek rutûbetli değilse de çamaşırhâne, gusulhâne, abdesthâneleri hey'et-i mecmu'asile harâb ve muhtâc-ı ta'mîr bir hâlde olduğu gibi genişçe bir havli

39 Medresenin, yeri tesbit edilemediği gibi bânisinin de kim olduğu bilinmemektedir.

40 Sultan I. Mahmud'un musâhib ve hazinedarlığını da yapan Beşir Ağa, 1159-65 (1746-1752) arasında dârüssaade ağası olarak vazife görmüştür (SO, II, 20). Kalenderhâne Câmi'ini yeniden inşa ettirdiği gibi yakınında bir de medrese bina ettirmiştir (HC, I, 166). Bugün mevcut olmayan medresenin yeri, Şehzâdebaşı'nda Site Yurdu'nun önüne isâbet etmektedir (bk. İst. H., pafta C 4).

ile teceddüd-i havâyâ ve nüfûz-ı zıyâyâ müsâ'idce ise de mahalle arasında binâlarla muhât ve zâten üç dört kişi alır bir medrese olduğundan talebesinin diğer bir mahalle nakli yeniden ihyâsından daha muvâfık olacaktır. 4 talebesi vardır.

4 talebe ikâmet edebilir, fî 20 Ağustos sene 1330.

### *Kadro hârici*<sup>41</sup>

Müdürrisleri:

Bâyezîd ders-i 'âmmlarından Malatyah 'Ömer Hulûsî Efendi (çizilmiş)  
Ders-i 'âmmdan Mersinli Ahmed Efendi.

Harîk-zede tarafından işğâl edilmiştir, fî 21 Kânûn-ı evvel sene 334.

### 80 Baş Kursunlu «Sefid»

Fâtih Hücre sayısı: 19

(«Medrese-i Kursunlu cânib-i Bahr-i Siyah der Sultan Mehmed»<sup>42</sup> mührü ve «mührü alınmıştır» kaydı var)

Köşedekileri büyücek ve diğerleri daha küçükce, zemîni ve yalnız arka taraf pencereleri olduğundan cereyân-ı havâdan mahrûm ve nüfûz-ı zıyâyâ biraz müsâ'idce, büyükleri üçer, diğerleri ikişer kişinin ikâmetine elverişli 19 oda ile vüs'at-i kâfiyede bir havli ve akar suyu gayr-i mevcûd ahşâb bir şadırvan ve bir kuyu ve medrese sükkânına kifâyet edebilir derece gusulhâne, çamaşırhâne ve abdesthâneleri mevcûd ise de odalar râtîb olduğundan ve hâl-i hâziriyle talebe iskânında mahzûr-ı fennî bulunduğundan bazı ta'dilât ve islâhât-ı fenniyye ile talebe ikâmetine elverişli bir hâle ifrâğı muktezîdir. Ders okunur bir dershânesi de vardır.

40 kişi ikâmet edebilir. Fî 20 Ağustos sene 1330.

### *Kadro dâhili*

41 «Kadro dâhili» çizilip «hârici» yapılmıştır.

42 Mühür yanlış basılmıştır.



Müderrisleri: **guruş: 31 mâhiye**

Fâtih ders-i 'âmmlarından Karlovalı Hüseyin Efendi (çizilmiş)

Fâtih ders-i 'âmmlarından Filibeli Râsim Efendi, fî 15 Ağustos sene 336<sup>43</sup>

128 Dârü'l-hadîs-i İzzet Mehmed Efendi  
(çizilmiş)

Çifte Baş, Sefid

Uncu Hâfız

Ca'fer Efendi, Kıztaşı

Tevfik Efendi, Yenişesme

Feyzullah Efendi

Baş Tetimme-i Sefid

Tetimme-i Râbi'a-i Sefid

Bevvâbı:

Karamürselli 'Ömer Efendi, («Es-seyyîd 'Ömer» mührü var)

Harîk-zede tarafından işğal edilmiştir, fî 21 Kânûn-ı evvel sene 334.

### 81 Çifte Baş Kurşunlu «Sefid»

Fâtih Hücre sayısı: 19

(«Medrese-i Çifte Baş Kurşunlu cânib-i Bahr-i Sefid der Sultan Mehmed» mührü ve «mührü alınmıştır» kaydı var).

Köşedekileri büyücek, diğerleri daha küçük zemîne muttasıl ve arka pencereleri olmağla ziyâ-ı şemsden birâz müstefid ise de teceddüd-i havâyâ pek de müsâ'id olmayan ve râtibca 19 odası mevcûd olup birkaçında ikişer ve diğerlerinde birer kişi ikâmet edebilir. Vüs'at-ı kâfiyede bir havli ve ders okunur bir dershâne ile bir kuyu ve ahşâb bir şadırvan ve zararsızca bir çamaşırhânesi olduğu gibi abdesthâne ve gusulhânesi de kâfi ise de gusulhâne abdesthânededen ifrâz sûretile ilâve edildiğinden mahallinin tebdîli lâzımdır. Hâl-i hâzırında talebe iskânı mahzûrdan sâlimce olmadığından fennî ba'zı ta'dîlât ve islâhât icrâsiyle mehâzîr-i sıhhiyyenin ref'i elzemdir.

43 Tarih, mu'âmelât kısmında -Râsim Efendi'nin ismi ve Çifte Baş'dan itibâren olan medreselerin yazıldığı kalemle- «tarih-i tevcîhi fî 30 Zülka'de sene 338 ve 15 Ağustos sene 336» şeklinde tekrar yazılmıştır.

30 kadar talebe ikâmet edebilir. Fî 20 Ağustos sene 1330.

*Kadro dâhili*

Müdürrisleri:

guruş: 30 mâhiye

Fâtih ders-i 'âmmlarından Muhyiddin Efendi

Eşref Efendi-zâde («Mehmed Muhyiddin Eşref» mührü var)

Filibeli Râsim Efendi, fî 15 Ağustos sene 336

40 (Sâlis-i Süleymâniyye) da dâhildir.

Kâmilten harîk-zede tarafından işgâl olunmuşdur, fî 21 Kânûn-ı evvel sene 334.

82 Çifte Ayak Kursunlu «Sefid»

Fâtih

Hücre sayısı: 19

(«Medrese-i Çifte Ayak Kursunlu, Sefid» mührü ve «mührü alınmışdır» kaydı var)

Zemîne muttasıl ve râtib ve bir taraf pencereleri olduğundan cere-yân-ı havâyâ ve ziyâ-ı şemsin duhûlüne gayr-i müsâ'id ve bir köşesindeki büyücek üç kişilik, diğerleri ikişer kişilik 20 oda ve vüs'at-ı kâfiyede bir havli ile akar suyu olmadığından kuyu ile idâre olunur bir şadırvan ve ihtiyâca kâfi çamaşırhâne, gusulhâne ve abdesthâneleri varsa da gusulhânesi helâdan müfrez ve muttasıl olarak ilâve edildiğinden mahallinin tebdîli lâzımdır. Hâl-i hâzırıyle talebe iskânı fenn-i hıfzı's-sihha nokta-i nazarıdan pek muvâfık olmadığı cihetle fennî ba'zı ta'dîlât ve ıslâhât icrâsiyle mehâzîr-i sihiyyenin ref'i icâb eder.

35 kişi ikâmet edebilir. Fî 20 Ağustos sene 1330.

*Kadro dâhili*

Müdürrisleri:

guruş: 30 mâhiye

Fâtih ders-i 'âmmlarından Prevezeli Hacı 'Ömer Efendi

Ders-i 'âmmdan Ardanuşlu Yusuf Efendi

60 (Dâmâd-ı Cedîd İbrâhim Paşa) da dâhildir.

Harîk-zede tarafından işgâl olunmuşdur, fî 21 Kânûn-ı evvel sene 334.

**Mükerrer 82 Ayak Kurşunlu «Sefid»**

Fâtih Hücre sayısı: 19

(«Medrese-i Ayak Kurşunlu, cânib-i Bahr-i Sefid der Sultan Mehmed» mührü ve «mührü alınmıştır» kaydı var).

Zemîni ve arkalarında ufakca birer pencereleri olmağla cereyân-ı havâyâ müsâ'ide ise de ziyâ-ı şemsden mahrûm ve ikişer kişi ikâmet edebilir 19 oda ile vüs'at-ı kâfiyede bir havli ve ders okunur bir ders-hânesi ve muhtâc-ı ta'mîr gusulhâne ile abdesthâneleri mevcûd olduğu gibi susuz bir şadırvan varsa da su husûsunda talebe ziyâde müşkilâta dâçâr olmaktadır. Çamaşırhânesi hedm olunmuş ise de hâlâ inşâ olunmamıştır. Hâl-i hâzırıyle talebe iskânı fennen pek câiz olmadığından harâb mahallerinin yeniden ve ba'zı mahalleri de fennî ba'zı ta'dîlât ve ıslâhât ile talebe iskânına muvâfık bir hâle ircâ' edilmesi iktizâ eder.

30 kişi ikâmet edebilir. Fî 20 Ağustos sene 1330

*Kadro dâhili*

Müderisleri:

guruş: 30 mâhiye

Fâtih ders-i 'âmmlarından Sirozî Hacı 'Ömer Efendi

Ders-i 'âmmdan Ardanuşlu Yusuf Efendi

60 (Dâmâd-ı Cedîd İbrâhim Paşa) da dâhildir.

İ'âşe-i Umûmiyye Aşhânesile harîk-zede tarafından işğal olunmuştur, fî 21 Kânûn-ı evvel sene 334.

**83 Baş Kurşunlu «Siyah»**

Fâtih Hücre sayısı: 19

(«Medrese-i Tetimme-i Sâbi'a, cânib-i Bahr-i Siyah der Sultan Mehmed»<sup>44</sup> mührü ve «mührü alınmıştır» kaydı var)

Sekiz 'aded gayr-i kâbil-i iskân baraka ile 19 esas odası olup zemîne muttasıl ve arkada pencereleri olmağla cereyân-ı havâyâ müsâ'idce ise de ziyâ-ı şemsden heman mahrûm ve râtib ve ikişer kişi ikâmet edebilir bir haldedir. Gusulhâne, çamaşırhâne, abdesthâneleri ve müstemilât-ı sâiresi harâb bir halde bulunduğundan, havlisi de vüs'at-i kâfiyede bulunmağla hâl-i hâzriyle talebe iskânı kat'iyen gayr-i câiz olduğundan fenn-i hıfzı's-sihhaya muvâfık sûretde ta'dilât ve ıslâhât icrâsı sûretiyle yeniden ta'mir olunmak iktizâ eder.

30 kişi ikâmet edebilir. Fî 20 Ağustos 1330.

*Kadro dâhili*

Müdürrisleri:

guruş: 30 mâhiye

Fâtih ders-i 'âmmlarından 'Arabgirli 'Abbas Efendi (çizilmiş)

Ders-i 'âmmdan Denizlili Mehmed Tevfik Efendi

158 Tetimme-i Râbi'a-i Sefid

Evkaf tarafından depo ittihâz edilmiş harâb bir medresedir, fî 21 Kânûn-ı evvel sene 334.

**84 Çifte Baş Kursunlu «Siyah»**

Fâtih

Hücre sayısı: 19

(«Medrese-i Çifte Baş Kursunlu, cânib-i Bahr-i Siyah der Sultan Mehmed» mührü ve «mührü alınmıştır» kaydı var).

Beş küçük ve birer kişilik ve iki köşeler büyücek üçer kişilik ve diğerleri ikişer kişilik zemini ve râtibca ve arkaları açık olmağla cereyân-ı havâyâ müsâ'idce ise de ziyâdan mahrûmca 19 odası, vüs'at-ı kâfiyede bir havli ve akar suyu mevcûd bir şadırvan ve bir tulumba ve çamaşırhâne, gusulhâne ve abdesthâneleri mevcûd olup medrese her ne kadar yeni ta'mir olunmuş ise de fenn-i hıfzı's-sihha nokta-i nazarından ba'zı mehâziri

olduğundan ufak ba'zı ta'dilât ve ıslâhât icrâsile talebe iskânına elverişli bir hâle ifrâğ edilmelidir. Ders okunur bir de ders-hânesi vardır. 12 kadarı hâricde mukîm 70 talebesi vardır.

35 kişi ikâmet edebilir. Fî 20 Ağustos sene 1330.

*Kadro dâhili*

Müderisleri:

guruş: 61, 10

Fâtih ders-i 'âmmlarından Erzurûmî İbrâhim Efendi (çizilmiş)  
Ders-i 'âmmdan Denizlili Mehmed Tevfik Efendi

Bevvâbı:

Rizeli Tâhir Efendi («'Ali Tahir» mührü var).

Medrese-i mezkûrenin ondokuz odası olup bir odasında harîk-zede ikâmet edip diğerlerinde talebe mevcûddur, fî 21 Kânûn-ı evvel sene 334.

### 85 Ayak Kurşunlu, Siyah

Fâtih Hücre sayısı: 19

(«Medrese-i Ayak Kurşunlu, cânib-i Bahr-i Siyah der Sultan Mehmed Han» mührü ve «mührü alınmıştır» kaydı var)

Zemîni ve yukarıki medresenin 'ayni olmak üzere 19 oda ile altı 'aded muhdes baraka mevcûd olup râtib ve arkaları açıkca olmağla cereyân-ı havâyâ mü'sâ'id ise de ziyâdan mahrûmca ve çamaşırhâne, gusulhâne ve abdesthâneleri ve kuyusu ve müstemilât-ı sâiresi hey'et-i mecmu'asiyle harâb ve mutâc-ı ta'mîr bir halde olduğundan talebe iskânı mahzûrdan sâlim olmadığından barakalar külliyyen kaldırıldıktan sonra fenn-i hıfzı's-sihhaya muvâfık sûretde ta'dilât ve ıslâhât ile mükemmel bir ta'mîr edilerek talebe iskânına elverişli bir hâle ifrâğı muktezâdir. Yedisi hâricde 60 kadar talebesi vardır.

30-35 kadar talebe ikâmet edebilir. Fî 20 Ağustos sene 1330.

*Kadro dâhili*

Müderrisleri:

guruş: 30 mâhiye

Fâtih ders-i 'âmmlarından Za'feranbolulu Mehmed Râşid Efendi (çizilmiş)

Ders-i 'âmmdan Denizlili Mehmed Tevfik Efendi (çizilmiş)

Ders-i 'âmmdan Tortumlu İbrâhim Efendi

Harik-zede tarafından işğal edilmiştir, fî 21 Kânûn-ı evvel sene 334.

### 86 Çifte Ayak Kursunlu «Siyah»

Fâtih Hücre sayısı: 19

(«Medrese-i Çifte Ayak Kursunlu, cânib-i Bahr-i Siyah der Sultan Mehmed» mührü ve «mührü alınmıştır» kaydı var)

İki köşeler büyücek üç kişilik, beşi küçük birer kişilik ve diğerleri ikişer kişilik zemîni ve râtıbca ve arkaları açık olmağla cereyân-ı havâyâya müsâ'id ise de ziyâdan mahrûmca 19 oda ile vüs'at-ı kâfiyede bir havli ve akar suyu gayr-i mevcûd kuyu ile idâre olunur bir şadırvan ve bir tulumba ve çamaşırhâne, gusulhâne ve abdesthâneleri ve ders okunur bir de dershânesi mevcûd olup her ne kadar yeni ta'mîr olunmuş ise de fenn-i hıfzı's-sıhha nokta-i nazarından ba'zı mehâzîri olduğundan ufak ba'zı ta'dîlât ve ıslâhât icrâsile talebe iskânına elverişli bir hâle ifrâğ edilmelidir. Birkaçı hâricde 60 kadar talebesi vardır.

35 kişi ikâmet edebilir. Fî 20 Ağustos sene 1330.

### *Kadro dâhili*

Müderrisleri:

guruş: 30 mâhiye

Fâtih ders-i 'âmmlarından Filibeli Hâfız Mehmed Râsim Efendi (çizilmiş)

Ders-i 'âmmdan Tortumlu İbrâhim Efendi

Harik-zede tarafından işğal olunmuştur, fî 21 Kânûn-ı evvel sene 334.

**87 Baş Tetimme-i Siyah**

Fâtih Hücre sayısı: 12

(«Medrese-i Baş Tetimme-i cânib-i Siyah, der Sultan Mehmed» mührü ve «mührü alınmıştır» kaydı var)

Zemîne muttasıl arka pencereleri mevcûd olmağla cereyân-ı havâyâ ve nüfûz-ı ziyâ-ı şemse müsâ'id ikişer kişilik ferah 12 odası olup çamaşırhâne, gusulhâne ve abdesthâneleri hey'et-i mecmu'asiyle ufak ta'mirât ve ta'dilât-ı fenniyyeye muhtâc olduğundan bu hâlde güzel ve havâdar bir medrese olur. Suyu gayr-i mevcûd bir şadırvan ile bir kuyu ve vüs'at-ı kâfiyede bir de havlisi vardır. 60 kişi ikâmet ediyorsa da vüs'atına nazaran çokdur.

25 kişi ikâmet edebilir. Fî 20 Ağustos sene 1330.

*Kadro dâhili*

Müderrisi:

guruş: 15 mâhiye

Fâtih ders-i 'âmmlarından Rizeli 'Ali Haydar Efendi («'Ali Haydar 328» mührü var).

107 Tûtî 'Abdüllâtif Efendi

112 'Abdülhalim

Harîk-zede tarafından işgâl edilmiştir, fî 21 Kânûn-ı evvel sene 334.

**88 Tetimme-i Hâmise «Siyah»**

Fâtih Hücre sayısı: 13

(«Medrese-i Ayak Tetimme-i Hâmise, cânib-i Bahr-i Siyah der Sultan Mehmed» mührü ve «alındı» kaydı var)

Zemîni, nîm kârgir, cereyân-ı havâyâ ve ziyâyâ birâz müsâ'idce, iki ilâ üç kişi ikâmet edebilir karanlıkca ve rutûbetlice 13 odası mevcûd olup gusulhâne, abdesthâne, çamaşırhâne hey'et-i mecmu'asiyle muhtâc-ı ta'-

mîr bir hâldedir. Vüs'at-ı kâfiyede bir havlisi, bir kuyusu olduğu gibi havlinin arka duvârları ziyâdesiyle harâb bir hâlde olduğundan hâl-i hâ-zırıyla talebe iskânı mahzûrdan sâlim olmadığından fennî suretde ta'dîlât ve ta'mîrât ile talebe iskânına elverişli bir hâle ircâ'ı elzemdir.

30 kişi ikâmet edebilir. Fî 20 Ağustos sene 1330.

*Kadro hârici*

Müderrisleri:

guruş: 16 mâhiye

Fâtiht ders-i 'âmmlarından Hemşinli Yusuf Tal'at Efendi (çizilmiş)

Ders-i 'âmmdan Ardanuçlu Yusuf Efendi (çizilmiş)

Ders-i 'âmmdan Denizlili Mehmed Tevfik Efendi

156 Tetimme-i Sâniye-i Sefîd

157 Tetimme-i Sâlise-i Sefîd

Muhterik, 'arsa hâlinedir, fî 21 Kânûn-ı evvel sene 334.

**89 Tetimme-i Sâdise-i Siyah**

Fâtiht Hücre sayısı: 10

(«Medrese-i Tetimme-i Sâbi'a, cânib-i Bahr-i Siyâh der Sultan Mehmed»<sup>45</sup> mührü ve «mührü alınmıştır» kaydı var)

Altı bodrum ve üstünde odalar olmak üzere yeni yapılmış onardan iki taraflı 20 oda olup ba'zıları iki ve ba'zıları üç kişi iskân edebilir cere-yân-ı havâyâ ve nüfûz-ı ziyâyâ müsâ'id ve odaların da önünde koridoru kâfi ve çamaşırhâne, gusulhâne ve abdesthâneleri her iki medrese için iki tarafta ve güzelce ve havlisi de vüs'at-ı kâfiyededir. Akar suyu var ise de yollarının yapılmasına mütevakkıftır. Su husûsu kuyuya münhasır olmağ-la zorluk çekilmektedir. Bir de havlisinin arka bağçesi duvarları yapılmış olduğundan heman inşâsı elzemdir. Ve hey'et-i hâzırasıyla güzel bir medresedir.

<sup>45</sup> Numara 90 Tetimme-i Sâbi'a ile Tetimme-i Sâdise'nin mühürlerinin karıştırıldığı anlaşıl-maktadır.



40-45 kişi ikâmet edebilir. Fî 20 Ağustos sene 1330.

*Kadro dâhili*

Müderresi:

guruş: 15 mâhiye

Fâtih ders-i 'âmmlarından Dağistanlı 'Ali Rızâ Efendi

90 Tetimme-i Sâbi'a-i Siyâh

111 Cedîd 'Abdürrahim

Harîk-zede tarafından işgâl edilmiştir, fî 21 Kânûn-ı evvel sene 334.

### 90 Tetimme-i Sâbi'a «Siyâh»

Fâtih Hücre sayısı: 13

Tetimme-i Sâdise'nin 'aynidir.

*Kadro dâhili*

Müderresleri:

guruş: 5 mâhiye

Fâtih ders-i 'âmmlarından Dağistanlı 'Ali Rızâ Efendi (çizilmiş)

Ders-i 'âmmdan Denizlili Mehmed Tevfik Efendi

89 da dâhildir

Harîk-zede tarafından işgâl edilmiştir, fî 21 Kânûn-ı evvel sene 334.

### 91 Tabhâne

Fâtih Hücre sayısı: 48

(«Medrese-i Tabhâne der Fâtih 1327» mührü ve «mührü alınmıştır» kaydı var)

Kubbe atlarında baraka hâlinde birer ve ba'zısında ikişer ve ekserisinde üçer baraka olmak üzere 47 kadar odası mevcûd olup bir takım-

larında birer ve ekserisinde ikişer kişi ikâmet ediyorsa da cereyân-ı havâya ve ziyâ-ı şemsin duhûlüne gayr-i müsâ'id ve rutûbet içinde ve fenn-i hıfzı's-sihha nokta-i nazarından şu hâlinde talebe iskânı kat'iyen câiz değildir. Çamaşırhâne, gusulhâneleri yeni olduğu gibi akar suyu mevcûd bir şadırvanı, ders okunur bir de mükemmel dershâne mevcûddur. Abdesthâneleri eyüce ise de 'umûma güşâde olduğundan bunun da men'î elzemdir. Havlisi vüs'at-ı kâfiyede ise de hey'et-i mecmu'asıyle hıfzı's-sihhaya muvâfık bir sûretde ve işbu barakaların kâffesi hedm olunmak üzere mükemmelen ve tecdiden inşâ ve ıslâh edilmesi iktizâ eder. Yoksa hâl-i hazırı medrese, mekteb denilmeğe lâıyk değildir. 130 kadar talebesi vardır.

Şekl-i hâzırıyle 80 kişi kadar ikâmet edebilir. Fî 20 Ağustos sene 1330.

*Kadro dâhili*

Müderrisleri:

guruş: 15 mâhiye

Fâtih ders-i 'âmmlarından Sirozlu Hacı 'Ömer Efendi (çizilmiş)

Ders-i 'âmmdan Köstenceli Mehmed Rızâ Efendi

60 (Dâmâd-ı Cedîd İbrâhim Paşa) da dâhildir.

Bevvâbı:

Üsküblü Selim Efendi («Fâtih Tabhâne (medresesi bevvâ) bı Selim» mührü var).

Dershânesile iki veyahud üç odası harîk-zede tarafından işgâl edilmiş, mütebâkısı kâmilten talebe mevcûddur, fî 21 Kânûn-ı evvel sene 334.

**92 Veli Efendi Kütübhânesi**

Fâtih

Hücre sayısı: 2

Zemîni, baraka şeklinde ve sonradan muhdes oda ile yanında bir de kütübhânesi varsa da talebe iskânına kat'iyen müsâ'id değildir. Zâten esâsında medrese olmayıp kütübhâne olarak inşâ olunmuştur.

*Kadro hârici*

Müderrisleri: gurus: yevmî 2 akçe

Fâtih ders-i 'âmmlarından Dağistanlı Rızâ Efendi

Ders-i 'âmmdan Ardanuşlu Yusuf Efendi.

Bir odası harik-zede tarafından işgâl, mâ'adâsı boşdur; güzel bir medresedir, fi 21 Kânûn-ı evvel sene 334.

### 93 Kıbrıslı 'Abdullah Efendi

Otlukçu Yokuşu'nda Hücre sayısı: 7

(«Medrese-i ..... 'Abdullah Efendi der Sultan Mehmed» mühürü ve «alındı» kaydı var)

Zemîne muttasıl 5 oda ile 'ilâve suretile altlı üstlü yapılmış iki ki cem'an 7 odası olup harâbea, nîm kârgir ve arkada menfezleri olmadığından teceddüd-i havâdan, duhûl-i ziyâdan mahrûm ve râtib, iki kişiye elverişli ve karanlıkca bir hâlde olduğu gibi çamaşırhâne, gusulhâne ve abdesthâneleri, şadırvanı ve kuyusu hey'et-i mecmu'asiyle harâb ve muhtâc-ı ta'mîr bulunduğundan talebe iskâmı fennen câiz değildir. Fennî suretde ta'mîr ve ıslâh edilirse de havlisi ufak ve mahalle arasında evlerle muhât ve havâsı mahsûr bir vaz'iyetde bulunduğundan medreseye pek de sâlih olmasa gerekdir.

15 kişi ikâmet edebilir. Fî 20 Ağustos sene 1330.

*Kadro dâhili*<sup>46</sup>

Müderrisleri:

Fâtih ders-i 'âmmlarından Giresunlu Nusret Efendi (çizilmiş)

Giresunlu Nusret Efendi'ye verilmiştir, fi 16 Ağustos sene 336.

94 Dâmâd Mehmed Efendi

99 Moravî 'Osmân Efendi, verilmiştir, tekrar

46 Dârü'l-hilâfeti'l-'aliyye Medresesi bünyesine alınan bu medrese (bk. Tablo III) için önce «kadro dâhili» yazılmış, sonra çizilerek «hârici» yapılmıştır.

- 100 Haydar Paşa, Haydar'da  
 101 Hasan-zâde, Haydar'da  
 102 Çayrlı, Kadı-çeşmesi, verilmiştir, tekrar  
 104 Pîr Mehmed Paşa, Zeyrek  
 108 Mi'mâr Sinân Yusuf Efendi  
 109 Mislî 'Ali Efendi  
 127 Papas-zâde Ahmed Paşa

Muhterik, 'arsa hâlinedir, fî 21 Kânûn-ı evvel sene 334.

#### 94 Dâmâd Mehmed Efendi

Müftî Hamamı kurbunda Hücre sayısı: 6

(«Medrese-i Dâmâd Mehmed Efendi der kurb-ı Sultan Mehmed» mührü ve «mührü alınmıştır» kaydı var)

*Kadro dâhili*<sup>47</sup>

Müderrisleri:

Fâtih ders-i 'âmmlarından Giresunlu Nusret Efendi (çizilmiş)  
 Ders-i 'âmmdan Manisalı Mustafa Efendi, fî 1 Teşrîn-i sâni sene 336.

93 (Kıbrıslı 'Abdullah Efendi) de dâhildir.

Muhterik, 'arsa hâlinedir, fî 21 Kânûn-ı evvel sene 334.

#### 95 Dülger-zâde Hoca Şemsüddin

Haffafhâne Hücre sayısı: 13

Mukaddemâ 12 odası olup tesviye-i tarîk sebebiyle iki odası yola kalb olduğundan fevkânî ve tahtânî beşerden 10 odası olup ahşâb ve râtib, cereyân-ı havâdan ve ziyâ-ı şemsden de mahrûmca ve çamaşırhâne, abdesthâne, gusulhâneleri hey'et-i mecmu'asıyla harâb olduğundan talebe

47 Medrese hakkında rapor yoktur; önce «kadro dâhili» iken (bk. Tablo III) sonra «dâhili» çizilip «hârici» yazılmıştır.

iskânına elverişli değildir. İttisâlinde bir mescid-i şerif ile altı üstlü imâm ve müezzin odaları da 'umûmiyetle harâb olduğundan ve abdesthâneleri câmi' sebebiyle 'umûma güşâde bulunduğundan fennen bu da câiz olmadığı cihetle câmi'-i şerifi ve müstemilâtını ihyâ ile medreseyi de câmi'-i şerife havli olarak kalb edilmek daha münâsib olacaktır.

10 - 15 kişi ikâmet edebilir. Fî 20 Ağustos sene 1330.

*Kadro hârici*

Müderrisleri: guruş: 5 mâhiye

Süleymâniyye ders-i 'âmmlarından Giresunlu 'Ali Rızâ Efendi (çizilmiş)

Ders-i 'âmmdan Köstenceli Mehmed Rızâ Efendi.

75 (Dârü'l-hadîs-i Bosnavî) de dâhildir.

Tahtânî ve fevkânî onbir odadan 'ibâret olup harîk-zede tarafından işgal olunmuştur, fî 21 Kânûn-ı evvel sene 334.

**96 Mu'îd Ahmed Efendi**

Kadı-çeşmesi Hücre sayısı: 13

(«Medrese-i Mu'îd Ahmed Efendi der nezd-i Kadı-çeşmesi» mühürü ve «mühürü alınmıştır» kaydı var)

Zemîne muttasıl ve her ne kadar arka pencereleri var ise de cereyân-ı havâyâ ve nüfûz-ı ziyâyâ müsâ'idce ise de sûret-i inşâsı ve vaz'ıyyeti icâbı gayet râtib 10 oda ile 3 'aded muhdes barakası, suyu mevcûd bir şadırvan, ayrıca kuyusu ve çamaşırhâne, gusulhâne ve abdesthâneleri ve ders okunur bir dersihânesi var ise de hey'et-i mecmu'asıyla harâb ve talebe iskân edemez bir haldedir. Vüs'at-i kâfiyede bir havlisi mevcûd olmağla fennî sûretde yeniden bir medrese inşâsı münâsibdir.

15 kişi ikâmet edebilir. Fî 20 Ağustos sene 1330.

*Kadro dâhili*

Müdürrisleri:

Fâtih ders-i 'âmmlarından Mepâverili Şihâbüddin Efendi (çizilmiş)

Fâtih ders-i 'âmmlarından Giresunlu Nusret Efendi, fi 16 Ağustos sene 336<sup>48</sup>.

103 Hâmid Efendi (çizilmiş)

113 Muhyiddin-i Kocavî (çizilmiş)

Moravî 'Osman Efendi

Kıbrıslı 'Abdullah Efendi

Haydar Paşa

Harîk-zede tarafından işgâl edilmiştir, fi 21 Kânûn-ı evvel sene 334.

### 97 Ülä-yı Hüseyniyye<sup>49</sup>

Kadı-çeşmesi

Hücre sayısı: 14

(«Medrese-i Hüseyniyye der kurb-ı Kadı-çeşmesi» mührü ve «mühür alındı» kaydı var)

Zemîni, karanlık, zıyâ-ı şemsden ve cereyân-ı havâdan mahrûm 14 oda ile vüs'at-ı kâfiyede bir havli ve çamaşırhâne, gusulhâne, abdesthâne ve şadırvanı ve kuyusu mevcûd ise de harâb ve hâl-i hâzırıyle fenn-i hıfzı's-sihha nokta-i nazarından talebe iskânı câiz değildir. Ma'ahazâ mevki'i ve 'arsası müsâ'id ve güzel olduğundan fenne muvâfık bir sûretde yeniden güzel bir medrese inşası pek muvâfıktır.

15 - 20 kişi ikâmet edebilir. Fi 20 Ağustos sene 1330.

*Kadro dâhili*

Müdürrisleri:

Fâtih ders-i 'âmmlarından Müftî-zâde Ahmed Efendi (çizilmiş).

48 «Mûmaileyh Nusret Efendi müdürris ta'yin olunmuştur, fi 16 Ağustos sene 336» şeklinde ikinci defa kayıd düşülmüştür.

49 Yarhisar Câmî'inin üst tarafında, bugün câmî meşrûtasının bulunduğu yerde olduğu mahallenin yaşlıları tarafından ifade edilmektedir ki 19. Asır İstanbul Haritası'nda da (pafta C 5) gerçekten burada bir medrese işaretlenmiştir.

Ders-i 'âmmdan Manisalı Mustafa Efendi, fî 1 Teşrîn-i sâni sene 336.

129 Sakız-ağacı Yahya Efendi

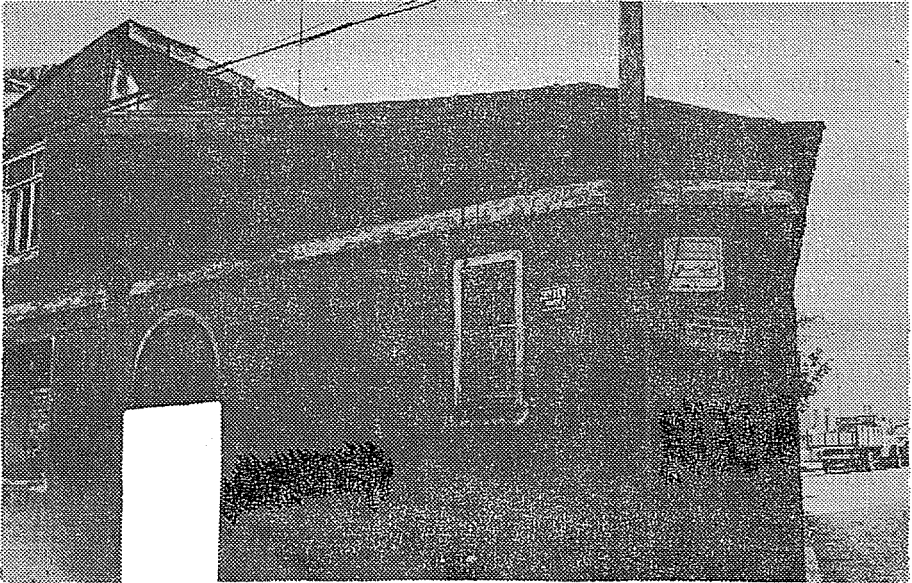
140 Sâni-i Hüseyniyye

Kâmilên harîk-zede tarafından işgâl edilmişdir, fî 21 Kânûn-ı evvel sene 334.

### 98 Haliliyye<sup>50</sup>

Çırcır'da Hücra sayısı: 7

Mahalle arasında ve etraftan edilen tecâvüzlerle havlisi ve 'arsası daralmış, zemîne muttasıl, nîm kârgir ve yenice birer kişilik cereyân-ı havâdan ve zıyâ-ı şemsden mahrûmca 7 odası ile bir sahrınc ve gusul-hâne, çamaşırhâne ve abdesthâne ve sâiresi kendine göre ise de hiçbir sûretle havâ ve zıyâ giremediğinden ve mahalle arasında sıkışmış kalmış



Resim 13 — Haliliyye Medresesi.

50 Çırcır'da, Zeyrek Caddesi ile At pazarı Sokağı'nın keşiştikleri köşede bulunan binanın duvarında «Bismillahirrahmanirrahim, Haliliyye Medresesi, 1295» şeklinde küçük bir kitâbenin mevcudiyeti, bu medresenin yerinin tesbitini mümkün kılmıştır (bk. Resim 13-14).



Resim 14 — Haliliye Medresesi kitâbesi

olduğundan fenn-i hıfzı's-sıhha nokta-i nazarından talebe iskânı câiz değildir. Binâ yenice de yapıldığından diğer bir sûretle isti'mâli daha münâsib olur.

7 kişi ikâmet edebilir. Fî 20 Ağustos sene 1330.

*Kadro hârici*

**Müderrisleri:**

Eşref Efendi-zâde Muhyiddin Efendi (çizilmiş)

Fâtih ders-i 'âmmlarından Müftî-zâde Ahmed Efendi (çizilmiş)

Ders-i 'âmmdan Manisalı Mustafa Efendi, fî 1 Teşrîn-i sâni sene 336

40 (Sâlis-i Süleymâniyye) da dâhildir

**Bevvâbı:**

Sivrihisârî-i İzmirli İsmâ'il Hakkı Efendi.

Harîk-zede tarafından işgâl edilmiştir, fî 21 Kânûn-ı evvel sene 334.

**99 Moravî 'Osman Efendi<sup>51</sup>**

Otlukçu Yokuşu'nda Hücre sayısı: 9

(«Medrese-i Moravî Elhac 'Osman Efendi der Kadı-çeşmesi» mührü ve «mührü teslim edilmiştir, fî 24 Şubat sene 331» kaydı var)

<sup>51</sup> İstanbul Tapu-Kadastro Müdürlüğü'nde iki ayrı adada Moravî Osman Efendi Vakfına âid yer tescil edilmiş bulunmaktadır. Bunlardan biri, Haliç Caddesi ile Şebnem Sokağı'nın kesiş-



Zemînî 8 oda ile iki de sonradan muhdes baraka hâlinde köşk mevcûd olup köşkler birer kişiye, diğerleri ikişer kişiye müsâ'id ve arka pencereleri olduğundan teceddüd-i havâyâ ve duhûl-i zıyâ-ı şemse elverişli ise de tarz-ı inşâsı ve vaz'ıyyeti sebebiyle rutûbetlice ve nısf kârgir ve muhtâc-ı ta'mîr olduğu gibi çamaşırhâne, gusulhâne ve abdesthâneleri ve müsta'mel bir kuyusu hey'et-i mecmu'asıyla ve müstemilât-ı sâiresiyle fennî sûretde ta'mîr ve ıslâh edilmeğe muhtâcdır. Hâl-i hâzırıyle talebe iskânında fennen mahzûr-ı sıhhî vardır. Havlisi vüs'at-ı kâfiyede ise de medrese mahalle arasında binâlar arasına sıkışmış kalmıştır.

20 kişi ikâmet edebilir. Fî 20 Ağustos sene 1330.

*Kadro dâhili*<sup>52</sup>

Müdürrisleri:

Fâtih ders-i 'âmmılarından Giresunlu Nusret Efendi<sup>53</sup>

93 (Kıbrıslı 'Abdullah Efendi) de dâhildir.

'Arsa hâlinededir, fî 21 Kânûn-ı evvel sene 334.

## 100 Haydar Paşa

Haydar'da Hücre sayısı: 16

(«Medrese-i Haydar Paşa .....» mühri ve «alındı» kaydı var)

Bir kapu yanında fevkânî ve diğerleri zemînî ikişer kişilik 16 odası

tikleri yerde, köşesinde bir bakkal dükkâm ve içinde gecekondular bulunan 2410 ada 1 parsel 17 kapıdır ki «Moravî Osman Efendi Vakfına âid medrese», diğeri ise Şeyh Resmî Mahmud Efendi Mahallesi, Büyük Otlukçu Yokuşu, 1458 ada, 1 parselde «Moravî Osman Efendi Medresesi» olarak kayıtlıdır.

Medrese listelerinde bir tane Osman Efendi Medresesi bulunması, her iki parsel de Osman Efendi Vakfı adına tescil edilmiş olmakla beraber, üzerlerindeki medreselerden yalnız birinin «Osman Efendi Medresesi» adıyla anıldığını göstermekte; mührün üstünde «der Kadı-çeşmesi» ibâresinin mevcudiyeti ise bunun, 2410 adadaki olduğunda şüphe bırakmamaktadır (krş. 1869'da *jaal İstanbul Medreseleri*, nr. 101).

52 Önce Dârü'l-hilâfetü'l-'aliyye Medresesi bünyesinde yer verilip (bk. Tablo III) «Kadro dâhili» yazılmış iken sonra çizilerek «hârici» yapılmıştır.

53 Medrese müdürrisliğinin Nusret Efendi uhdesinde kaldığı «fî 5 Mayıs sene 331, tekrar Nusret Efendi'ye verilmiştir» ve «Tekrar Giresunlu Nusret Efendi'ye verilmiştir, fî 16 Ağustos sene 336» şeklinde iki defa kayd edilmiştir.

olup arka pencereleri yok ise de ikişer pencereli olduğundan teceddüd-i havâyâ ve duhûl-ı ziyâyâ biraz müsâ'ide ve ahşâb bir medrese olup şadırvanı, kuyusu, gusulhâne, çamaşırhâne ve abdesthâneleri ve ders okunmadığı sebebiyle eşyâ ile memlû bir derşhânesi hey'et-i mecmu'siyle harâb ve talebe iskân edemeyecek bir haldedir. Ma'ahazâ vâsi'ce bir havlisi ile berâber mevkî'i de eyüce olduğundan fenn-i hıfzı's-sıhhaya muvâfık sûrette mükemmel bir ta'mir ve ta'dîl ve ıslâh edildiğinde güzel bir medrese olur.

30 - 35 kişi kadar ikâmet edebilir. Fî 20 Ağustos sene 1330.

*Kadro dâhili*

Müderrisleri: gurus: 12, 20 mâhiye

Fâtih ders-i 'âmmlarından Giresunlu Nusret Efendi

Tekrar Giresunlu Nusret Efendi'ye verilmiştir, fî 16 Ağustos sene 336

93 (Kıbrıslı 'Abdullah Efendi) de dâhildir

Külliyen Rumeli muhâcirleri tarafından işgâl olunmuşdur, fî 21 Kânûn-ı evvel sene 334.

**101 Hasan-zâde**

Haydar'da Hücre sayısı: 17

(«Medrese-i Hasan-zâde kurb-ı Haydar» mührü «mührü teslim edilmiştir, fî 24 Şubat sene 331» kaydı var)

*Kadro hârici*<sup>54</sup>

Müderrisleri: gurus: 640 senevî, mütevellî tarafından

Fâtih ders-i 'âmmlarından Giresunlu Nusret Efendi (çizilmiş)

54 Hakkında rapor yoktur.

Ders-i 'âmmdan Manisalı Mustafa Efendi, fî 1 Teşrin-i sâni sene 336  
93 (Kıbrıslı 'Abdullah Efendi) de dâhildir.

Kâbil-i süknâ değildir ve muhâcirler tarafından işgâl olunmuştur, fî  
21 Kânûn-ı evvel sene 334.

## 102 Çayırılı

Kadı-çeşmesi'nde

(«Medrese-i Çayırılı der kurb-ı Kadı-çeşme» mührü, yanında  
«alındı», ve mu'âmelât kısmında «mührü teslim edilmiştir, fî 24 Şu-  
bat sene 331» kaydı var)

Zeminden yüksekçe ve altları bodrum gibi kömürlük hâlinde müsta'-  
mel ve arka pencereleri olmadığından cereyân-ı havâdan ve duhûl-i ziyâ-ı  
şemsden mahrûm ve râtib 17 ahşâb oda ile bir şadırvan ve tulumbası  
mevcûd ve bir kuyu ve çamaşırhâne, gusulhâne ve abdesthâne ve müş-  
temilât-ı sâiresiyle harâb ve talebe iskân edemez bir haldedir. Vüs'at-ı  
kâfiyede bir havlisi var ise de medrese mahalle arasında binâlar arasın-  
da sıkışmış kalmış olduğundan yeniden inşâ edilse de gayet yüksekçe ya-  
pılmak iktizâ ettiğiinden ayrıca tedkik icâb eder.

20 - 25 kişi ikâmet edebilir. Fî 20 Ağustos sene 1330.

*Kadro dâhili*<sup>55</sup>

Müderrisleri:

Fâtiḥ ders-i 'âmmlarından Giresunlu Nusret Efendi (çizilmiş)  
5 Mayıs sene 331 tekrar Nusret Efendi'ye verilmiştir (çizilmiş)  
Ders-i 'âmmdan Manisalı Mustafa Efendi, fî 1 Teşrin-i sâni sene 336.  
93 (Kıbrıslı 'Abdullah Efendi) de dâhildir

'Arsa hâlinededir, fî 21 Kânûn-ı evvel sene 334.

55 Önce «Kadro dâhili» yazılıp Dârü'l-hilâfeti'l-'aliyye Medresesi bünyesine alınmış, sonra  
çizilerek «hârici» yapılmıştır.

**103 Hâmid Efendi**

Zeyrek kurbunda

(«Medrese-i Hâmid Efendi kurb-ı Zeyrek» mührü ve mu'âmelât kısmında «medrese mührü teslim olunmuştur» kaydı var)

Kapu yanında fevkânî iki ve mescide muttasıl bir oda ile altı üstlü onüçerden 26 ki cem'an 29 odası olup ahşâb ve alt odalar heman bodrum gibi olmağla kâbil-i süknâ değildir. Fevkânîlerin arka pencereleri olmadığından teceddüd-i havâdan ve duhûl-i zıyâ-ı şemsden mahrûm, karanlık ve râtib bir halde olduğu gibi şadırvan, bir kuyu ve çamaşırhâne, gusulhâne, abdesthâneleri ve sâiresi hey'et-i mecmu'asiyle harâb ve talebe iskânına fennen gayr-i müsâ'iddir. Gayet müsâ'id bir havlîsi olmakla beraber mevki'i de havâdar olduğundan ve etraftan ba'zı tecâvüzât vuku' bulmuş olduğu cihetle onların da istirdâdiyle fenn-i hifzî's-sihhaya muvâfık ve her tarafa nâzır ve gâyet havâdar usûl-i cedîd üzere bir medrese inşâsı pek muvâfık olacaktır.

40 kişi ikâmet edebilir. Fî 20 Ağustos sene 1330.

*Kadro dâhili*

Müderrisleri:

Fâtih ders-i 'âmmlarından Mepâverili Şihâbüddin Efendi (çizilmiş)

Ders-i 'âmmdan İstanbullu 'Abdullah Efendi (çizilmiş)

Alaşehirli Sâlih Efendi'ye verilmiştir, fî 21 Teşrin-i sâni sene 336.

96 (Mu'id Ahmed Efendi) da dâhildir

Bir kısmı muhâcirler tarafından işgâl, diğer kısmında talebe mevcûdudur, fî 21 Kânûn-ı evvel sene 334.

**104 Pîr Mehmed Paşa**

Zeyrek kurbunda

(«Medrese-i Pîr Mehmed Paşa kurb-ı Zeyrek» mührü ve «alındı» kaydı var)

Ba'zısı ufak birer kişilik ve ba'zısı ikişer kişilik zemîne muttasıl, ahşâb, cereyân-ı havâyâ ve duhûl-i ziyâ-ı şemse müsâ'idce olduğundan rutûbetden dahi bir derece âzâde 21 kadar oda ile çamaşırhâne, gusulhâne, abdesthâneleri hey'et-i mecmu'asiyle harâb ve talebe iskânı pek muvâfık değildir. Ba'zı yerlerden edilen tecâvüzât ile berâber [havlisi biraz dar ise de] ittisâlinde bir câmi'-i şerif ve arkada da vâsi' bir kabristan olduğundan mevkî'i de müsâ'id olduğundan muvâfık ve usûl-i cedîd üzere yeniden medrese hâlinde inşâsı pek mükemmel olacaktır.

35 kişi kadar ikâmet edebilir. Fî 20 Ağustos sene 1330.

*Kadro dâhili*

Müdürrisleri:

Fâtih ders-i 'âmmlarından Giresunlu Nusret Efendi (çizilmiş)

Ders-i 'âmmdan Manisalı Mustafa Efendi, fî 1 Teşrîn-i sâni sene 336.

93 (Kıbrıslı 'Abdullah Efendi) de dâhildir

Harâb ve harîk-zede tarafından işğal olunmuşdur, fî 21 Kânûn-ı evvel sene 334.

**105 Hayriyye**

Çırçır'da.

(«Medrese-i Hayriyye der Câmi'-i Haraççı Muhyiddin» mührü ve «mührü alınmıştır, fî 10 Kânûn-ı evvel sene 332» kaydı var)

Küçük bir mescid-i şerif altında bodrum gibi sıkışdırılmış havâ almaz, güneş görmez ve dıyk, râtûb bir kişiye bile gayr-i kâfi küçük 7 oda, havli, şadırvan ve abdesthâneleri câmi' sebebiyle 'umûma 'âid olduğu gibi çamaşırhâneleri de gayr-i mevcûd olup zâten şu hâliyle talebe iskânı kat'iyyen gayr-i câiz olduğundan heman tahliyesine emir verilmesi (okunamıyor) talebenin hayatları nâmına ehemm ü elzemdir.

7 kişi ikâmet edebilir. Fî 20 Ağustos sene 1330.

*Kadro hârici*

Müdürrisi :

Ders-i 'âmmdan İstanbullu 'Abdullah Efendi.

'Arsa hâlinedir, fî 21 Kânûn-ı evvel sene 334.

### 106 Dârü'l-hadîs-i 'Ömer Hulûsi Efendi

Çarşamba caddesi

(«Medrese-i Dârü'l-hadîs-i 'Ömer Hulûsi Efendi der Otlukçu Yokuşu» mührü ve «mührü alınmıştır» kaydı var)

Altı 'aded muhdes baraka ile 14 'aded oda ki cem'an 20 odası olup zemîne muttasıl ve ba'zılarının arkası açık olmağla cereyân-ı havâyâ müsâ'id ise de ziyâ almaz ve ba'zılarının arkalarında menfez olmadığından teceddüd-i havâdan ve duhûl-i ziyâ-ı şemsden mahrûm bir-ikişer kişi ikâmet edebilir ve harâbca olduğu gibi çamaşırhâne, gusulhâne, abdesthâne ve müstemilât-ı sâiresi hey'et-i mecmu'asiyle harâb ve fenn-i hıfzı's-sihha nokta-i nazarından talebe iskânına gayr-i müsâ'id olduğundan havli ve 'arsası ve etrâfının gâyet geniş ve mevki'inin mürtefi' ve havâdâr ve gâyet güzel olması hasebiyle fenne muvâfık ve tarz-ı cedîd üzere bir medrese-i 'âliye-i 'ilmiyye inşâsı pek münâsib olacaktır. Derûnunda ayrıca bir mescid de vardır. Mükemmel bir müessese-i 'ilmiyye olmak için bundan daha elverişli bir mahal az bulunur.

Hâl-i hâzırıyle 40 kişi ikâmet edebilir. Fî 20 Ağustos sene 1330.

*Kadro hârici*

Müdürrisleri:

Fâtih ders-i 'âmmlarından Bayındırlı Mustafa Efendi (çizilmiş)

Fâtih ders-i 'âmmlarından Vezirköprülü İbrâhim Zühdi Efendi, fî 19 Ağustos sene 336.

118 Mehmed Ağa, Çarşamba (çizilmiş)

121 Ülä-yı Zekeriyya (çizilmiş)

Râkım Efendi, Zincirlikuyu

Ümm-i Veled, Zincirlikuyu

'Arsa hâlinedir, fî 21 Kânûn-ı evvel sene 334.

## 107 Tûtî 'Abdüllâtif Efendi

Fâtih civârı

Zemîne muttasıl, râtib, nüfûz-ı ziyâdan ve teceddüd-i havâdan mah-rûm ikişer kişilik 6 kadar odası ile gusulhâne, çamaşırhâne ve abdesthâ-neleri ve bir harâb bir kuyusu hey'et-i mecmu'asiyle harâb ve hâl-i hâ-zırıyla talebe iskânı kat'iyen câiz olmadığı gibi küçük bir havli ile ma-halle arasında ve etraf binâlardan edilen tecâvûzat sebebiyle 'arsası da daralmış ve evlerle muhât bir halde kalmış bulunduğundan yeniden ih-yâsı da münâsib değildir.

12 kişi ikâmet edebilir. Fî 20 Ağustos sene 1330.

*Kadro dâhili*<sup>56</sup>

Müderrisleri:

Fâtih ders-i 'âmmlarından Rizeli 'Ali Haydar Efendi («'Ali Haydar» mührü var)

Ders-i 'ammdan Denizlili Mehmed Tevfik Efendi.

87 (Baş Tetimme-i Siyah) de dâhildir

'Arsa hâlinededir, fi 21 Kânûn-ı evvel sene 334.

## 108 Mi'mâr Sinan Yusuf Efendi

'Âşık Paşa

(«Medrese-i Mi'mâr Sinan Yusuf Efendi kurb-ı 'Âşık Paşa» mührü ve «alındı», altında «mührü teslim edilmiştir, fi 24 Şubat sene 331» kaydı var)

Biri fevkânî (okunmuyor) olmak üzere ahşâb ve altları bodrum gibi olduğundan zemînden yükseke ise de gâyet râtib ve cereyân-ı havâ ve duhûl-i ziyâdan mahrûm 10 oda ile ittisâlinde bir câmi'-i şerîf ve bir tür-

56 Dârü'l-hilâfeti'l-'aliyye Medresesi içine alındığından önce «Kadro dâhili» olarak kayd edilmiş, sonra çizilerek «hârici» yapılmıştır.

be mevcûd olduğu gibi gusulhâne, çamaşırhâne, abdesthâne ve sâiresi kâmilen harâb olduğundan talebe iskânı kat'iyen câiz değildir. 'Arsası her ne kadar vüs'at-ı kâfiyede ise de medrese mahalle arasında binâlar ile muhât ve havâ almayacak bir hâle geldiğinden yeniden inşâsı pek muvâfık değildir.

10 - 15 kişi ikâmet edebilir. Fî 20 Ağustos sene 1330.

*Kadro hârici*

Müderrisleri:

Fâtih ders-i 'âmmlarından Giresunlu Nusret Efendi (çizilmiş)

Ders-i 'âmmdan Rizeli 'Ali Haydar Efendi (çizilmiş)

Geredeli Sâlih Efendi, 3 Teşrîn-i evvel sene 338

93 (Kıbrıslı Abdullah Efendi) de dâhildir

'Arşa hâlinedir, fî 21 Kânûn-ı evvel sene 334.

**109 Dârü'l-hadîs-i Misli 'Ali Efendi**

Otlukçu Yokuşu

(«Medrese-i Dârü'l-hadîs-i Misli 'Ali Efendi der Otlukçu Yokuşu» mührü ve «mührü alındı» kaydı var)

Ta'til münâsebetile derûnunda kimse bulunmadığı gibi anahtarı da buldurulamadığından hâricden mu'ayene edildikde 'Abdülhalim Efendi medresesi ile yanyana ve harâb ve 'ayni halde olduğundan ve mahalle arasında sıkışmış kalmış olduğundan ne hâl-i hâzırıyle talebe iskânı câiz ve ne de yeniden inşâsı muvâfık-ı fenndir.

*Kadro dâhili<sup>57</sup>*

Müderrisleri:

Fâtih ders-i 'âmmlarından Giresunlu Nusret Efendi (çizilmiş)

Ders-i 'âmmdan Kızanlıklı 'Osman Efendi (çizilmiş)

<sup>57</sup> Medrese, Dârü'l-hilâfeti'l-'aliyye Medresesi bünyesine alındığından (bk. Tablo III) «Kadro dâhili» olarak kaydedilmiş, sonradan «hârici» yapılmıştır.



bu Ders-i 'âmmdan Denizlili Mehmed Tevfik Efendi

93 (Kıbrıslı 'Abdullah Efendi) de dâhildir

'Arsa hâlinedir, fî 21 Kânûn-ı evvel sene 334.

### 110 Pervîz Efendi

Otlukçu Yokuşu

(«Medrese-i Pervîz Efendi, der Otlukçu Yokuşu» mührü ve «alındı» kaydı var)

Yeni yapılmış ahşâb ve zemînden biraz yüksekce binâ olunduğundan biraz rutûbetden kurtarılmış ise de arka pencereleri olmadığından cereyân-ı havâyâ müsâ'id olmayıp havli tarafından biraz güneş alabilir 6 'aded oda ile çamaşırhâne, gusulhâne ve abdesthâneleri kâfi ve vüs'at-i lâzimedede bir havli ile bir kuyusu hey'et-i mecmu'asiyle talebe iskânına müsâ'idce bir hâledir. Ma'ahazâ medrese mahalle arasında binâlarla muhât ve araya sıkışmış bir vaz'iyetdedir.

10 kişi ikâmet edebilir. Fî 20 Ağustos sene 1330.

*Kadro dâhili*<sup>58</sup>

Müderrisleri:

Fâtih ders-i 'âmmlarından Kızanlıklî 'Osman Efendi (çizilmiş)

Ders-i 'âmmdan Denizlili Mehmed Tevfik Efendi.

'Arsa hâlinedir, fî 21 Kânûn-ı evvel sene 334.

### 111 Cedîd 'Abdürrahim Efendi

Çarşamba caddesi

(«Medrese-i Cedîde-i 'Abdürrahim Efendi der Otlukcu Yokuşu» mührü ve «alındı» kaydı var)

<sup>58</sup> Dârü'l-hilâfeti'l-aliyye Medresesi bünyesi içine alınan bu medrese (bk. Tablo III) için önce «Kadro dâhili» yazılmış, sonra «hârici» yapılmıştır.

Zemîne muttasıl ve arka pencereleri olmakla cereyân-ı havâyâya mü-sâ'id ise de nüfûz-ı ziyâdan pek o kadar istifâde edemeyecek bir vaz'iyet-de ve altları bodrum gibi olmakla bir dereceye kadar rutûbetden masûn 9 odası olup vüs'at-ı kâfiyede bir havli ile ma'mûr ve elyevm ders okunur bir dershâne, güzel bir kuyu ve tulumba ile şadırvanı ve gusulhâne, çamaşırhâne ve abdesthâneleri hey'et-i mecmu'asıyle zararsız bir medrese olup ba'zı ufak ta'dilât ve islâhât ile talebe iskân edebilir.

15 kişi ikâmet edebilir. Fî 20 Ağustos sene 1330.

### *Kadro dâhili*

Müderrisleri:

Fâtiḥ ders-i 'âmmlarından Dâğıstanlı 'Ali Rızâ Efendi (çizilmiş)

Ders-i 'âmmdan Denizlili Mehmed Tevfik Efendi.

89 (Tetimme-i Sâdise-i Siyah) da dâhildir

Altı odası harik-zede tarafından ve üç odası Müdâfa'a-i Milliye tarafından işgâl edilmiş güzel bir medresedir, fî 21 Kânûn-ı evvel sene 334.

### **112 'Abdülhalim Efendi**

Otlukçu Yokuşu'nda

Ahşab ve ekserisi zemîne muttasıl ve ba'zıları fevkânî barakalarla berâber 19 odası mevcûd olup cereyân-ı havâdan ve duhûl-i ziyâ-ı şemsden mahrûm ve râtıb olduğu gibi gusulhâne, çamaşırhâne, abdesthâneleri ve suyu gayr-i mevcûd bir battal kuyu ve müstemilât-ı sâiresi kâmilen harâb ve talebe iskânına fennen elverişli değildir. Her ne kadar kâfi vüs'atde bir havlisi varsa da medrese mahalle arasında binâlarla muhât ve arada sıkışmış kalmış olduğundan yeniden inşâsı hâlinde, ziyâde mürtefi' olmak suretile i'mâr edilirse ol vakit talebe iskân edilebilir. Hâl-i hâzırı gibi bir kat üzerine yapılırsa havâ almayacağından fennen birşeye yaramaz.

20 kişi ikâmet edebilir. Fî 20 Ağustos sene 1330.

### *Kadro hârici*

Müderrisleri:

Fâtih ders-i 'âmmlarından Rizeli 'Ali Haydar Efendi («'Ali Haydar, 328» mührü var, çizilmiş).

Ders-i 'âmmdan Denizlili Mehmed Tevfik Efendi.

87 (Baş Tetimme-i Siyah) de dâhildir

Muhterik, 'arsa hâlinededir, fi 21 Kânûn-ı evvel sene 334.

### 113 Muhyiddin-i Kocavî

Üsküb Hamamı civârında

(«Medrese-i Muhyiddin-i Kocavî, der mahalle-i Üsküblü» mührü iki def'a basılmış olup yanında «mücib tarihi fi 18 Zilhicce sene 338» ile «mührü teslim edilmiştir, fi 24 Şubat sene 331» kayıtları var)

Bu nâm ile mevsûm mescid-i şerife muttasıl, ahşâb, sonradan medrese hâline konulmuş 4 oda ile kendine kâfi bir havli ve çamaşırhâne, gusulhâne, abdesthâne hey'et-i mecmu'asıyla harâb ve râtib, cereyân-ı havâdan ve ziyâ-ı şemsden mahrûm ve ziyâde râtib, mahalle arasında sıkışmış olduğundan talebe iskânı hâl-i hâzırıyle kat'iyen câiz olmadığı gibi yeniden inşâsı da muvâfık değildir.

5 kişi ikâmet edebilir. Fî 20 Ağustos sene 1330.

*Kadro hârici*

Müderrisleri:

Fâtih ders-i 'âmmlarından Mepâverili Şihâbüddin Efendi (çizilmiş)

Hâfız 'Abdullah Efendi (çizilmiş)

Fâtih ders-i 'âmmlarından İstanbullu 'Abdullah Efendi'ye verilmiştir, fi 3 Ağustos sene 335.

96 (Mu'îd Ahmed Efendi) da dâhildir

'Asker 'âilesiyle harîk-zede tarafından işğal olunmuşdur, fi 21 Kânûn-ı evvel sene 334. Reji idâresi arkasındadır.

### 114 Fethiyye

Çarşamba'da

(«Medrese-i Fethiyye der Câmî-i şerîf» mührü ve «mührü alınmıştır» kaydı var)

Fethiyye .....<sup>59</sup>

### *Kadro dâhikî*

Müderrisleri:

Fâtih ders-i 'âmmılarından 'Arabgirli 'Ali Efendi (çizilmiş)

Kilisli Tevfik Efendi'ye<sup>60</sup>.

115 Esmâhan Sultan

Bevvâbı:

Balıkesirli Hasan Fehmi bin 'Ali («Hasan Fehmi» mührü var)

Medrese-i mezkûre on dokuz odası mevcûd olup Süleymânîyye talebesi mevcûddur ve güzel bir medresedir, fi 21 Kânûn-ı evvel sene 334.

### 115 Esmâhan<sup>61</sup> Sultan

Çarşamba

(«Medrese-i İsmihan Sultan der Fethiyye» mührü ve «alındı» kaydı var)

59 Yanyana olmaları dolayısıyla, İsmihan Sultan Medresesi (nr. 115) ile müşterek rapor yazılmıştır. *Cî'de Dârü'l-hilâfe* Medresesi sınıflarını gösteren listede sadece Fethiyye Medresesinin ismi verilmiş olmakla beraber İsmihan Sultan Medresesi ile birlikte mütâlea edilmiş olduğu talebe sayısından anlaşılmaktadır (bk. Tablo III).

60 «Kilisli Tevfik Efendi'ye, 23 Teşrin-i evvel sene 338» şeklinde ikinci def'a olarak yazılmıştır.

61 İsmihan Sultan olarak düzeltilmesi lâzımdır.

[Fethiyye] ve Esmâhan her iki medrese birlikde yeni yapılmış, zeminden yüksekce ve arkada pencereleri olmakla teceddüd-i havâyâ ve duhül-i ziyâ-ı şemse müsâ'id 19 oda ile odaların önünde vüs'at-ı kâfiyede bir de koridoru vardır. Çamaşırhâne, gusulhâne, abdesthâne ve müstemilât-ı sâiresiyle güzel ve cümleten yeniden i'mâr olunduğu cihetle talebe iskânına muvâfıktır. Odaları genişçe üçer kişi de alabilirse de ikişer kişiye tahsis edilirse fenne daha muvâfık olur. Havlisi de vüs'at-ı kâfiyede ve mevkî'i de yüksek ve havâdardır. Eğer binânın tahammülü varsa üstüne bir kat daha ilâve edilirse daha çok talebe iskân edilebilir.

40 - 50 kişi ikâmet edebilir. Fî 20 Ağustos sene 1330.

### *Kadro dâhili*

Müderrisleri:

Fâtih ders-i 'âmmlarından 'Arabgirli 'Ali Efendi (çizilmiş)  
Kilisli Tevfik Efendi'ye, 23 Teşrin-i evvel sene 338.

114 (Fethiyye) de dâhildir

Bevvâbı:

Balikesirli Hasan Efendi bin 'Ali («Hasan Fehmi» mührü var)

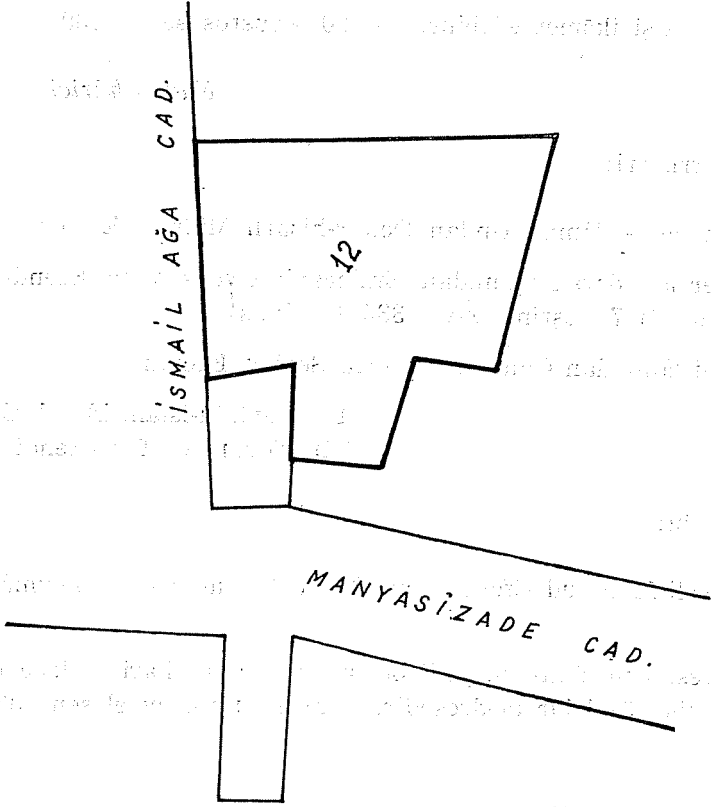
Medrese-i mezkûrenin on altı odası olup üç odası boş, diğerleri harîk-zede tarafından işgâl edilmiştir, fî 21 Kânûn-ı evvel sene 334.

### 116 Hayriyye nâm-ı diğer Hâfız Seyyid Efendi

Çarşamba'da

(«Medrese-i Hayriyye der Çarşamba, kurb-ı Câmî-i İsmâ'il Efendi»<sup>62</sup> mührü ve «alındı», «mührü gelmiştir, fî 2 Ağustos sene 336» kaydı var)

62: Medrese mühründeki «kurb-ı Câmî-i İsmâ'il Efendi» ibâresi, mahallindeki araştırmaların derinleştirilmesini gerektirmiş ve bu arada mes'ud bir tesâdüf eseri, medresenin Husûsî Muhâsebe tarafından satıldığı şahsın oğlu ile karşılaşmıştır. Bu suretle medresenin yeri tesbit edildikten sonra Tapu-Kadastro Müdürlüğü'nde bu yerin gerçekten Hayriye Medresesi'ne âid olup olmadığı tahkik edilmiş ve İsmâil Ağa Caddesi'nde, İsmâil Ağa Câmî'inin karşısında 1912 ada, 12 parselde



Şekil 2 — Hayriyye Medresesi.

(İstanbul Tapu - Kadastro Müdürlüğü, Fen İşleri, Fatih 1912 ada, 12 parsel).

Zemîne muttasıl ahşâb ve cereyân-ı havâdan ve nüfûz-ı ziyâ-ı şemsden mahrûm 10 oda ile çamaşırhâne, gusulhâne, abdesthâne ve müştemi-lât-ı sâiresiyle kâmilen harâb olduğu gibi küçük bir havli ile muhtâc-ı

ve 4 kapı numarasını taşıyan apartmanın yerinde vaktiyle Hayriyye Medresesi'nin bulunduğu neticesine varılmıştır (bk. Şekil 2).

Bu parselin Tapu Dairesindeki dosyasında 29.9.1939 tarihli şu kayıt bulunmaktadır:

«Bu yer, akdemce Hayriyye Medresesi nâmıyla maruf Seyyid Hâfız Medresesi iken 341. senesi Vakıflar Kanununun 4. maddesi hükmüne göre Vakıflar Umum Müdürlüğü tarafından .....Muhâsebe-i Husûsiyeye devr edilmiş ve idâre-i mezkûre de bu yeri..... satmış...»

Bugün medreseden hiçbir iz kalmamıştır.

tathîr bir kuyusu mevcûd olup hey'et-i mevcûde-i hâzırasıyle talebe iskânı kat'iyyen câiz değildir. 'Arsası müsâ'id olmadığı cihetle yeniden inşâ ve ihyâsı da münâsib değildir.

10 - 15 kişi ikâmet edebilir. Fî 20 Ağustos sene 1330.

*Kadro hârici*

Müdürrisleri:

Fâtih ders-i 'âmmlarından Demir-hisarlı Mü'min Efendi

Müdürris<sup>63</sup> ders-i 'âmmdan Erzincanlı Üveys Vefâ Efendi'ye teslim olunmuşdur, fî 7 Tegrîn-i evvel 335 (çizilmiş)

Ders-i 'âmmdan Cum'alı Mustafa Şevket Efendi

117 Şeyhü'l-islâm Es'ad Efendi

119 Tevkîfî Ca'fer Efendi

Bevvâbı:

Tikveşli Mahmud Efendi, sene 324 («Mahmud bin Süleymân» mühürü var)

Medrese-i mezkûrenin yedi odası olup kadro hâric talebe tarafından işgâl edilmiş güzel bir medresedir, fî 21 Kânûn-ı evvel sene 334.

**117 Şeyhü'l-islâm Es'ad Efendi**

Çarşamba'da

İki muhdes baraka ile kârgir ve zemîne muttasıl 10 'aded asıl odası olup arka pencereleri olmağla cereyân-ı havâyâ müsâ'idce isâ de duhûl-i ziyâdan mahrûmca olduğundan ziyâde râtib ve harâbca olduğu gibi çamaşırhâne, gusulhâne, abdesthâneleri, şadırvan ve ittisâlinde bir mekteb ve bir de câmi'-i şerif, müstemilât-ı sâiresi ve hey'et-i mevcûde-i hâzırasıyle kâmilen harâb olduğundan bu hâliyle talebe iskânı kat'iyyen câiz değildir. İttisâlinde münhedim kendi türbesi de vardır. Medresenin hav-

63 Kelime «müdürris» ( مدرس ) gibi yazılmışsa da «mühürü» olması gerekmektedir.

lisi vüs'at-ı kâfiyede bulunduğu gibi hâricen büyük bir havli bulunduğundan ve mevki'i de havâdar ve münâsib olduğundan buraya da fenn-i hıfzı's-sıhhaya muvâfık sûretde bir medrese-i 'âliye-i mükemmele-i 'ilmiyye inşâsı pek muvâfık olacaktır.

15 - 20 kişi ikâmet edebilir. Fî 20 Ağustos sene 1330.

*Kadro hârici*

Müderrisleri:

Fâtih ders-i 'âmmlarından Demirhisarlı Mü'min Efendi (çizilmiş)

Ders-i 'âmmdan İstanbullu Hâfız Fâzıl Efendi

Ders-i 'âmmdan Bayındırlı Mustafa Efendi'ye, fî Mart sene 338'den i'tibâren tevcih edilmiştir.

116 (Hayriyye) da dâhildir

Harâb bir medrese olup dört odası boş olup diğer tarafında harîk-zede tarafından işgâl edilmiştir, fî 21 Kânûn-ı evvel sene 334.

**118 Mehmed Ağa**

Çarşamba'da Mehmed Ağa Hamamı kurbunda

Ta'til münâsebetiyle derûnunda kimse bulunmadığından ve anahtarının da nerede olduğu anlaşılamadığından kapusu açtırılmamış ise de medrese nîm kârgir, dolma ve arkada pencereleri olmadığından ve odaların sokak tarafları kapalı olduğundan cereyân-ı havâdan ve ziyâ-ı şemsden mahrûm ve tarz-ı inşâsına nazaran râtib olduğu gibi harâbca-dır. Hâl-i hâzırıyle talebe iskânı fenn-i hıfzı's-sıhha nokta-i nazarından pek de câiz değildir. Ma'ahazâ fennî sûretde ta'mîr ve ıslâh edilirse mevki'i zararsızca olmak hasebiyle talebe iskânına elverişli bir şekle girebilir. Hâricden görüldüğüne nazaran 15'e karîb odası vardır.

*Kadro hârici*

Müderrisleri:

Fâtih ders-i 'âmmlarından Bayındırlı Mustafa Efendi (çizilmiş)



Ders-i 'âmmdan Demirhisarlı Mü'min Efendi (çizilmiş)  
 Ders-i 'âmmdan Cum'alı Mustafa Şevket Efendi.  
 106 (Hayriyye) da dâhildir.

Rumeli muhâcirleri tarafından işgâl edilmişdir, fi 21 Kânûn-ı evvel sene 334.

### 119 Tevkîfî Ca'fer Efendi

Çarşamba, Fener kurbu

(«Medrese-i Tevkîfî Ca'fer Efendi der kurb-ı Çarşamba» mührü ve «alındı» kaydı var)

Ahşâb ve zemîne muttasıl, karanlık, ziyâdan ve cereyân-ı havâdan mahrûm, ziyâde râtıb, ba'zıları birer ve ba'zıları ikişer kişiye elverişli ve harâbca 19 oda varsa da oraya buraya gayr-i muntâzam sûretde 'ilâve edilmiş barakalarla medrese hâlinde çıkararak gayr-i kâbil-i iskân bir hâle getirilmiştir. Çamaşırhâne, gusulhâne, abdesthâneleri, şadırvanı ve itti-sâlindeki câmi'-i şerîf hey'et-i mecmu'a-i hâzırasıyla gayr-i kâbil-i iskân bir derecede ve harâb bir haldedir. Havlisi ve 'arsası müsâ'id olduğu gibi mevki'i de mürtefi' ve havâdar olduğundan fenn-i hıfzı's-sihhaya muvâfık sûretde müceddeden bir medrese-i 'âliye-i 'ilmiyye inşâsı pek münâsib olacaktır. Fener'de kâin Rum mekteb-i kebîrinin daha üst ve karşı tarafına düşdüğünden buraya güzel bir binâ pek dilnişîn olur.

25 kişi kadar ikâmet edebilir. Fi 20 Ağustos sene 1330.

*Kadro hârici*

Müderrisleri:  
 Fâtih ders-i 'âmmlarından Demirhisarlı Mü'min Efendi (çizilmiş)  
 Ders-i 'âmmdan Cum'alı Mustafa Şevket Efendi

116 (Hayriyye) da dâhildir

Bevvâbı:

Aydoslu Halil Efendi («Halil, 1326» mührü var).

Medrese-i mezkûrenin on odası olup altı odasında kadro hâric talebe tarafından işgâl, diğer dört odasında da muhâcirler tarafından işgâl edilmiştir, fî 21 Kânûn-ı evvel sene 334.

## 120 Koğacı Dede

### Çarşamba'da, karagol civârı

Ba'zı mahalleri münhedim ve ba'zıları da harâb, zemîne muttasıl ve arkaları kapalı olduğundan cereyân-ı havâdan ve duhûl-i ziyâ-ı şemsden mahrûm, ahşâb, birer kişilik 11 oda ile çamaşırhâne, gusulhâne, abdest-hâneleri ve ittisâlindeki câmi-i şerif ile müstemilât-ı sâiresi hey'et-i mecmu'asıyle harâb ve gayr-i kâbil-i iskân bir haldedir. Vüs'at-ı kâfiyede bir havli ve tatlı suyu ve ayrıca kuyusu mevcûd olup mecmu' 'arsası vâsi'ce ise de etraftan tecâvüzât vuku' bulduğu gibi câmi' ve türbe ve sâirenin ilâvesiyle bir medrese inşâsına elverişli bir hâl alır. Her ne kadar mahalle arasında ise de fenn-i hıfzı's-sihhaya muvâfık olmak üzere mürtefi'ce olarak inşâ edilirse zararsız bir medrese olacağından ana göre tedkikât icrâsı münâsibdir.

11 kişi ikâmet edebilir. Fî 20 Ağustos sene 1330.

### Kadro hârici

#### Müderrisleri:

Fâtih ders-i 'âmmlarından Rizeli Mûsa Kâzım Efendi (çizilmiş)

Ders-i 'âmmdan Cum'ahı Mustafa Şevket Efendi

125 Kadı'asker Mustafa Efendi

Medrese-i mezkûrenin dokuz odası olup beş odası kadro hâric talebe tarafından işgâl ve dört odası da muhâcirler tarafından işgâl edildiği, fî 21 Kânûn-ı evvel sene 334.

## 121 Ülä-yı Zekeriyâ

### Çarşamba'da, caddede

Hey'et-i mecmu'asıyle harâb ve gayr-i kâbil-i iskân bir haldedir.

Ma'ahazâ mevkîi zararsızca olmağla yeniden ihyâ ve inşâsı münâsib olur. Hâl-i hâzırda derûnunda kimse yokdur.

*Kadro hârici*

Müderrisleri:

Fâtih ders-i 'âmmlarından Bayındırlı Mustafa Efendi (çizilmiş)

Ders-i 'âmmdan Rizeli Mûsa Kâzım Efendi (çizilmiş)

Ders-i 'âmmdan Tortumlu İbrâhim Efendi

106 (Dârülhadîs-i 'Ömer Hulûsi Efendi) da dâhildir

Son derece harâb ve muhâcirler tarafından işgâl edilmiştir, fî 21 Kânûn-ı evvel sene 334.

**122 Vâlîde Sultan**

Çarşamba'da, caddede

(«Medrese-i Vâlîde Sultan kurb-ı Çarşamba» mührü ve «alındı» kaydı var)

Yeni yapılmış ve zeminden biraz yüksekce, ikişer kişilik teceddüd-i havâyâ ve nüfûz-ı ziyâ-ı şemse müsâ'id 16 odasıyla güzel bir dershânesi ve çamaşırhâne, gusulhâne ve helâları mevcûd olup hey'et-i hâzırasıyla ufak-tefek ve fenn-i hıfzı's-sıhhaya muvâfık sûretde ba'zı ıslâhât da icrâ edilirse talebe iskânına elverişli güzelce bir medresedir. Ma'ahazâ havlisi ve 'arsası ve etrâfında geniş bir arâzî mevcûd olduğundan mevkîi de lâ-tif ve havâdar bulunduğundan fenn-i hıfzı's-sıhhaya muvâfık sûretde mükemmel ve mücedded bir medrese-i 'âliye-i 'ilmiyye inşâsına değer ve güzel bir müessesese olur.

32 kişi ikâmet edebilir. Fî 20 Ağustos sene 1330.

*Kadro dâhili*

Müderrisleri:

Fâtih ders-i 'âmmlarından İzmirli Halil Efendi (mührü var)

Ders-i 'âmmdan Tortumlu İbrâhim Efendi.

131 Kaba Halil

Bevvâbı:

Gönenli Râsim Efendi (mührü var)

Harîk-zedegân tarafından işgâl edilmiştir, fî 22 Kânûn-ı evvel sene 334.

123 Müftî Hüseyin Efendi nâm-ı diğerk Çukur

Çarşamba'da, caddede

Bir tarafı altı üstlü, bir tarafı zemîne muttasıl, ahşâb ve arkaları açık olmağla cereyân-ı havâyâ müsâ'id ise de duhûl-i ziyâdan mahrûmca 14 oda ile çamaşırhâne, gusulhâne ve abdesthâneleri ve müstemilât-ı sâiresi hey'et-i mecmu'asıyle harâb ve fenn-i hıfzı's-sihha nokta-i nazârından talebe iskânına kat'ıyyen elverişli değildir. Şekl-i hâzırıyla ve fenne muvâfık suretde ta'mîr ve ıslâh edilirse ol vakit talebe iskân edebilir. Vüs'at-ı kâfiyede bir havlisi, şadırvanı ve bir de kuyusu mevcûddur. Ma'ahazâ 'umûm 'arsası ufak olduğundan yeniden ihyâ ve inşası ve tarz-ı cedîd üzere bir medrese-i 'ilmiyye vücûda gelmeğe müsâ'id değildir.

15 kişi ikâmet edebilir. Fî 20 Ağustos sene 1330.

*Kadro hârici*

Müderrisleri:

Fâtih ders-i 'âmmlarından Rizeli Hacı Ya'kub Efendi (çizilmiş)

Ders-i 'âmmdan Cum'alı Mustafa Şevket Efendi (çizilmiş)

Ders-i 'âmmdan Tortumlu İbrâhim Efendi

124 Debbâğ-zâde Mehmed Efendi

Muhterik olmuştur, fî 22 Kânûn-ı evvel sene 334.

**124 Debbag̃-zâde Mehmed Efendi**

Çarşanba'da, caddede

Zemîni, kârgîr, kubbeli ve arkaları kapalı olduğundan teceddüd-i havâyâ ve duhûl-i ziyâ-ı şemse gayr-i müsâ'id, râtib ve karanlıkca 10 kadar oda ile dersihâne, gusulhâne, çamaşırhâne ve helâları ve müstemilât-ı sâiresi hey'et-i mecmu'asıyla harâb ve muhtâc-ı ta'mîr ve ıslâh bulunduğu hâl-i hâzırıyla talebe iskânı fenn-i hıfzı's-sihha nokta-i nazârından mahzûrdan sâlim değildir. Vüs'at-i kâfiyede havlisi ile bir de kuyusu mevcûddur. Ma'ahazâ 'arsası pek o kadar vâsi' olmadığından yeniden inşâ ve ihyâ olunursa küçükce bir medrese olur. Bu sûretle şekli hâzırıyla fennî sûretde ve tarz-ı cedîd üzere ta'mîr ve ta'dîl ve ıslâh edilmesi daha muvâfık olsa gerekdir.

10 - 15 kişi ikâmet edebilir. Fî 20 Ağustos sene 1330.

**Kadro hârici****Müderrisleri:**

Fâtih ders-i 'âmmlarından Rizeli Hacı Ya'kub Efendi (çizilmiş)

Ders-i 'âmmdan Cum'alı Mustafa Şevket Efendi (çizilmiş)

Ders-i 'âmmdan Tortumlu İbrâhim Efendi

123 (Müftî Hüseyin Efendi) de dâhildir.

Son derece harâb, Siroz muhâcirleri tarafından işğal edilmiştir, fî 22 Kânûn-ı evvel sene 334.

**125 Kad'asker Mustafa Efendi**

Çarşanba'da karagol civârı

İki 'aded muhdes baraka ile dokuz odası olup nîm kârgîr ve arkada biraz menfezleri olmağla teceddüd-i havâyâ biraz müsâ'id ise de duhûl-i ziyâdan mahrûm, râtib, birer kişi iskânına kâfi ve muhtâc-ı ta'mîr bir haldedir. Havlisi hârice ve etrâf duvarları münhedim olduğu gibi ittisâlindeki mescid de münhedim ve çamaşırhâne, gusulhâne bir yerde ise de

medreseye pek kâfi değildir. Helâları zararsızcadır. Ma'ahazâ medrese mahalle arasında ve etrâfdan tecâvüzlerle de ihâta olunarak arada sıkışmış kalmış olduğundan hâl-i hâzırıyla talebe iskâmı mahzûrdan sâlim olmadığı gibi fenn-i hıfzı's-sihhaya muvâfık sûretde ta'dilât ve ta'mîrât ve ıslâhât icrâsı ve tecâvüzâtdan kurtarılaraq biraz ferahlatdırılırsa ol vakit talebe ikâmet edebilir. 'Arsası müsâ'id olmadığından yeniden ihyâ ve inşâsı muvâfık değildir. Pek mahalle arasındadır.

10 kişi ikâmet edebilir. Fî 20 Ağustos sene 1330.

*Kadro hârici*

Müdürrisleri:

Fâtiḥ ders-i 'âmmlarından Rizeli Mûsa Kâzım Efendi (çizilmiş)

Ders-i 'âmmdan Cum'alı Mustafa Şevket Efendi

120 (Koğacı Dede) de dâhildir

Bir odasında Müdüfa'a-i Milliyye, diğeri de harîk-zedegân tarafından işğal edilmiştir, fî 22 Kânûn-ı evvel sene 334.

**126 Defterdar İbrâhim Efendi**

Çarşamba pazarı, Mehmed Ağa Câmî'i şerîfi kurbunda

(«Medrese-i Defterdar İbrâhim Efendi der Karagümruk» mühürü ve «alındı» kaydı var)

Üç 'aded muhdes baraka ve iki 'aded meşrûta imâm ve müe'zzin odası ve sekiz de asıl oda ki cem'an 13 oda olup ahşâb, zemîne muttasıl ve arkaları kapalı olduğundan tecceddüd-i havâdan ve duhûl-i ziyâ-ı şemsden mahrûm olup barakalar birer kişilik ve asıl odalar ikişer kişiye müsâ'id ise de harâbca ve çamaşırhâne, gusulhâne ve abdesthâneleri hey'eti mecmu'asıyla harâb ve muhtâc-ı ta'mîr ve ıslâh bulunduğu hâl-i hâzırıyla talebe iskâmı fennen mahzûrdan sâlim değildir. Vüs'at-ı kâfiyede bir havlisi, bir kuyu ve namâz kılınır ittisâlinde bir de mescid-i şerîf olup fenn-i hıfzı's-sihhaya muvâfık bir sûretde ta'mîr ve ta'dil ve ıslâh edilmek lâzımdır. Zâten medrese mahalle arasında, binalarla muhât bir vaz'iyette kalmıştır. Bu halde fennî olan mahzûrlar ref' edilmedikçe talebe iskâmı câiz olmaz.

20 kişi ikâmet edebilir. Fî 20 Ağustos sene 1330.

*Kadro hârici*

Müderrisleri:

Fâtih ders-i 'âmmlarından Eşmeli 'Osman Efendi (çizilmiş)

Ders-i 'âmmdan İstanbullu Fâzıl Efendi

134 Küçük

Harâb bir halde olduğundan muhâcirler iskân ediyor, fî 22 Kânûn-ı evvel sene 334.

### 127 Papas-zâde Ahmed Paşa

Çarşamba'da caddede

(«Medrese-i Papas-oğlu Ahmed Paşa der Çarşamba» mührü ve mu'âmelât kısmında «mührü teslim olunmuşdur, fî 24 Şubat sene 331» kaydı var)

Bir köşk ile 13 'aded de odası mevcûd olup arkada pencereleri olmağ- la teceddüd-i havâyâ müsâ'id ise de vaz'iyeti ve tarz-ı inşâsı sebebiyle duhûl-i ziyâ-ı şemsden mahrûmca ve zemîne muttasıl ve râtib ve harâbca bir hâlde olduğu gibi çamaşırhâne, gusulhâne, abdesthâne ve müstemilât-ı sâiresi hey'et-i mecmu'asıyla harâb ve muhtâc-ı ta'mir ve ıslah bulunduğundan hâl-i hâzırıyle talebe iskânı fennen mahzûrdan sâlim değildir. 'Arsası her ne kadar vüs'at-ı kâfiyede ise de medrese mahalle arasında evlerle muhât ve sıkışık bir halde olduğu cihetle yeniden ihyâ ve inşâsı da münâsib olmasa gerekir.

15 kişi ikâmet edebilir. Fî 20 Ağustos sene 1330.

*Kadro dâhili*

Müderrisleri:

Fâtih ders-i 'âmmlarından Giresunlu Nusret Efendi (çizilmiş)

Ders-i 'âmmdan Tortumlu İbrâhim Efendi

93 (Kıbrıslı 'Abdullah Efendi) de dâhildir

Harâb bir halde olduğundan muhâcirler iskân ettikleri, fî 22 Kânûn-ı evvel sene 334.

### 128 Darü'l-hadis-i 'İzzet Mehmed Efendi

Darü's-şafaka karşısında

Zemîne muttasıl ve arkaları açık olmadığından teceddüd-i havâyâ ve duhûl-i ziyâ-ı şemse gayr-i müsâ'id, harâbca 14 oda ile 'arsası ufakca ve havlisi kendine kâfice bir medrese olup çamaşırhâne, gusulhâne ve helâ-ları ve müstemilât-ı sâiresi ve hey'et-i mecmu'asiyle kâmilen harâb olup hâl-i hâzırıyle talebe iskânı fennen gayr-i câiz olduğu gibi ta'mîri de pek muvâfık olmayıp Yahya Efendi medresesine muttasıl olduğundan 'arsasının ana ilâvesiyle her iki medrese berâber tarz-ı cedîd üzere gâyet vâsi' ve mükemmel bir müessese-i 'âliye-i 'ilmiyye inşâsı derece-i vücûbdadır. Gerek mevkî'inin mürtefi' olması ve gâyet havâdar bulunması ve nezâ-ret-i kâmileye mâlik olduğu gibi Dârü's-şafaka mektebi gibi bir müessese-i 'âliye karşısında bulunması hasebiyle İstanbul'un her noktasından man-zûr olacak bir mekteb-i 'âli inşâsı için buradan güzel bir mahal pek nâ-dir olsa gerekir.

20 kişi ikâmet edebilir. Fî 20 Ağustos sene 1330.

*Kadro hârici*

Müderrisleri:

Müneccim-başî Karlovalı Hüseyin Efendi (çizilmiş)

Ders-i 'âmmdan Cum'alı Mustafa Şevket Efendi

80 (Çifte Baş Kurşunlu «Sefîd») de dâhildir.

Bu sefer muhterik olmuşdur, fî 22 Kânûn-ı evvel sene 334.

### 129 Sakız-ağacı Yahya Efendi

Darü's-şafaka karşısında

(«Sakız-ağacı Yahya Efendi Medresesi müderrisi, 1328» mührü ve «fî 5 Nisan sene 336» kaydı var)



Darü's-safaka mektebi karşısında zemîne muttasıl ba'zı mahalleri münhedim, cereyân-ı havâdan ve duhûl-i ziyâdan ekseriyetle mahrûm, râ-tıb 20 odası ile gusulhâne, çamaşırhâne, abdesthâneleri ve müstemilât-ı sâiresi hey'et-i mecmu'asıyla hâl-i hâzırda talebe iskânı hem tehlikeli ve hem de fenn-i hıfzı's-sıhha nokta-i nazarından kat'iyen câiz değildir. Ma'ahazâ 'arsası müsâ'id ve mevki'i gâyet lâtif ve havâdar olduğu gibi ittisâlindeki diğer harâb medresenin 'arsası da bi'l-ilâve fenn-i hıfzı's-sıhhaya muvâfık bir sûretde ve tarz-ı cedîd üzere bir müessese-i 'âliye-i 'ilmiyye inşâsı pek muvâfıktır.

20 - 30 kişi ikâmet edebilir. Fî 20 Ağustos sene 1330.

### *Kadro hârici*

#### Müderrisleri:

Fâtih ders-i 'âmmlarından Âsitaneli Hacı Hayri Efendi (çizilmiş)

Ders-i 'âmmdan Münecim-başı Hüseyin Efendi (çizilmiş)<sup>64</sup>

Ders-i 'âmmdan Tortumlu İbrâhim Efendi

97 (Ülâ-yı Hüseyniyye) de dâhildir

Bu sefer muhterik olmuşdur, fî 22 Kânûn-ı evvel sene 334.

### 130 Ümm-i Veled

#### Zincirlikuyu'da

Bir ilâve baraka ile 10 'aded odası olup bir tarafının arkaları olmağla teceddüd-i havâyâ müsâ'id ve duhûl-i ziyâdan pek az müstefîd, diğer tarafın arka pencereleri olmadığından teceddüd-i havâyâ ve nüfûz-ı ziyâyâ gayr-i müsâ'id ve harâbca bir kişilik ve ahşâb ve etrâfı da binâlarla mahsûr olduğu gibi çamaşırhâne, gusulhâne ve helâları hey'et-i mecmu'asıyla harâb ve havlisi darca olduğundan hâl-i hâziriyle talebe

64 «İcrâ kılınan tahkikat neticesinde medrese-i mezkûre müderrisliğinin mûmaileyh İstanbullu Hacı Hayri Efendi 'uhdesinde olduğu anlaşılmağa tashîh kılındı» kaydı düşürülmüşdür.

iskânına elverişli olmadığı gibi ta'mîr veya yeniden ihyâsı da, mahzûr olması hasebiyle münâsib olmasa gerekir.

10 kişi ikâmet edebilir. Fî 20 Ağustos sene 1330.

*Kadro hârici*

Müdürrisleri:

Fâtih ders-i 'âmmlarından Şumnulu 'Abdullah Efendi (çizilmiş)

Ders-i 'âmmdan Vezirköprülü İbrâhim Zühdü Efendi

133 Kadı'asker Hasan Efendi

150 Hâfız Ahmed Paşa

152 Efdal-zâde

Harîk-zedegân tarafından işgâl olunmuşdur, fî 22 Kânûn-ı evvel sene 334.

**131 Kaba Halil Efendi**

Zincirlikuyu'da

(«Medrese-i Kaba Halil Efendi der Zincirlikuyu» mührü ve «alındı» kaydı var)

*Kadro dâhili<sup>65</sup>*

Müdürrisleri:

Fâtih ders-i 'âmmlarından İzmirli Halil Efendi (mührü var, çizilmiş)

Ders-i 'âmmdan Priştineli Ahmed Tevfik Efendi

122 (Vâlîde Sultan) de dâhildir

Bevvâbı:

Şumnulu İbrâhim Efendi

Harîk-zedegân tarafından işgâl olunmuşdur, fî 22 Kânûn-ı evvel sene 334.

<sup>65</sup> Medrese hakkında rapor yoktur.

Darü's-şafaka mektebi karşısında zemîne muttasıl ba'zı mahalleri münhedim, cereyân-ı havâdan ve duhûl-i ziyâdan ekseriyetle mahrûm, râ-tib 20 odası ile gusulhâne, çamaşırhâne, abdesthâneleri ve müstemilât-ı sâiresi hey'et-i mecmu'asıyla hâl-i hâzırda talebe iskâmı hem tehlikeli ve hem de fenn-i hıfzı's-sihha nokta-i nazarından kat'iyen câiz değildir. Ma'ahazâ 'arsası müsâ'id ve mevki'i gayet lâtif ve havâdar olduğu gibi ittisâlindeki diğer harâb medresenin 'arsası da bi'l-ilâve fenn-i hıfzı's-sihhaya muvâfık bir sûretde ve tarz-ı cedîd üzere bir müessese-i 'âliye-i 'ilmiyye inşâsı pek muvâfıktır.

20 - 30 kişi ikâmet edebilir. Fî 20 Ağustos sene 1330.

*Kadro hârici*

Müderrisleri:

Fâtih ders-i 'âmmlarından Âsitaneli Hacı Hayri Efendi (çizilmiş)

Ders-i 'âmmdan Müneccim-başı Hüseyin Efendi (çizilmiş)<sup>64</sup>

Ders-i 'âmmdan Tortumlu İbrâhim Efendi

97 (Ülâ-yı Hüseyniyye) de dâhildir

Bu sefer muhterik olmuşdur, fî 22 Kânûn-ı evvel sene 334.

### 130 Ümm-i Veled

Zincirlikuyu'da

Bir ilâve baraka ile 10 'aded odası olup bir tarafının arkaları olmağla teceddüd-i havâyâya müsâ'id ve duhûl-i ziyâdan pek az müstefid, diğer tarafın arka pencereleri olmadığından teceddüd-i havâyâya ve nüfûz-ı ziyâyâya gayr-i müsâ'id ve harâbca bir kişilik ve ahşâb ve etrâfı da binâlarla mahsûr olduğu gibi çamaşırhâne, gusulhâne ve helâları hey'et-i mecmu'asıyla harâb ve havlisi darca olduğundan hâl-i hâziriyle talebe

64 «İcrâ kılınan tahkikat neticesinde medrese-i mezkûre müderrisliğinin mûmaileyh İstanbullu Hacı Hayri Efendi 'uhdesinde olduğu anlaşılmalıyla tashih kılındı» kaydı düşürülmüştür.

iskânına elverişli olmadığı gibi ta'mîr veya yeniden ihyâsı da, mahzûr olması hasebiyle münâsib olmasa gerekdir.

10 kişi ikâmet edebilir. Fî 20 Ağustos sene 1330.

*Kadro hârici*

Müderrisleri:

Fâtih ders-i 'âmmlarından Şumnulu 'Abdullah Efendi (çizilmiş)

Ders-i 'âmmdan Vezirköprülü İbrâhim Zühdü Efendi

133 Kadı'asker Hasan Efendi

150 Hâfız Ahmed Paşa

152 Efdal-zâde

Harîk-zedegân tarafından işgâl olunmuşdur, fî 22 Kânûn-ı evvel sene 334.

**131 Kaba Halil Efendi**

Zincirlikuyu'da

(«Medrese-i Kaba Halil Efendi der Zincirlikuyu» mührü ve «alındı» kaydı var)

*Kadro dâhili<sup>65</sup>*

Müderrisleri:

Fâtih ders-i 'âmmlarından İzmirli Halil Efendi (mührü var, çizilmiş)

Ders-i 'âmmdan Priştineli Ahmed Tevfik Efendi

122 (Vâlîde Sultan) de dâhildir

Bevvâbı:

Şumnulu İbrâhim Efendi

Harîk-zedegân tarafından işgâl olunmuşdur, fî 22 Kânûn-ı evvel sene 334.

65 Medrese hakkında rapor yoktur.

## 132 Üçbaş

Zincirlikuyu'da

(«Medrese-i Üçbaş der kurb-ı Zincirlikuyu» mührü ve «mührü alınmıştır» kaydı var)

Üç dılı' üzerine 12 oda ile bir 'aded muhdes fevkânice yapılmış baraka bir de köşkü olup bir dılı'daki odaların arkaları açık olduğundan cereyân-ı havâyâ ve nüfûz-ı ziyâyâ müsâ'id ise de diğer odaların arkaları kapalı bulunduğu teceddüd-i havâdan ve duhûl-i ziyâdan mahrûmca ve altları bodrum gibi açıkca olmağla bir dereceye kadar rutûbeti azca olduğu gibi çamaşırhâne, gusulhâne, abdesthâneleri zararsızca ve havlisi vüs'at-ı kâfiyede olup fenn-i hıfzî's-sihhaya muvâfik sûrette ba'zı islâhât ve ta'dilât icrâsı ve arkalarında menfez olmayan odaların teceddüd-i havâyâ müsâ'id bir hâle ifrâğıyle talebe iskân edilebilir. İttisâlinde bir mes-cid-i şerif de vardır.

15 - 20 kişi ikâmet edebilir. Fî 20 Ağustos sene 1330.

*Kadro dâhili*

Müderrisleri:

Fâtih ders-i 'âmmlarından Nevrekoblu Mustafa Efendi (çizilmiş)

Ders-i 'âmmdan Priştineli Ahmed Tevfik Efendi

151 Yahya Tevfik

'Aile Erzak Komisyonu şü'besi tarafından işgâl olunmuştur, fî 22 Kânûn-ı evvel sene 334.

## 133 Kadı'asker Hasan Efendi

Zincirlikuyu'da

Bir sırada altı üstlü dörderden sekiz ve diğer sırada zemîne muttasıl yedi ve bir de yine altı üstlü iki ki cem'an 17 odası olup ahşâb ve harâb ve alt odaları 'âdeta toprak üstünde ziyâde râtib ve üst odaların arka pencereleri olmağla teceddüd-i havâyâ ve duhûl-i ziyâ-ı şemse müsâ'idce

ise de talebe iskânına fennen gayr-i müsâ'id olduğu gibi çamaşırhâne, gusulhâne, abdesthâneleri harâb, dersihâne ve muttasıl sebil münhedim bir halde olduğundan şekli hâzırıyle ta'miri münâsib değildir. 'Arsası gayet müsâ'id olduğu gibi ittisâlindeki Küçük, nâm-ı diğer Kadı'asker 'Abdullah Efendi Medresesi 'arsasının dahi 'ilâvesiyle fenn-i hıfzı's-sihha-ya muvâfık ve tarz-ı cedîd üzere yeniden bir medrese-i âliye-i mükem- mele inşâsı daha muvâfık görülmüştür.

20 - 25 kişi ikâmet edebilir. Fî 20 Ağustos sene 1330.

*Kadro hârici*

Müderresleri:

Fâtiht ders-i 'âmmlarından Şumnulu 'Abdullah Efendi (çizilmiş)

Ders-i 'âmmdan Pristineli Ahmed Tevfik Efendi

130 (Ümm-i Veled) da dâhildir

Son derece harâb bir halde harik-zedegân tarafından işgâl edilmiştir, fî 22 Kânûn-ı evvel sene 334.

**134 Küçük**

Zincirlikuyu'da

(«Medrese-i Küçük, kurb-ı Edirnekapusu» mührü ve «alındı» kaydı var)

Zemîne muttasıl, arkadan menfez olmağla cereyân-ı havâyâ ve du- hûl-i ziyâ-ı şemse müsâ'id ise de mevkî'î icâbı rutûbetlice altı oda ile çamaşırhâne, gusulhâne, abdesthâneleri zararsızca ve bir kuyusu mevcûd olup ma'mûrca ise de fenn-i hıfzı's-sihha nokta-i nazarından talebe iskânı pek muvâfık değildir. Ba'zı ta'dilât-ı fenniyye ile ıslâh edilebilirse de 'arsası darca olduğundan muttasıl olan Kadı'asker Hasan Efendi Med- resesi ile birleştirilerek yeniden ihyâsı daha münâsib görülmüştür.

10 kişi ikâmet edebilir. Fî 20 Ağustos sene 1330.

*Kadro dâhili*

Müderrisi:

Fâtiḥ ders-i 'âmmlarından Eşmeli 'Osman Efendi

126 (Defterdar İbrâhim Efendi) da dâhildir

Son derece harâb olduğu hâlde harîk-zedegân tarafından işgâl edilmiştir, fi 22 Kânûn-ı evvel sene 334.

### 135 Ka'riye

Eğrikapu'da

(Mu'âmelât kısmında «müḥr-i resmîsi teslim olunmuştur, fi 20 Mart sene 333, 1917, 26 Cemâziyelevvel sene 335» kaydı var)

Aḥşâb ve harâb 4 oda ile müstemilât-ı sâiresi hey'et-i mecmu'asıyle fenn-i hıfzı's-sihha nokta-i nazarından talebe iskânına gayr-ı müsâ'id olduğundan ittisâlindeki âsâr-ı 'atıkadan ma'dûd olan câmi'-i şerifin 'arsası da vüs'at-ı kâfiyede ve mevki'-i de yüksek, havâdar ve (okunmuyor) kâmileleri olduğundan yeniden ve fenn-i hıfzı's-sihhaya muvâfık suretde inşâ ve ihyâsı daha münâsib olacaktır.

4 kişi ikâmet edebilir. Fi 20 Ağustos sene 1330.

*Kadro dâhili*

Müderrisleri:

Ders-i 'âmmdan Rizeli 'Osman Efendi (çizilmiş)

Ders-i 'âmmdan İstanbullu Hâfız Fâzıl Efendi

143 Râkım Efendi

144 Sekban-başı Kara Halil

Son derece harâb olduğu, fi 22 Kânûn-ı evvel sene 334.

## 136 Sultâniyye

Eyüb'de, caddede

(«Medrese-i İbrâhim Han-oğlu der Eyüb» mührü ve «alındı» kaydı var)

Zemîne muttasıl ise de arkaları açık olmağla teceddüd-i havâya ve duhûl-i ziyâ-ı şemse müsâ'id olduğundan rutûbetden nisbeten âzâde 18 oda ile bir de müdür odası mevcûddur. Ders okunur ma'mûr bir dershâne ve helâları hey'et-i mecmu'asıyle yeni ta'mîr olunduğundan ufak-tefek ba'zı ıslâhât ile talebe için güzelce bir medresedir. Vüs'at-ı kâfiyede bir de havlisi vardır. Şadırvanı harâb bir halde ve tatlı suyu var ise de ta'mîre muhtâc olduğu gibi çamaşırhâne ve gusulhânesi henüz yapılmamış olduğundan talebe bu husûsda müşkilâta ducâr olmağla sür'atle inşâsı elzemdir. Bir de sel mecrâları tıkanmış olmağla yağmur yağdığında medrese havlisini su basdığından her suretle mahzûr-ı mühim teşkil etmekle bunun da fennî sûretde ta'mîr ve inşâsı derece-i vücûbdadır. Odaları ikişer kişi alırsa da birer kişi ikâmet ederse daha sıhhî olacağı bedîhîdir.

20 - 30 kişi ikâmet edebilir. Fî 20 Ağustos sene 1330.

*Kadro hârici*

Müderrisleri:

Fâtih ders-i 'âmmlarından Ereğlili Mustafa Efendi (çizilmiş, vefat etmişdir)

Fâtih ders-i 'âmmlarından Debreli Mûsa Kâzım Efendi'ye tevcîh olunmuşdur, fî 19 Teşrîn-i evvel sene 377.<sup>66</sup>

137 Cezerî Kâsım

Evkâf deposudur, fî 22 Kânûn-ı evvel sene 334.

66 Mu'âmelât kısmında «mühür, mûmaileyh Mûsa Kâzım Efendi'dedir» kaydı var.



137 Cezerî Kâsım Paşa<sup>67</sup>

Eyüb'de

'Aynı isimle mevsûm câmi'-i şerif yanında 4 'aded oda mâil-i inhidâm olmağla kâbil-i iskân olmadığı gibi çamaşırhâne ve gusulhânesi münhedim ve akar suyu hâvi bir şadırvan ile câmi'-i şerifden dolayı helâları da 'umûmî ve havli de heman câmi'-i şerife 'âid olmağla hey'et-i hâzırasıyle talebe iskân edilemeyeceği gibi ta'mîri veya yeniden ihyâsı da münâsib değildir.

4 kişi ikâmet edebilir. Fî 20 Ağustos sene 1330.

*Kadro hârici*

Müderrisleri:

Fâtih ders-i 'âmmlarından Ereğlili Mustafa Efendi (çizilmiş)

Ders-i 'âmmdan Keşanlı Mehmed Fevzi Efendi

136 (Sultaniyye) da dâhildir

Son derece harâb olduğu, fî 22 Kânûn-ı evvel sene 334.

138 Zal Mahmud Paşa<sup>68</sup>

Eyüb'de

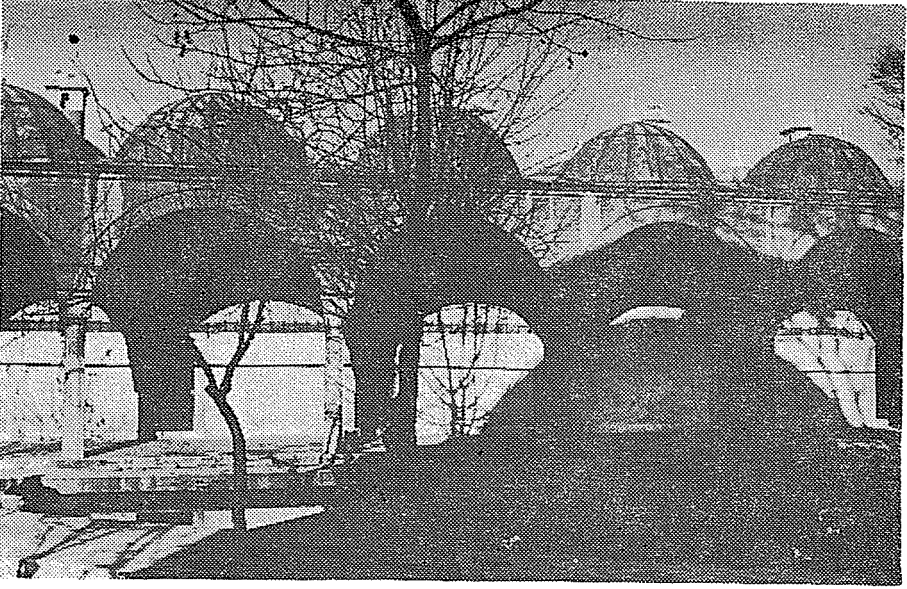
Tahtânî:

Medrese, iki kısım olduğundan alt tarafında zemîne muttasıl ve her

67 Eyüb'de Zal Paşa Caddesi üzerinde ve bunu Defterdar Caddesi'ne bağlayan Cezerî Kasım Akarçeşme Sokağı'nın köşesindeki aynı adla anılan câmi'in yanında bulunan medresenin bânisi Yavuz Sultan Selim devri defterdarlarından vezir Cezerî Kâsım Paşa (SO, IV, 47; HC, I, 280)dir. Câmi', bugün ayakta ise de medrese mevcud değildir.

68 Zal Paşa Caddesi üzerinde ve camii'nin yanında bulunan medreselerin bânisi Kanûni Sultan Süleyman'ın veziri ve damadı Zal Mahmud Paşa'dır (SO, II, 426; HC, I, 253).

Hâlen «Zal Paşa Öğrenci Yurdu» olarak kullanılan medreselerden Tahtânî, Defterdar Caddesi tarafında ve setin alt kısmında, Fevkânî ise Zal Paşa Caddesi tarafında ve câmi' ile aynı seviyededir (bk. Resim 15-18).



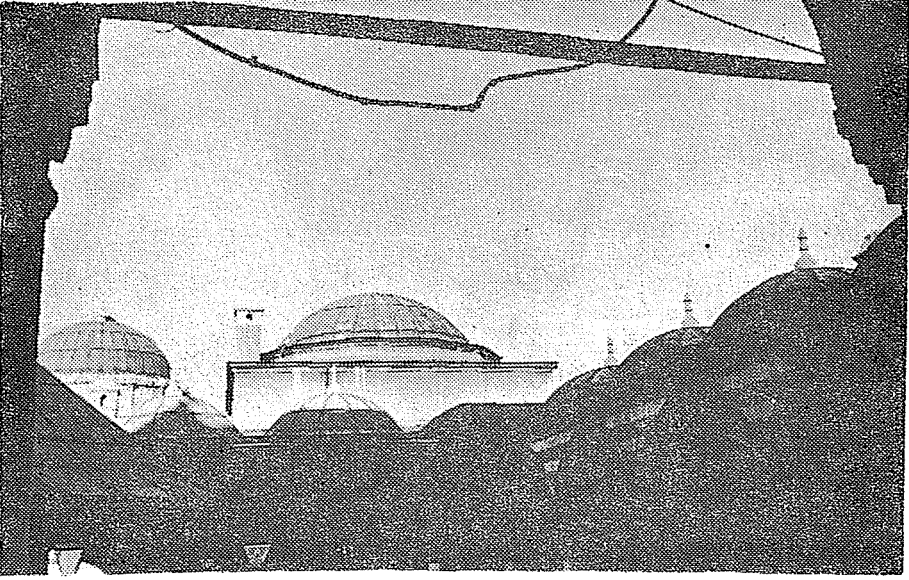
Resim 15 — Tahtâni Zal Mahmud Paşa Medresesi.

ne kadar arka pencereleri varsa da zıyâ nüfûz edemediği cihetle ziyâde râtib ve teceddüd-i havâya biraz müsâ'id ve birer kişilik, ekserisi muhtâc-ı ta'mîr 18 oda ile bir de dershâne mevcûd olup talebe iskânına pek elverişli değildir. Hele câmi'-i şerifin altına tesâdüf eden odalar 'âdeta bodrum gibi olmağla kat'ıyyen talebe iskân edemez. Diğer taraf dıl'ı odaları arka taraftaki bağçe güzel açılırsa ve odalar da fennî sûretde ta'dîl ve ta'mîr edilirse o sûretle talebe iskân edilebilir. Müştemilât-ı sâiresi de harâbca olduğundan anların da ta'mîri elzemdir.

18 kişi ikâmet edebilir. Fî 20 Ağustos sene 1330.

Fevkânî:

Medresenin yukarı kısmı zemîni ve bir taraf dıl'ının arka pencereleri olmağla teceddüd-i havâya ve duhûl-i ziyâyâ müsâ'id ise de tarz-ı inşası sebebiyle biraz rutûbetlice ve diğer dıl'lardaki odaların arkaları açık olmadığından teceddüd-i havâdan ve duhûl-i ziyâdan mahrûm ve ziyâde râtib 12 oda ile bir dershânesi mevcûd olup hâl-i hâzırda dört odadan mâ'adâsında talebe iskânı fennen câiz olmadığından ve arka tarafları da açık ve sokak olmağla fenn-i hıfzı's-sihhaya muvâfık sûretde mükemme-



Resim 16 — Fevkâni Zâl Mahmud Paşa Medresesi.

len ta'dil ve ta'mir ve ıslâh edilirse mevki'i eyüce olmağla güzel bir medrese olabilir. Çamaşırhânesi aşağı kısım ile müsterek, gusulhâne de müsterek, yalnız helâlaları ayrı ise de anların da mükemmelen ta'miri icâb eder. Odalar birer kişiliktir.

12 kişi ikâmet edebilir. Fî 20 Ağustos sene 1330.

*Kadro hârici*

Müderrisleri<sup>69</sup> :

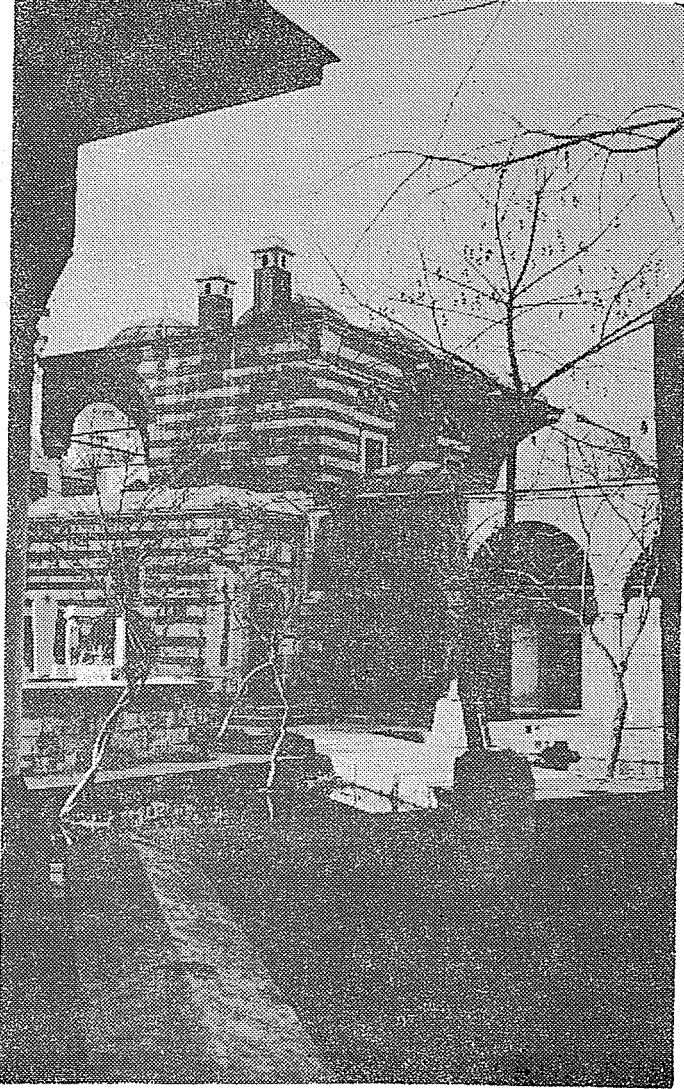
Fâtih ders-i 'âmmlarından Batumlu Mehmed Fahri Efendi (çizilmiş)

Fâtih ders-i 'âmmlarından Keşanlı Mehmed Fevzi Efendi

139 Dârü'l-hadîs-i Hacı Beşir Ağa

Fevkâni ciheti erzak anbarı ve tahtanî ciheti muhâcirler tarafından işgâl edilmiştir, fî 22 Kânûn-ı evvel sene 334.

69 Her iki medresenin müderrisleri aynıdır.



Resim 17 — Zâî Mahmud Paşa Medreseî (Tahtâni bahçesinden bazı tahtâni ve fevkâni hücrelerin görünüşü).



Resim 18 — Fevkanî Zal Mahmud Paşa Medresesi hücreleri ve şadırvan.

### 139 Dârü'l-hadis-i Hacı Beşir Ağa<sup>70</sup>

#### Eyüb'de

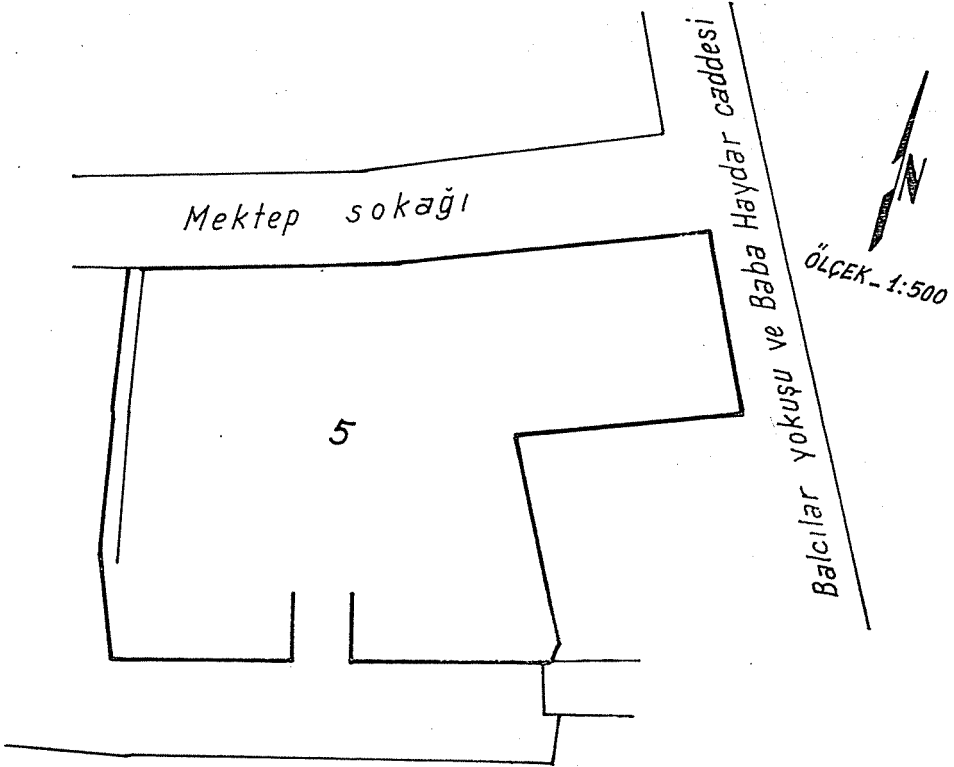
Bir 'aded muhdes baraka ile 8 'aded de asıl odası olup zemîne muttasıl ve harâbca ve arkaları açık olmağla teceddüd-i havâyâ ve nüfûz-ı ziyâya müsâ'ide ise de lâyıkiyle açılmağa muhtâcdır. Bir ve iki odasının arkası büsbütün kapalıdır. İki kişi oturabilirse de bir kişiye fennen daha münâsibdir. Havlisi biraz darca, çamaşırhâne, gusulhâne, abdesthaneleri harâbca ve bir kuyu, bir dersihâne, bir kütübhâne hey'et-i mecmu'asıyle muhtâc-ı ta'mîr bulunduğundan fennî sûrette ta'mîr ve ıslâh edilmedikce

70 Bu dârülhadis, Bâbiâlf'de, Alay Köşkü Caddesi üzerinde külliyyesi bulunan (bk. 1869'da faal İstanbul Medreseleri, nr. 129) III. Ahmed ve I. Mahmud devirleri dârüssaâde ağalarından Beşir Ağa tarafından yaptırılmış olup kütübhâne, sıbyan mektebi ve çeşmenin de bulunduğu bir manzûme (HC, I, 49-50) içinde idi. Eyüb'de Balcı Yokuşu'nda (bk. Şekil 3) bulunan medresenin bugün sadece harab bir dersihânesi ile kitâbesi kalmıştır (bk. Resim 19-21). Medresenin inşa tarihi, kitâbesinin tarih mısra'ından da anlaşıldığı gibi «Câmi-i 'ilm-i 'amel dâr-ı hadis-i zîbâ» (=1147/1734-35) dir.

talebe iskânı câiz değildir. Mevkî'i güzel ve havâdar olmağla yeniden inşâ edilirse biraz küçük bir medrese-i mükemmele olur. Ma'ahazâ etraf-dan birçok tecâvüzât vuku' bulduğundan ve bir de ittisâlde mekteb bulunduğundan bunların 'ilâvesiyle 'arsası hayli vüs'at peyda edeceğinden bu sûrette pek mükemmel bir medrese-i 'âliye vücûda getirilebilir.

10 kişi ikâmet edebilir. Fî 20 Ağustos sene 1330.

*Kadro hârici*



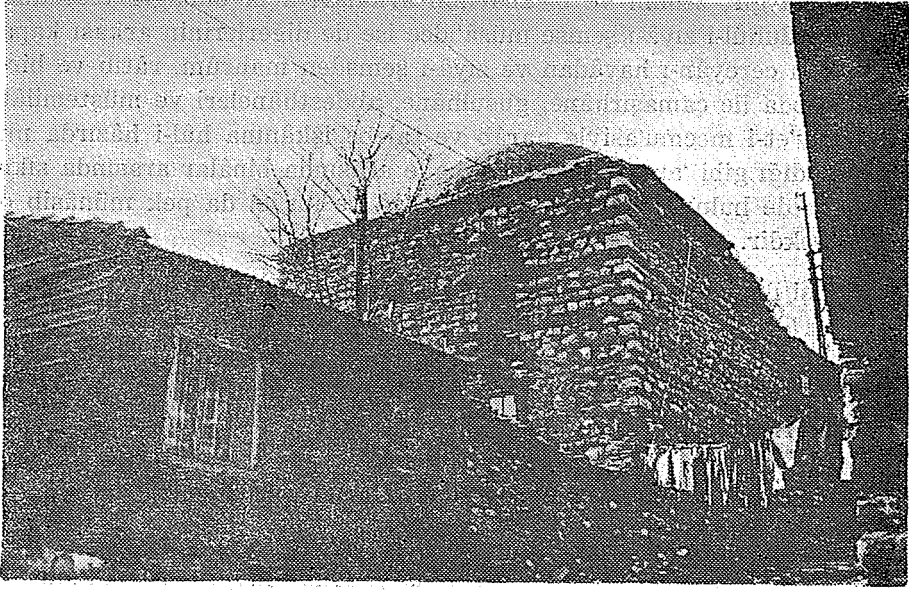
Şekil 3 — Hacı Beşir Ağa Medresesi  
(İstanbul Vakıflar Baş Müdürlüğü, Hayır İşleri Arşivi, dosya P. 21).



Resim 19 — Hacı Beşir Ağa Dârülhadîsi.



Resim 20 — Hacı Beşir Ağa Darülhadisi kitabesi.



Resim 21 — Hacı Beşir Ağa Darülhadisî Dershanesi.

Müderrisi:

Fâtiḥ ders-i 'âmmlarından Batumlu Mehmed Fevzi Efendi  
138 (Zal Mahmud Paşa) de dâhildir

Muhâcirler tarafından işğâl edilmiştir, fî 22 Kânûn-ı evvel sene 334.

#### 140. Sâni-i Hüseyiniyye<sup>71</sup>

Çarşamba'da, caddede

(«Medrese-i Sâni-i Hüseyiniyye der Çarşamba» mührü ve mu'âmelât kısmında «Müderris Efendi tarafından mührü teslim edilmiştir, fî 24 Eylûl sene 331», daha altta «mührü gelmiştir, fî 2 Ağustos sene 336» kaydı var)

<sup>71</sup> Medresenin yerinin tesbiti mümkün olamamıştır.



Nîm kârgîr, zemînî ve ba'zılarının arkaları açık olmağla teceddüd-i havâyâ ve duhûl-i ziyâ-ı şemse müsâ'idce ise de diğerlerinin arkası kapalı olduğundan cereyân-ı havâdan ve ziyâ-ı şemsden mahrûm, râtib ve birer kişilik 15 oda ile çamaşırhâne, gusulhâne, abdesthâneleri ve müstemilât-ı sâiresi hey'et-i mecmu'asiyle harâb ve talebe iskânına hâl-i hâzırda müsâ'id olmadığı gibi 'arsası dar ve mahalle arasında binâlar arasında sıkışmış bir halde bulunduğundan yeniden ihyâ ve inşâsı da pek münâsib olmasa gerekdir.

15 kişi ikâmet edebilir. Fî 20 Ağustos sene 1330.

### *Kadro dâhili*

Müderrisleri:

Fâtih ders-i 'âmmlarından Âsitâneli Hacı Hayri Efendi  
Ders-i 'âmmdan Üveys Vefâ Efendi<sup>72</sup>

97 (Ülâ-yı Hüseyniyye) de dâhildir

Son derece harâb olduğu halde harîk-zedegân tarafından işgâl edilmiştir, fî 22 Kânûn-ı evvel sene 334.

### 141 Celeb Hacı Mehmed Ağa<sup>73</sup>

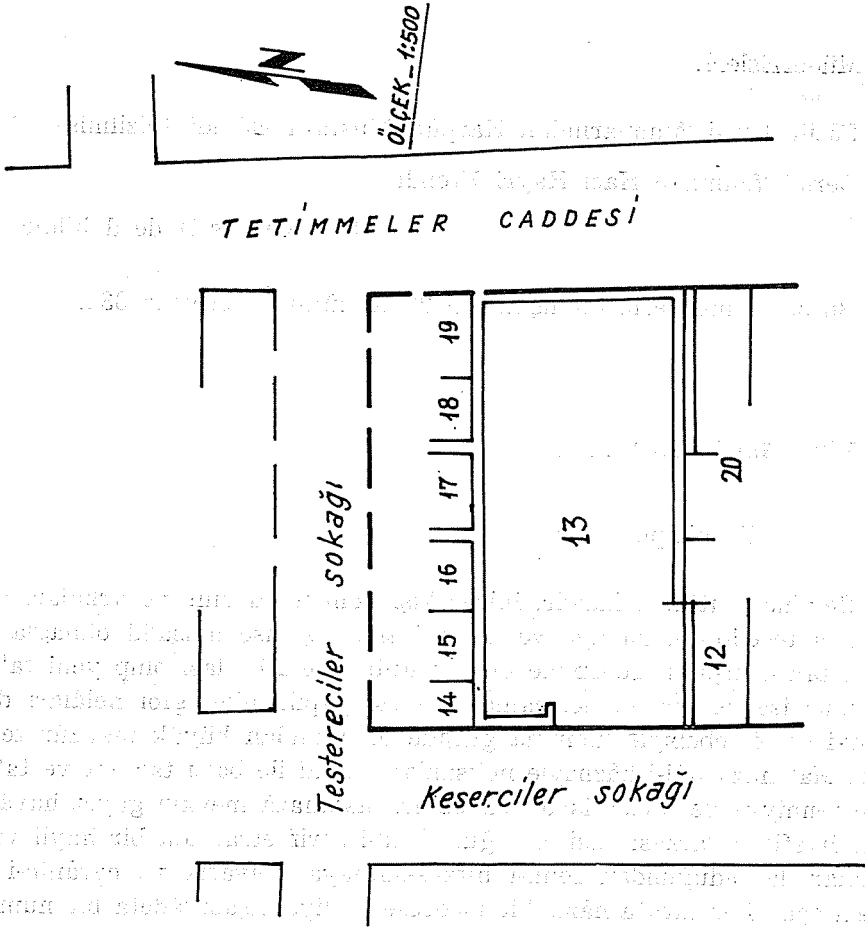
Fâtih civârı kulüb karşısında

(«Kalkendelenli Celeb Hacı Mehmed Ağa medresesi» mührü ile bevvâb hanesinde «mühür ile defteri teslim edilmiştir, fî 19 Nisan sene 332» kaydı var)

Dört odası fevkânî ve diğerleri muttasıl, râtib, girintili-çıkıntılı, karanlık, cereyân-ı havâdan ve duhûl-i ziyâ-ı şemsden mahrûm ve ikişer kişilik 15 odası olup çamaşırhâne, gusulhâne, abdesthâne ve müstemilât-ı sâiresi harâb ve fennen talebe iskânına gayr-i sâlih olmağla berâber fenn-i

72 «Müderris bulunan ders-i 'âmmdan Üveys Vefâ Efendi'ye teslim olunmuşdur, fî 7 Teşrin-i evvel sene 335».

73 Fatih Câmî'inin arka tarafında, Tetimmeler Caddesi ile Keresteciler Sokağı arasında bulunan medresenin yerinde (bk. Şekil 4) bugün her iki sokağa da kapısı olan büyük bir apartman vardır.



Şekil 4 — Celeb Mehmed Ağa Medresesi.

(İstanbul Vakıflar Baş Müdürlüğü, Hayır İşleri Arşivi, dosya P.D/344).

hıfzı's-sıhhaya muvâfık sûretde ta'dîl ve ıslâh veya yeniden ihyâsı halinde güzel bir medrese olacaktır.

30 kişi ikâmet edebilir. Fî 20 Ağustos sene 1330.

*Kadro hârici*

Müdürrisleri:

Fâtih ders-i 'âmmlarından Harpûtî Mustafa Efendi (çizilmiş)

Ders-i 'âmmdan Hacı Hayri Efendi

158 (Kirmasti) de dâhildir

Bu sefer muhterik olmuşdur, fî 22 Kânûn-ı evvel sene 334.

## 142 Mihrümâh Sultan

Edirnekapusu'nda

Zemîne muttasıl, kârgir, ikişer kişi ikâmet edebilir ve arkaları açık olmakla teceddüd-i havâyâ ve duhûl-i zıyâ-ı şemse mü'sâ'id olmağla berâber tarz-ı inşâları sebebiyle biraz rutûbetlice 20 odası olup yeni ta'mîr olunmuş ise de gusulhâne, çamaşırhânesi yapılmadığı gibi helâları dahi câmi'-i şerîf sebebiyle 'umûma güşâde olduğundan büyük mahzûr teşkil eder. Ma'ahazâ hâl-i hâzırıyle noksanları ikmâl ile ba'zı ta'dîlât ve ta'mîrât-ı fenniyye ile talebe iskân edilebilir. Ma'ahazâ mevki'î gayet havâdar ve mürtefi' ve 'arsası vâsi' olduğu, câmi'-i şerîf etrafında bir hayli vakıf 'arsalar da olduğundan fenn-i hıfzı's-sıhhaya muvâfık ve cevânib-i erba'ası açık, her tarafa nâzır bir medrese-i 'âliye inşâsı 'âdeta bir numûne teşkil edecektir ve bunun ihyâsı derece-i vücûbdadır.

40 - 50 kişi ikâmet edebilir. Fî 20 Ağustos sene 1330.

*Kadro hârici*

Müdürrisi:

Fâtiḥ ders-i 'âmmlarından Âsitâneli Hâfız Fâzıl Efendi

Bevvâbı:

Bevvâbı: ...

Çorumlu Şâbûḥ Efendi («Şâbûḥî» mührü var)

Harâb olduğu hâlde harîk-zedegân tarafından işgâl edilmiştir, fî 22 Kânûn-ı evvel sene 334.

Harâb olduğu hâlde harîk-zedegân tarafından işgâl edilmiştir, fî 22 Kânûn-ı evvel sene 334.

**143 Râkım Efendi**

Zincirlikuyu'da

(Mühür basılmamıştır, fakat mu'âmelât kısmında «mühr-i resmîsi gelmiştir, fî 20 Mart sene 333/1917 ve fî 26 Cemâziyelevvel sene 335» kaydı vardır)

Zemîne muttasıl, ahşâb 10 odası mevcûd olup gâyet râtîb, cereyân-ı havâyâ ve ziyâyâ müsâ'id olmamakla beraber çamaşırhâne, gusulhâne, abdesthâneleri, dar bir havli ile ittisâlindeki türbe hey'et-i mecmu'asıyla harâb ve gayr-i kâbil-i iskân olduğu gibi mahalle arasında evlerle muhât, sıkışmış bir halde olduğundan yeniden ihyâsı da pek muvâfık değildir.

15 kişi ikâmet edebilir. Fî 20 Ağustos sene 1330.

*Kadro hârici*

Müdürrisleri:

Fâtiḥ ders-i 'âmmlarından Rizeli 'Osman Efendi (çizilmiş)

Ders-i 'âmmdan Vezirköprülü İbrâḥim Zühdü Efendi

135 (Ka'riye) de dâhildir

Harâb olduğu halde harîk-zedegân tarafından işgâl edilmiştir, fî 22 Kânûn-ı evvel sene 334.

**144 Segban-başı Kara Halil<sup>74</sup>**

Zincirlikuyu civârı

(Mu'âmelât kısmında «mühr-i resmîsi gelmiştir, 20 Mart sene 333, 1917, fî 26 Cemâziyelevvel sene 335» kaydı var)

Zemîne muttasıl, ahşâb ve ba'zılarının altında bodrum gibi mahalleri varsa da râtib, cereyân-ı havâyâ ve duhûl-i ziyâ-ı şemse gayr-i müsâ'id bir kişilik 11 oda ile çamaşırhâne, gusulhâne, abdesthâne ve müstemilât-ı sâiresi kâmilen harâb olmağla talebe iskânına elverişli değilse de havlisi ve 'arsası müsâ'idce olduğundan fennî sûretde yeniden ihyâ edilirse güzel bir medrese olacaktır.

11 kişi ikâmet edebilir. Fî 20 Ağustos sene 1330.

*Kadro hârici*

Müderrisleri:

Fâtih ders-i 'âmmlarından Rizeli 'Osmân Efendi (çizilmiş)

Ders-i 'âmmdan Vezirköprülü İbrâhim Zühüdî Efendi (çizilmiş)

Ders-i 'âmmdan Priştineli Ahmed Tevfik Efendi

135 (Ka'riye) de dâhildir

Harîk-zedegân tarafından işğal edilmiştir, fî 22 Kânûn-ı evvel sene 334.

**145 Cedîd 'Ali Paşa**

Zincirlikuyu civârı

Bir 'aded muhdes baraka ile 15 'aded asıl odası olup zemîne muttasıl ve kârgir ve her ne kadar arkaları açık olmağla cereyân-ı havâyâ ve

<sup>74</sup> Bu isim, diğer medrese listelerinde «Ali» olarak geçmektedir. Bk. 1869'da faal İstanbul Medreseleri, nr. 140.

nüfûz-ı ziyâyâ müsâ'id ise de tarz-ı inşâsı sebebiyle ziyâdesiyle râtib olduğu gibi çamaşırhâne, gusulhâne, abdesthâne ve müstemilât-ı sâiresi hey'et-i mecmu'asıyla kâmilen harâb bir halde bulunduğundan talebe iskânına kat'iyyen elverişli değildir.

20 kişi ikâmet edebilir. Fî 20 Ağustos sene 1330.

### *Kadro dâhili*

Müdürrisleri:

Fâtih ders-i 'âmmlarından Cum'ahı Mestan Efendi (çizilmiş)

Ders-i 'âmmdan Priştineli Ahmed Tevfik Efendi

Bir kısmında aşhâne, diğer kısmında harîk-zedegân tarafından işgâl edilmiştir, fî 22 Kânûn-ı evvel sene 334.

### 146 Ma'lûl-zâde nâm-ı diğer İncirli

Zincirlikuyu'da, caddede

İki muhdes baraka ile zemîne muttasıl, ahşâb dokuz ki cem'an'ın odası olup arka pencereleri olmağla cereyân-ı havâyâ müsâ'id ise de duhûl-i ziyâ-ı şemsden pek de istifâde edememektedir. Çamaşırhâne, gusulhâne ve abdesthâneleri ve küçük bir dershâne ve muhtâc-ı tathîr bir kuyu ve müstemilât-ı sâiresi harâb olduğundan hâl-i hâzırda talebe iskânına elverişli olmadığı gibi havlisi kendine göre kâfi ise de ittisâlinde bulunan kabristana karışmağla berâber mecmu' 'arsası da yeniden bir medrese inşâsına pek müsâ'id olmadığından ihyâsı da münâsib olmasa gerekir.

20 kişi ikâmet edebilir.

### *Kadro hârici*

Müdürrisleri:

Fâtih ders-i 'âmmlarından Aydoslu Mustafa Râkım Efendi (çizilmiş)

Ders-i 'âmmdan Köstenceli Mehmed Rızâ Efendi

175 'Abdülgaffâr Efendi

Harîk-zedegân tarafından işgal edilmiştir, fi 22 Kânûn-ı evvel sene 334.

#### 147 Nişancı, Tahtânî

Zincirlikuyu'da, caddede

Zemîne muttasıl, kârgir, birer kişilik ve arkaları açık olduğundan cereyân-ı havâyâ ve duhûl-i ziyâ-ı şemse müsâ'id ise de sûret-i inşâsı sebebiyle gâyet râtûb 19 odası ile çamaşırhâne, gusulhâne ve müstemilât-ı sâiresi kâmilen harâb olduğundan hâl-i hâzırda talebe iskânına müsâ'id değildir. Abdesthâneleri üç medreseye müşterek olduğu gibi ittisâlindeki câmi'-i şerif sebebiyle 'umûma güşâde olduğundan bu yüzden talebe hayli su'ûbete dūçâr olmaktadır.

20 kişi ikâmet edebilir. Fî 20 Ağustos sene 1330.

*Kadro hârici*

Müderrişi:

Fâtih ders-i 'âmmlarından Vezirköprülü Zühdü Efendi

148 Nişancı, Fevkânî

149 Nişancı, Çukur

Harâb olduğu hâlde harîk-zedegân tarafından işgal edilmiştir, fi 22 Kânûn-ı evvel sene 334.

#### 148 Nişancı, Fevkânî

Zincirlikuyu'da, caddede

Yukarıki medresenin üst katına yapılmış ve odaları yine zemîne muttasıl, rutûbetden nisbetle daha az müte'essir ve havâ cereyânına ve nüfûz-ı ziyâyâ müsâ'id 16 odası olup müstemilât-ı sâiresiyle kâmilen harâb ve talebe iskânına kat'iyyen müsâ'id değildir.

20 kişi ikâmet edebilir. Fî 20 Ağustos sene 1330.

*Kadro hârici*

**Müderrisleri:**

Fâtih ders-i 'âmmlarından Vezirköprülü Zühdü Efendi (çizilmiş)

Ders-i 'âmmdan Köstenceli Mehmed Rızâ Efendi

147 (Nişancı, Tahtânî) de dâhildir

Harâb olduğu hâlde harîk-zedegân tarafından işgâl edilmiştir, fî 22 Kânûn-ı evvel sene 334.

**149 Nişancı, Çukur**

**Nişancı Câmi'-i şerifi civârı**

Zemîne muttasıl ve ba'zılarının arkası kapalı ve ba'zılarının da birer ufak aralığı varsa da son derece râtîb, teceddüd-i havâdan ve duhûl-i ziyâdan mahrûm 14 oda ile müstemilât-ı sâiresi kâmilen harâb ve diğer medreseler ile câmi'-i şerif ve sâir binâlar arasında ve müsterek helâların ittisâlinde kalmış olduğundan talebe iskânı katıyyen câiz değildir. Ma'ahazâ üç medresenin vüs'at-ı kâfiyede 'arsaları ve havlileri ile mevki'i de havâdar olduğundan bunların hedmiyle fenn-i hıfzı's-sıhhaya muvâfık sûretde müceddeden bir medrese-i 'âliye vücûda getirilirse gayet mükemmell olacağı bedhîdir.

15 kişi ikâmet edebilir. Fî 20 Ağustos sene 1330.

*Kadro hârici*

**Müderrisleri:**

Fâtih ders-i 'âmmlarından Vezirköprülü Zühdü Efendi (çizilmiş)

Ders-i 'âmmdan Köstenceli Mehmed Rızâ Efendi

147 (Nişancı, Tahtânî) de dâhildir



Bevvâbı:

Oflu Mustafa Efendi ibn-i Dursun («Yâ Muhammed kıl şefâ'at. Es-seyyid Mustafa» mührü var).

Harâb olduğu hâlde Selânik muhâcirleri tarafından işgâl edilmiştir, fi 22 Kânûn-ı evvel sene 334.

### 150 Hâfız Ahmed Paşa

Fâtih'de

Zemîne muttasıl nüfûz-ı ziyâ ve teceddüd-i havâdan mahrûm, râtib ve birer kişilik 13 oda ile kubbe altında sonradan muhdes ve fevkânî biri büyücek üç baraka ile kezâ ayrıca dört ilâ beş ki cem'an 8 kadar baraka ile çamaşırhâne, gusulhâne ve abdesthâneleri ve sâiresi hey'et-i mecmu'asıyla harâb olduğundan hâl-i hâzırında fennen talebe iskânına elverişli değildir. İttisâlinde ma'mûr bir câmi'-i şerîf ile vüs'at-ı kâfiyede bir havlisi olduğundan barakaların ref'i ile fenn-i hıfzı's-sihhaya muvâfık bir sûretde ta'dîl ve inşâ edilirse talebe ikâmet edebilir.

15 kişi ikâmet edebilir. Fî 20 Ağustos sene 1330.

*Kadro hârici*

Müdürrisi:

Fâtih ders-i 'âmmlarından Şumnulu 'Abdullah Efendi

130 (Ümm-i Veled) da dâhildir

Bu sefer muhterik olmuştur, fi 22 Kânûn-ı evvel sene 334.

### 151 Yahya Tevfik

Yeniçeşme, Emir Buhârî civârında

(«Medrese-i Tevfik Efendi der Yeniçeşme kurb-ı Sultan Mehmed» mührü ve «alındı» kaydı var)

Zemîne muttasıl, râtib ve altları bodrum gibi ise de vaz'iyeti ve sûret-i inşâsı sebebiyle fâidesiz (?) ve karanlık cereyân-ı havâ ve teceddüden mahrûm ve ahşâb ve ikişer kişilik ve harâbca 18 odası mevcûd olup çamaşırhâne, gusulhâne, abdesthâneleri ve havlisi, ortasında hareket-i arzdan ba'zı mahalleri çatlamış, ma'mûrca ve kitâb ile memlû bir kütüb-hâne ve altında akar suyu hâvî muslukları ve muhtâc-ı ta'mîr bir kuyusu ve sâiresi hey'et-i mecmu'asıyla harâb ve hâl-i hâzırıyla talebe iskânına kat'iyen müsâ'id değildir. Ma'ahazâ havlisi ve 'arsası vüs'at-ı kâfiyede ve mevkî'i gâyet güzel ve elverişli (?) olmağla fenn-i hıfzı's-sihhaya muvâfık sûrette müceddeden bir medrese-i 'âliye inşâ edilirse pek mükemmel olacaktır.

40 kişi ikâmet edebilir. Fî 20 Ağustos sene 1330.

*Kadro dâhili*<sup>75</sup>

**Müderrisleri:**

Fâtih ders-i 'âmmlarından Nevrekoblu Mustafa Efendi (çizilmiş)

Ders-i 'âmmdan Ardanuçlu Yusuf Efendi (çizilmiş)

Ders-i 'âmmdan Filibeli Râsim Efendi

132 (Üçbaş) de dâhildir

Bu sefer muhterik olmuştur, fî 22 Kânûn-ı evvel sene 334.

**152 Efdal-zâde**

Fâtih civârı Çörekçi kapu'da

Zemîne muttasıl, gâyet râtib ve karanlık, ziyâ-ı şemsden ve teceddüd-i havâdan mahrûm, birer kişilik 11 odası mevcûd olup ders-hânesinde ders okunmadığı gibi sonradan muhdes baraka şeklinde gayr-i kâbil-i iskân dört oda ve bir de ayrıca bir baraka ve çamaşırhâne, gusulhâne ve abdesthâneleri hey'et-i mecmu'asıyla harâb ve mâil-i inhidâm ve arka-

<sup>75</sup> Dârü'l-hilâfeti'l-'aliyye Medresesi bünyesine alındığından önce «Kadro dâhili» yazılmış, sonra çizilerek «hârici» yapılmıştır.

sındaki şeker fabrikasının gürültüsü de inzimâm edince talebe ikâmeti her sûretle câiz değildir. Havlisi müsâ'ide ise de yeniden ihyâsı muvâfık değildir.

12 kişi ikâmet edebilir. Fî 20 Ağustos sene 1330.

*Kadro hârici*

**Müderrisleri:**

Fâtih ders-i 'âmmlarından Şumnulu 'Abdullah Efendi (çizilmiş)

Ders-i 'âmmdan Ardanuçlu Yusuf Efendi

130 (Ümm-i Veled) da dâhildir

Harîk-zedegân tarafından işğâl edilmiştir, fî 22 Kânûn-ı evvel sene 334.

**153 Uncu Hâfız**

Sarıgüzel'de

Gâyet râtib ve basık ve cereyân-ı havâdan ve duhûl-i ziyâdan mah-rûm birer kişilik 8 oda ile çamaşırhâne, gusulhâne ve abdesthâneleri bir de dershânesi hey'et-i mecmu'sıyla harâb ve mahalle arasında binâlarla ihâta olunduğundan hâl-i hâzırıyle talebe iskâmı kat'iyyen câiz olmadığı gibi yeniden ihyâsı da muvâfık değildir.

8 kişi ikâmet edebilir. Fî 20 Ağustos sene 1330.

*Kadro hârici*

**Müderrisleri:**

Fâtih ders-i 'âmmlarından Tirnovalı Mehmed Efendi (çizilmiş)

Ders-i 'âmmdan Yunus Bahri Efendi (çizilmiş)

Ders-i 'âmmdan Filibeli Râsim Efendi

'Asker ve muhâcirler tarafından işgâl edilmiştir, fi 22 Kânûn-ı evvel sene 334.

### 154 Feyzullah Efendi

Fâtih civârı, tramvay mevkî'i

(«Medrese-i Feyzullah Efendi kurb-ı Sultan Mehmed» mührü ve «alındı» kaydı var)

Zemînî ve harabca ve arka pencereleri olmağla ziyâ-ı şemsden pek müstefid değilse de cereyân-ı havâyâ müsâ'idce ve birer kişilik 10 'aded asıl oda ile sonradan muhdes beş baraka vardır. Çamaşırhâne, gusulhâne, abdesthâneleri kâmilen harâb olduğu gibi dershâne ve kütübhâne ve akar suyu hâvî şadırvanı da oldukça muhtâc-ı ta'mîr olduğundan hey'et-i mecmu'asıyla talebe iskâna sâlih olmadığı ve hele kubbe altlarına ilâve sûretiyle (okunmuyor) kezâ muhdes barakalar da iskâna hiç câiz olmayacağı bedhîi olmağla anların ref'i ve fen dâiresinde medresenin yeniden inşâsı hâlinde talebe ikâmet edebilir.

10 kişi ikâmet edebilir. Fi 20 Ağustos sene 1330.

### Kadro hârici

Müderrisleri:

Fâtih ders-i 'âmrlarından Dağistanlı Hüseyin Efendi (çizilmiş)  
Ders-i 'âmmdan Filibeli Râsim Efendi

155 Baş Tetimme-i Sefid

159 Ca'fer Ağa

Bevvâbları:

Adanalı Hacı 'Ali Efendi («Esseyyid 'Ali Rızâ» mührü var)  
Teşkilâta vâkif olduğu cihetle Adanalı 'Osman Nûri Efendi («Osman Nûri» mührü var).

Evkâf tarafından işgal edilmiş ve kütübhâne olmuştur, fî 22 Kânûn-ı evvel sene 334.

### 155 Baş Tetimme-i Sefid

Fâtih

(«Medrese-i Baş Tetimme, cânib-i Bahr-i Sefid der Sultan Mehmed» mührü var)

Münhedim ve 'arsa hâlinedir. Fî 20 Ağustos sene 1330.

*Kadro hârici*

Müderrisleri:

Fâtih ders-i 'âmmlarından Dağüstânî Hüseyin Efendi (çizilmiş)  
Ders-i 'âmmdan Filibeli Râsim Efendi

154 (Uncu Hâfız) de dâhildir

Münhedim 'arsa hâlinedir, fî 22 Kânûn-ı evvel sene 334.

### 156 Tetimme-i Sâniye-i Sefid

Fâtih

(«Medrese-i Tetimme-i Sâniye, cânib-i Bahr-i Sefid der Sultan Mehmed, 1315» mührü ve «alındı» kaydı var)

Tetimme-i Sâni ve Sâlis-i Sefid medreseleri

Onar 'aded olarak iki taraflı zemîne muttasıl ise de yeni yapılmış ve iki taraf pencereleri olduğundan cereyân-ı havâyâ ve ziyâ-ı şemsin duhûlüne müsâ'id olmağla rutûbetden sâlimce, ikişer ve hatta üçer kişi ikâmet edebilir 20 oda olup yarı yarıya iki medreseye 'âiddir. Çamaşırhâne, gusulhâne, abdesthâneleri yeni ve iki taraflı ve kâfi ve havlisi ve koridoru da vüs'at-ı kâfiyede ve talebe ikâmetine elverişli bir medrese-

dir. Akar suyu olmadığından iki medreseye müşterek bir kuyu varsa da bi't-tabi' su husûsundaki müşkilâtın ref'i elzemdir.

40 - 45 kişi ikâmet edebilir. Fî 20 Ağustos sene 1330.

*Kadro dâhili*<sup>76</sup>

Müderrisleri:

Fâtih ders-i 'âmmlarından Hemşinli Tal'at Efendi (çizilmiş)

Ders-i 'âmmdan Dağıstanlı Hacı Hüseyin Efendi (çizilmiş)

Ders-i 'âmmdan Ardanuşlu Yusuf Efendi

88 (Tetimme-i Hâmise «Siyah») de dâhildir

Bevvâbı:

Bigalı Hasan Tahsin Efendi («Hasan Tahsin» mührü var)

Harîk-zedegân tarafından işğal edilmiştir, fî 22 Kânûn-ı evvel sene 334.

**157 Tetimme-i Sâlise-i Sefid**

Fâtih

(«Medrese-i Tetimme-i Sâlise, cânib-i Bahr-i Sefid der Sultan Mehmed» mührü ve «alındı» kaydı var)

Tetimme-i Sâni ile yazılmıştır.

*Kadro dâhili*<sup>77</sup>

Müderrisleri:

Fâtih ders-i 'âmmlarından Hemşinli Tal'at Efendi (çizilmiş)

76 «Dâhili» çizilip «hârici» yazılmıştır.

77 «Dâhili» çizilip «hârici» yazılmıştır.

Ders-i 'âmmdan Dağıstanlı Hacı Hüseyin Efendi (çizilmiş)  
Ders-i 'âmmdan Ardanuşlu Yusuf Efendi (çizilmiş)

88 (Tetimme-i Hâmise «Siyah») de dâhildir

Harîk-zedegân tarafından işgâl edilmiştir, fi 22 Kânûn-ı evvel sene  
334.

### 158 Tetimme-i Râbi'a-i Sefid

Fâtih

(«Medrese-i Tetimme-i Râbi'a, der cânib-i Bahr-i Sefid» mührü ve  
«alındı» kaydı var).

Zemîni ve mücedded ikişer ve ba'zısı üçer kişilik ve arka pencere-  
leri olmağla teceddüd-i havâyâ ve nüfûz-ı ziyâyâ müsâ'id 10 'aded odası  
olup odaların önünde kâfi bir koridor ve müsâ'id bir havli ile abdesthâne,  
gusulhâne ve çamaşırhâne ve sâiresi ile güzelce bir medresedir. Yalnız  
su husûsunda derin bir kuyu ile def'-i ihtiyâc güççe olduğundan bu hu-  
sûsun düşünülmesi elzemdir.

20 kişi ikâmet edebilir. Fî 20 Ağustos sene 1330.

*Kadro dâhilî's*

Müdürrisleri :

Fâtih ders-i 'âmmlarından 'Arabgirli 'Abbâs Efendi (çizilmiş)

Ders-i 'âmmdan Filibeli Râsim Efendi

83 (Baş Kurşunlu «Siyah») de dâhildir

Harîk-zedegân tarafından işgâl edilmiştir, fi 22 Kânûn-ı evvel sene  
334.

## 159 Ca'fer Efendi

Kıztaşı civârı

Harîk-i kebîrde muhterik olduğundan ba'zı duvarları mâil-i inhidâm bir halde 'arsası 'umûma karışmış bir haldedir.

*Kadro hârici*

Müderrisleri:

Fâtih ders-i 'âmmlarından Dâğıstânî Hüseyin Efendi (çizilmiş)

Ders-i 'âmmdan Filibeli Râsim Efendi

154 (Feyzullah Efendi) de dâhildir

Çırcır harîkînde muhterik olmuştur, fî 22 Kânûn-ı evvel sene 334.

## 160 'Amuca Hüseyin Paşa

Saraçhânebaşı

(Mühür basılmamıştır, fakat mu'âmelât kısmında «mühr-i resmîsi alınmıştır, fî 26 Kânûn-ı sâni sene 332» kaydı vardır)

Bir 'aded muhdes baraka ile 16 'aded asıl odası olup 6 'adedi meskûn, diğerleri harâb olduğu cihetle medresenin dış bağçesinde on kadar baraka yapılarak talebenin bir kısmı onlarda ikâmet ediyorlar. Elsas odaların arkâ pencereleri olduğundan teceddüd-i havâyâ müsâ'id ise de nüfûz-ı ziyâyâ gayr-i müsâ'id ve râtib ve zemînî ve hey'et-i mecmu'asıyle hâl-i hâzırda talebe iskâna gayr-i müsâ'id ve harâb bir hâldedir. Sonradan yapılan barakalarda ise talebe ikâmeti kat'iyyen câiz değildir. Abdeshâne, gusulhâne, çamaşırhâne ve ittisâlindeki mekteb ve kütübhânesi ve câmi'-i şerîfi kâmilen harâb ve mâil-i inhidâm bir halde olduğundan ve 'arsası da vâsi' ve mevki'i de zararsız bulunduğundan 'umûmiyyetle yeniden ve fenn-i hıfzı's-sihhaya muvâfık sûrette inşâ edilirse gayet güzel ve ferah bir medrese olur.

30 kişi ikâmet edebilir. Fî 20 Ağustos sene 1330.

*Kadro hârici*



**Müdürrisleri:**

Fâtih ders-i 'âmmlarından Yakovalı Âdem Efendi, fevt (çizilmiş)

Yakovalı 'Abdürrahim Efendi, fevt (çizilmiş)

Aksekili Hâfız 'Ali Efendi<sup>79</sup> (çizilmiş)

Ders-i 'âmmdan Köstenceli Mehmed Rızâ Efendi<sup>80</sup> (çizilmiş)

**Bevvâbı:**

Âsitâneli Yusuf Zıyâ Efendi («Yusuf Zıyâ» mührü var)

Üç odasında talebe mevcûd olup diğerk kısmında harîk-zedegân olduğu, fi 22 Kânûn-ı evvel sene 334.

**161 Defterdar Ahmed Çelebi****Yenibağçe**

Altı muhdes baraka ile 12'si esas oda ki cem'an 18 odadan 'ibâret olup ahşâb, dolma, tarz-ı 'atik üzere inşâ olunmuş, zemîne muttasıl ve rutûbetli ve arka pencereleri olmadığından teceddüd-i havâdan ve nüfûz-ı zıyâ-ı şemsden mahrûm olduğu gibi gusulhâne, abdesthâne ve çamaşır-hâneleri hey'et-i mecmu'asıyle gayr-i kâbil-i iskân bir derecede harâb bulunmaktadır. İttisâlinde bir de câmi'-i şerîf mevcûddur. Ma'ahazâ 'arsası vüs'at-ı kâfiyede olduğu gibi mevkuf akçesi de bulunduğu rivâyet edildiğinden fennî sûretde yeniden bir medrese-i mükemmele inşâsı daha münâsibdir.

20 kişi ikâmet edebilir. Fî 20 Ağustos sene 1330.

**Kadro hârici**

79 Mu'âmelât kısmında «Medrese-i mezkûrun mührü Aksekili Hâfız 'Ali Efendi'ye verilmiştir, fi 4 Şubat sene 332» şeklinde kayıt düşürülmüştür.

80 Mehmed Rızâ Efendi'nin ismi silinmiş ve altına «Medrese-i mezkûre müdürrisliği mukaddem Hâfız 'Ali Efendi idâresinde iken her nasılsa sehven Mehmed Rızâ Efendi'ye verilmiş olup bilâhure yine mûmaileyh 'Ali Efendi'ye i'âde olunmuştur, fi 5 Mart sene 337» şeklinde şerh verilmiştir.

Müderri:

Fâtiḥ ders-i 'âmmlarından Aksekili Hâfız 'Ali Efendi

168 Hekim-başı 'Ömer Efendi

169 'İsmet Bey

Bu sefer muhterik olmuştur, fi 22 Kânûn-ı evvel sene 334.

162 Murad Paşa-yı 'Atik

Aksaray'da

Zemîne muttasıl ve arkadan biraz havâ alabilirse de duhûl-i zıyâya gayr-i müsâ'idce ve rutûbetli ve köşedeki odaların üstüne 'ilâve sûretiyle iki oda halîne konulmuş olduğundan bu hâliyle 18 odası birer kişilik, gusulhâne, çamaşırhâne, abdesthâneleri harâb ve hey'et-i mecmu'asıyla ta'dilât-ı fenniyye ve ta'mirât-ı mükemmeleye muhtâc bir halde ve akar suyu ve ayrıca bir de kuyusu bulunmaktadır. Ma'ahazâ şu hâliyle talebe iskâmı fennen mahzûrdan sâlim değildir. 'Arsası ve etrafı vüs'at-ı kâfiyede olduğu ve mevkî'i de havâdar bulunduğu cihetle yeniden fenn-i hıfzı's-sihhaya muvâfık tarzda mükemmel bir medrese inşâsı yapılacak ta'mirât-dan daha münâsib olacaktır.

20 kişi ikâmet edebilir. Fî 20 Ağustos sene 1330.

*Kadro hârici*

Müderri:

Bâyezîd ders-i 'âmmlarından İstanbûlî İsmâ'il Efendi (çizilmiş)

Ders-i 'âmmdan Hacı Hayri Efendi<sup>s1</sup>

76 (Has-oda-başı) da dâhildir

Harîk-zedegân tarafından işgâl ve aşhâne olduğu, fi 22 Kânûn-ı evvel sene 334.

<sup>s1</sup> 81 İstanbûlî Hacı Hayri Efendi, fi 22 Ağustos sene 336 şeklinde tekrar yazılmıştır.

**163 Bayram Paşa**

Haseki'de

Zemîne muttasıl ve birer kişilik 13 odası olup bir dil'inin arkaları açık olmağla teceddüd-i havâyâ ve nüfûz-ı zıyâyâ müsâ'id ve diğer tarafın arkaları açık olmadığından teceddüd-i havâdan ve duhûl-i zıyâdan mahrûm ve 'umûmiyyetle râtibca olduğu, dershâne, gusulhâne, çamaşırhâne, abdesthâneleri ve akar suyu hâvî bir şadırvan ve sâiresi biraz harâbca olduğundan havlisi de vüs'at-ı kâfiyede bulunduğundan fennî sûretde ta'dilât ve ta'mirât icrâsıyla talebe iskânında mahzûrdan sâlim bir hâle konulması elzemdir. Medresenin iki tarafından tecâvüzât vuku' bulunduğu gibi bir tarafı da mekteb hâline ifrâğ edilmiş olmağla ve medrese havlisine nâzır bulunmağla şu mahzûrların da ref'i elzemdir.

13 kişi ikâmet edebilir. Fî 20 Ağustos sene 1330.

*Kadro hârici*

Müderrisleri:

Bâyezîd ders-i 'âmmlarından İstanbûlî İsmâ'il Efendi (çizilmiş)

Ders-i 'âmmdan Gelibolulu Murad Efendi (çizilmiş)

Ders-i 'âmmdan Ardanuşlu Yusuf Efendi

76 (Has-oda-başı) da dâhildir

'Asker tarafından kavurma tabh edildiği cihetle işğal edilmiştir, fî 22 Kânûn-ı evvel sene 334.

**164 Haseki Sultan**

Haseki'de

(«Cerrah-paşa kurbunda Haseki Sultan Medresesi» mührü ve «12 Kânûn-ı sâni sene 331» tarihi ve mu'âmelât kısmında «mühr-i resmîsi gelmiştir, fî 28 Kânûn-ı sâni sene 332» kaydı var)

Zemîne muttasıl ve her ne kadar arkaları açıkca ise de tarz-ı inşâsının muvâfık-ı fenn olmaması sebebiyle cereyân-ı havâyâ ve duhûl-i zıyâyâ

gayr-i müsâid, karanlık ve râtib ve birer kişilik 16 oda, çamaşırhâne, gusulhâne, abdesthâneleri ve ders-hânesi 'umûmiyyetle muhtâc-ı ta'mîr ve fennen ta'dilâta muhtâc bir haldedir. Havlisi vâsi' ve etrâfında geniş bağçesi olduğundan yeniden inşâsı daha münâsib ise de ittisâlinde şifâ-hâne, mekteb vesâire bulunduğundan bunların arasında medrese bulunması oldukça tedkike muhtâcdır.

16 kişi ikâmet edebilir. Fî 20 Ağustos sene 1330.

*Kadro hârici*

Müderrisleri:

Fâtih ders-i 'âmmlarından Yakovalı 'Abdürrahim Efendi, vefat etmiştir.

Ders-i 'âmmdan 'Osman Râşid Efendi (çizilmiş)

Ders-i 'âmmdan Ardanuşlu Yusuf Efendi

'Asker tarafından kavurma tabh edildiği cihetle işgâl edilmiştir, fî 22 Kânûn-ı evvel sene 334.

**165 Gevherhan Sultan**

Cerrah-paşa'da

İki muhdes baraka ile 14 asıl odası olup arkalarında ufak pencere-leri ve biraz da gezinti mahalli olmağla cereyân-ı havâyâ biraz müsâid ise de duhûl-i ziyâdan pek o kadar istifâde edilememekte ve zemîne mutasıl, râtib, ikişer kişi de ikâmet ederse de birer kişiye daha münâsib ve çamaşırhâne, gusulhâne, abdesthâneleri, akarsuyu gayr-i mevcûd bir şadırvan ve münhedim bir ders-hâne, bir de kuyu ve vüs'at-ı kâfiyede bir havlisi hey'et-i mecmu'asıyla harâbca ve muhtâc-ı ta'mîr olduğundan ve mevki'i de zararsız bulunduğundan fenn-i hıfzı's-sıhhaya muvâfık suretde ta'mîrât ve ta'dilât icrâsıyla talebe iskânına muvâfık bir hâle konulması elzemdir. Hâl-i hâzırıyle iskânda mahzûr-ı fennî vardır.

20 kişi ikâmet edebilir. Fî 20 Ağustos sene 1330.

*Kadro hârici*

Müderrisi:

Fâtih ders-i 'âmmlarından Sirozlu Hacı 'Ömer Efendi

60 (Damad-ı Cedîd İbrahim Paşa) da dâhildir

Harîk-zede tarafından işğal edilmiştir, fî 22 Kânûn-ı evvel sene 334.

### 166 İbrâhim Paşa

Esekapusu

(«Medrese-i İbrâhim Paşa der Esekapusu» mührü ve «alındı» kaydı var)

Hareket-i arzdan harâb olduğu cihetle evkaf tarafından sedd edilecek anahtarı da Nezâret-i Evkaf'da bulunduğundan dâhili görülememiş ise de hâricden nazar olundukda ekser mahalleri münhedim ve mahalle arasında binâlarla muhât ve 'arsası da pek o kadar vâsi' olmadığından yeniden inşâsı da talebe için pek muvâfık olmasa gerekir.

Fî 20 Ağustos sene 1330.

*Kadro hârici*

Müderrisleri:

Bâyezîd ders-i 'âmmlarından İstanbûlî İsmâ'il Efendi<sup>82</sup> (çizilmiş)

Ders-i 'âmmdan Gelibolulu Murad Efendi (çizilmiş)

Ders-i 'âmmdan Kiskimli Mehmed Emîn Efendi

Hareket-i arzdan harâb olduğu, fî 22 Kânûn-ı evvel sene 334.

### 167 Dâvud Paşa

Dâvud-paşa'da

Zemîni, arkaları açık, teceddüd-i havâya elverişli ve ziyâ-ı şemsden

82 İsmâ'il Efendi'den sonra «münhaldir» ve aynı mürekkeple alta «harâb ve gayr-i meskündür» kaydı konmuştur.

de müstefîd, birer kişilik 16 oda ile çamaşırhâne, gusulhâne, abdesthâne-leri ve ders-hânesi, şadırvanı ve iki kuyusu hey'et-i mecmu'asıyle muhtâc-ı ta'mîr ve fennî ta'dîle muhtâc bir halde olduğundan talebe iskâm için işbu mahzûrların ref'i icâb eder. Ma'ahazâ medresenin etrafı vâsi' bağçelerle muhât ve iç havlisi de geniş ve 'arsası da müsâ'id ve mevki'i de havâdar olduğundan fenn-i hıfzı's-sihhaya muvâfık sûretde bir medrese-i 'âliye inşâsı pek münâsib olacaktır.

16 kişi ikâmet edebilir. Fî 20 Ağustos sene 1330.

*Kadro hârici*

**Müderrisleri:**

Bâyezîd ders-i 'âmmlarından İstanbûlî İsmâ'il Efendi (çizilmiş)

Ders-i 'âmmdan Hâlid Yekta Efendi (çizilmiş)

Ders-i 'âmmdan İstanbullu Hacı Hayri Efendi<sup>83</sup>

76 (Has-oda-başı) da dâhildir (çizilmiş)

Murad Paşa-yı 'Atîk

Sultan Selim

Hekim-başı 'Ömer Efendi

Harîk-zedegân tarafından işgâl edilmiştir, fî 22 Kânûn-ı evvel sene 334.

**168. Hekim-başı 'Ömer Efendi**

Molla-Gürânî'de

(«Yüksek-kaldırım'da Molla-Gürânî'de Hekim-başı 'Ömer Efendi Medresesi» mührü ve yanında «fî 7 Receb sene 337 ve 9 Nisan sene 335» tarihi var)

İki harâb ve muhdes baraka ile 9 esas odası olup zemîni, ikişer kişilik ve ba'zıları münhedim ve her ne kadar arka pencereleri varsa da gâ-

83 «Hacı Hayri Efendi» ismi ikinci defa olarak muâmelât kısmının üstünde «Fâtih ders-i 'âmmlarından İstanbullu Hacı Hayri Efendi, fî 22 Ağustos sene 336» şeklinde yazılmıştır.

yet râtib ve ziyâdan mahrûm olmağla karanlık bir halde çamaşırhâne, gusulhâne, abdesthâne ve akar sulu bir şadırvan, bir kütübhâne, tulum-balı bir kuyu ve bir su mahzeni, sebil ve türbe 'umûmiyyetle harâb ve ekser mahalleri münhedim olduğundan hâl-i hâzırıyle gayr-i kâbil-i iskân bir haldedir. Havlisi ve etrafdaki arâzî ve 'arsası vâsi' ve mevki'i havâdar olduğundan fenn-i hıfzı's-sıhhaya muvâfık sûretde bir medrese-i mükemmele inşâsı derece-i vücûbdadır.

20 kişi ikâmet edebilir. Fî 20 Ağustos sene 1330.

*Kadro hârici*

Müderrisleri:

Fâtih ders-i 'âmmlarından Aksekili Hâfız 'Ali Efendi (çizilmiş)  
İstanbulu Hacı Hayri Efendi, fî 22 Ağustos sene 336

161 (Defterdar Ahmed Çelebi) de dâhildir

Harik-zedegân tarafından işgâl edilmişdir, fî 22 Kânûn-ı evvel sene 334.

**169 İsmet Bey**

Yüksek-kaldırım

'Ayni nâm ile mevsûm câmi'-i şerife muttasıl gayet harâb 4 odadan 'ibâret küçük bir medrese olup hey'et-i mecmu'asıyle talebe iskânına kat'iyyen elverişli değildir. Ufak bir ta'mîr ile imâm ve müezzin odaları olmak üzere câmi'-i şerife kalbi daha muvâfıktır.

*Kadro hârici*

Müderrisleri:

Fâtih ders-i 'âmmlarından Aksekili Hâfız 'Ali Efendi (çizilmiş)  
Ders-i 'âmmdan Kiskimli Mehmed Emîn Efendi

161 (Defterdar Ahmed Çelebi) de dâhildir

Son derece harâb olduğu, fî 22 Kânûn-ı evvel sene 334.

## 170 Sultan Selim

## Halıcılar'da

(«Yenibağçe kurbunda Halıcılar köşkünde Sultan Selim Medresesi» mührü ve «fi 7 Receb sene 337, fi 9 Nisan sene 335» tarihi var)

[Bir] baraka ile 19 odası olup zemîne muttasıl biraz râtibca birer kişilik ve arkaları açık olduğundan teceddüd-i havâya müsâ'id ve duhûl-i ziyâdan da oldukça müstefid olduğu gibi çamaşırhâne, gusulhâne, abdesthâne ve ders okunur bir dershânesi ve ittisâlinde güzel bir câmi'-i şerif ve müstemilât-ı sâiresiyle ba'zı ta'dîlât ve ta'mîrât-ı fenniyye icrâsiyle talebe iskân edebilir, zararsız bir medresedir. Ma'ahazâ havlisi ve 'arsası ve etrafında müsâ'id arâzî olduğundan ya esas medrese üzerine fevkânî olmak üzere veyahut fenn-i hıfzı's-sıhhaya muvâfık bir sûret-i mükemlede yeniden bir medrese-i 'âliye vücûde getirilmesi pek münâsib olacaktır. Mevki'i gayet havâdardır.

20 kişi ikâmet edebilir. Fî 20 Ağustos sene 1330.

*Kadro hârici*

## Müdürrisleri:

Bâyezîd ders-i 'âmmlarından İstanbûlî İsmâ'il Efendi

Bâyezîd ders-i 'âmmlarından Nevşehirli Hasan Efendi

Denizlili Tevfik Efendi, fi 7 Zilka'de sene 332 ve 15 Eylül sene 330<sup>84</sup>

Fâtiğ ders-i 'âmmlarından Aksekili 'Ali Efendi<sup>85</sup>

Ders-i 'âmmdan Hacı Hayri Efendi, fi 7 Teşrîn-i evvel sene 335<sup>86</sup>

Aşhâne olduğu, fi 22 Kânûn-ı evvel sene 334.

84 «Nevşehirli Hasan Efendi Bozkır müftülüğine gittiğinden Denizlili Tevfik Efendi müdürris ta'yîn olunmuştur, fi 7 Zilka'de sene 332 ve 15 Eylül sene 330».

85 «Mûmaileyh Tire medresesi mu'allim-i evvelliğine ta'yîn olunarak 'azîmet etmiş olmağia fi 1 Eylül sene 331 tarihinden itibaren Fâtiğ ders-i 'âmmlarından Aksekili 'Ali Efendi müdürris ta'yîn olunmuştur, fi 12 Zilka'de sene 333 ve fi 8 Eylül sene 331».

86 «Mu'âmelât kısmı üstünde İstanbullu Hacı Hayri Efendi, fi 22 Ağustos sene 336» kaydı var.



**171 Gâzi Ahmed Paşa**

Topkapu'da

Kösedekileri ikişer kişilik, diğerleri birer kişilik zemîni ve arka pencereleri olmağla teceddüd-i havâyâ müsâ'id ise de ziyâ-ı şemsden az müstefidce 16 odası olup yeni ta'mir olunmuşdur. Abdesthâne, gusulhâne ve çamaşırhâneleri inşâyâ muhtâc olup ittisâlinde bir câmi'-i şerif ve ders okunur bir dershâne ile vüs'at-ı kâfiyede bir havlisi olduğundan ba'zı ta'dilât-ı fenniyye ile berâber nâ-tamam mahalleri de fenn-i hıfzı's-sihha-ya muvâfık sûretde inşâ olunursa talebe iskân edebilir. Ayrıca akar suyu da vardır. Ma'ahazâ 'arsası vâsi' ve arkada hayli yeri de olduğundan mevkî'i de havâdar bulunduğundan yeniden ve büyücek ve fenne muvâfık sûretde bir medrese-i 'âliye vücûda getirilirse daha münâsib olacaktır.

20 - 25 kişi ikâmet edebilir. Fî 20 Ağustos sene 1330.

*Kadro hârici*

Müderrişi:

Süleymâniyye ders-i 'âmmlarından Kırımlı 'Abdülhay Efendi

Harîk-zedegân tarafından işgâl edilmiştir, fî 22 Kânûn-ı evvel sene 334.

**172 Sayd-ı Cenân Kalfa**

Yayla'da

Münhedim ve dört duvâr içinde, 'arsa hâlinededir.

Fî 20 Ağustos sene 1330.

*Kadro hârici*

Müdürrisi:

Bâyezîd ders-i 'âmmlarından Tekfurdağlı Mustafa Efendi

173 Koca Mustafa Paşa

174 Nuh Efendi

Mühnedim, 'arsa hâlinedir, fi 22 Kânûn-ı evvel sene 334.

**173 Koca Mustafa Paşa**

Koca Mustafa Paşa'da

Zemînî ve arka pencereleri olmağla teceddüd-i havâyâya elverişli ise de duhûl-i ziyâyâ vaz'iyeti ve tarz-ı inşâsı sebebiyle gayr-i müsâ'id olduğundan ziyâdece râtib 14 odası ile gusulhâne, çamaşırhâne ve abdest-hâneleri kâfice ve hey'et-i mecmu'asıyla talebe iskânı için fennî olarak ta'dilât ve ta'mîrâta muhtâcdır. Hâl-i hâzırıyle mahzûrdan sâlim değildir. Ma'ahazâ 'arsası ve etrafında müsâ'id bağçeleri ve havlisi ve mevkî'inin gayet havâdar olması sebebiyle yeniden ve fenne muvâfık sûretde bir medrese-i âliye vücûda getirilirse pek muvâfık olacağı şübhesizdir.

20 kişi ikâmet edebilir. Fi 20 Ağustos sene 1330.

*Kadro hârici*

Müdürrisleri:

guruş: 24 müdürrisine, şehri

1.20 Bevvâba, şehri

Bâyezîd ders-i 'âmmlarından Tekfurdağlı Mustafa Efendi<sup>87</sup> (çizilmiş)

Ders-i 'âmmdan Hâlid Yekta Efendi (çizilmiş)

172 (Sayd-ı Cenân Kalfa) de dâhildir (çizilmiş)

Nuh Efendi

Muhâcirler tarafından işğâl edilmiştir, fi 22 Kânûn-ı evvel sene 334.

87 Bir def'a, mu'âmelât hanesinde «ders-i 'âmmdan Tekfurdağlı Mustafa Feyzi Efendi» şeklinde, bir de hanenin üst kısmında «müdürris Tekfurdağlı Mustafa Feyzi Efendi, fi 18 Ağustos sene 336» şeklinde yazılmıştır.

## 174 Nuh Efendi

Koca Mustafa Paşa

Bir kısmı münhedim 6 oda ile iki 'aded muhdes barakası olup zemîne muttasıl teceddüd-i havâdan ve duhûl-i ziyâdan mahrûm, karanlıkca ve ziyâde râtib ve hey'et-i mecmu'asıyle harâb ve gayr-i kâbil-i iskân bir haldedir. Medresenin dâhilinde yeniden bir oda inşâ edilerek mescid hâlinde ihyâ, geceleri zikir ü tevhîd iştigal eder bir zât oturuyormuş. Hâl-i hâzırıyle ve çamaşırhâne, gusulhâne, abdesthâne gibi müstemilâtının münhedim ve harâb olması sebebiyle talebe iskân edilemez. 'Arsasının ufaklığı ve mevki'inin eyü olmaması ve kapanık bulunması yüzünden yeniden ihyâsı da münâsib değildir.

6 kişi ikâmet edebilir. Fî 20 Ağustos sene 1330.

*Kadro hârici*

Müderri:

Bâyezîd ders-i 'âmmlarından Tekfurdağlı Mustafa Efendi (çizilmiş, sah)

172 (Sayd-ı Cenân Kalfa) de dâhildir

Harâb bir hâlde olduğundan iskânı gayr-i kâbildir, fî 22 Kânûn-ı evvel sene 334.

175 'Abdülgaflâr Efendi<sup>ss</sup>

Altay'da

Altıları bodrum gibi ise de sûret-i inşâsı sebebiyle fâidesiz ve arkaları açık olmadığından teceddüd-i havâyâ ve nüfûz-ı ziyâyâ havli tarafından biraz müsâ'idce ise de gayr-i kâfi, karanlık ve râtib birer kişilik 18 oda ile abdesthâne ve gusulhânesi ve sâiresi harâb ve çamaşırhânesi gayr-i mevcûd ve bir kuyu ile vüs'at-ı kâfiyede havlisi olduğu gibi medrese kapısı yanında bir dükkân binâ (?) edilmekle berâber medrese etrâfı binâ-

88 Bu medresenin yerinin tesbiti maalesef mümkün olamamıştır.

lar ile mahalle arasında sıkışmış kalmış olduğundan hâl-i hâzırıyle talebe iskânı muvâfık-ı fenn olmadığı gibi mevku'î ve 'arsasının vüs'atı i'tibâriyle de yeniden inşâsı da pek münâsib değildir.

20 kişi ikâmet edebilir. Fî 20 Ağustos sene 1330.

*Kadro hârici*

Müdürrisleri:

Fâtih ders-i 'âmmlarından Aydoslu Mustafa Râkım Efendi (çizilmiş)  
Hâlid Yektâ Efendi (çizilmiş)

Ders-i 'âmmdan Köstenceli Mehmed Rızâ Efendi

146 (Ma'lûl-zâde) da dâhildir

Harîk-zedegân tarafından işgâl edilmiştir, fî 22 Kânûn-ı evvel sene 334.

**176 Karagümrük nâm-ı diğeri Fetvâ Emîni Medresesi<sup>89</sup>**

Karagümrük'de

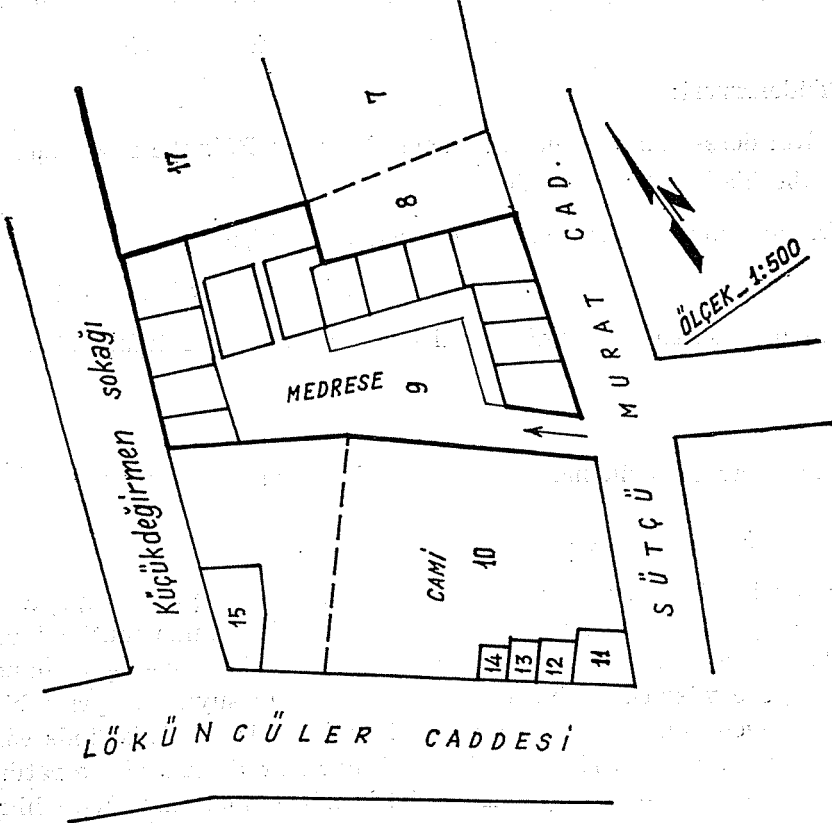
Birer kişilik ve yeni ta'mîr olunmuş arkaları açıkca olmağla cere-yân-ı havâyâ ve duhûl-i ziyâyâ müsâ'idce ise de zemîne muttasıl ve bu sebeble rutûbetlice 13 odası ile çamaşırhâne, abdesthâne, gusulhâne ve kendine göre vüs'at-ı kâfiyede bir havli ve akar suyu ve ayrıca bir de kuyusu mevcûd olup her ne kadar yeni yapılmış ise de ittisâlinde câmi'-i şerîf ve etfâle mahsûs bir mekteb olduğundan arada kaldığı ve râtib bulunduğuna cihetle hâl-i hâzırıyle talebe iskânında fennen manzûr-ı sıhhî bulunduğundan ba'zı ta'dilât ve ta'mîrât-ı fenniyye icrâsıyla def'-i mahzûr edilmesi hıfzı's-sıhha nokta-i nazarından elzemdir.

15 kişi ikâmet edebilir. Fî 20 Ağustos sene 1330.

*Kadro dâhili*

89 Bu medrese, adı yakın zamanda Prof. Naci Şensoy olarak değiştirilen Löküncüler Caddesi üzerindeki Mesih Mehmed Paşa Câmi'inin arkasında, 2517 ada, 9 parselde (Vakıflar Baş Müdür-lüğü, Hayır İşleri Arşivi, dosya P. 979'dan alınan plânı için bk. Şekil 5) ve son derece harap bir haldedir (Resim 22-25).

Medresenin bânisi, Sultan II. Abdülhamid devrinde fetyâ emînliği yapmış olan Hacı Mehmed Nuri Efendi'dir (İst. C., I, 83; İsmail Hâmi Danişmend, *İzahlı Osmanlı Tarihi Kronolojisi*, IV, İstanbul: 1955, s. 476).



Şekil 5 — Karagümrük (=Fetvâ Emîni) Medresesi.  
(Vakıflar Baş Müdürlüğü, Hayır İşleri Arşivi, dosya P. 979).

Müderrisleri:

FâtiH ders-i 'âmmlarından Ereğlili Â'zam Efendi (çizilmiş)

Ders-i 'âmmdan Priştineli Ahmed Tevfik Efendi

177 Dülhendci-zâde Mustafa Efendi



Resim 22 — Karagümrük (=Fetvâ Emîni) Medresesi.  
(Sütçü Murat Sokağı'ndan görünüşü).



Resim 23 — Karagümrük Medresesi (Küçük değirmen sokağından görünüşü).



Resim 24 — Karagümrük Medresesi (Avludan görünüşü).



Resim 25 — Karagümrük Medresesi (Avludan görünüşü).

Harîk-zedegân tarafından işğal edilmiştir, fî 22 Kânûn-ı evvel sene 334.

### 177 Dûlbendci-zâde Mustafa Efendi<sup>90</sup>

Topkapu'da

Zemîne muttasıl ve arkaları açık olmağla teceddüd-i havâyâ ve duhûl-i ziyâyâ müsâ'id, ahşâb ve yeni yapılmış 11 odası ile çamaşırhâne, gusulhâne ve abdesthâneleri eyüce ve vüs'at-ı kâfiyede bir havli ile ittisâlinde bir de mescid olup hâl-i hâzırıyla talebe iskân edebilir bir hâldedir. Ufak-tefek ba'zı ta'dilât-ı fenniyye icrâ edilirse daha münâsib olacağı gibi medresenin arkasında odanın birisini battal eder sûretde bir 'arabalık yapıldığından muzırr-ı sıhhat olan ve zâten baraka şeklinde olan işbu binânın talâbenin muhafaza-i sıhhatları nokta-i nazarından hedm ettirilmesi elzemdir.

15 - 20 kişi ikâmet edebilir. Fî 20 Ağustos sene 1330.

*Kadro hârici*

Müderrisi:

Fâtih ders-i 'âmmlarından Ereglili Â'zam Efendi (Fâtih)

176 (Karagümrük) da dâhildir

Harîk-zedegân tarafından işğal edilmiştir, fî 22 Kânûn-ı evvel sene 334.

90 Şehremini'nde, Denizabdal Mahallesi'nde (*İsr. C.*, I, 148, not 333), Vezir Caddesi üzerindeki Has-oda-başı Behruz Ağa Câmi'i yakınında Dûlbendci Câmi'i adını taşıyan bir câmi' ve yanında «hücerât-ı müteahhilîn» bulunduğu (*HC*, I, 108) tesbit ediliyorsa da bu câmi'in bânisi Elhac Mehmed Efendi olarak kayıtlıdır. Medrese ise «Mustafa Efendi» adını taşıdığına göre, eğer raporda adı geçen mescid bu ise, mescid ile medresenin bânilerinin ayrı şahıslar olması gerekmektedir.



## 178 Sinan Paşa-yı 'Atîk

## Beşiktaş'da

Zemîni, râtib ve birer kişilik 12 odası mevcûd olup her ne kadar arkadan biraz havâ alacak kadar birer pencere bırakılmış ise de kat'iyen ziyâ-ı şems giremediğinden ziyâde karanlıktır. Havlisi ve şadırvan ile abdesthâneleri, ittisâldeki câmi'-i şerîf sebebiyle 'umûma güşâdedir. Bu sebeble büyük bir mahzûr teşkil eder. Gusulhâne ve çamaşırhânesi kâfice ise de mahalleri muvâfık değildir. Zâten câmi'-i şerîf sebebiyle memerr-i nâs olduğu gibi yanındaki büyücek bir konak sebebiyle de kapanmış kalmış olduğundan hâl-i hâzırıyle medrese hâlinde talebe iskânı muvâfık-ı fenn değildir.

12 kişi ikâmet edebilir. Fî 20 Ağustos sene 1330.

*Kadro hârici*

## Müderrisleri:

Bâyezîd ders-i 'âmmlarından Divrikli Emin Hayretî Efendi

Beşiktaş ders-i 'âmmlarından Kastamonulu Mustafa Nûri Efendi<sup>91</sup>

12 odası olup beşi hâli, diğerleri ise mucâz efendiler tarafından işgâl olunmuşdur, elyevm ma'mûrdür. Fî 22 Kânûn-ı evvel sene 334.

## 179 Kılıç 'Ali Paşa

## Tophâne'de

Zemîni, kârgîr, birer kişilik 15 odası mevcûd olup arka pencereleri olmağla cereyân-ı havâyâ biraz müsâ'id ise de ziyâ-ı şemsden mahrûm ve râtib olmağla berâber darca bir havli ile şadırvan ve bir kuyu ile abdesthâne, çamaşırhâne, gusulhâne ve sâir müstemilâtı harâbca bir halde olmağla zâten mevki'i icâbı talebe iskânına elverişli değildir. Binânın esâsı sağlam ve Galata'nın tam piyasa mahallinde ve etrâfı yine apartı-

<sup>91</sup> «17 Rebi'ülevvel' sene 338 ve 10 Kânûn-ı evvel sene 335 tarihinden itibaren medrese-i mezkûrun mührü Beşiktaş ders-i 'âmmlarından Kastamonulu Mustafa Efendi'ye verilmiştir».

manlarla muhât olduğundan başka suretle isti'mâli daha münâsib olacaktır.

15 kişi ikâmet edebilir. Fî 20 Ağustos sene 1330.

*Kadro hârici*

Müderrisi:

Ders-i 'âmmdan Tavashı 'Osman Râşid Efendi, 11 Muharrem sene 1341, 5 Ağustos sene 338.

180 Vâlîde kethudâsı Mehmed Efendi

14 odası olup beş odasında 'asker ikâmet ediyor ise de esâsen hârabedir, fî 22 Kânûn-ı evvel sene 334.

**180 Vâlîde Kethudâsı Mehmed Efendi<sup>92</sup>**

Galata'da

Muhterik ve 'arsa hâlindedir.

*Kadro hârici*

92 Galata'da, Karaköy'den Azapkayı'ya giderken sağda, tünelden sonraki Billûr ve Bereketzâde Medresesi sokakları arasında, öndeki adadan çok dar bir sokak olan Kömürcü Aziz Sokağı ile ayrılmış ikinci adada bulunan medresenin bânîsi, Sultan II. Mustafa ve III. Ahmed'in anneleri Gülnuş Emetullah Vâlîde Sultan'ın yirmi seneden uzun bir süre kethudâlığını yapmış olması dolayısıyla «Vâlîde kethudâsı» adıyla anılan Elhac Mehmed Paşa (ö. 1135/1722-23) dir.

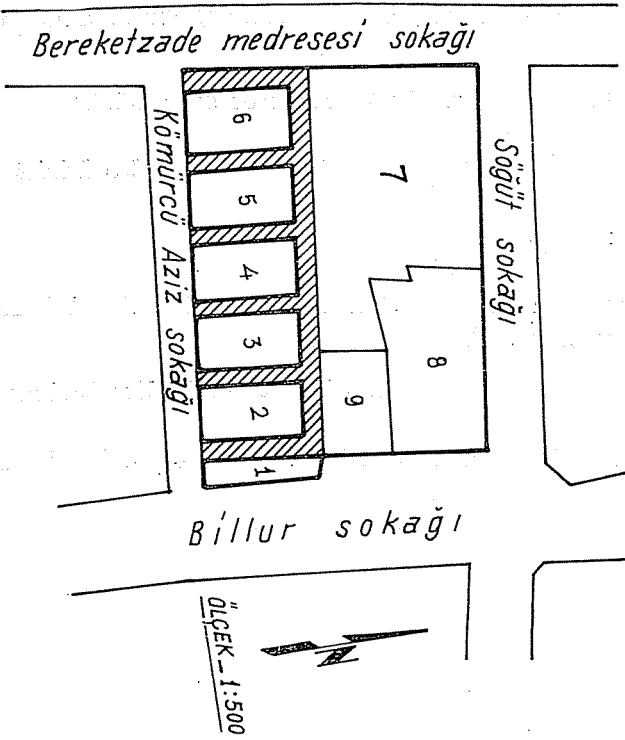
Kitâbesi : Kethudây-ı Vâlîde Sultan-ı Kerrûbî-şiyem,  
Ol semiy-yi Mefhar-ı Âlem, hid'v-i kâmurân.

Bu mübârek bük'ayı Allâh için bünyâd edüp,  
Oldu tullâb-ı ulûma hayr ile râhat-resân.

Eyleye beyzâ ziyâ mişkât-i a'mâlin Hudâ,  
Müstefid oldukca bunda zümre-i dânişverân.

Tâ'ibâ, tahsîn edüp Hâtif dedi tarihini,

Oldu bu dârü'l-hadis-i bî-bedel sahn-ı cinân. 1117 (1705) tarihini gösteren medresenin, 1914'de münhedim ve arsa halinde bulunduğu kayd edilmiş olmakla beraber, bugün hâlâ ayakta. Uzun süre iş yeri olarak kullanıldıktan sonra mahalle sâkinlerinin mürâcaatı üzerine 1975'de



Şekil 6 — Vâlîde Kethudâsı Mehmed Efendi Medresesi  
(İstanbul Vakıflar Baş Müdürlüğü, Hayır İşleri Arşivi, dosya P. 884).

Müdürrisi:

Ders-i 'âmmdan Tavashı 'Osman Efendi<sup>93</sup> (çizilmiş)

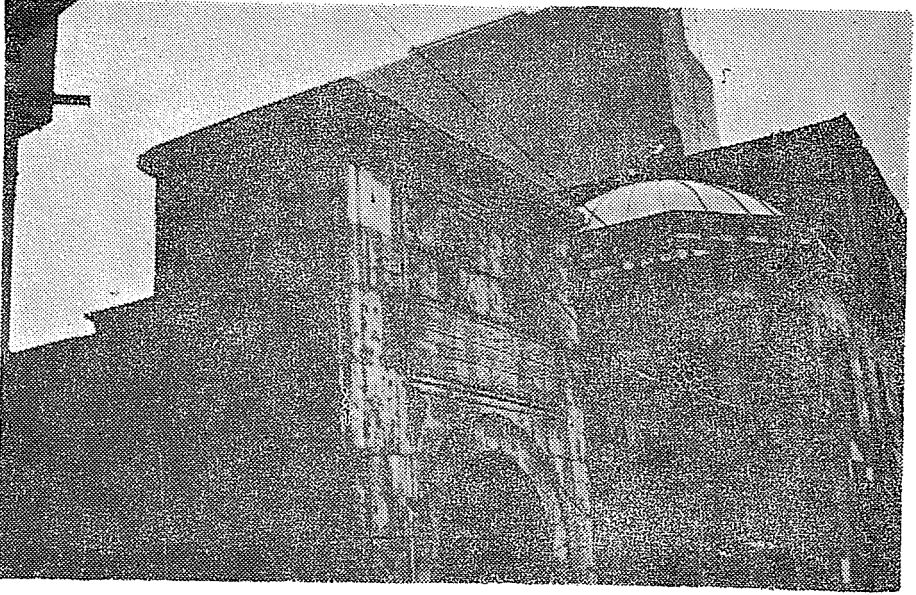
179 (Kılıç 'Ali Paşa) da dâhildir

Vakıflarca el konularak tamirine geçilmiştir. İlk olarak dershânesi restore edilerek 1977 ramazanında ibâdete açılmıştır. Diğer kısımlarının restorasyonu ise devam etmektedir (bk. Resim 26-30).

Medrese yokuşta olduğundan, dershânesi ile hücrelerinin altında dükkânlar bulunmaktadır. Beyoğlu Tapu Sicil Muhafızlığı'nca 7.VII.1975 tarihiyle Vakıflar Baş Müdürlüğü'ne gönderilen yazıda, bunlardan sadece 5, 6 ve arkadaki 8 parsellerin Mehmed Paşa Vakfı adına, 7 parselin ise Emetullah Vâlîde Sultan Vakfı adına tescil edilmiş oldukları ifade edilmektedir (bk. Şekil 6).

Vakıflarda, «Bereket-zâde Medresesi» adıyla kayıtlı bulunması ise, Galata'nın fethinden sonra ilk dizdâr olan Elhac Ali b. Hasan'ın yaptırttığı mescidden dolayı (SO, III, 494; HC, II, 35) olsa gerektir.

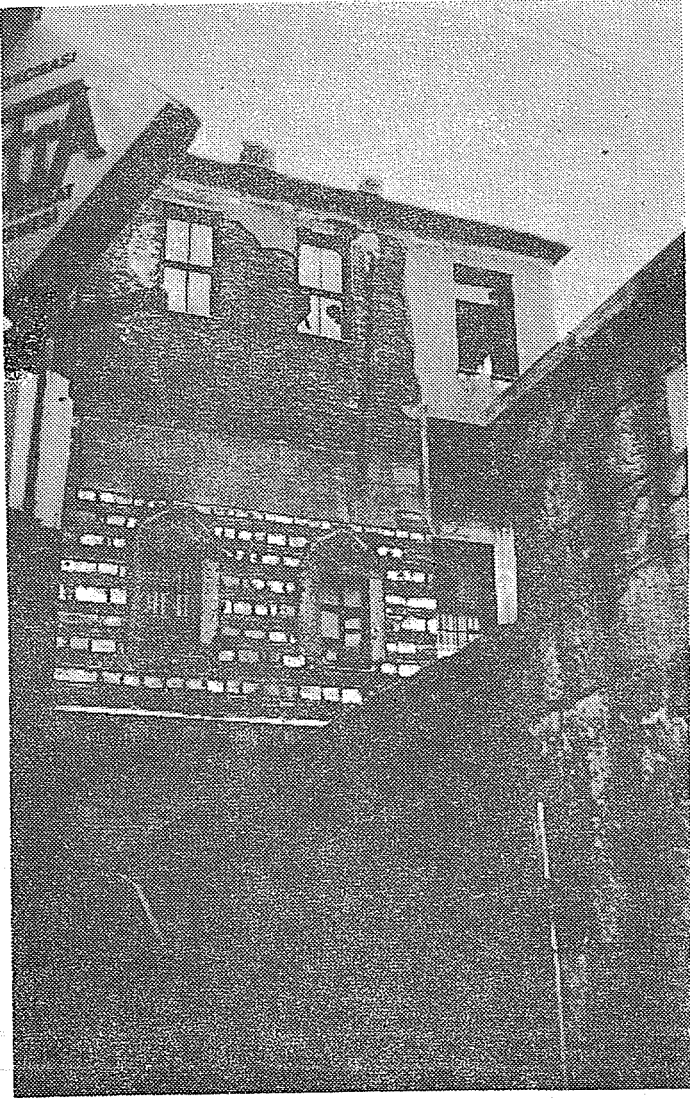
93 «Ders-i 'âmmdan Tavashı 'Osman Râşid Efendi, Rahmetullahu te'âlâ, Ağustos sene 338» şeklinde tekrar yazılmıştır.



Resim 26 — Vâlide Kethudası Mehmed Efendi Medresesi.  
(Bereket-zâde Sokağı'ndan görünüşü).



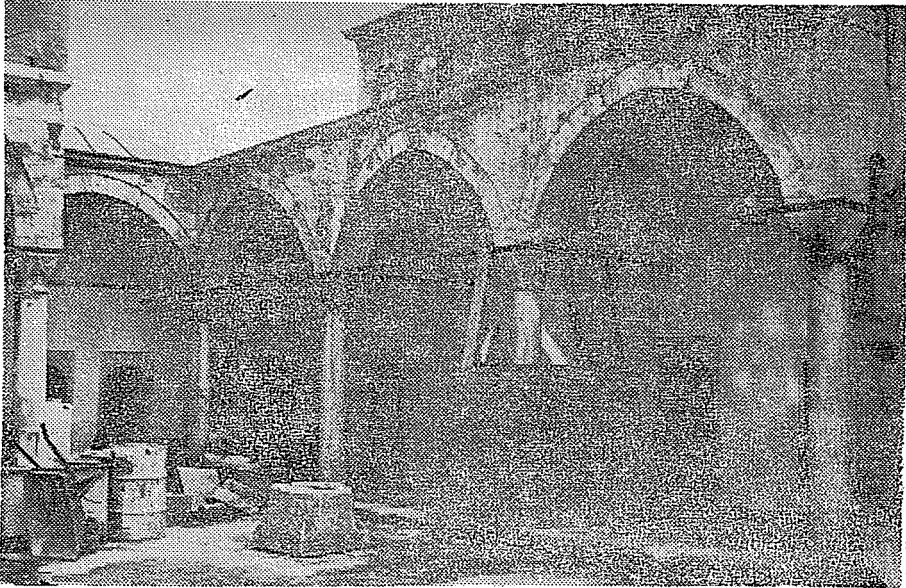
Resim 27 — Vâlide Kethudası Mehmed Efendi Medresesi kitabesi.



Resim 28 — Vâlîde Kethudası Mehmed Efendi Medresesi.  
(Bereketzâde Medresesi-Söğüt Sokakları köşesinden  
görünüşü).



Resim 29 — Vâlîde Kethudâsı Medresesi (Billur Sokakı'ndan görünüşü).



Resim 30 — Vâlîde Kethudâsı Mehmed Efendi Medresesi (Avludan görünüşü).

Muhterik, 'arsa hâlinedir, fî 22 Kânûn-ı evvel sene 334.

### 181 Vâlîde-i 'Atîk<sup>94</sup>

Üsküdar'da

Zemîne muttasıl ve arkaları açık olmağla teceddüd-i havâyâya müsâ'îd ise de duhûl-i zıyâ-ı şemsden o kadar istifâde edemediğinden râtûb ve kub-beli 18 oda ile bir ders okunur dershânesi, vüs'at-ı kâfiyede bir havlisi mevcûddur. Odaların ba'zısı harâb olduğu gibi abdesthâneleri medreseye göre gayr-i kâfi ve gusulhânesi zararsız ise de çamaşırhânesi yoktur. Medresenin mevkî'i yüksek ve havâdar olduğundan fenn-i hıfzı's-sıhhaya muvâfık bir sûrette ta'dîl ve ıslâh edilerek talebe iskânında mahzûr-ı sıhhî olmayacak bir hâle ifrâğ olunursa güzel bir medresedir. İttisâlinde âsâr-ı 'atîkadan ma'dûd mükemmel bir câmi-i şerif ile bir tekye dahi vardır. 20 - 25 kadar talebesi vardır.

30 kişi ikâmet edebilir. Fî 20 Ağustos sene 1330.

*Kadro dâhili*

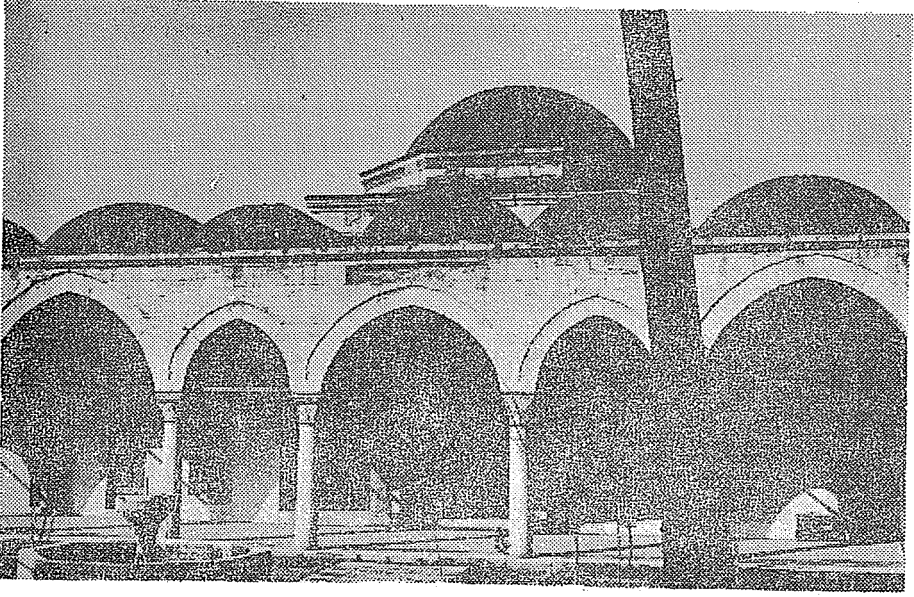
Müdürrisi:

Üsküdar ders-i 'âmmlarından Sıvaslı 'Osman Efendi

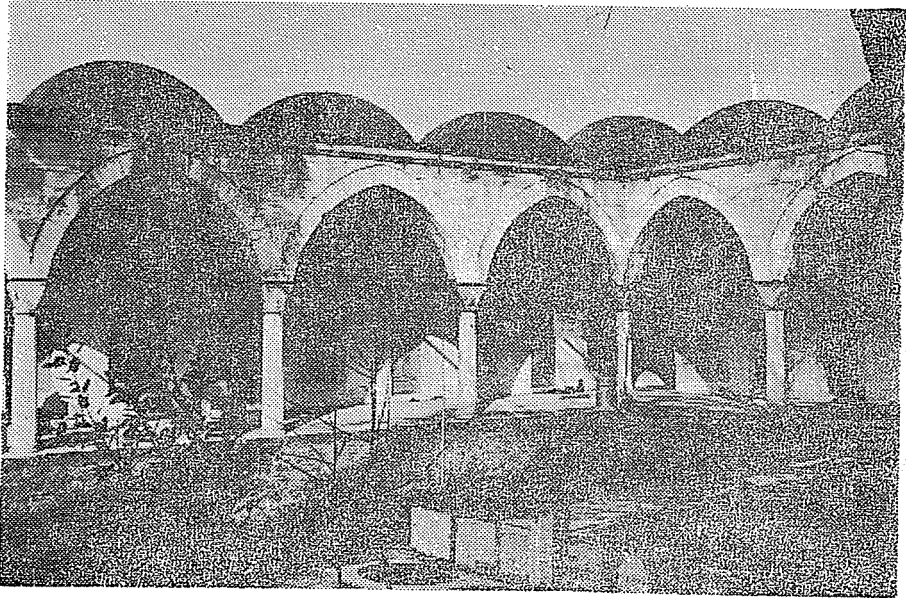
İhzâriyye talebesiyle meskûndur, fî 22 Kânûn-ı evvel sene 334.

94 - 1869'da faal İstanbul Medreseleri hazırlanırken, bu medrese gidilip görülemedi, fakat, daha önce yapılan tetkiklere (Baltacı, s. 470'de, câmi'in arkasında dârülhadîs, solunda medrese bulunduğunu yazdığı gibi, Tahsin Öz, *İstanbul Camileri*, II, 68'deki plânda da bu iki yapı, külliyye-nin medreseleri olarak gösterilmektedir) dayanılarak, medresenin, câmi'in solunda olduğuna işaret edilmişti. Ancak, daha sonra yerinde yaptığımız inceleme, bu hususta hataya düşüldüğünü ortaya koymuştur. Zira, câmi'in solunda (doğusunda) bulunan bu adadan Tekke önü Sokağı ile ayrılan binanın, medrese değil —sokağa da adını verdiği gibi— tekye olduğuna, kapısındaki kitabeden anlaşılmaktadır.

Medresenin yerinin tesbiti hususunda, yine Vakıflar Baş Müdürlüğü'ne baş vurulmuş ve bu-radaki kayıtlardan, câmi' ile aynı ada-parcelde (228 ada, 1 parsel) bulunan hücrelerin dârülhadîs değil, 1977'de «Üsküdar Gençlik ve Kültür Derneği Talebe Pansiyonu» haline getirilen, medreseye âid olduğuna; dârülhadîsin ise, bugün Toptaşı Cezaevi'nin bulunduğu ada-parcelde (227 ada, 4 parsel) yer aldığı (Hayrat Sicil Kayıtları, 1 nr. II Kadıköy defterinde dârülhadîs, doğuda Bağlarbaşı, batıda Toptaşı Caddeleri, güneyde Atîk Vâlîde Mekteb ve İmâreti, kuzeyde bîmarhane ile çevrilmiş gö-rünmektedir) anlaşılmıştır.

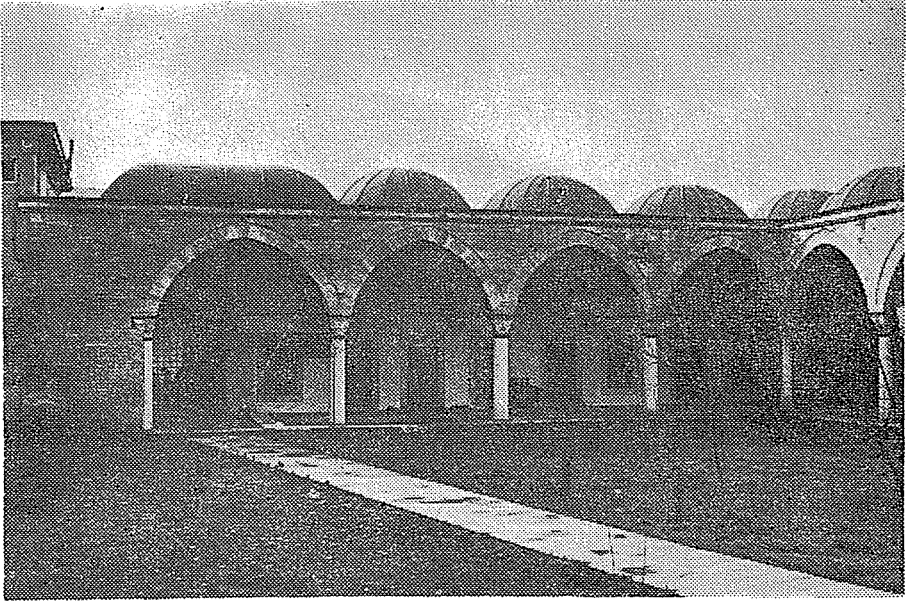


Resim 31 — Vâlide-i Atik Medresesi Dershanesi.



Resim 32 — Vâlide-i Atik Medresesi.





Resim 33 — Vâlide-i Atik Medresesi (Toptaşı Caddesi tarafındaki hücrelerin avludan görünüşü).

## 182 Ahmediyye

Üsküdar'da

(«Medrese-i Ahmediyye der Üsküdar» mührü ve «alındı» kaydı var)

Gâyet râtib, karanlık ve arkaları toprak ile doldurulmuş olduğundan teceddüd-i havâdan ve nüfûz-ı ziyâdan külliyyen mahrûm, zemînî beş, altı odası olup çamaşırhâne, gusulhâne gibi müstemilâtı ile berâber harâb ve helâları da ittisâlindeki mekteb ve câmi'-i şerifden dolayı 'umûma güşâde olduğundan talebe iskânına fennen müsâ'id değildir. Müceddeden ihyâsı da muvâfık değildir.

6 kadar talebe ikâmet edebilir. Fî 20 Ağustos sene 1330.

*Kadro dâhîli*

Müderrisi:

Üsküdar ders-i 'âmmlarından Vanlı Zekeriyâ Efendi

On 'aded odası olup birinde 'asker ve iki odasında muhâcirler tarafından işgâl, diğer yedi odası da boş ve kâbil-i iskân olduğu, fi 22 Kânûn-ı evvel sene 334.

### 183 Mihrûmah Sultan<sup>95</sup>

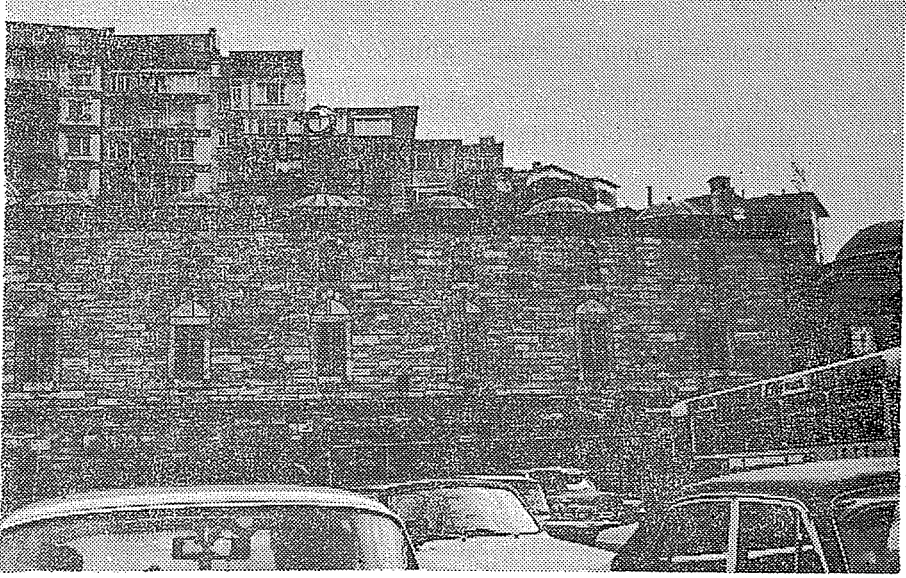
Üsküdar'da

Zemîni ve az râtibca arkaları açık olduğundan cereyân-ı havâyâ ve nüfûz-ı zıyâyâ müsâ'id 16 oda ile bir ders okunur dershâne ve vâsi'ce bir havli ve akar suyu hâvi bir şadırvan mevcûd olup ikişer kişi ikâmet



Resim 34 — Mihrûmah Sultan Medresesi (Üsküdar).

95 Kanûnî Sultan Süleyman'ın kızı Mihrûmah Sultan adına, Üsküdar iskelesi karşısında 954 (1547/48)'de inşa ettirilen câmi', medrese, sıbyan mektebi, imâret ve kervansaraydan müteşekkil külliyyenin (HC, II, 186-87; İst. C., II, 47; Baltacı, 304-305) parçası olup hâlen içinde «Üsküdar Sağlık Merkezi» faaliyettedir (bk. Resim 34-35).



Resim 35 — Mihrumah Sultan Medresesi (Üsküdar).

edebilir. Çamaşırhâne, gusulhâne harâb ve salaş halde ve abdesthâneleri zararsızca ve hey'et-i mecmu'asıyle ba'zı ta'mîrât ve ta'dilât-ı fenniyye ve sıhhiyyeye muhtâc olduğu gibi odaların arka pencerelerinin hemen yarısına kadar toprak ile dolmuş olduğundan cereyân-ı havâsma bir dereceye kadar mâni' olduğu gibi oldukça rutûbete de sebebiyyet vermekte olmağla bu mahzûrun da ref'i ile talebe iskânına müsâ'id güzel bir medrese olur.

35 kişi ikâmet edebilir. Fî 20 Ağustos sene 1330.

*Kadro dâhili*

Müderrisi:

Üsküdar ders-i 'âmmlarından Debrelî Vildan Fâik Efendi

Talebe-i 'ulûm ile meskûndur, fî 22 Kânûn-ı evvel sene 334.

## 184 Şemsi Paşa

Üsküdar'da

(«Medrese-i Şemsi Paşa der Üsküdar, 1301» mührü ve «alındı» kaydı var)

Zemînî ve gâyet râtûb birer kişilik (boş) odası mevcûd olup oldukça harâbca bir hâlde ve ekser odalarında muhâcir iskân etmektedir. Müsâ'id bir havli ile çamaşırhâne ve gusulhâne ve abdesthâneleri hey'et-i mecmu'asıyle harâbcadır. Medrese deniz kenârında binâ olunduğu ve önündeki rıhtım da mâil-i inhidâm bir hâle geldiği, lâğımları da bozulduğundan hem ziyâde rutûbetli bir halde ve hem de ta'affün etmektedir. Hele medresenin deniz taraf odaları daha fenâdır. İttisâlinde câmi'-i şerîf, türbe, dershâne ve sâiresi varsa da cümlesi harâbdır. Hâl-i hâzirîyle talebe iskânı muvâfık olmadığı gibi ihyâsı da pek muvâfık değildir. Deniz tarafı odaların birinde bir iki talebe vardır.

Fî 20 Ağustos sene 1330.

*Kadro dâhili*

Müderresi:

Üsküdar ders-i 'âmmlarından Tireli Mehmed Emîn Efendi

Muhâcirîn tarafından işgâl edilmiştir, fî 22 Kânûn-ı evvel sene 334.

185 Çinili<sup>96</sup>

Üsküdar'da

Sonradan teşkil olunmuş 3-4 harâb odadan 'ibâret olup ekser mahalleri harâb ve mevki'i mürtefi' ise de ittisâlindeki câmi'-i şerîfin hav-

96 Üsküdar'da Vâlîde-i Atik külliyesi yakınında, Çinili Mescid Sokağında bulunan câmi', dârü'l-hadîs, sıbyan mektebi, çifte hamam, çeşme ve sebilden müteşekkil külliyye, Sultan IV. Murad ve İbrahim'in anneleri Mahpeyker Sultan tarafından 1050 (1640)'de Mimar Kasım Ağa'ya yaptırılmış (HC, II, 184-185; İst. C., II, 18) olup medrese 1927'de Vakıflar tarafından İdâre-i Husûsiyyeye devr edilmiştir (İ.H. Konyalı, *Abideleri ve kitabeleriyle Üsküdar Tarihi*, II, İstanbul 1977, s. 293). Câmi' avlusunda ve arkadaki set üzerinde bulunan medrese, harab ve bakımsız bir halde olup dershânesinde yazları Kur'an kursu yapılmaktadır (bk. Resim 36-39).



Resim 36 — Çinili Medrese.

lisinden müfrez bir mahalle sıkışmış ve her cihetce medrese hâlinde talebe iskânına müsâ'id olmayıp ne ta'mirinde ve ne de yeniden ihyâsında bir fâide yokdur. Yanı başındaki Vâlide-i 'Atik Medresesi ihyâ ve islâh edilirse buna hâcet kalmaz. Zâten derûnunda bir iki talebe vardır.

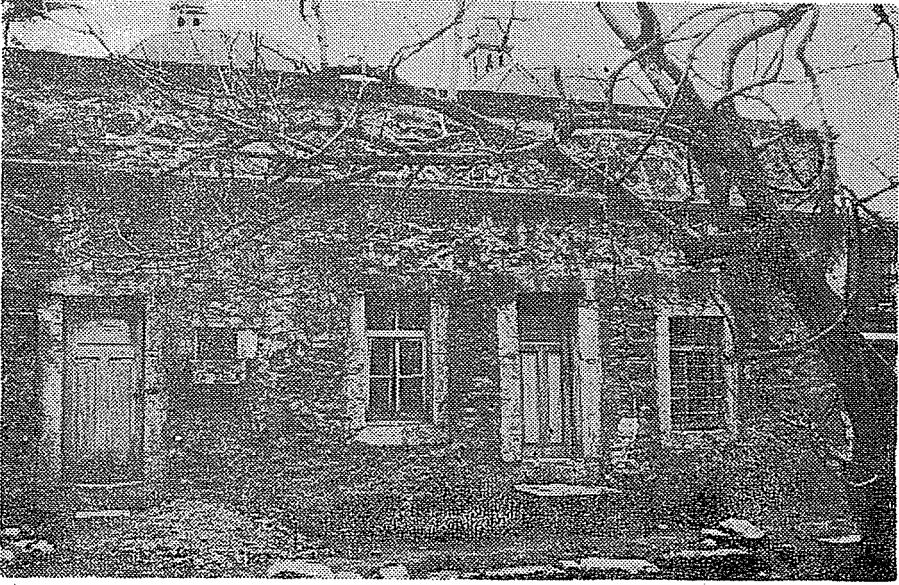
5 kişi ikâmet edebilir. Fî 20 Ağustos sene 1330.

*Kadro dâhili*

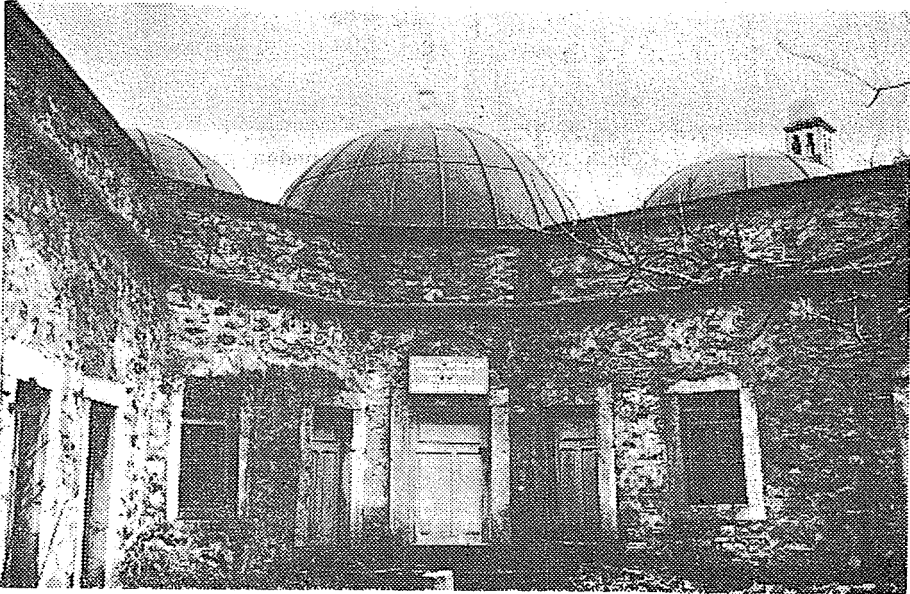
Müderrisi:

Üsküdar ders-i 'âmmlarından Kayserili Süleyman Efendi.

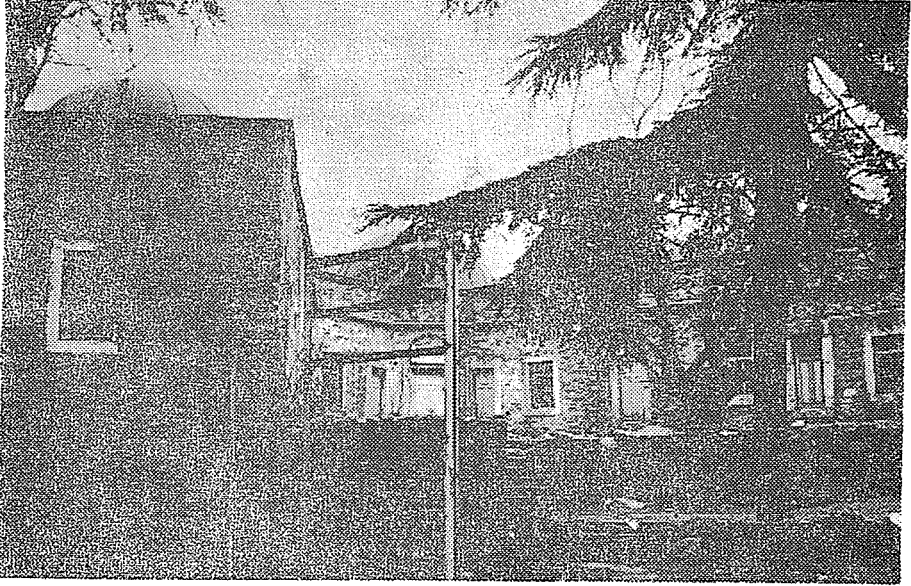
Harâb olup kâbil-i süknâ değildir, fî 22 Kânûn-ı evvel sene 334.



Resim 37 — Çinili Medrese.



Resim 38 — Çinili Medrese dershanesi.



Resim 39 — Çinili Medrese (Çinî' avlusundan görünüşü).

## Müdürrisler ile ders verdikleri medreselerin listesi

Esâmi-i müdürrisin	Müdürrislikleri 'uhdelerinde bulunan medârisin ismi	
Filibeli Ahmed Cevdet Efendi	Sultan Ahmed	63
	Cedîd Mehmed Ağa	16
	Kapu-ağası Mahmud Ağa	—
	Mirzebân Sultan	—
Hâdimli Mûsa Kâzım Efendi	Ayasofya-yı Kebîr	45
	Soğuk-kuyu Ca'fer Ağa	10
	Zeyneb Sultan	7,20 <sup>1</sup>
	Hacı Beşir Ağa	40
	İbrâhim Paşa, Acı-musluk	15
Kengirili İshak Efendi	İshak Paşa	—
	Cezâyirli Ahmed Paşa	—
	Ferhad Paşa	32,20
	Demirkapı'da Mehmed Ağa	—
	Rüstem Paşa	23
	Tarakçılar'da Rahîkî-zâde <sup>2</sup>	—
Kayış Mustafa Ağa	84	
Kengirili Mehmed Rüşdü Efendi	Şehîd Mehmed Paşa	—
	Dizdâriyye	—
	Köprülü Mehmed Paşa	15
	Hâdimî Hasan Paşa	—
	Kapulu-furun'da Mehmed Ağa	16

1 «Çifte fodla».

2 «Bir dükkân icârı meşrûtdur, sahife 24'de izâhâtı vardır.»



Esâmî-i müderrisin	Müderrislikleri 'uhdelerinde bulunan medârisin ismi	
Borlu Hasan Fehmi Efendi	Tezkireci 'Osman Efendi	2,20
	Ayasofya-yı Sagır	—
	Musalla'da Hoca Üveys	6,20
	Dârü'l-hadîs-i Sinan Çavuş	—
Fatsalı 'Ali Rızâ Efendi	Cedîd Hasan Paşa	40
	Tavşan-taşı'nda 'Ali Efendi	64
	Nûr-ı 'Osmâniyye	50
	Mahmud Paşa	12
İskilibli Mehmed Emîn Efendi (çizilmiş, üstünde)	Sinan Paşa, Ülâ	30
	Sânî	30
Bâyezîd ders-i 'âmmlarından	Şah-kulu	40
Kilisli Tevfik Efendi	'Atîk 'Ali Paşa	43
fi 24 Temmuz sene 337 <sup>3</sup>	Kemankeş Kara Mustafa	
	Paşa	40
	Hekîm Çelebi	—
	Koska'da Çavuş-başı	
	Süleyman Ağa	30
Geredeli Ahmed Tevfik Efendi	Çorlulu, Ülâ	—
	Sânî	—
	Mi'mâr Hasan Ağa	—
	Merzifonî Kara Mustafa	
	Paşa	15
	Koska'da Papas-zâde	
	Mustafa Çelebi	5
Erzurumlu Ahmed Hamdi Efendi	Bâyezîd-i Velî	16
Mersinli Ahmed Efendi	Tıb	38
	Dârü'l-hadîs-i Süleymâniyye	40

3 Mehmed Emîn Efendi vefât edüp 'Atîk 'Ali Paşa, Sinan Paşa, Çavuş-başı Süleyman Ağa Medreselerinin mühürleri istirdâd edilmiştir, fi 23 Kânûn-ı evvel sene 336.

<u>Esâmi-i müderrisin</u>	<u>Müderrislikleri 'uhdelerinde bulunan medârisin ismi</u>	
	Çifte Sâlis ve Râbi'	40
	Kirazlı Mescid'de Süleyman Su-başı	12
	Emîr Hoca	—
	Uzun çarşu-başı'nda 'Atîk İbrâhim Paşa	20
	Bozdoğan Kemerî'nde Cedîd Beşir Ağa	15
Samakovalı Şevket Efendi (çizilmiş, üstünde)	Damad İbrâhim Paşa	25
Ders-i 'âmmdan İstanbullu 'Abdullah Efendi	Etmekçi-zâde Ahmed Paşa, Kirmasti	10
	Kalenderhâne	24
	Dârü'l-hadîs-i Bekir Ağa	—
İstanbullu Hacı Hayri Efendi	'Atîk Murad Paşa	32,20
	Halıcılar'da Sultan Selim	45
	Dâvud Paşa	34
	Hekim-başı 'Ömer Efendi	22
	Şah Sultan, kurb-ı Dâvud Paşa	30
Erzurumlu Sâlih Nâzım Efendi	Dökmeci	9
	Ûlâ ve Sâni' (Süleymâniye)	40
	Mülâzımlar	40
	Siyâvuş Paşa	27
	Kepenekçi Sinan	7
	Vefâ	5
	Molla Gürânî	13
Kiskimli Mehmed Emîn Efendi	Horhor'da Has-oda-başı	
	Hasan Ağa	5 <sup>4</sup>
	Cerrah Paşa <sup>5</sup>	15

4 «Çifte yevmiye».

5 Cerrah-paşa'daki Gevherhan Sultan Medresesi olacak.

Esâmî-i müderrisin	Müderrislikleri 'uhdelerinde bulunan medârisin ismi	
	Ese-kapusu'nda İbrâhim Paşa	25
	'İsmet Bey	—
Eşref Efendi	Lâleli	—
	Molla Kestel	—
	Nâzır Hüseyin Ağa	60
Giresunlu Mehmed Hâlis Efendi	Yoğurdcu-oğlu nâm-ı diğeri	
	İbrâhim Kethudâ	—
	Şehzâde	55 <sup>6</sup>
	Gazanfer Ağa	30
	Ebu'l-fazl Mahmud Efendi	3
Malatyah 'Ömer Hulûsi Efendi	Ankaravî İsmâ'il Efendi	30
	Mi'mâr Kâsım	15
	Kuyucu Murad Paşa	32,20
	Dârü'l-hadîs-i Bosnavî	—
Denizlili Mehmed Tevfik Efendi	Bahr-i Siyah Baş Kurşunlu	30
	Çifte Baş	30
	Tetimme-i Sâmine	15
	Sâbi'a	15
	Hâmise	15
	Tûtî 'Abdüllâtif Efendi	—
	Celeb Mehmed Ağa nâm	
	Arnavud	—
	Mislî 'Ali Efendi	—
	Pervîz Efendi	2,20
	Cedîd 'Abdürrahim Efendi	80
	'Abdülhalim Efendi	—
Tortumlu İbrâhim Efendi	Bahr-i Siyah Çifte Ayak	30
	Ayak	30
	Çarşamba'da Vâlide Sultan	15
	Müftî Hüseyin Efendi	
	nâm-ı diğeri Çukur	5

Esâmî-i müderrisin	Müdrerislikleri 'uhdelerinde bulunan medârisin ismi	
	Sakız-ağacı Yahya Efendi	10
	Ülâ-yı Zekeriyâ	10
	Papas-oğlu Ahmed Paşa	10
	Sânî-i Hüseyniyye	—
	Debbağ-zâde Mehmed Efendi	13
Filibeli Râsim Efendi	Bahr-i Sefid Baş Kurşunlu	30
	Çifte-baş	30
	Uncu Hâfız	
	Kız-taşı'nda Ca'fer Efendi	—
	Yahya Tevfik Efendi	—
	Feyzullah Efendi	36
	Bahr-i Sefid Baş Tetimme	15
	Râbi'a	15
Ardanuşlu Yusuf Efendi	Bahr-i Sefid Çifte Ayak Kurşunlu	30
	Ayak Kurşunlu	30
	Bahr-i Sefid Tetimme-i Sâlise	15
	Sâniye	15
	Efdal-zâde	15
	Veli Efendi Kütübhânesi	—
	Haseki Sultan	33
	Bayram Paşa	28
Tekfurdağlı Mustafa Feyzi Efendi	Koca Mustafa Paşa	25
	Nuh Efendi	18
	Yayla'daki Sayd-ı Cenân Kalfa	—
Köstenceli Mehmed Rızâ Efendi	Tabhâne	15
	Amuca Hüseyin Paşa <sup>7</sup>	—
	Dülger-zâde	5

7 Çizilip üstüne «Aksekili 'Ali Efendi'ye verilmiştir» yazılmıştır.

Esâmî-i müderrisin	Müderrislikleri 'uhdelerinde bulunan medârisin ismi	
	'Abdülgaffar Efendi	—
	İncirli nâm-ı diğeri	—
	Ma'lûlzâde	10
	Küçük	30
	Nışanca, Tahtânî	12
	Fevkânî	12
	Çukur	30
Priştineli Ahmed Tevfik Efendi	Karagümrük Fetvâ Emîni	120
	Kadı'asker Hasan Efendi	5
	Sekban-başı Kara Halil	—
	Cedîd 'Ali Paşa	40
	Kaba Halil	20
	Üçbaş	2,20
Cum'alı Mustafa Şevket Efendi	Hayriyye nâm-ı diğeri	—
	Hâfız Seyyid	—
	Çarşamba'da Mehmed Ağa	—
	Tevkî'î Ca'fer Efendi	—
	Koğacı Dede	5
	Kadı'asker Mustafa Efendi	21
	Dârü'l-hadîs-i İzzet Mehmed Efendi	2,20
İstanbulu 'Abdullah Efendi	Kocavî Muhyiddin Efendi	—
	Hâmid Efendi	—
	Mi'mâr Sinan Yusuf Efendi	60
	Çırçır'da Hayriyye nâm-ı diğeri Gelenbevî	—
Manisalı Mustafa Efendi	Pîr Mehmed Paşa	25
	Haliliyye	—
	Hasan-zâde	13,20
	Dâmad Mehmed Efendi	80
	Çayırılı	—
	Ülâ-yı Hüseyniyye	—

Esâmî-i müderrisin	Müdürlükleri 'uhdelerinde bulunan medârisin ismi	
Giresunlu Nusret Efendi	Mu'îd Ahmed Efendi	5
	Moravî 'Osman Efendi	—
	Kıbrıslı 'Abdullah Efendi	—
	Haydar Paşa	9
Vezirköprülü İbrâhim Zühdü Efendi	Zincirli-kuyu'da Râkım Efendi	
	Dârü'l-hadis-i 'Ömer Hulûsi Efendi nâm-ı diğeri	
	Samânî-zâde	—
	Ümm-i Veled	—
'Arabgirli 'Ali Efendi (çizilmiş, üstünde)	Fethiye	27
	Esmâhan Sultan	27
Kilisli Tevfik Efendi'ye fî 23 Teşrin-i evvel sene 338		
İstanbulu Hâfız Fâzıl Efendi	Edirnekapu'da Mihrimah Sultan	30
	Eğrikapu'da Ka'riyye	28
	Defterdar İbrâhim Efendi	222
	Çarşamba'da İsmâ'il Ağa Câmî'i	15 <sup>8</sup>
	ittisâlinde Şeyhülislâm	12,20 <sup>9</sup>
	Es'ad Efendi <sup>11</sup>	10 <sup>10</sup>
Şileli 'Ali Efendi	Yenibağçe'de Defterdar Ahmed Çelebî nâm-ı diğeri Lütifi Paşa	—
	Topkapı'da Dülbendci-zâde Mustafa Efendi	
	Topkapı'da Gâzî Ahmed Paşa	80

8 «Müdürlük-i evvel için».

9 » sâni »

10 » sâlis »

11 «Bayındırlık Mustafâ Hilmi Efendi'ye fî 5 Mart sene 338 tarihinden itibaren».

Esâmi-i müderrisin	Müderrislikleri 'uhdelerinde bulunan medârisin ismi	
Dağistanlı 'Abdülfettâh Efendi	Hamîdiyye	200
Ereğlili Mustafa Efendi (çizilmiş, üstünde)		
Debrelî Mûsa Kâzım Efendi, fi 19 Teşrin-i evvel sene 37.	Eyüb'de Sultânîyye	50
Keşanlı Mehmed Fevzî Efendi	Cezerî Kâsım Paşa	10
	Hacı Beşir Ağa	35 <sup>12</sup>
	Tahtânî-i Zal Mahmud Paşa	32,20
Batumlu Mehmed Fevzî Efendi	Fevkânî-i Zal Mahmud Paşa	35
	Tahtânî-i Zal Mahmud Paşa	32,20 <sup>13</sup>
	'Ârifîyye	90
	Hacı Beşir Ağa	
Tavashlı 'Osman Nûri Efendi (çizilmiş, üstünde)	Dârü'l-hadis-i Hasan Ağa	
İstanbulu 'Abdullah Efendi'ye fi 6 Temmuz sene 338 (altında)	Kılıç 'Ali Paşa	30
Tavashlı 'Osman Râşid Efendi	Galata'da Vâlîde Kethudâ(sı) Mehmed Efendi	33
Kastamonulu Mustafa Nûri Efendi	Beşiktaş'da Sinan Paşa	15
Balçıklı Ahmed Efendi	Üsküdar'da Çinili Vâlîde-i 'Atîk	15 <sup>14</sup>
Pravadinli Hüseyin Hünsü Efendi	Ahmediyye Mihrümah	— 15

12 Çizilmiştir.

13 .

14 «Fodula, çift 1».

Esâmi-i  
müderrisin

---

Müderrislikleri 'uhdelerinde  
bulunan medârisin ismi

---

Şemsi Paşa	5
Üsküdar'da Açık-türbe'de	
Minkarî-zâde	15
Hayrüddin Paşa kurb-ı	
Beşiktaş	36
Fâtma Sultan	40
Ülâ-i Kasım Paşa	40 <sup>15</sup>
Sânî-i Kasım Paşa	52 <sup>16</sup>
Selçuk Kethudâ	35
Silivrikapı'da Sitti Hâtun	5
Balat'da Ferruh Efendi	—
'Abdüsselâm der Çekmece	38

Aksekili Hâfız 'Ali Efendi

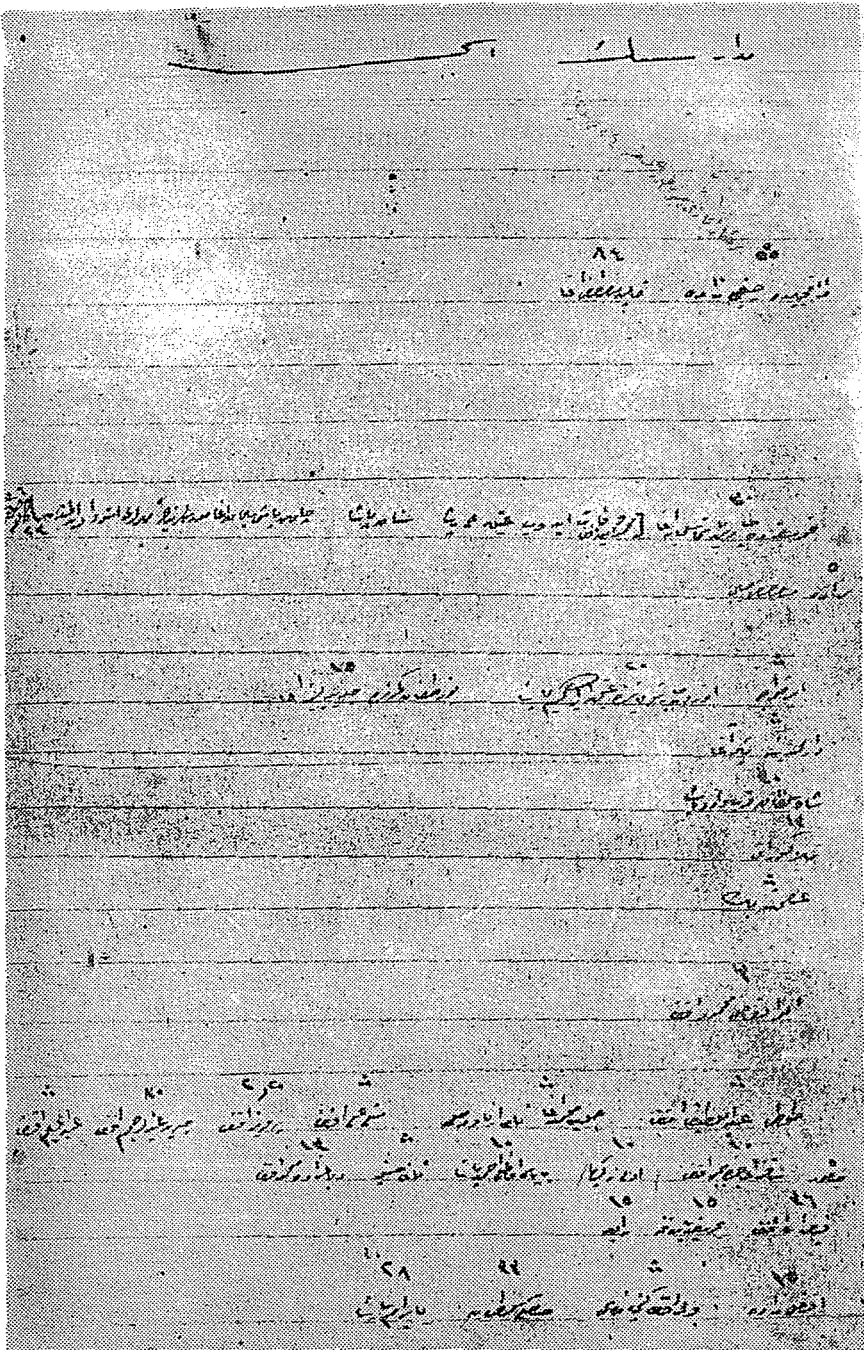
Amuca Hüseyin Paşa  
Medresesi

---

15 «Yevmi, akçe».

16 » » »





Resim 40 — Medreselerin, defterde kayıtlı son müderrisleri ile ders

Medreseler / Kurumlar	İnsanî Medreseler
46 47 48 49 50 51 52 53 54 55 56 57 58 59 60 61 62 63 64 65 66 67 68 69 70 71 72 73 74 75 76 77 78 79 80 81 82 83 84 85 86 87 88 89 90 91 92 93 94 95 96 97 98 99 100	<p>46 47 48 49 50 51 52 53 54 55 56 57 58 59 60 61 62 63 64 65 66 67 68 69 70 71 72 73 74 75 76 77 78 79 80 81 82 83 84 85 86 87 88 89 90 91 92 93 94 95 96 97 98 99 100</p>

verdikleri medreseleri gösteren listenin ilk iki sahifesi.

The 1970s were a decade of significant social and political change. The Vietnam War continued to be a major focus of public attention, leading to widespread protests and a growing anti-war sentiment. The civil rights movement continued to gain momentum, with the passage of the Voting Rights Act in 1965 and the Civil Rights Act of 1968. The decade also saw the rise of the environmental movement, with the establishment of the Environmental Protection Agency in 1970 and the passage of the Clean Air Act and the Clean Water Act. The 1970s were also a time of economic challenges, including stagflation and the oil crisis. The decade ended with the Watergate scandal, which led to the resignation of President Richard Nixon in 1974.

The 1970s were a decade of significant social and political change. The Vietnam War continued to be a major focus of public attention, leading to widespread protests and a growing anti-war sentiment. The civil rights movement continued to gain momentum, with the passage of the Voting Rights Act in 1965 and the Civil Rights Act of 1968. The decade also saw the rise of the environmental movement, with the establishment of the Environmental Protection Agency in 1970 and the passage of the Clean Air Act and the Clean Water Act. The 1970s were also a time of economic challenges, including stagflation and the oil crisis. The decade ended with the Watergate scandal, which led to the resignation of President Richard Nixon in 1974.

The 1970s were a decade of significant social and political change. The Vietnam War continued to be a major focus of public attention, leading to widespread protests and a growing anti-war sentiment. The civil rights movement continued to gain momentum, with the passage of the Voting Rights Act in 1965 and the Civil Rights Act of 1968. The decade also saw the rise of the environmental movement, with the establishment of the Environmental Protection Agency in 1970 and the passage of the Clean Air Act and the Clean Water Act. The 1970s were also a time of economic challenges, including stagflation and the oil crisis. The decade ended with the Watergate scandal, which led to the resignation of President Richard Nixon in 1974.

The 1970s were a decade of significant social and political change. The Vietnam War continued to be a major focus of public attention, leading to widespread protests and a growing anti-war sentiment. The civil rights movement continued to gain momentum, with the passage of the Voting Rights Act in 1965 and the Civil Rights Act of 1968. The decade also saw the rise of the environmental movement, with the establishment of the Environmental Protection Agency in 1970 and the passage of the Clean Air Act and the Clean Water Act. The 1970s were also a time of economic challenges, including stagflation and the oil crisis. The decade ended with the Watergate scandal, which led to the resignation of President Richard Nixon in 1974.

## MEDRESELER FİHRİSTİ\*

- Abdülgaffar Efendi, 175  
Abdülhalim Efendi, 112 (98, G5)  
Ahmediyye, 182 (166, G15)  
Ali Efendi, 34 (119, I7)  
Amuca Hüseyin Paşa, 160 (60, H6)  
Ankaravî İsmâil Efendi, 65 (117, I6)  
Atîk Ali Paşa, 26 (83, I8)  
Atîk İbrâhim Paşa, 37 (85, H8)  
Ayak Kurşunlu «Siyah» } bk. Fatih Sultan Mehmed Han  
Ayak Kurşunlu «Sefid» }  
Ayasofya, 1 (18, I10)  
Ayasofya-yı Sagır, 6 (19, J8/9)
- Baba Mahmud Bekir Ağa Dârülhadisi, 66, (149, H6)  
Baş Kurşunlu «Sefid» }  
Baş Kurşunlu «Siyah» } bk. Fatih Sultan Mehmed Han  
Baş Tetimme «Sefid» }  
Baş Tetimme «Siyah» }  
Bâyezîd, 36 (20, I7)  
Bayram Paşa, 163 (56, I4)  
Bosnavî, 75 (148, ? )
- Ca'fer Ağa, 5 (131, I10)  
Ca'fer Efendi, 159 (110, ?)  
Cedîd Abdürrahim Efendi, 111 (77, G5)  
Cedîd Ali Paşa, 145 (94, F4)  
Cedîd Beşir Ağa, 79 (—, I7)

\* İsmi yanındaki rakam, medresenin *Ders Vekâleti Medrese ve Müderris Defterindeki* sıra numarasını; parantez içindeki rakamlardan ilki, 1869'da faal İstanbul Medreselerine esas olan listedeki medrese numarasını, ikincisi ise, buna ekli haritadaki kodu göstermektedir.

Cedîd Hasan Paşa, 48 (64, I7)  
 Cedîd Mehmed Efendi, 3 (118, J10)  
 Celeb Hacı Mehmed Ağa, 141 (—, )  
 Cezâyirli Ahmed Paşa, 17 (67, H9)  
 Cezerî Kasım Paşa, 137 (—, B/C3)

Çavuşbaşı Süleyman Ağa, 71 (139, J7)  
 Çayırılı, 102 (161, G6)  
 Çifte Ayak Kurşunlu «Sefid»  
 Çifte Ayak Kurşunlu «Siyah»  
 Çifte Baş Kurşunlu «Sefid»  
 Çifte Baş Kurşunlu «Siyah»  
 Çinili, 185 (—, H16)  
 Çorlulu Ali Paşa, Ülâ, 28 (61, I8)  
 Çorlulu Ali Paşa, Sâni, 29 (62, I8)

} bk. Fatih Sultan Mehmed Han

Damad-ı Cedîd İbrâhim Paşa, 60 (65, I6)  
 Damad Mehmed Efendi, 94 (104, G6)  
 Dâvud Paşa, 167 (45, J3/4)  
 Debbağ-zâde, 124 (78, F5)  
 Defterdar Ahmed Çelebi, 161 (135, H4)  
 Defterdar İbrâhim Efendi, 126 (134, F4)  
 Dizdâriyye, 9 (—, J9)  
 Dülbendci-zâde Mustafa Efendi, 177  
 Dülger-zâde, 95 (111, H5)

Ebu'l-fazl Mahmud Efendi, 63 (116, H6)  
 Efdal-zâde, 152 (70, G5)  
 Emîr Hoca, 53 (125, H7)  
 Es'ad Efendi, 117 (73, F5)  
 Etmekçi-zâde Ahmed Paşa, 54 (98, G5)

Fatih Sultan Mehmed Han Medreseleri (1 - 16, G 5)

Ayak Kurşunlu «Sefid», 82 mükerrer  
 Ayak Kurşunlu «Siyah», 85  
 Baş Kurşunlu «Sefid», 80  
 Baş Kurşunlu «Siyah», 83  
 Çifte Ayak Kurşunlu «Sefid», 82  
 Çifte Ayak Kurşunlu «Siyah», 86  
 Çifte Baş Kurşunlu «Sefid», 81  
 Çifte Baş Kurşunlu «Siyah», 84

Sahn-ı Seman

- Tetimmeler
- Baş Tetimme «Sefid», 155  
 Baş Tetimme «Siyah», 87  
 Tetimme-i Sâniye «Sefid», 156  
 Tetimme-i Sâlise «Sefid», 157  
 Tetimme-i Râbi'a «Sefid», 158  
 Tetimme-i Hâmise «Siyah», 88  
 Tetimme-i Sâdise «Siyah», 89  
 Tetimme-i Sâbi'a «Siyah», 90

Fethiyye, 114 (50, E5)  
 Feyzullah Efendi, 154, (79, H5)

Gazanfer Ağa, 62 (150, H6)  
 Gâzi Ahmed Paşa, 171 (95, G2)  
 Gevherhan Sultan, 165 (36, J4)

Hacı Beşir Ağa, 13 (129, I9)  
 Hacı Beşir Ağa Dârülhadisi, 139 (—, C2)  
 Hadım Hasan Paşa, 12 (53, I9)  
 Hâfız Ahmed Paşa, 150 (55, G5)  
 Halfliyye, 98 (—, G6)  
 Hâmid Efendi, 103 (75, G6/7)  
 Hamidiyye, 20 (32, H9)  
 Hasan Ağa Dârülhadisi, 50 (147, H/I7)  
 Hasan-zâde, 101 (157, G6)  
 Haseki, 164 (34, I4)  
 Has-oda-başı Hasan Ağa, 76 (141, I5)  
 Haydar Paşa, 100 (84, G6)  
 Hayriyye (Çırcır), 105 (165 ?, G6)  
 Hayriyye (Çarşamba), 116 (165 ?, F5)  
 Hekim Çelebi, 68 (137, I7)  
 Hekim-başı Ömer Efendi, 168, (138, I4)  
 Hoca Üveys, 70 (126, J6)  
 Hüseyniyye, Ülâ, 97 (—, G6)  
 Hüseyniyye, Sâni, 140

İbrâhim Kethudâ, 59, (144, H7)  
 İbrâhim Paşa (Acımusluk), 14 (87, J3)  
 İbrâhim Paşa (Esekapısı), 166 (86, H9)  
 İshak Paşa, 77 (44, J10)

- İsmet Bey, 169 (162, ?)
- İsmihan Sultan, 115 (38, E5)
- İzzet Mehmed Efendi Dârülhadisi, 128 (105, F5)
- Kaba Halil Efendi, 131 (106, F4)
- Kalenderhâne, 51 (159, I7)
- Kapu-ağası Mahmud Ağa, 4 (145, J9)
- Karagümruk (=Fetvâ Emîni), 176 (—, F4)
- Ka'riyye, 135, (109, E4)
- Kayış Mustafa Ağa, 16 (146, H9)
- Kazasker Hasan Efendi, 133 (107, F4)
- Kazasker Mustafa Efendi, 125 (108, F5)
- Kemankeş Kara Mustafa Paşa, 31 (88, I8)
- Kepenekçi Sinan, 46 (154, H8)
- Kıbrıslı Abdullah Efendi, 93 (115, G5)
- Kılıç Ali Paşa, 179 (82, F10)
- Kirmasti, 58 (158, H6)
- Koca Mustafa Paşa, 173 (46, K2)
- Koğacı Dede, 120, (155, F5)
- Köprülü Mehmed Paşa, 10 (58, I9)
- Kuyucu Murad Paşa, 49 (54, I7)
- Küçük, 134 (163, F4)
- Lâleli (=Sultan Mustafa), 73 (31, I6)
- Mahmud Paşa-yı Velî, 23 (43, I8/9)
- Ma'lûl-zâde, 146 (71, F4)
- Mehmed Ağa (Divanyolu), 11 (130, F5)
- Mehmed Ağa (Çarşamba), 118 (151, I9)
- Mehmed Ağa (Demirkapı), 18
- Merzifonî Kara Mustafa Paşa, 30 (59, I8)
- Mihrümah Sultan (Edirnekapı), 142 (35, I3)
- Mihrümah Sultan (Üsküdar), 183 (—, F15)
- Mi'mar Hasan, 35 (152, I8)
- Mi'mar Kâsım, 64 (153, I6)
- Mi'mar Sinan Yusuf Efendi, 108 (102, F6)
- Mirzeban Sultan, 7 (39, K9)
- Mislî Ali Efendi Dârülhadisi, 109, (99, G5)
- Molla Gürânî, 57 (69, H7)
- Molla Kestel, 74 (—, I6)

- Moravî Osman Efendi, 99, (101, G5)  
 Muhyiddin-i Kocavî, 113 (160, F7)  
 Mu'îd Ahmed Efendi, 96 (76, G6)  
 Murad Paşa-yı Atık, 162 (57, I5)  
 Müfti Hüseyin Efendi, 123 (97, F/G5)  
 Mülâzımlar, bk. Sultan Süleyman Han Medreseleri  
 Nâzır Hüseyin Ağa, 72 (143, I6)  
 Nişancı, Tahtânî, 147 (90, F4)  
 Nişancı, Fevkânî, 148 (91, F4)  
 Nişancı, Çukur, 149 (92, F4)  
 Nuh Efendi, 174 (113, K2)  
 Nur-ı Osmaniyye, 25, (30, I8)  
 Ömer Hulûsi Efendi Dârülhadisi, 106 (81, G5)  
 Papas-zâde Ahmed Paşa, 127 (96, F5)  
 Papas-zâde Mustafa Çelebi, 67 (136, I7)  
 Pervîz Efendi, 110 (100, G5)  
 Pîr Mehmed Paşa, 104 (47, G6)  
 Rahîkî-zâde, 24 (156, I8)  
 Râkım Efendi (Tavşantaşı), 33  
 Râkım Efendi (Zincirlikuyu), 143 (112, F4)  
 Rüstem Paşa, 22 (48, I9)  
 Sayd-ı Cenân Kalfa, 172 (128, I2)  
 Segban-başı Kara Halil (Ali), 144 (140, ?)  
 Sınan Çavuş Dârülhadisi, 78  
 Sınan Paşa (Çarşıkapı), 27 (49, I8)  
 Sınan Paşa (Beşiktaş), 178 (51, C13)  
 Siyavuş Paşa, 45 (52, H8)  
 Sultan Ahmed, 2 (29, J9/10)  
 Sultan Selim, 170 (21, H4)  
 Sultan Süleyman Han Medreseleri (=Süleymaniyye) (22-28, H7)  
 Dârülhadis, 43  
 Ülâ, 38  
 Sâni, 39  
 Sâlis, 40  
 Râbi', 41  
 Tıb, 42  
 Mülâzımlar, 44



Sultaniyye (=İbrâhim Han-oğlu), 136 (120, B3)  
 Süleyman Subaşı, 52 (142, H7)

Şahkulu, 32 (122, I8)  
 Şehid Mehmed Paşa (=Sokollu), 8 (66, J9)  
 Şehzâde, 61 (33, H6)  
 Şemsi Paşa, 184 (68, F14)  
 Şeyh Ebu'l-Vefa, 55 (121, H7)

Tabhâne, 91 (17, H5)  
 Tetimmeler, bk. Fatih Sultan Mehmed Han  
 Tevki'î Ca'fer Efendi, 119 (132, F5)  
 Tezkireci Osman Efendi, 69 (93, J7)  
 Tıb, bk. Sultan Süleyman Han  
 Tütî Abdüllâtif Efendi, 107 (103, G6)

Uncu Hâfız, 153 (133, G5)

Üçbaş, 132 (164, F4)  
 Ümm-i Veled, 130 (127, F4)

Vâlîde-i Atîk, 181 (42, H16)  
 Vâlîde Kethudâsı Mehmed Efendi, 180 (—, F9)  
 Vâlîde Sultan (Çarşamba), 122 (40, F5)  
 Vâlîde Sultan (=Vânî Efendi), 21 (—, I9)  
 Veli Efendi, 92 (114, G5)

Yahya Efendi (Sakız ağacı), 129 (74, F5)  
 Yahya Güzel, 56 (124, H6)  
 Yahya Tevfik Efendi, 151 (80, G5)

Zal Mahmud Paşa, 138 (—, B3)  
 Zekeriyya, Ülâ, 121 (72, F5)

## SUMMARY

Although from the end of the Eighteenth century onwards reform attempts had been made in the various institutions of the Ottoman Empire, the *medreses* were neglected until the twentieth century. In the year following the promulgation of the Second Constitution (1909), certain reforms were made in the *medreses*. It was decided that, in addition to religious teaching, some classes in the humanities, such as Turkish language, history and geography, and some in the sciences such as mathematics, physics and chemistry were to be taught, but these measures were not altogether effective.

In the following years, as a result of four years of effort during the Şeyhulislamship of Hayri Efendi, a new system was brought to the *medreses*.

It was decided that the new program would be applied first in the *medreses* of Istanbul, and to provide a unity in the training and education, all the *medreses* in Istanbul were unified and considered as one *medrese*. As it was in the center of the Islamic Califate, it was called *Dârü'l-hilâfeti'l-'aliyye Medresesi*.

The *medreses* of Dârü'l-hilâfeti'l-'aliyye were divided into three successive sections, *tâlî kısım-ı evvel*, *tâlî kısım-ı sânî* and *âlî*, each being four years and directed by a director-general. Each class is sub-divided into four sections, each with a director at its head. Directors of the subdivisions were attached to class directors, class directors to the director-generals and director-generals to the Education Ministry (Ders Vekâleti). A year after the Dârü'l-hilâfeti'l-'aliyye was founded, the *Medresetü'l-Mütehasssîn* was established for those who wanted to specialize in Islamic Law (Şer'î ilimler) after graduation from the *âlî medrese*.

During the time of the founding of the Dârü'l-hilâfeti'l-'aliyye Medrese the hygienic conditions of the *medreses* and the student residences were taken into consideration. However, it seems that in this period not

all the *medrese* buildings met the required hygienic standards. On one hand while some buildings already met the required hygienic standards, others were made suitable with a small restoration. On the other hand there were some buildings which were beyond restoration. In order to determine which *medreses* would be taken into the 'Aliyye unit, in August 1914, all the *medreses* in Istanbul were examined one by one and their conditions were reported. On the basis of these reports, some *medreses* were included in the unit, and others left outside.

These reports, upon which the present study is based, are preserved in the Archives of the Cadi Registers (Şer'iyye Sicilleri Arşivi) in the Istanbul Müftülüğü. They are extremely important because of the detailed information which they provide regarding the *medreses* at the beginning of this century. Such information, as the sites of *medreses*, the materials used in their construction, the number of rooms, the number of students per room and per *medrese*, the existence of classrooms, toilets and laundries, and information regarding whether or not hygienic conditions for study existed, and whether or not restoration was possible, etc. are given in these reports.

Finally, these reports are equally important for the dates of appointment, transfer and dismissal of the *müderrises* from 1914 onwards.